קצת כללים:

כשיש ## או ?? סימן שיש כאן קושי ואי–הבנה [ולפעמים בשינוי והגה קל, אפשר להבינו].

כשיש ... סימן שיש להוסיף מילים [וע"פ רוב מובן מאליו... מה להוסיף].

בכל מקום שיש סימן כזה & היינו שזה ביטוי מיוחד לתלמוד ירושלמי, וראוי לשימת לב.

אבקש מכל הלומדים:

אנא אם תמצאו שבוש [גסה או דקה] אל נא תחשכו מלומר לי [ע"י אי–מייל weeklygilyon@gmail.com] או טקסט 347–762–8145 ואכיר לכם טוב. ואי"ה יתוקן במהדורות הבאות.

הקדמה

אודה ד' מאד בפי אשר זיכני להוציא מסכת נזיקין [אשר מכילה 30 פרקים, ונתחלק לתלתא בבי, ובכל בבא ובבא 10 פרקים] ובס"ד זכיתי לגמרו סמוך לנשואי בני החתן המופלג בתורה ויר"ש שמואל דוד נ"י עם הכלה הבתולה המהוללה דבורה שתחי' בת מחותני הרב החשוב ר' צבי אלימלך. ויהי רצון שיזכו לבנות בית נאמן בישראל, וישרה שכינה בבתיהם לאי"ט.

* * *

כבר כתבתי כמה הקדמות בשאר הספרים. וכאן רציתי לבאר זכות המרובה אשר המציא ד' לנו קמפיוטר אשר קל לחפש ברגע אחד ולברר כמה דברים אשר היו סתומים בלאוו הכי.

יש כיום כמה מאגרים שונים. ואני משתמש עם "בר-אילן".

עיין ב"ב פרק ט סוף הלכה ד וז"ל:

אמר ר' מתנייה הדא דתימר בהוא דלית דיניה עימיה, ברם בהוא דאית דיניה עימיה א"ל מילתא:

והרואה יראה שקשה להלמו. [מדובר שם שאסור לסייע לבעל-דין ולגלות לו זכויתיו דהוי כעורכי הדיינים].

והנה בספר שערי תורת א"י ע"י הרב זאב רבינוביץ הגיה כך:

אמר ר' מתנייה הדא דתימר בהוא דלית ב ע ל דיניה עימיה, ברם בהוא דאית ב ע ל דיניה עימיה א"ל מילתא:

כלומר כששניהם עומדים לפניו, שרי לו לסייע. שהרי אין כאן חשד שהדיין מדבר ביחידות לאיש פלוני והוא משוחד ממנו.

וכעת נשאר בידינו לברר אם זו הגה טובה או לא?

כשמחפשים צירוף מילים של "בעל דיניה" בירושלמי. הרי נמצא אותו 4 פעמים! הרי שבטוי זה יש לו מקום וממילא "מבררים" שזו הגה טובה, משא"כ "דיניה" לחוד לא נמצא כלל [יש גזר דיניה פעם אחת] ועכ"פ לא נמצא במובן כזה "שהדין עמו"--או כפירוש שיהא הוא הדיין.

הרי נתברר ההגה.

וכבר כתבתי בהקדמות אחרות שכמעט לא חידשתי כלום בפירושים, רק העתקתי 90 אחוז של הגהות שתוא"י [שערי תורת א"י] כי לענ"ד השכיל הרבה ונחה עליו רוח ד' בהגהותיו. כמובן שמקום הניחו לו מן השמים להתגדר א ח ר י שבא הפני משה ורידב"ז ועמלו ויגעו וטרחו להעמיד הסוגיא או

השמועה על תלה---בא הוא ז"ל ומילא א ח ר י ה ם. כי לולא הפני משה, לא היינו מוצאים ידינו ורגלנו כלל. וממילא בכל מקום הגהתי בפנים כאשר הגיה הוא, חוץ ממקומות מועטות אשר סטיתי ממנו.

ועיקר תועלת החיבור הוא למען ירוץ הקורא בגירסתו, ולא יתקל באותיות שונות וידות וכוכבים וסימניות אשר מפריעים לרוב הלומדים. וכמובן, שזה יהא ניכר ר ק ר ק ר ק [תלתא זימני כי היכי דלא ליהוי מיעוט אחר מיעוט!] למי ש כ ב ר למד היטב בירושלמי רגיל [ויש כיום: המאור, ארטסקרול, הגאון ר"ח קניבסקי שליט"א] גם הרביתי מאד בפיסקאות ומירכאות כדי ליתן ריווח בין פיסקא לפיסקא, ושלא לערבב סוגיא או מימרא חדשה, עם הישנה [שזה אחת מן הבעיות שנתקלים בלימוד, כידוע].

עוד דוגמה איך משתמשים ע"י "חיפוש" להבין מה שכתוב. יש ביטוי מצוי מאד [קרוב ל200 פעם] "כיני מתניתא" והוא "כן הוא מתניתא" כלומר "כך צריך להיות המשנה או הברייתא" ולפעמים לא מבינים מה בא לחדש. אבל כשרואים שכמעט בכל המקרים יש קצת הוספה, או פירוש מחודש, או ש י נ ו י לגמרי ממה שכתוב, הרי שיש להניח כן שהיה במשנה נוסח אחר. או שנחסר ההוספה! כגון:

כיני מתני' הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים. [ריש פרק ט' דב"ב]

שלא מוסיף כלום על המשנה. וע"כ שפיר הגיה שתוא"י ....אחר שיגמר המותר. שהרי קשה אם יש מזונות של י"ד חודש למה ניתן ה כ ל לבנות? וע"כ הוסיף ביאור על המשנה, שרצה לומר מפרישם מזון יב"ח לבנות ונותנים להם תכף. והשאר יאכלו הבנים עד שייגמר [אך אין נותנים להם (כן משמע שם)].

עוד דוגמה איך משתמשים בחיפוש.

בפרק ב' דב"ב: הלכה ד משנה מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו, לא יסמיך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות.

ובחלונות מלמעלן ומלמטן ומכנגדן, ד' אמות:

גמרא דבי רבי ינאי אמרין: בבאין ליישב עיר בתחילה היא מתנית'. א"ר לא: בכותל אטום היא מתניתא. א"ר יוסי: בכותל סודמין היא מתניתא. א"ר יוסי בי רבי בון מתניתא אמרה כן: ובחלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין מכנגדן ארבע אמות. מלמעלן ארבעה אמות שלא יהא יציץ ויראה, מלמטן ארבעה אמות שלא יהא עומד ורואה, מכנגדן שלא יאפיל.

מתחלה עלינו לברר האם באו שלשה אמוראים לפרש איזה דבר [שהיה קשה להם] בהבנת המשנה, או שיש כאן שני מאמרים שונים, שצריך ל ה פ ס י ק ן!! [הכי קרא שמו ירושלמי המפוסק!].

מחפשין "ר' לא" ומוצאין שהוא אמורא אשר אומר בשם אלו: רשב"ל. ר' לעזר. ריו"ח. ר' שמואל בר נחמן. ר' ינאי.

גם הוא בר פלוגתא פעמים רבות עם ר' יסא [ר' יוסי].

אבל כשנחפש דבי ר' ינאי, הרי הוא נמצא בדור ה ק ו ד ם. ואב לכולן פרק ג:

דבי רבי ינאי אמרו עד שלשה עווקין בקסא. אמר רבי לא בשם דבי רבי ינאי לעניין טומאה איתאמרת. רבי חזקיה בשם דבי רבי ינאי לעניין חזקות איתאמרת. ר' יוסי בשם דבי רבי ינאי לעניין שבת איתאמרת.

הרי שיש כאן מימרא "דבי ר' ינאי" ו ת ל מ י ד י ו הם ר' יסא ור' לא

א"כ תכף יש להעתיק לשון הירושלמי כך:

דבי רבי ינאי אמרין: בבאין ליישב עיר בתחילה היא מתנית'.

א"ר לא: בכותל אטום היא מתניתא. א"ר יוסי: בכותל סודמין היא מתניתא. א"ר יוסי בי רבי בון מתניתא אמרה כן: ובחלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין מכנגדן ארבע אמות. מלמעלן ארבעה אמות שלא יהא יציץ ויראה, מלמטן ארבעה אמות שלא יהא עומד ורואה, מכנגדן שלא יאפיל.

דבי ר' ינאי מסביר דבר אחד [בבבלי: וקמא היכא סמיך?]

ור' לא ור' יסא. מסבירין דבר שני. [למה אין צורך שהשני גם י ג ב י ה כותלו, מלבד ה ר ח ק ת ארבע] ואמרו שני דברים אשר לא ידעתי חילוק ביניהן: הכותל שבנה הראשון אין לו חלון [כותל אטום=כותל של סדום]

הנך רואה איך ה"חיפוש" הכריע את הפירוש.

* * *

אפרוש את כפיי אל ד' ואומר: יהא רעווא דאימא מילי דתתקבל ויצמח איזה תועלת מן החיבור הזה. ויבאו אחרים ויגדילו לעשות למען זכות את בני ישראל בלימוד תלמוד ירושלמי באופן שאינו מכביד על הלומד.

הנני מודה על העבר על כל החסד אשר גמל ד' אתי מעודי עד היום הזה. ואשתי הלא היא מרת הינדא ביילא היא אשר תמכה בידי לשבת באהלה של תורה כל ימיי. גם אודה ד' על ילדינו היקרים: חוה עם בעלה ר' צבי אלימלך ובניהם אהרן וחנה. בני האברך היקר ר' שמואל דוד וזוגתו מרת דבורה. בני הבחור מרדכי גדלי'. ובני הבחור אביגדור. יה"ר שכולם ישבעו ויתענגו מטוב ד' כל חייהם.

אברך הוריי היקרים וחמי וחמותי יאריך ד' ימיהם בטוב ובנעימים.

יהושע יהודה גליק

ברוקלין נ. י.

מסכת בבא קמא

פרק ראשון

הלכה א

משנה ארבעה אבות נזיקין: השור והבור והמבעה וההבער. לא הרי השור כהרי המבעה ולא המבעה כהרי השור, לא זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים, לא זה וזה שדרכן לילך ולהזיק כהרי הבור שאין דרכו לילך ולהזיק, הצד השוה שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך, וכשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ:

גמרא השור– זה הקרן. דכתיב וכי יגף שור איש את שור רעהו וגו׳. עד כדון בתם במועד מניין? או נודע כי שור נגח הוא וגו׳.

הבור– כי יפתח איש בור וגו׳ בעל הבור ישלם וגו׳.

המבעה כי יבער[1] איש שדה או כרם ושלח וכו׳. משלחי רגל השור והחמור.

[1] מבעה=מבער

וכתיב הסר משוכתו והיה לבער– זה השן. פרוץ גדירו והיה למרמס– זה הרגל.

וההבער– דכתיב כי תצא אש ומצאה קוצים וגו׳.

אנן תנינן ארבעה אבות נזיקין. ותני ר׳ חייא י״ג: נזק צער ריפוי שבת ובושת, שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר. אמור מעתה, מה דתנינן אנן להכשר נזקין[2] מה דתני ר׳ חייא בין להכשר נזקין בין לניזקי גופו.

ר׳ חגיי שאל, היך תנינן ארבעה אבות נזיקין? אם הכל אמור בשור, אחד, ניתני שלשה! ואם הכל אמור בשור שלשה, ניתני חמשה[3]! אלא כמה דאשתעי קרייא[4] אישתעיית מתניתא.

[2] =נזקי-ממונו

[3] קרן, שן, רגל+אש ובור

[4] שן ורגל חדא חשיב ליה

תולדות הקרן– נגיחה נגיפה נשיכה רביצה בעיטה דחייה. ר׳ יצחק מקשי, נגיפה נגיחה עיקר הן, ואת עביד לון תולדות?! אלא מתחיל בעיקר, ומסיים בתולדות.

תולדות הבור– כל פירקא תליתייא דתנינן בנזיקין.

תולדות הרגל- תני: בהמה שנכנסה לרשות היחיד והזיקה בין בידה בין ברגלה בין בקרנה בין בעול שעליה בין בשליף שיש בה בין בעגלה שהיא מושכת, משלם נזק שלם. והמזיק בכרמלי׳ משלם נזק שלם[5]

תולדות השן- הוון בעיין מימר, פרה שאכלה שעורים, וחמור שאכל כרשינין, וכלב שליקלק את השמן, וחזיר שאכלה בשר, כולהון תולדות השן אינון[6]. אמר ר׳ יצחק כולהון עיקר שן אינון. והא תאני תולדות השן? כשדרסה על גבי נוד מלא שמן, וסכה גופה ונהנתה. כמה דתימר תמן, השן אוכלת והגוף נהנה, אוף הכא נהנה גופה.

רבי ירמיה בעי היתה מהלכת ופולטת עשבים מהו? מי אמרינן כיון דלא בלעה ליה, לאוו שן היא

ואיזה תולדות האש? ר׳ תני: הניח גחלת ברשות הרבים, ובא אחר ונתקל בה וצלוחיתו בידו, נשרפו כליו ונשברה צלוחיתו, חייב על הצלוחית משום בור, ועל הכלים משום אש. אמר ר׳ יוסי, זה שמניח גחלת לרשות הרבים, עד מקום שהיא מתהלכת היא מזקת[7]! מאי כדון? א״ר יוסי בי ר׳ בון תיפתר במניח סכין סמוכה לרשות הרבים[8] כמה דתימר תמן האש נוגע מצד אחד ונתחלחל כולו, אוף הכא אדם נוגע מצד אחד ונתחלחל כולו. ר׳ יוסי בי ר׳ בון בשם ר׳ לוי: בור מלא מים ונפל שמה גדי קטן ונכנסו מים דרך אזניו ונתחלחל כולו. וכא נתחלחל כולו.

ר׳ ירמיה בעי, היתה מהלכת, ומעקרת עשבים בגופה ובקרנה, כדיי לפנות מקום להילוכה מהו? שינוי הוא או דרכה לכן[9]?

---

5 דהו״ל כרה״י דחייב ביה שו״ר

6 קצת משונין הם

7 והוה עיקר אש!!

8 אך עיקר הסכין ברה״י, והו״ל תולדה דאש

9 מי הוי קרן או רגל

ר׳ בון בר חייה בשם ר׳ שמואל בר רב יצחק: אם לא נאמר שור, הייתי למד שור מן הבור. מה אם הבור שאין דרכו לילך ולהזיק, חייב לשלם. שור שדרכו לילך ולהזיק, לא כל שכן! או מה הבור משלם נזק שלם, אף השור משלם נזק שלם. או אילו לא נאמר בור, הייתי למד בור מן השור, מה שור שברשות, חייב. בור שלא ברשות, לא כש״כ! אי מה השור משלם חצי נזק, אף בור משלם חצי נזק.

אילו לא נאמר שור הייתי למד שור מן הבור?! או אילו לא נאמר בור הייתי למד בור מן השור?! ולמה תנינתה הכא? דאית ליה מילין סגין כן[10]

לא הרי מושב כהרי משכב, ולא הרי משכב כהרי מושב. ניחא לא הרי מושב כהרי משכב, מפני שטמא משכב בארבעה טפחים, יטמא מושב בטפח?!

ואילו לא נאמר משכב הייתי למד משכב מן המושב, אם מושב בטפח יטמא, יטמא משכב בד׳ טפחים?!

אילו לא נאמר מושב הייתי למד מושב מן המשכב?! ולמה תנינתה הכא? דאית לתנוייה סגין מילין כן

לא פרשת נירות כהרי פרשת שילוח טמאין. ולא פרשת שילוח טמאין כהרי פ׳ נירות. אילו לא נאמר פרשת שילוח טמאין הייתי למד פרשת שילוח טמאין מפרשת נירות?! ולמה תנייתה הכא? דאית לתנוייה סגין מילין כן

הצד השוה שבהן שהן בצו מיד ולדורות. אף כל שהוא בצו מיד ולדורות.

א״ר לא, צריך הוא שיאמר לכל אחד ואחד: השור– מלמד שהבעלין מיטפלין בנביל׳. דכתיב והמת יהיה לו

כתיב בבור והמת יהיה לו– יצא אדם שאין לו הנייה במותו. והאש מלמדת על כולן שהוא חייב על האונסין:

---

[10] כ יגדיל תורה ויאדיר

וכשהזיק חב המזיק וכו'. א"ר יוסי הדא אמרה[11] אדם שחבל בחבירו תחילה, אע"פ שחזר ונעשה ניזוק, חייב.

דכתיב ומכה בהמה ישלמנה. א"ר חנינא מכה בהמה ישלמנה ישלם פחתה. בר פדייה אמר אם טרף יטרף יביאהו עד מקום הטריפה לא ישלם.

א"ר נסא צורכה להדא דרבי חנינא וצורכה להדא דבר פדייה. אילו איתאמרת דר' חנינא ולא איתאמרת דבר פדייה, הייתי אומר להכשר נזקיה לא ישלם כלום[12] לנזקי גופה ישלם פחתה. הוי צורך הוא שיאמר דבר פדייה. או אילו איתאמרת דבר פדיי' ולא איתאמרת דר' חנינא הייתי אומר להכשר נזקיה ישלם פחתה לניזקי גופה ישלם את הכל[13]. הוי צורך שיאמר דר' חנינא וצורך שיאמר דר' פדייה.

[11] "מי שהתחיל" חייב לשלם, וחבירו שחזר והכהו פטור

[12] "נזקי-ממנו" פטור לגמרי

[13] חייב להחזיר לו בהמה חדש ולא סגי בתשלומי פחתה

רב יהודה בשם שמואל: אין שמין[14] לא לגנב ולא לגזלן ולא לשואל אלא לנזקין. ואני אומר[15] אף לשואל שמין. ואבא מודה לי. [ומאן הוא אבא? רב, או אבא בר אבוה] א"ר חסדא נעשה עיקר טפילה[16]?!

אתא רב יהודה בשם שמואל: אין שמין לא לגנב ולא לגזלן ולא לשואל, אלא לנזקים. והשומרים כנזקי' הם. רב יהודה שלח שאל לר' לעזר, האנס והגנב והגזלן מהו לשום להן? א"ל אין שמין לא לגנב ולא לגזלן. ומניין שאין שמין להן? אמר רבה בר ממל: חיים שנים ישלם, חיים ולא מתים. עד כדון גניבה, גזילה מניין? א"ר אבין: והשיב את הגזילה כאשר גזל:

הלכה ב

משנה כל שחבתי בשמירתו, הכשרתי את נזקו.

הכשרתי במקצת נזקו, חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו.

[14] להתיר להם להחזיר השברים

[15] רב יודא עצמו סובר...

[16] ואבא מודה לי?!! אין זה דרך כבוד

נכסים שאין בהם מעילה

נכסים של בני ברית

ונכסים המיוחדים

חוץ מרשות המיוחדת למזיק

ורשות הניזק והמזיק בתשלומין[17]:

גמרא תני ר׳ חייה זה[18] השור והבור. והאש לא תנה? א״ר ירמיה האש לא ה כ ש ר נזקיו רק משום חליו. אמר ר׳ יוסי ואין כיני, מקבל עליו ההתרייה בדעת זו ולוקה[19]! מאי כדון? מקבל עליו נזק צער ריפוי שבת ובושת.

הכשרתי במקצת נזקו כהכשר כל נזקו. זה הבור. דתני: חפר בור תשעה טפחים ובא אחר ועמק בו טפח, האחרון חייב.

רבי אומר: אחר האחרון למיתה ואחר הראשון לנזקין. א״ר יצחק כיני מתניתא: אחר אחרון למיתה ואחר ש נ י ה ן לנזקין.

[17] פיסקה סתומה ועיין בגמרא

[18] רישא דקתני "הכשרתי..."

[19] משום חובל בחבירו

חפר בו עשרה טפחים, ובא אחר וסיידו וכיירו האחרון חייב. מפני שסיידו וכיירו יהא חייב? בשאמר לו סוד את הבור הזה וקנה אותו. דמר ר׳ אמי בשם רבי לעזר: שמירת נזקין כשמירת קניין. א״ר סימון: תיפתר בחופר בחולות[20].

תני חפר זה עשרה וזה עשרה. זה עשרים וזה עשרים. זה מאה וזה מאה כולהן חייבין.

כמה שיעורן להמית? י״ט. ולהזיק? כל שהוא, סומכוס אומר לעומקו שלשה, לאורכו ולרחבו ארבעה. רבי אלעזר הקפר אומר כמלואו של נופל. ומהו מלואו של נופל? אפי׳ תרנגול ואפילו גמל:

נכסין שאין בהן מעילה. דתני הנכסין הללו קדשים הן, אלא שאין הם מעילה קק״ל

רב יהודה בשם שמואל: דרבי יוסי הגלילי היא. דתני ומעלה מעל בה׳ רבי יוסי הגלילי אומר: להביא קדשים

[20] שבלי סיוד א״א להתקיים

קלין[21]. בן עזאי אומר להביא את השלמים. אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא היה בן עזאי אומר אלא על הבכור בלבד. ומה ביניהון? מאן דמר שלמים כל שכן מעשר[22]. ומאן דמר בכור[23] הא מעשר לא.

ר' שמעון אומר: אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלין, קדשים שחייב באחריות, קורא אני בהן: בעמיתו וכחש. ושאינו חייב באחריותן, קורא אני בהן: בה' וכחש. רב הונא אמר אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים, קדשים שחייב באחריותן– א פ י ל ו ה ן ל ה', קורא אני בהן בעמיתו וכחש. ושאינו חייב באחריותן– קורא אני בהן בה' וכחש ולא בעמיתו וכחש:

נכסים שהן של בני ברית. פרט לשור ישראל שנגח לשור של עכו"ם.

מנכסין המיוחדין. ולא מנכסי הפקר חוץ מרשות המיוחדת למזיק. שהוא פטור.

ורשות הניזק והמזיק בתשלומין– נוהגין הן ברשות הניזק והמזיק. א"ר ירמיה מכיון דתנינן חוץ מרשות המיוחדת למזיק, אין אנו יודעים שהן נוהגין ברשות הניזק והמזיק?! ולמה תנינן נוהגין הן ברשות הניזק והמזיק? אלא זה שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר שקיבלו לשמור שני שוורים, והזיק זו את זו, דחייב

א"ר יוסה: אילו תנא חוץ מרשות המיוחדת למזיק ושתק, הייתי אומר אחד חצר של שותפין ואחד חצר שאינה לשניהן חייבת, ולמה תנא נוהגין הן ברשות ניזק והמזיק אלא להוציא חצר שאינה של שניהן.

אית תניי תני: חצר של שותפין חייבת, וחצר שאינה לשניהן פטורה. אית תניי תני אפי' חצר שאינה לשניהם חייבת. מאן דמר חצר של שותפין חייבת וחצר שאינה לשניהן פטורה, דכתיב מיטב שדהו. ומאן דמר אפילו חצר שאינה לשניהן חייבת, דכתיב ובער בשדה אחר מכל מקום.

---

[21] וקמ"ל מתניתין דאף שהם קדושים-כיון שאין בהם מעילה, הוי ממון בעלים

[22] הוי ממון בעלים (שאין בו חזה ושוק), ומביא אשם-גזילות על כפירתו

[23] הוי "מתנה" לכהן

רבי יסא בשם ר' יוחנן חצר השותפין חייבת.

א"ר יסא אנא דאייתיתה מהדא דתני רבי הושעיה: ארבעה כללות היה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ בנזקין. כל מקום שיש רשות לניזק ולמזיק, כגון פונדקי וחצר השותפין וכיוצא בהן- על השן ועל הרגל חייב, על הנגיחה והנגיפה והנשיכה והרביצה ועל הבעיטה והדחיה, אם תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם מן העלייה.

לניזק ולא למזיק– חייב בכל.

למזיק ולא לניזק– פטור מן הכל.

והכל מודין בשאין רשות לא לזה ולא לזה כגון בקעה רשות הרבים וכיוצא בה– על השן ועל הרגל פטור. על הנגיחה ועל הנגיפה והנשיכה והרביצה והבעיטה והדחייה, תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם מן העלייה:

הלכה ג

משנה שום כסף

שוה כסף

בפני בית דין

ועל פי עדים בני חורין ובני ברית

והנשים בכלל הנזק

והניזק והמזיק בתשלומין:

גמרא שום כסף– אין אומרים תצא פרה בטלית אלא שמין את הנכסין בבית דין.

שוה כסף- מלמד שאין בית דין שמין אלא נכסים שיש להם אחריות, ואם תפש הניזק במטלטלין, שמין לו מהן.

בפני בית דין- מלמד שאין שמין לו אלא בפני בית דין.

על פי עדים– שאין שמין אלא על פי עדים.

בני חורין ובני ברית– יצאו עכו"ם ועבדים ופסולי עדות.

ונשים בכלל הנזק– תני רבי ישמעאל ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: לפי שלא תפש הכתוב אלא את האיש צריך לרבות את האשה.

והניזק והמזיק בתשלומין- משלמין חצי נזק. וחצו את כספו מיכן שמחצין

את הנזק. מיכן שזה מפסיד חצי נזק וזה מפסיד חצי נזק:

הלכה ד

משנה חמשה תמין וחמשה מועדין: הבהמה אינה מועדת לא ליגח, לא ליגוף, לא לישוך, ולא לרבוץ, ולא לבעוט.

השן מועדת לוכל את הראוי לה, הרגל מועדת לשבר בדרך הילוכה, שור המועד, ושור המזיק ברשות הניזק, והאדם:

גמרא אמר רבי יוחנן דרבי טרפון היא. ברשות הניזק רבי טרפון אומר נזק שלם וחכמים אומרים חצי נזק:

משנה הזאב והארי הדוב והנמר והברדלי׳ והנחש הרי אלו מועדין. ר׳ אליעזר אומר: בזמן שהן בני תרבות אינן מועדין. והנחש מועד לעולם.

מה בין תם למועד? אלא שהתם משלם חצי נזק מגופו. והמועד משלם נזק שלם מן העלייה:

תני רבי מאיר אומר אף הצבוע. א״ר יוסי בי ר׳ אבין לא א״ר מאיר אלא בצבוע זכר שיש לו שעה שהוא קשה כארי:

פרק שני

הלכה א

משנה כיצד הרגל מועדת? לשבר בדרך הילוכה. הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר. היתה מבעטת או שהיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושיברה את הכלים, משלם חצי נזק. דרסה על הכלי ושברתו, ונפל על כלי אחר ושברו, על הראשון משלם נזק שלם, ועל האחרון משלם חצי נזק:

גמרא ואין דרכה להתיז צרורות[24]? אמר רבי אמי כשהיה כלי נתון בידי אדם יד אדם כאלו הניזק היא אבל אם היה מונח ברשות הרבים, הואיל וזה מונח ברשות, וזו מהלכת ברשות פטור.

רבה בר ממל אמר, שתי דרכים אחת יש בה עשבים וצרורות ואחת אין בה עשבים וצרורות, הניחה את שאין בה עשבים וצרורות, והלכה בזו שיש בה עשבים וצרורות, אע"פ שהוא מונח בר"ה, חייב.

רבי לעזר אמר, כל דבר שהוא חוץ לגופה =צרורות, לא חלקו בו חכמים בין ברה"י בין בר"ה לחצי נזק כ חייב גם ברה"ר

מהו שתקבל העדאה בדבר שהוא חוץ לגופה?[25] ר' אילא אמר אינה מקבלת, רבי זעירא אמר מקבלת. אמר ר' זעירא מתניתא פליגא עלוי דר' אילא: שור שמתחכך בכותל ונפל על האדם והרגו, חייב בכופר ופטור ממיתה. [26] וכי יש כופר בתם?! לחצי כופר.

ואפילו כרבי זעירא לית היא פליגא?! ולמה פטור ממיתה?...

כשהפיל את הכותל, לא היה מתכוין לאדם

א"ר לעזר, הטילה גללים משלם חצי נזק. דל כן[27] מה אנן אמרין? צריך שיהא המקלוט בידו?!

---

[24] ולמה חייב ברה"ר

[25] ...יש העדאה לצרורות או לא

[26] אלמא משלם כופר דיש העדאה! (פטור ממיתה דהו"ל שור שלב"כ)

[27] =דאי לא כן

הדא דתימא בשאין דרכה לכן, אבל בשדרכה לכן צריך שיהא המקלוט בידו וחייב נ"ש [באופן שאין פטור דרה"ר. כ"ן].

רבי הושעיה רבה ורבי יודן נשייא הוון יתיבין, עאל רבי בא בר ממל ושאל, כישכשה בזנבה כגון אילין פירדתא מהו? ולא אמרינן ליה כלום, בתר כן א"ל רבי הושעיה רבה דל כן מה נן אמרין צריך שיהא תופש בזנבה?! הדא דתימר בשאין דרכה לכן אבל בשדרכה לכן צריך שהוא תופש בזנבה.

מה פשיטא לון בחצי נזק, מה צריכה לון בנזק שלם:

דרסה על הכלי ושברתו. ר' ירמיה בעי אמר: דרסה על נוד מלא שמן, על הנוד משלם נזק שלם, ועל השמן משלם חצי נזק. היתה טבלה מונחת וזכוכית עליה, דרסה על גבי הטבלה ונשתברו הזכוכית. על הטבלה משלם נזק שלם, ועל הזכוכית משלם חצי נזק. היו שתי טבליות זו על גבי זו דרסה על העליונה ונשתבר' השנייה, על העליונה משלם נזק שלם ועל התחתונה חצי נזק[28]

היתה טבלה מונחת ברשות הרבים, דרסה עליה והתיזה והלכה ונשתברה ברשות היחיד, אחר מי את מהלך אחר דריסתה או אחר שבירתה? אין תימר אדריסה פטור[29] אשבירתה חייב[30]:

הלכה ב

משנה התרנגולין מועדין להלך כדרכן ולשבר.

היה דליל[31] קשור ברגלו, או שהיה מהדס, ושיבר את הכלים משלם חצי נזק:

גמרא רב הונא אמר בשנקשר מאיליו, אבל אם קשרו הוא, משלם נזק שלם.

[32]ואינו כעושה בור במקום אחד, ומזיק במקום אחר?! אמר רבי יוסי בי

---

28 על הראשונה הוי גופו ועל השנייה "צרורות"

29 רגל ברה"ר

30 "מקום השבירה" היתה ברה"י

31 איזה חבל וכו' קשור ברגל התרנגול

32 מקשה על ר"ה

ר' בון & מכיון שאין דרכו ליפול אלא באותו הבור, כמי שהוא בורו.

תני: תרנגולין שהידסו את העיסה ואת הפירות או שניקרו משלם נזק שלם, הידסו עפר על גבי עיסה או על גבי פירות משלמין חצי נזק. היו מחטטין בחבל ונפסק הדלי או שנשבר משלם נזק שלם. נפל על חבירו[33] על העליון משלם נזק שלם, ואתחתון חצי נזק.

תני: תרנגולין שנפלו לגינה ושברו החילפין[34] וקירטמו את הירק, משלם נזק שלם. סומכוס אומר על הקירטום משלם נזק שלם, ועל השיבור משלם חצי נזק[35].

תרנגול הפורח ממקום למקום והזיק בגופו משלם נזק שלם. ברוח שבין כנפיו משלם חצי נזק. סומכוס אומר נזק שלם.

[33] דלי א על דלי ב

[34] כרוב

[35] דהו"ל שינוי

נפח בכליו ושברן, משלם נזק שלם[36]:

הלכה ג

משנה כיצד השן מועדת? לוכל את הראוי לה. הבהמה מועדת לוכל פירות או ירקות. אכלה כסות או כלים, משלם חצי נזק. במה דברים אמורים? ברשות הניזק, אבל ברשות הרבים פטור.

ואם נהנית, משלם מה שנהנית:

גמרא רבי יוחנן אמר: על הראשונה הושב'. ריש לקיש אמר: על כולה הושבה[37]

מחלפה שיטתיה דריש לקיש: תמן אמר ריש לקיש בשם ר' הושעיה: ע מ ד ה ואכלה מפירות הצבורין, חייבת[38] וכא הוא אמר אכין?! אמרו תמן בשם ר' הושעיה, ברם הכא בשם גרמיה.

[36] רוח שבפיו חשיב "גופו"

[37] "ברה"ר פטור" קאי גם על "אכלה כסות או כלים"

[38] מכיון שעמדה, חשיבא שינוי--וחייבת ברה"ר - ואמאי, נימא מכיון ששינה [בלבירת הפירות], פטור!

מילתיה דריש לקיש אמר, בעטה מהלכת ברבוצה, פטור[39] מילתיה דרבי יוחנן אמר, בעטה מהלכת ברבוצה, חייב.

נר״ל.. לא סוף דבר בעטה מהלכת ברבוצה או רבוצה במהלכת? בעטה מהלכת במהלכת? אמר רבי אמי לא אמר ריש לקיש אלא בעטה מהלכת ברבוצה פטורה,[40] אבל רבוצה במהלכת או מהלכת במהלכת, חייבת. תני ר׳ הושעיה על כולה, פטור. טעמא דר׳ הושעיה אין קרן ברשות הרבים[41].??

רב אמר: עמדה ואכלה מפירות הציבורין, פטורה[42]. מה היקלו בשן? שהרי אמרו חכמים ״שן פטור ברה״ר״ שאכלה עומדת את העומדת. חומר בקרן, שבעטה עומדת את העומדת. אבל מהלכת את העומדת, אף קרן פטור

אילפיי אמר: עמדה ואכלה מפירות הצבורין, חייבת[43] מה היקלו בשן? שאכלה מהלכת כ דווקא שאכלה בעודה מהלכת את העומדת, חומר בקרן, שבעטה מהלכת את העומדת: וכריו״ח, דלא ס״ל כל המשנה...בפת״ח..

הלכה ד

משנה כיצד משלם מה שנהנית? אכלה מתוך הרחבה משלם מה שנהנית, מצידי הרחבה משלם מה שהזיקה. מפתח החנות, משלם מה שנהנית. מתוך החנות משלם מה שהזיקה:

גמרא רב אמר, עקמה צוארה ואכלה[44] משלם מה שהזיקה. והא תנינן מפתח החנות משלם מה שנהנית, מתוך החנות משלם מה שהזיקה[45]! מאי כדון? א״ר יוסי בי ר׳ בון תיפתר כשהיה חמור טעון גדיים[46] ובשעת עברתן פשטו צואריהן ואכלו.

---

[39] דברה״ר ״יש רשות״ לשור לבעוט כיון שמעכבו קצת (ול״ד לנגיחה)—או להזיק כסות או כלים
[40] דווקא משום שרובץ ומעכב ההליכה, יש לו ״רשות״ לבעוט
[41] בדרך גוזמא...
[42] אע״פ שבינתה ,לא חשיבא

[43] מכיון שבינתה
[44] אפילו מצידי רה״ר---כל שצריכה ״לעקס ראשה״, חשיב רשות היחיד
[45] דווקא ״מתוך החנות ממש״!
[46] והגדיים אכלו בלי ״עיקוס לוואר״...

מפתח החנות, משלם מה שנהנית. מתוך החנות, משלם מה שהזיקה.

מה שנהנית.. רב אמר אכלה שעורים משלם תבן. תני ר' חייה ופליג: כיצד משלם מה שנהנית? אומדין כמה אדם רוצה להאכיל את בהמתו מה שאכלה, אע"פ שאינו רגיל להאכילה. לפיכך אם אכלה חיטין שהן רעות לה, הרי זו פטורה.

שינת ואכלה משלם נזק שלם.

מהו שינת ואכלה משלם נזק שלם? היתה קופתו מופשלת לאחוריו בר"ה, ופשטה פרה את פיה ואכלה ממנה, משלם נזק שלם. סוג שנתון בפתח החנות, חציו מבפנים וחציו מבחוץ, ופשטה פרה את פיה ואכלה ממנה, משלם נזק שלם:

הלכה ה

משנה הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושיברו את הכלים, משלמין נזק שלם מפני שהן מועדין רגיל.

כלב שנטל את החרר' והלך לו לגדיש, אכל את החררה והדליק את הגדיש, על החררה משלם נזק שלם, ועל הגדיש משלם חצי נזק צרורות:

גמרא אית תניי תני שקפצו. אית תניי תני שנפלו. א"ר יוחנן כיני מתניתא: שקפצו. נפלו, לא בדא[47].

כלב שנטל את החררה: ריש לקיש אמר במצית את האור על כל שיבולת ושיבולת[48]. ר' יוחנן אמר נעשה כזורק את החץ ממקום למקום. והוי כל הגדיש כצרורות

א"ר יצחק בר טבליי מתניתא מסייע לריו"ח: היה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב, עבד כפות לו וגדי סמוך לו פטור. אם אומר את, שאינו כזורק את החץ ממקום למקום, ויעשה כמי שחלו עליו תשלומין!

קשיא על ר"ל... א"ר יוסי ואת שמע מינה, שורו שהדליק את הגדיש בשבת חייב, והוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור. אם אומר את שאין כזורק את החץ ממקום למקום, על שיבולת הראשונה נתחייב מיתה, מיכן והילך תשלומין!

---

47 ד"תחילתו בפשיעה וסופו באונס, פטור"

48 דאל"ה פטור (איש בור ולא שור בור)

חד בר נש אפיק פלטירה בפורה[49], עבר חמרא ותבריה. אתא עובדא קומי ר׳ יצחק בר טבליי, אמר ליה: לא חייב לך כלום, ולא עוד אלא שאם ניזוק, חייב בנזקו:

הלכה ו

משנה אי זהו תם ואי זה מועד? מועד, שהעידו בו שלשה ימים. ותם, שיחזור בו שלשה. דברי ר׳ יהודה. ר׳ מאיר אומר: מועד שהעידו בו שלשה פעמים.[50] ותם, שהתינוקות ממשמשין בו:

גמרא מה טעמא דר׳ יודא? מתמול שלשום. מה מקיים רבי מאיר מתמול שלשום? פתר לה בהפלג נגיחות. שאם יצא ביום ראשון ונגח, בשני ולא נגח, בשלישי נגח, אין נעשה שור מועד עד שיגח שלשה ימים זה אחר זה[51].

יצא ביום ראשון ונגח שוורין, בשני ונגח גמלים, בשלישי ונגח חזירין. על ידי שלשה מינין לשלשה ימים מהו שיעשה שור מועד?

יצא ביום הראשון ונגח, בשני לא יצא, בשלישי יצא ונגח. ייבא בתפלוגתה דרב אדא בר אחווה ודרב הונא. דאיתפלגון: נידה שבדקה עצמה ביום ראשון ומצתה טמא, בשני לא בדקה, בשלישי בדקה ומצתה טמא. רב אדא בר אחווה בשם רב: נידה וודאי, רב הונא בשם רב אמר: נדה ספק. [52]אמר רב הונא: תמן הוינא בראשה, ותמן הוינא בסיפא, ותמן הוינא באמצעיתה, אישתאלת לרב ואמר ספק, אישתאלת לרב ומר וודאי, וחזר ומר ספק!! רב אדא בר אחווה לא הווה תמן אלא כד מר וודאי.

רב ירמיה בשם רב: הלכה כר׳ מאיר בתמה[53], וכר׳ יודה בהעדאה[54]

תני: שור שנגח שלשה פעמים ביום אחד, הרי״ז מועד, ומה תלמוד לומר מתמול שלשום? אלא שאם חזר בו שלשה ימים זה אחר זה, אינו נידון

---

[49] הוליך ״סחורתו במטה״ (כעין דפוס של עץ)

[50] ואפי׳ ביום אחד

[51] וק״ו כולם ביום אחד שחייב!

[52] מחזק דבריו! נגד רב אדא

[53] משמוש תינוקות

[54] שלשה ימים

אלא כתם[55]. הוינן סברין מימר הלכה כהדין תנא דו אמר מעין שניהם[56] אתא רב ירמיה בשם רב הלכה כרבי מאיר בתמה, וכר' יודה בהועדה:

הלכה ז

משנה שור המזיק ברשות הניזק כיצד? נגח, נגף, נשך, רבץ, בעט. ברשות הרבים משלם חצי נזק, ברשות הניזק: רבי טרפון אומר נזק שלם, וחכמים אומרים חצי נזק.

אמר להן רבי טרפון: מה אם במקום שהיקל על השן ועל הרגל ברשות הרבים שהוא פטור, החמיר עליהן ברשות הניזק לשלם נזק שלם. מקום שהחמיר על הקרן ברשות הרבים לשלם חצי נזק, אינו דין שנחמיר עליהן ברשות הניזק לשלם נזק שלם?!

אמרו לו: דייו לבא מן הדין להיות כנדון, מה ברשות הרבים חצי נזק, אף ברשות הניזק חצי נזק.

אמר להן: אני לא אדון קרן מקרן, אני אדון קרן מרגל. ומה אם במקום שהיקל על השן ועל הרגל ברשות הרבים, החמיר בקרן, מקום שהחמיר עליהן ברשות הניזק, אינו דין שנחמיר בקרן?! אמר לו דייו לבא מן הדין להיות כנדון, מה ברשות הרבים חצי נזק אף ברשות הניזק חצי נזק:

הלכה ח

משנה אדם מועד לעולם. בין שוגג בין מזיד בין ער בין ישן. סימא את עין חבירו ושיבר את הכלים משלם נזק שלם:

גמרא א"ר יצחק מתניתא בשהיו שניהם ישינין. אבל אם היה אחד מהן ישן ובא חבירו לישן אצלו, זה שבא לישן אצלו הוא המועד:

[55] לעניין "חזרה" בעי' דווקא 3 יום זא"ז

[56] ממש היפך הכרעת ר' ירמי'!!

פרק שלישי

הלכה א

משנה המניח את הכד ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בה ושברה, פטור. ואם הוזק בה, בעל החבית חייב בנזקיו:

גמרא ואין דרך אדם להניחן ברשות הרבים[57]?! רב אמר בממלא את כל רשות הרבים. אבל אם אינה ממלא את כל רשות הרבים, דרך אדם להיות מניחם ברשות הרבים. שמואל אמר או בממלא את כל רשות הרבים, או עד שתהא נתונה על קרן זוית. אמר רבי לעזר ואפי' אינה ממלא כל רשות הרבים, ואפילו אינה נתונה על קרן זוית. אין דרך אדם להיות מניחן ברשות הרבים[58]!

היתה ממלא כל רשות הרבים, אם יטלינה מיכאן ויתנינה כאן, נעשה בור, אלא יטול המקל וישברנה, או יעבור עליה ואם נשברה נשברה[59]? נישמעינה מן הדא: שור שעלה על חבירו ובא בעל השור ושמט את שלו, או הוא ששומט את עצמו ונפל ומת, פטור. אם דחייו ונפל ומת, חייב[60].

למה פטור בשמט את שלו...[ולא יכיל מימר ליה אילו שבקתה הוינא יהיב לך נזקך! עוד הוא דו יכיל מימר ליה אילו שבקתה הויתה יהב לי חצי נזק. הגע עצמה שהיה מועד! לא כל ממך שאהא מחזר עמך על בתי דינים]

הניח חבית, ובא אחר והניח אחרת סמוכה עליה, ובא הראשון ליטול שלו, יטול את המקל וישברנה, או ישמוט את שלו מתחתיה? נישמעינה מן הדא[61]: שור שעלה בחבירו ובא בעל השור להציל את שלו, אם עד שלא עלה, דחהו ונפל ומת, פטור ואם משעלה, דחהו ונפל ומת חייב. וה"ן כיון שכבר "עלה החבית" אסור לו לשברו בידייס

57 והו"ל לעיוני

58 כ ל"א "הו"ל לעיוני"

59 הי מיניהו שרי?

60 אלמא "בידייס" אסור

61 ברייתא אחרת

אמר רבי יוסי ותישמע מינה: ראה אמת המים שוטפת ובאה לתוך שדהו, עד שלא נכנסו המים לתוך שדהו, רשאי לפנותן למקום אחר. משנכנסו, אין רשאי לפנותן למקום אחר. אהן כריסו ארגירא[62] עד דלא ייתי אהן כריסו ארגירא, שרי מימר פלן עביד עיבידתי, פלן עביד עיבידתי. מן דייתי אהן כריסו ארגירא, אסיר. הדין אכסניי פרכא[63] עד דלא ייתון רומאי, שרי מישחדוניה[64]. ומן דייתון רומאי, אסיר.

הניח אבנו ברשות הרבים, ובא אחר והניח אחרת סמוכה לה, ובא אחר ונתקל בזו ונחבט בזו, מי חייב בנזקו, הראשון או השני? נישמעינה מן הדא: שור שדחף לחבירו ונפל לבור, בעל השור חייב ובעל הבור פטור. ר׳ נתן אומר במועד זה נותן מחצה וזה נותן מחצה, ובתם בעל הבור נותן שני חלקים ובעל השור רביע. אמר ר׳ חנינא כיני מתניתא בעל הבור נותן שלשה חלקים ובעל השור נותן רביע

הניח אבנו ברשות הרבים, ובאת הרוח והפריחתה לרשות היחיד, ובא אחר ונתקל בה, מהו שיהא חייב בנזקו[65]? הניח אבנו ברה״ר ובא אחר והתיזה לרה״י, ובא אחר ונתקל בה, מהו שיהא חייב בנזקו[66]?

א״ר יוחנן: הניח אבנו ומשאו ברשות הרבים, ובא אחר ונתקל בהן וצלוחיתו בידו, בין שנתקל באבן ונחבט בקרקע, בין שנחבט באבן ונתקל בקרקע, חייב על ניזקי אדם, ופטור על ניזקי צלוחיתו. מילתיה דרבי יוחנן אמר, בור של נזקין פטור על הכלים. ואם בדרך הטחה, הטיח[67]. חייב על ניזקי צלוחית :

---

[62] מס שנותנין כל בעלי אומניות, ורוצה לדחות מקצת המס מעליו ולגלגלו על חבירו

[63] אכסנאים

[64] לשחדם שלא יבאו אצלו

[65] בור שכח אחר מעורב בה

[66] המניח, משום בור המתגלגל ברגלי אדם

[67] ״הטיח״ צלוחית ע״ג אבן חבירו, ונשבר

הלכה ב

משנה נשברה כדו בר"ה והוחלק אחד במים או שלקה בחרסיה, חייב.

ר' יהודה אומר: במתכוין חייב בשאינו מתכוין פטור:

גמרא ר' לעזר אמר: בשעת נפילה נחלקו, אבל לאחר נפילה כל עמא מודיי שחייב[68]. א"ר יוחנן: בין בשעת נפילה בין לאחר נפילה היא המחלוקת. מתיב ר' יוחנן לר' לעזר אם בשעת נפילה פטור, אינו קל וחומר לאחר נפילה[69]!! אמר ליה ולמה פטור בשעת נפילה, מפני שלא נתכוון להזיק. ולמה חייב לאחר נפילה, שכן אדם מפקיר נזקיו בר"הר חייב.

אית מתני' מסייעא לדין ואית מתניתא מסייעא לדין: מתניתא מסייעא לר' אלעזר, דתני מודין חכמים לר' יודן במניח אבנו ומשואו בר"ה, ובא אחר ונתקל בהן, פטור. שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ. הא אם לא הנחיל יהושע לישראל את הארץ על מנת כן, חייב.

מתניתא מסייעא לריו"ח, נשברה כדו ולא סילקה, נפל גמלו ולא העמידו, ר"מ חייב בהזיקן. וחכמים פוטרין.

ר"י אומר במתכוין..על דעתיה דרבי יוחנן, במתכוון לחרסין. על דעתיה דר' לעזר, במתכוון להזיק. ואיירי בשעת נפילה

ר' זירא ור' לא תריהון אמרין: מודה רבי יודה לחכמים במבקיר שור שנגח בר"ה, שחייב. לא דומה נזק עומד, לנזק מהלך[70]:

הלכה ג

משנה השופך מים בר"ה והוזק בהן אחר, חייב בנזקו. המצניע את הקוץ ואת הזכוכית, והגודר גדירו בקוצי', וגדר שנפל לרשות הרבים, והוזק בהן אחר, חייב בנזקו:

גמרא רב הונא אמר: בשנחבט בקרקעו. אבל אם נתלכלכו כליו, פטור. רב אמר: אפי' נתלכלכו כליו, חייב. מילתיה דרב אמר הבור של

---

[68] דהו"ל לסלקו

[69] דכבר הפקירו!

[70] ל"מ "מפקיר נזקיו"!

נזקין חייב על הכלים. מלתיה דר"ה אמר בור של נזקין פטור על הכלים.

המצניע את הקוץ ואת הזכוכית לתוך כותלו של חבירו, ובא בעל הכותל וסתרו, והוזק בהן אחר, חייב[71]. חסידים הראשונים היו מצניעין אותן לתוך שדה עצמן, ומעמיקין להן שלשה טפחים כדי שלא תעלם המחרישה:

פיסק׳. והגודר גדירו בקוצים. אר"י תיפתר דברי הכל[72] במפריח. רבי בון בר חייה בעא קומי ר׳ זעירא, ולמה לינן[73] פתרין לה כר׳ יוסי בי ר׳ יודה דאמר שלשה שהן סמוכין לרשות כרשות. א"ל ומה ביש לך[74] דאתא ר׳ יוחנן מימר לך, תיפתר דברי הכל במפריח!

וגדר שנפל לרשות הרבים. ר׳ אבהו בשם ריש לקיש אמר, דר׳ מאיר היא. דרבי מאיר אמר כל המזיק שלא על ידי מעשה חייב [ואיירי שנתנו לו זמן לקוץ ונפל לאחר זמן]

[71] המצניע
[72] אפי׳ מאן דפוטר "בור ברשותו"
[73] לית אנן
[74] למה ירע בעיניך...

והדא אמרה דא: נתנו לו זמן לקוץ את האילן ולסתור את הכותל ונפלו לתוך הזמן פטור, לאחר הזמן חייב. וכמה הוא הזמן? תני ר׳ הושעיה: שלשים יום:

הלכה ד

משנה המוציא את תבנו ואת גפתו לר"ה לזבלים, והוזק בהן אחר, חייב בנזקו, וכל הקודם בהן זכה.

ההופך את הגלל ברשות הרבים והוזק בהן אחר, חייב בנזקו:

גמרא במה זכן? דבית רבי ינאי אמרי בשבחן[75], שמואל אמר בגופן

חזקיה אמר והוא[76] שהפכה על פניה לזכות בה. מילתיה דחזקיה אמר המטלטלין נקנין בהפיכה. אלא המטלטלין מהו שיקנו בגרירה? אמר רבי בון בר חייה נראין דברים בעמודין ובעורות קשין, אבל בעורות רכין לא קנה עד שיגביה

מתניתא פליגא על ר׳ בון בר חייא. הגונב כיס חבירו והוציאו בשבת חייב

[75] אבל לא בגוף הזבל
[76] חייב בנזקיו כשהפכו

שכבר נתחייב בגניבת כיס עד שלא בא עליו איסור שבת. ואם היה גורר בו ויוצא, פטור, שחלו עליו מיתה ותשלומין כאחת. הא אם לא חלו עליו שניהן כאחת, חייב בתשלומין אלמא גרירה מהני לדברים שדרכן בהגבהה!

א"ר יוסי בי ר' בון תיפתר כגון דהוון אילין כיסייא רברבין שדרכן ליקנות בגרירה, ולית שמע מן הדא כלום.

הלכה ה

משנה שני קדרים שהיו מהלכין זה אחר זה. נתקל הראשון ונפל, נתקל השני בראשון, הראשון חייב בנזקי של שני.

זה בא בחביתו וזה בקורתו, נשברה כדו של זה בקורתו של זה, פטור. שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך:

גמרא רבי יוחנן בעא, מהו שיתן לראשון שהות כדי עמידה[77]? אמר ר' יוסי פשיטא לרבי יוחנן ליתן לראשון שהות כדי עמידה. לא צורכא דלא, מן השני והילך, מהו ליתן לשני שהות כדי עמידה? השני הוי י ו ת ר פושע.. ודילמא לא יהבינן לדידיה רק כדיי התרייה

נישמעינה מן הדא: הקדרים המהלכים זה אחר זה, נתקל הראשון ונפל, ובא חבירו ונתקל בו ונפל, ובא חבירו ונתקל בו ונפל. הראשון משל' לשני, והשני לשלישי, ואם מחמת הראשון נפלו כולן, הוא משלם על ידי כולן. וחייבין על ניזקי אדם ופטורין על ניזקי כלים. ואם הזהירו זה את זה כולן פטורין. אלמא לא מפלגינן בין ראשון לשני

חמרים[78] שהיו מהלכין זה אחר זה, ונתקל הראשון ונפל, ובא חבירו ונתקל בו ונפל, ובא חבירו ונתקל בו ונפל. הראשן משלם לשני והשני לשלישי. ואם מחמת הראשון נפלו כולן, הוא משלם על ידי כולן. חמורים שהיו מהלכין זה אחר זה נתקל הראשון ונפל, ובא חבירו ונתקל בו ונפל, אפילו מאה כולן חייבין[79] אית תנויי תני כולן פטורין. אמר רבי לא: מאן דמר חייבין, בשהרביצום בעליהן[80]. נפלו, אין

---

[77] או דילמא אין ליתן לו כדיי עמידה, רק "כדיי אזהרה"

[78] בפת"ח וקמ"ן

[79] =בעלי-החמור

[80] לא שנפלו מאיליהן

אונסין לאדם, אבל יש אונסין לבהמה.

חמורים שהיו רגלי אחד מהן רעות[81] אין רשאין לעבור עליו. נפל, רשאין לעבור עליו. [מהו "רשאין לעבור עליו"? דרסין עלוי ועברין]

היה אחד ריקן ואחד טעון, מעבירין את הריקן מפני הטעון. אחד פרוק ואחד טעון, מעבירין את הפרוק מפני הטעון. היו שניהן טעונים שניהן פרוקין, יעשו פשרה ביניהן. שתי עגלות, שתי ספינות, אחת טעונה ואחת ריקני', מעבירין פרוקה מפני הטעונה. שתיהן פרוקות או טעונות, יעשו פשרה ביניהן. הנכנס למרחץ, נותן מקום ליוצא. והיוצא מבית הכסא, נותן מקום לזה נכנס. מפני הסכנה מוטב שייכנס חבירו, ו א ח ר כ ך יצא הוא

זה בא בחביתו וזה בא בקורתו. ר' זעירא בעי, שניים שהזיקו מהו? נישמעינה מהדא: חמשה שישבו על ספסל אחד, ובא אחד וישב בו ונשבר הוא משלם על ידי כולן. ואם מחמת כולן נשבר כולן חייבין:

הלכה ו

משנה היה בעל קורה ראשון ובעל החבית אחרון נשברה החבית בקורה פטור, ואם עמד בעל הקורה, חייב, ואם אמר לו לבעל החבית עמוד! פטור. היה בעל החבית ראשון ובעל הקורה אחרון נשברה החבית בקורה חייב, אם עמד בעל החבית, פטור, ואם אמר לו לבעל הקורה עמוד! חייב.

וכן זה בא בנרו וזה בא בפשתנו:

גמרא לא כן אמר רב בממלא כל רשות הרבים. וזו[82] ממלא כל רשות הרבים?! אמר, כיון שעמד, נעשה כקרן זוית:

הלכה ז

משנה שנים שהיו מהלכין בר"ה, אחד רץ ואחד מהלך, או שהיו שניהן רצים והזיקו זה את זה, שניהן פטורין:

גמרא יוסי הבבלי אומר: היה רץ בר"ה והזיק, חייב ששינה המנהג, היה ערב שבת בין השמשות, פטור. אמרי

---

[81] הולך לאט

[82] בעל חבית שעמד

הוא יוסי הבבלי הוא יוסי בן יהוד' הוא יוסי קטונתא, ולמה נקרא שמו קטונתה שהיה קטן חסידים:

הלכה ח

משנה המבקע ברשות היחיד והזיק ברשות הרבים, ברשות הרבים והזיק ברשות היחיד, ברשות היחיד והזיק ברה"י אחר חייב:

גמרא א"ר יוסי בן חנינה היה עומד ומבקע עצי' בחצירו, ונכנס פועל לתבוע שכרו, ונתזה הבקעת והזיקתו חייב, ואם מת אינו גולה. והתני ר' חייה פטור. לא פליגי, מה דמר ר' יוסי בשראהו[83], ומה דמר ר' חייה בשלא ראהו.

אי נמי הדא איירי באמר לו היכנס, והידך איירי בלא אמר לו היכנס כיון שאמר לו היכנס נעשית כחצר השותפין. דמר ר' יוחנן בשם רבי ינאי השותפין קונין זה מזה בחצר וחייבין זה בניזקי זה וזה בניזקי זה.

ולא כן אמר רב בממלא כל ר"ה וזו ממלא כל רשות הרבים[84]?! אמר, מכיון שדרכו להלך בחצר כמי שהוא ממלא כל החצר[85]:

הלכה ט

משנה שני שוורים תמים שחבלו זה בזה, משלמין במותר חצי נזק. שניהן מועדין משלמין במותר נזק שלם. אחד תם ואחד מועד, מועד בתם-משלם במותר נזק שלם. תם במועד משלם במותר חצי נזק. וכן שני אנשים שחבלו זה בזה משלמין במותר נזק שלם. אדם במועד ומועד באדם משלם במותר נזק שלם. אדם בתם ותם באדם, אדם בתם משלם במותר נזק שלם, ותם באדם משלם במותר ח"נ. רבי עקיבה אומר אף תם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם.

שור שוה מנה שנגח לשור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום, נוטל את השור.

---

83 נכנס

84 כ הו"ל לטיוני ולמה פטר ר"ח

85 כ ע"כ צריך לעשות עבודתו בחצר, ופלוני מהלך "וממלא" כל החצר

שור שוה מאתים שנגח לשור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום, א"ר מאיר על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו. אמר לו ר' יהודה וכן הלכה?! קיימתה ומכרו את השור החי וחצו את כספו, ולא קיימתה וגם את המת יחצון! ואי זה זה? זה שור שוה מאתים שנגח לשור שוה מאתים והנבילה יפה חמשים זוז, זה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת:

גמרא שור שוה מנה שנגח לשור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום נוטל את השור שאין לו אלא חצי חבלו לפיכך אם מת השור[86] או שהכחיש אין לו אלא אותו השור בלבד.

שור שוה מנה שנגח לשור שוה מאתים, הכחישו חמשים זוז. חזר האחרון וחבל בו ג' של זהב[87] השני משלם לראשון חצי דינר זהב.

שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים, השביח והרי הוא יפה ארבע מאות. שאילו לא נגחו היה יפה שמונה מאות זוז [88]אם עד שלא עמד בדין השביח אין לו אלא כשעת נזקו, הכחיש אין לו אלא כשעת עמדתו בבית דין בלבד. א"ר לא כיני מתניתין: השביח המזיק אם עד שלא עמד בדין השביח, אין לו אלא כשעת נזקו ולא אמרי' חלקו נמי השבחה. הכחיש, המזיק אין לו אלא כשעת עמדתו בב"ד ואינו גובה אלא מגופו שנשאר

מ"ט דר"י? אמר קרא ומכרו את השור החי וחצו את כספו. ומה מקיים ר' מאיר וגם את המת יחצון? מיכן שזה מפסיד חצי נזק וזה מפסיד חצי נזק: עיין בבלי

הלכה י

משנה יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו, חייב על מעשה עצמו ופטור על מעשה שורו. שורו שבייש פטור והוא שבייש חייב. שורו שסימה את עין עבדו והפיל את שינו פטור. והוא שסימא את עין עבדו והפיל את שינו חייב. שורו שחבל באביו ובאמו חייב, והוא שחבל באביו ובאמו פטור. שורו

---

[86] החי

[87] 75 זוז, נמלא שמעון חייב לראובן 12.5 [חלי 25]

[88] טעון הסבר כר' לא

שהדליק את הגדיש בשבת חייב, והוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור מפני שנידון בנפשו:

גמרא בן פדייא אמר כל המקלקלין פטורין חוץ מן המבעיר והעושה חבורה. א"ר יוחנן במבעיר אינו חייב עד שיהא צריך לאפר. והעושה חבורה אין חייב עד שיהא צריך לדם. והתנינן שורו. שורו צריך את האפר?!

הלכה יא

משנה שור שהיה רודף אחר שור אחר והוזק, זה אומר שורך הזיק והלה אומר לא כי אלא בסלע לקה, המוציא מחבירו עליו הראייה.

היו שנים רודפין אחר אחד, זה אומר שורך הזיק וזה אומר שורך הזיק שניהם פטורין. ואם היו שניהן של איש אחד שניהן חייבין

היה אחד גדול ואחד קטן, הניזק אומר הגדול הזיק והמזיק אומר לא כי אלא הקטן הזיק, אחד תם ואחד מועד הניזק אומר מועד הזיק והמזיק אומר לא כי אלא תם הזיק, המוציא מחבירו עליו הראייה

היו הניזוקין שנים. אחד גדול ואחד קטן. והמזיקין שנים אחד גדול ואחד קטן. הניזק אומר: הגדול הזיק את הגדול וקטן את הקטן. והמזיק אומר לא כי אלא קטן את הגדול וגדול את הקטן. אחד תם ואחד מועד, הניזק אומר מועד הזיק את הגדול ותם את הקטן, והמזיק אומר לא כי אלא תם הזיק את הגדול ומועד את הקטן המוציא מחבירו עליו הראיה:

גמרא ר' יודן בעי הדין עמדת בית דין מהו? האם צריך בי"ד יכול לחייב מחמת אומד [בלי בירור היטב] נישמעינה מהדא שנים שזרקו שתי צרורות ושברו שתי כדין אחת של יין ואחת של שמן זה אומר של יין שברתי וזה אומר של יין שברתי שניהן משלמין של יין. אחת ריקנית ואחת מליאה זה אומר ריקנית שברתי וזה אומר ריקנית שברתי שניהן משלמין את הריקנית. שברו חבית אחת זה אומר אתה שברתה וזה אומר אתה שברתה שניהן פטורין:

פרק רביעי

הלכה א

משנה שור שנגח ארבעה וחמשה שוורים זה אחר זה, ישלם לאחרון שבהן, אם יש בו מותר יחזיר לשלפניו, יש בו מותר יחזיר לשלפני פניו, האחרון אחרון נשכר, דברי ר׳ מאיר. ר״ש אומר: שור שוה מאתים שנגח לשור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום, זה נוטל מנה וזה נוטל מנה, חזר ונגח לשור אחר שוה מאתים, האחרון נוטל מנה, ושלפניו, זה נוטל חמשים זוז וזה נוטל חמשים זוז, חזר ונגח לשור אחר שוה מאתים, האחרון נוטל מנה, ושלפניו חמשים זוז, ושנים הראשונים דינרי זהב:

גמרא א״ר ינאי בא עליו שמעון [ניזק שני] ר׳ מאיר משני צדדין. מה נפשך שלך הוא תניהו לי. אינו שלך תניהו לי שאגבנו! ולא כן א״ר לעזר שמירת נזקין כשמירת קניין! ואיך נתחייב ראובן [ניזק הראשון] בנזקי שמעון? אמר ר׳ יודן כשמסרו לו לנזקיו, ואינו אלא כמשכון בידו!

מה ביניהון? ר׳ יוחנן אמר הקדש ביניהון. על דעתיה דר׳ מאיר מקדיש הראשון. על דעתיה דר׳ שמעון שניהן מקדישין אותו דשותפין נינהו הוקיר, על דעתה דר׳ מאיר הוקרה לראשון. על דעתיה דר׳ שמעון הוקרה לשניהן. עשה שכר כגון שחרש בשדה על דעתיה דרבי מאיר, השכר לראשון. על דעתיה דר׳ שמעון השכר לשניהן. השביח, על דעתיה דר׳ מאיר השביח לראשון, על דעתיה דר׳ יודא השביח לשניהן.

א״ר יוחנן דר׳ יודה ור׳ שמעון שניהן אמרו דבר אחד. כמה דרבי יודה אמר קנה לעיל סוף פרק. כן רבי שמעון אמר קנה. אלא שרבי יודא אמר קנה לחי קנה למת. ורבי שמעון אומר לא קנה אלא לחי בלבד.

תמן תנינן וכן שלשה שהטילו לכיס הותירו או פחתו כך הן חולקין[89]. אמר ר' בון נראין דברים בשנטלו מרגלית, דיכול מימר ליה אילו לא עשרתי[90] דינריי לא הייתה מזבין כלום. אבל דבר שדרכו לחלק מביאין לאמצע וחולקין. אמר רבי לעזר ואפילו דבר שדרכו לחלק, דיכיל מימר ליה, את פרגמטיא דידך סגין ואת מנעה מזבנתא[91]. אנא פרגמטיא דידי קליל, ואנא הפך ומתהפך בדידי, ומטי בך[92]. עד כדון בשהיתה פרגמטייו נתונה כאן. היתה פרגמטייו נתונה ברומי. שצריך ללכת לרומי להרוויח דיכיל מימר ליה עד דאת סליק לרומי אנא הפך ומתהפך בדידי הכא ומטי בך.

תני שלשה שהטילו לכיס ונגנבו כך הן חולקין[93] והתני בללו אבנים ונגנבו מחצה לזה ומחצה לזה. א"ר שמי סלעים דקות הן ואפשר לבלול לצאת ידי כולן, אבל אבנים גסות הן, ולית ידע אי מן הדין נסב כולה אי מן הדין נסב כולה. מספק, מחצה לזה ומחצה לזה.

מה חמית מימר בגניבה אנן קיימין, או אינן קיימין אלא במשתייר? מי אומר ש "מחצה לזה ומחצה לזה" קאי על "חלק הנגנב" שמא קאי על "מה שנשתייר"? אמר רבי יוסי בי ר' בון אין תימר במשתייר אנן קיימין, נמצאת מידת הדין לוקה. הגע עצמך דהוה לדין חמשין ולדין מאה וחמשין, נגנבו חמשין, אשתכח דהדין דחמשין לא מפסד כלום!!

תמן תנינן האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים דינרי זהב רבי שמואל בשם ר' זעירא וכן לשכר[94]. א"ר יוסה הדא דר' זעירא פליגא על דר' לעזר[95]. א"ר מני קשייתה קומי ר' יודן אמר לי לא מודה ר' לעזר שאם התנו ביניהן שזה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו?! שוורים כמותנין הן! חזר ואמרה קומי ר' יוסי א"ל בפירוש פליגי[96]! ר' לעזר אמר סתמן חולקין בשוה, ר' זעירא

89 כפי חשבון משנה כתובות שם [סוף דבר: כשיש יותר מ600, כולם חולקין בשוה] עיין במשנה שם
90 =חסרתי דינריי
91 אתה מונע עצמך מלמכור
92 ואני מגיע ברווחים, אליך
93 לפי מה שהטילו
94 איש השכירו "שור הזה" והרוויחו, חולקין לפי ערך
95 הנזכר בקטע "תמן" דלעיל
96 לעניין שור שנגח

אמר סתמן זה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו:

הלכה ב

משנה שור שהוא מועד למינו ואינו מועד לשאינו מינו, מועד לאדם ואינו מועד לבהמה, מועד לקטנים ואינו מועד לגדולים, למין שהוא מועד לו, משלם נזק שלם, ולמין שאינו מועד לו, משלם חצי נזק. אמרו לפני ר׳ יהודה: הרי הוא מועד בשבתות ואינו מועד בימות החול? אמר להן: בשבתות משלם נזק שלם, ובימו׳ החול משלם חצי נזק. מאימתי הוא תם? משיחזור בו שלשה ימי שבתות:

גמרא מכיון שהרג אדם אחד אינו נסקל?! רב אמר בשהרג שלשה עכו״ם. רבי יוסי בן חנינא אמר כשרדף שלש רדיפות והן משערין שיש ברדיפתו נגיחה[97]

יצא ביום הראשון ונגח שוורים, בשני ונגח כלבים, בשלישי ונגח חזירים, על ידי שלשה מינין לשלשה ימים מהו שיעשה שור מועד? יצא ביום הראשון ונגח, בשני לא יצא, בשלישי יצא ונגח[98]? ייבא בפלוגתא דרב אדא בר אחווא ודרב הונא דאיתפלגון: נדה שבדקה עצמה ביום ראשון בדקה ומצתה טמא, בשני לא בדקה, בשלישי בדקה ומצתה טמא. רב אדא בר אחווא בשם רב נדה וודאי, רב הונא בשם רב אמר נדה ספק. אמר רב הונא תמן הוינא ברישא ובסיפה ובאמצעיתה. אישתאלית לרב ואמר ספק, אישתאלת לרב ואמר וודאי, חזר ואמר ספק! ורב אדא בר אחווה לא הוה תמן אלא כד מר וודאי.

הוינן סברין מימר מאי טעמא דר׳ יודה[99]? מכיון דו חמי לון לבושין נקיין[100] עוד הוא משגה דעתיה:

הלכה ג

משנה שור של ישראל שנגח לשור של הקדש ושל הקדש שנגח לשור של ישראל פטור, שנאמר שור רעהו ולא שור של קדש. שור של ישראל שנגח לשור של עכו״ם פטור, ושל

---

[97] כדיי להמית

[98] מי אמרינן דהוי כאילו נגח גם ביום השני

[99] דאינו מועד לימות החול

[100] מכיון שרואה בגדי שבת, זהה דעתו עליו

עכו״ם שנגח לשור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם:

גמרא רב אמר ראה ויתר גוים. התיר ממונם של עכו״ם. חזקיה אמר הופיע מהר פארן. הופיע פנים כנגד עכו״ם. רבי יוסי בן חנינה אמר הורידן מנכסיהן. רבי אבהו בשם רבי יוחנן אמר כדיניהן. א״ר לא על הדא איתאמרת אלא כהדא דתני רבי חייה: שור של עכו״ם שנגח שור של עכו״ם אחר חבירו, אע״פ שקיבל עליו לדון בדיני ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם. על הדא איתאמרת ר׳ אבהו ר׳ יוחנן כדיניהן.

מעשה ששילח המלכות שני איסטרטיוטות[101] ללמוד תורה מרבן גמליאל ולמדו ממנו מקרא משנה תלמוד הלכות ואגדות. ובסוף אמרו לו כל תורתכם נאה ומשובחת חוץ משני דברים הללו שאתם אומרים בת ישראל לא תיילד לעכו״ם אבל עכו״ם מיילדת לבת ישראל ברשותה. גזילו של ישראל אסור ושל עכו״ם מותר. באותו שעה גזר רבן גמליאל על גזילות עכו״ם שיהא אסור מפני חילול השם. שור של ישראל שנגח לשור של עכו״ם פטור וכו׳ בדבר הזה אין אנו מודיעין אפי׳ כן לא מטילן[102] לסולמית דצור עד דשכחון כולן:

הלכה ד

משנה שור של פיקח שנגח לשור חרש שוטה וקטן, חייב. שור חרש שוטה וקטן שנגח לשור של פיקח פטור.

שור חרש שוטה וקטן שנגחו מעמידין להן אפוטרופוס ומעידין בהן בפני אפוטרופוס. נתפקח החרש, נשתפה השוטה, הגדיל הקטן, חזר לתמותו דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר הרי הוא בחזקתו.

שור האיסטדין אינו חייב מיתה. שנאמר כי יגח ולא שיגיחוהו אחרים:

גמרא כיני מתניתא: שור ש ל חרש. שור ש ל שוטה. שור ש ל קטן.

והא תנינן. שור חרש שוטה וקטן שנגחו מעמידין להן אפוטרופוס. ומעידין להן בפני אפוטרופוס. עד

---

101 חייל רומי

102 לא מטיא להון (לא הגיעו)

כדון כשהועדו לפני אפוטרופין ומסרום לבעלים[103] הועדו לפני הבעלים ומסרום לאפוטרופין מהו? נישמעיניה מן הדא: שאלו בחזקת שהוא תם ונמצא מועד, הבעלין משלמין חצי נזק, והשואל חצי נזק[104]. ומדחה.. א״ר אלעזר דר׳ יוסי היא. דרבי יוסי אמר הרי הוא בחזקתו.

[ואין כרבי יוסי ישלם את הכל! בששאלו בחזקת שהוא תם. ואין בששאלו בחזקת שהוא תם, לא ישלם כלום! ביודע בו שהוא נגחן]

תני: המית בפני השואל ומסרו לבעלים, עד שלא נגמר דינו פטור, משנגמר דינו חייב[105]. ר׳ יעקב אומר אף משנגמר דינו עד שלא נסקל פטור[106].

[107]א״ר יוחנן בתחילה אין ממנין אפוטרופין על מנת לחוב להן אלא לזכות להן, ואם חבו חבו. רבי יוסי בן חנינה אמר בין בתחילה בין בסוף אין ממנין אפוטרופין על היתומין לא לזכות ולא לחובה.

מתניתין פליגא על דרבי יוסי בן חנינה מעמידין להן אפוטרופין ומעידין להן בפני אפוטרופין. א״ל שנייא היא בשור, שלא יצא ויזיק.

שורו של יתומין ושל אפטרופסין[108] שיצא והיזק מהו? ר׳ יוחנן אמר משל יתומין. שאם אתה אומר משל אפוטרופין, לא נעשה אדם מעולם אפיטרופוס. רבי יוסי בן חנינה אמר משל אפיטרופין. ואתייא דרבי יוסי בן חנינא כאבא שאול, ודרבי יוחנן כרבנין. דתנינן תמן: אפיטרופוס שמינהו אבי יתומין ישבע, מינהו בית דין לא ישבע שבית דין מבחנין אותו[109]. אבא שאול אומר חילוף הדברים: אפיטרופוס שמינהו אבי יתומין לא ישבע, דבעי ממשכנא ליה אנחנו צריכין ״למשכן״ עצמנו, שיואיל לעשות טובה זו מינהו בית דין ישבע, אית בר נש בעי מיתן[110] כמה ומיתקרי הימן.

---

103 חזר לתמותו

104 אלמא שנשאר בהעדאתו

105 דאין אומרין באיסה״ן הש״ל

106 אומרין באיס״הן...

107 לישא וליתן בנכסי יתומים

108 כ שור של יתום שאפוטרופוס שומרו

109 שהוא מהימן

110 ״מתייסר הרבה״ כדיי שייקרא ״נאמן״

אמר אבא בר רב הונא הדא אמרה[111] המכיש בהמת חבירו והלכה והזיקה חייב בנזקיה:

הלכה ה

משנה שור שנגח את האדם ומת, מועד משלם את הכופר, ותם פטור מן הכופר, וזה וזה חייבין מיתה. וכן בבן וכן בבת.

נגח עבד או אמה, נותן שלשים סלעים, בין שהוא יפה מנה בין שאינו יפה אלא דינר זהב:

גמרא תני: ובעל השור נקי, נקי מחצי כופר. דברי ר' אליעזר. אמר לו רבי עקיבה רבי! והלא מוקדם הוא לבית הסקילה! אמר לו: לא אמרתי אלא בנתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם וכו'. עד דו מקשי לה על דרבי ליעזר, יקשינה על דידיה[112] אמר רבי מיישא תיפתר בשעבר ושחטו. ואית דבעי מימר מן דילפה מן דר' ליעזר[113] עוד הוא אמר כן לא אמרתי אלא בשנתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם לעכו"ם והרג ישראל לנפלים והרג של קיימה פטור.

מה מקיים ר' עקיבה ובעל השור נקי? נקי מדמי עבד. ולית ליה לרבי עקיבה נקי מחצי כופר?! אם כופר יושת עליו במועד הכתוב מדבר. ולית ליה לר' ליעזר נקי מדמי עבד?! נאמר כאן השור יסקל ונאמר להלן השור יסקל, מה שור שנאמר להלן במועד הכתוב מדבר אף השור יסקל שנאמר כאן במועד הכתוב מדבר. ולית כתיב סקול יסקל השור[114]?! אמר, מוטב ילמד השור יסקל משור יסקל, ואל ילמד שור יסקל מסקול יסקל השור.

א"ר יסא: מיליה שמעית מן דרבי שמואל בר רב יצחק הכא, ולית אני ידע מה הוא. אמר ליה רבי זעירא דלמא דא היא, [115]בתחילה אינו מדבר אלא בתם, החזיר את המועד לכופר. החזיר את שניהן לניזקין. =או בן יגח.. יכול כשם שהחזירו לנזקין, כך החזירו לדמי עבד? ת"ל ובעל השור נקי נקי מדמי עבד.

---

111 שור האיצטדין...

112 ר"עק דריש לה "נקי מדמי עבד" (ואיך ישלם "מגופו" דמי עבד כשמוציאין אותו למיתה!)

113 אחר ששמע מר"א... גם הוא אמרו

114 בתם

115 עיין בחומש

א"ר לא, בכל אתר את מחמיר בעבד יותר מן הכל, שאפילו מוכה שחין נותן שלשים סלע. הייתי אומר אף בתם כן, תלמוד לומר ובעל השור נקי

ד"א נקי מדמי וולדות. ולית כתיב וכי ינצו אנשים אנשים ולא שוורים?! כיני מתניתא: אנשים מועדים חייבין, שוורים מועדים פטורין, הא תמין חייבין. ת"ל ובעל השור נקי. נקי מדמי וולדות. בכל אתר את מחמיר במועד מבתם, והכא את מחמיר בתם מבמועד?!

א"ר חגיי כיני מתניתא: אנשים שאין מתכוונין חייבין, שוורים שאין מתכוונין פטורין. הא אם היו מתכוונין יהו חייבין, ת"ל ובעל השור נקי. נקי מדמי וולדות

ולית כתיב כי ינצו. כי יריבון. והלא היא מצות היא מריבה, מה להלן במתכוין אף כאן במתכוין! ואפ"ה פטר שוורים, ול"ל בעל השור נקי?

מאי כדון? כיי דמר רבי שמואל בר רב יצחק בתחילה אינו מדבר אלא בתם כו' כדלעיל..

ומניין לניזקי העבד[116]? תלמוד לומר או בן יגח או בת יגח. ואם עבד וגו'. רבי חייה בר ווא ורבי שמואל בר רב יצחק חד אמר לא תהא תוספת יתירה על העיקר[117], וחרנה אמר משלם לו כל נזקו:

הלכה ו

משנה שור שהיה מתחכך בכותל ונפל על האדם, נתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם, לעכו"ם והרג את ישראל, לנפלים והרג בן קיימא פטור:

גמרא ואיש כי יכה כל נפש אדם. להביא את המכה ויש בו כדי להמית. ובא אחר והמית, הממית חייב. אית תניי תני "אין בו כדי להמית" א"ר לא, ואפילו יש בו כדי להמית, ובא אחר והמית, הממית חייב.

והמית איש או אשה. מה האיש מוריש נזקיו לבניו, אף אשה מורשת נזקיה לבניה. ואין הבעל יורש את אשתו?! אמר ר"ל כך פירשה ר'

---

116 איש הזיק שור את עבדו שחייב לשלם

117 אין משלם יותר מ30 שקלים

הושעיה אבי המשנה: בכופר של אחר מיתה שנו[118]

{תני המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן, רב אמר מקח טעות הוא, ושמואל אמר יכיל הוא מימר ליה לשחיטה מכרתיו לך[119]}

ונתן פדיון נפשו. אית תניי תני: נפש מזיק, אית תניי תני: נפש ניזק.

מאן דאמר נפש מזיק: הכהו הראשון הכיית מיתה, ובא השני ובילבלו. אין תימר יש נזקים בכולו[120] הראשון נותן נזקו, והשני נותן כופרו. אין תימר אין נזקין בכולו, הראשון נותן נזקו, והשני פטור.

כמאן דמר פדיון נפשו של ניזק: אין תימר יש ניזקין בכולו, הראשון נותן נזקו, והשני פטור. אין תימר אין נזקין בכולו, שניהן פטורין.

תני רבי הושעיה: לעניין נזקין, רבי מאיר מחייב. ורבי יודן פוטר. לכופר מה? רבי פדת בשם ר׳ הושעיה: הכל מודין בכופר שהוא חייב. ואית דאמרין רבי יוחנן בשם רבי ינאי כשם שחולקין בנזקין כך הן חולקים בכופר.

ר׳ ירמיה בעי קומי ר׳ זעירא היך עבדין עובדא? א״ל כר׳ הושעי׳ לעניין נזקין ר׳ מאיר מחייב ורבי יודן פוטר. הא לכופר דברי הכל חייב:

הלכה ז

משנה שור האשה, שור היתומים, שור אפוטרופוס, שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין, הרי אילו חייבין מיתה.

ר׳ יהודה אומר: שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין, פטורין מן המיתה, מפני שאין להן בעלים:

גמרא מאי טעמא דרבי יודא? והועד בבעליו ולא ישמרנו. אין בעלים לאילו!

הלכה ח

משנה שור שהוא יוצא ליסקל, והקדישו בעליו אינו מוקדש. ואם שחטו, בשרו אסור.

---

118 כיון דכופר משתלם לאחר מיתתה, אין הבעל נוטל בראוי

119 ל״ש כאן

120 יש דין "תשלומי נזק כולו"

אם עד שלא נגמר דינו, הקדישו בעליו, מוקדש. ואם שחטו, בשרו מותר:

גמרא תני: שור שהיה יוצא ליסקל ונמצאו עדיו זוממין רבי יוחנן אמר כל הקודם בו זכה. ריש לקיש אמר ייאוש טעות הוא. וכן עבד היוצא ליהרג ונמצאו עדיו זוממין רבי יוחנן אמר זכה עצמו, ריש לקיש אמר ייאוש טעות הוא:

הלכה ט

משנה מסרו לשומר חנם ולשואל ולנושא שכר והשוכר, נכנסו תחת הבעלים. יצא והזיק, מועד משלם נזק שלם, ותם משלם חצי נזק.

קשרו בעליו במוסירה, ונעל בפניו כראוי, ויצא והזיק, חייב. ר׳ יהודה אומר: תם חייב ומועד פטור. שנאמר "ולא ישמרנו בעליו" ושמור הוא זה! ר׳ אליעזר אומר אין לו שמירה אלא סכין!

גמרא אמר רבי לעזר: דברי רבי מאיר, שמירת נזקין כשמירת שומר שכר[121]. דברי רבי יודא, שמירת נזקין[122] כשומר חנם.

אמר ר׳ לעזר: דברי רבי מאיר, מסר שור תם לשומר חנם[123] יצא והזיק, פטור[124] יצא ונטרף, פטור. לשומר שכר שור תם, יצא והזיק, חייב, יצא ונטרף, חייב. מסר שור מועד לשומר שכר, יצא והזיק חייב, נטרף פטור[125].

אמר ר׳ אליעזר והלא שמור הוא והתורה חייבתו! אמר ר׳ לעזר כל שמירה שאמרה תורה אפילו הקיפו חומת ברזל אין משערין אותו אלא בגופו. לפיכך רואין אותו אם ראוי לשמירה פטור ואם לאו חייב:

---

121 ובעי שמירה מעולה

122 =שור המועד

123 ושמרו "שמירה פחותה"

124 דש"ה וודאי סגי בשמירה פחותה

125 כיון דשור נגח הוא, ל"ה לאסוקי שאחרים יזיקו אותו!

<u>דוגמה לריש פירקין</u>

יש א ב ג ד, א הוא שור המזיק ושווה 200 זוז,

חצי–נזק של ב= 80,ג =55, ד=70

לר"מ ד נוטל 70, ג נוטל 55 ,ב נוטל 75 .ולא נשאר כלום ל א

לר"ש מיד כשנגח א ל ב ,יש ל ב 80 ול א 120

כשחזר ב ונגח ל ג : ב נותן 80/200 *55=22 , א נותן 120/200 *55=33 {סה"כ משלמין ל ג 55 }

חזר ג ונגח ל ד , א נותן מחלקו הנשאר דהיינו 87 , 87/200 *70 =30.45

ב נותן 20.3=70*58/200

ג נותן 19.25=70*55/200

כמובן שיש ל ד סה"כ כל חצי–נזקו 70

ל ג נשאר 35.75

ל ב """ 37.7

ל א """ 56.55

יש פורמלה קלה לכל זה לדוגמה נחשב ב

(80/200)-(80/200*55/200)-(80/200*55/200*70/200)

The percent "B" has in the animal after each Negicha is the amount successively after each subtracted #

To make calculations easier. Use the following: for b

(80/200)*(1-55/200)*(1-70/200)

After each Negicha continue to the next "bracket"

The first act is:40-(40/41)*1, because we must assume that 40/41 of the 1 log drawed , is k.

Now let us assume that we are left with B amount of k

Now the second act takes place, we do B-(B/41)*1=C

Then we do C-(C/41)*1=D etc.

We can rewrite this in a simpler form: C=B*(40/41)

And D=C*(40/41). or even better: D=B*(40/41)*(40/41)

Now surely B=40*(40/41)!

So for D we simply have 40*(40/41)^3!

More general: let N be the amount of water "put and drawed" (in our case it was 1, it may be ½ ¼ or 2 etc.)

The formula is as follows: C=B-(B/(40+N))*N

After some algebra this reduces to C=B*(40/(40+N))

For a

(120/200)*(1-80/200)*(1-55/200)*(1-70/200)

For c

(55/200)*(1-70/200)

For d

70/200

I hope this will give the reader a sufficient knowledge in Shitas R Shimon

We pose a problem : if we have a mikvah containing 40 log . we add 1 log Sheoovim then we draw one log,

How much k=(kosher water) is left . & how much p=posul water

Lets name this "putting & drawing process" "act"=action. So we are interested to know after , say 7 acts, what of the 40 will be k & p

So we can state the following: let N be the "amount"

We wish to know what k will be after 13 acts

40*(40/(40+N))^13

We may ask, say N=1/1,000,000 & act=1,000,000

In other words he puts and draws one-millionth of a log---but he does this act one-million times---what will be the resulting amount of k?

Let j=1/N , we would rewrite the last formula: 40*(40/(40+(1/j))^j (let j be a very high number…)

The last part can be rewritten as: [40j/(40j+1)]^(40j*1/40)

Or {[40j/(40j+1)]^(40j)}^1/40

Let 40j=jj, we can rewrite the part in {…} (jj/jj+1)^jj

Now, if jj is a very large number-the more the merrier…) (because j is very large) it turns out that the last formula is a very famous number in math! Namely: 1/e=0.36787944117144

So we have: 40*(1/e)^1/40!!! 39.01239648113330059 that is the amount of k water

Note, had he done it the "simple way" adding 1 log and drawing one log, we have simply 40*(40/41)=

39.0243902439024

A little more kosher water!!

The "non-simple way" we have more than $1/100^{th}$ of a log posul than the "simple way".

A interesting question how many times must we do the act to get ½ of the mikveh p?

Or 40*(40*41)^q=20. what is q?

To simplify:(40/41)^q=.5

Or q*(ln 40-ln 41)= ln (.5)

q = ln(.5)/(ln 40-ln 41)=

or , ln [(40/40+1/N)^N]. The expression inside the […] we already verified for a large N, is= e^(-1/40)

(a compact form for 1/e^40)

Now, ln [e^(-1/40)] is simply -1/40.

The numerator of above is ln(.5), simply divide numerator /denom and you get 27.7258872224!

That is the amount of Log you need to Pasel the mikveh if you have a constant drip-in drip-out system!

Let us return to Shitas R Shimon. If ox of Reuven (aka A) is $200 and generates a payment from "itself" of $25 (i.e. $50 damage), Shimon (aka B) gains ownership of 25, so now we have "partners"

In this ox—A=175, B=25.

What happens if this ox gores once more! Again Shimons' ox

28.07103452636317 so if you do the act 29 times you have mostly posul water..

This is true if you use N=1, what if N=1/10?

We must solve (40*40.1)^q=.5

Follow similar steps and find q=277.60530143176273, we must do the act 278 times in order to get most posul

but each act is just 1/10 of log of posul water, so we must "waste" 27.8 log of water to accomplish the "paslus" (not 29 as in the first case!)

again we will try N a very large number and do the following :(1/N)* ln(.5)/(ln 40-ln 40+(1/N)) to find the least amount of posul water required to cause the mikveh to have "Rov Sheoovim")

Please note : the denominator is N* ln (40/40+1/N)

Let X be the value of Reuvens ox, n, the amount of damage (i.e. chaste nezek)

Or 200-(25*7200/200) that is A’s partnership after first negich

(or anything belonging to Shimon?)

We know that X-(n*X/200) is =X*((X-n)/200).

פרק חמישי

הלכה א

משנה שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצידה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה ואם משנגחה ילדה, משלם חצי נזק לפרה ורביע לוולד.

וכן פרה שנגחה את השור ונמצא וולדה בצידה ואין ידוע אם עד שלא ילדה נגחה ואם משנגחה ילדה, משלם חצי נזק מן הפרה ורביע מן הוולד:

גמרא וכי כל הפרות מפילות?! נהלך בהן אחר הרוב ואמור מחמת נגיחה הפילה! זאת אומרת שלא הילכו במידת הדין =ממון אחר הרוב

א"ר יוסי במקום אחר הילכו במידת הדין בממון אחר הרוב. כהדא דתני ר' אחא: גמל האוחר בין הגמלים ונמצא שם אחד מת, חייב. בידוע שזה הרגו.

אמר ר' ינאי כיני מתניתא: משלם חצי נזק מן הפרה, ובעל הוולדות עולה לבעל הפרה רביע.[126] א"ר יוסי זה נותן מחצה וזה נותן מחצה. מה מפקה מביניהון? מתו הוולדות. מאן דמר זה נותן מחצה וזה נותן מחצה, אהן בעל הפרה יהיב נזקיה, 25 +12.5 ואהן בעל הוולד יהיב נזקיה כ לא כלום! מאן דמר משלם חצי נזק מן הפרה, ובעל הוולדות עולה לבעל הפרה רביע, אהן בעל הפרה יהיב נזקיה 50 ואהן אמר, לא לדין בעית?! איידי ליקומיך!! קח את הנבילה..

וכן פרה שנגחה את השור כו'. ר' בון בר כהנא בעא קומי ר' אימי, מפני שהוא ספק. הא אילו וודאי, זה נותן מחצה וזה נותן מחצה. כך אני אומר רגלה של אדם אחד, כולה של אדם אחד זה, נותן מחצה וזה נותן מחצה?! אמר ליה במועד היא מתניתא.

רגלה מכורה לך, מכר חצי חציה. רגלה שנייה מכורה לך, מכר חצייה. אמר ר"ל כל אילין שמעותא דלוי אינון:

---

[126] איס ח"ן=50, בעל הפרה משלם 50 לניזק, ובעל הוולד נותן לבעה"פ 12.5

הלכה ב

משנה הקדר שהכניס קדירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות, שברתן בהמתו של בעל הבית, פטור. ואם הוזקה בהן, בעל הקדרות חייב.

ואם הכניס ברשות, בעל החצר חייב:

גמרא הכניס קדירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ובא שור ממקום אחר ושברן, פטור. הוזק בהן, פטור. הדא אמרה: הקרן פטורה בחצר שאינה של שניהן:

הלכה ג

משנה הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות, אכלתן בהמתו של בעל הבית, פטור. ואם הוזקה בהן, בעל הפירות חייב.

ואם הכניס ברשות, בעל החצר חייב:

גמרא הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ובא שור ממקום אחר ואכלן, פטור. הוזק בהן, פטור. הדא אמרה שהשן פטורה בחצר שאינה לשניהן:

הלכה ד

משנה הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, נגחו שורו של בעל הבית, או שנשכו כלבו של בעל הבית, פטור. נגח הוא לשורו של בעל הבית, חייב. נפל לבור והבאיש את מימיו, חייב. היה אביו או בנו לתוכו, משלם את הכופר.

ואם הכניס ברשות, בעל החצר חייב[127].

רבי אומר: בכולן[128] עד שיקבל בעל הבית לשמור:

גמרא הכניס שור לחצר בעל הבית ברשות, ובא שור ממקום אחר נגח נגף נשך רבץ בעט, משלם נזק שלם דברי רבי טרפון. וחכמים אומרים: על השן ועל הרגל, חייב. על הנגיחה על הנגיפה ועל הנשיכה ועל הרביצה ועל הבעיטה ועל הדחייה, תם– משלם חצי נזק. מועד– משלם נזק שלם מן העלייה.

---

127 ﬡיס נגח בעה"ב למכניס

128 הני 3 משניות

רב יהודה בשם שמואל: הלכה כרבי. רב זעירא אמר הלכה כרבי. אמר ר' ירמיה הכל מודין בבית שהוא אומר לו הכנס ואני משמרו. הכל מודין בשדה שאומר לו הכניסהו ושמרהו. מה פליגין? בחצר, ר' אומר: חצר כשדה, וחכמים אומרים: חצר כבית.

תמן תנינן המגדיש בתוך ש ד ה חבירו שלא ברשות... אם הכניס ברשות, בעל השדה חייב [וקשיא..] אמר ר' יצחק: גדישים בשדה ככלים בבית. א"ר יוסי בי רבי בון: תיפתר בהיא דאית לה מסגר:

הלכה ה

משנה שור שהיה מתכוין לחבירו, והכה את האשה ויצאו ילדיה, פטור מדמי וולדות.

אדם שהיה מתכוין לחבירו והכה את האשה ויצאו ילדיה, משלם דמי וולדות.

כיצד משלם דמי וולדות? שמין את האשה כמה היתה יפה עד שלא ילדה, וכמה היא יפה משילדה. אמר רבן שמעון בן גמליאל: אם כן =אדרבה! משהאשה יולדה היא משבחת! אלא שמין את הוולדות כמה הן יפין, ונותנין לבעל.

ואם אין לו בעל, נותנים ליורשיו. היתה שפחה ונשתחררה, או גיורת כ אין כאן יורש פטור:

גמרא שור שהיה מתכוין לחבירו, הא אם היה מתכוין לאשה חייב?! ולא שנייא היא בין שהוא מתכוין להכות את האשה בין שנתכוין להכות חבירו[129]. ולמה תנינה הכא? אמר אבא בר רב חנן בגין מתניתין הא דבתרה: אדם שהיה מתכוין לחבירו והכה את האשה ויצאו ילדיה משלם דמי וולדות. אטו סיפא

תני האומר לחבירו שפחה וולדנית אני מוכר לך, בניה משביחין אותה. חייב ליתן גם הוולדות רבן שמעון בן גמליאל אומר: קוטיזמי היא זו? לשבח בעלמא קאמר לה

כתיב כי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה. אבא יוסי בן חנן אומר ממשמע שנאמר ויצאו ילדיה, איני יודע שהוא הרה, מה ת"ל הרה? מגיד שאין מתחייב עד שיכה במקום

---

[129] שור, לעולם אינו משלם דמי-וולדות!

עוברה, הא אם הכה על כף ידה או על כף רגלה פטור. כאשר ישית עליו בעל האשה שומעני אע"פ שאין ההריון שלו ת"ל הרה, מגיד שאינו משלם אלא לבעל ההריון.

ר' עוקבא שאל בא על אמו, בא על אחותו, אף הוא בעל הריון הוא? ת"ל בעל את שראוי ליקרות בעל, יצאו אילו שאינן ראוין להיות בעל.

ר' יסא בשם ר' יוחנן: עוברין אין יוצאין בשן ועין. ניחא בעין, בשן?! וכי יש שן לטובה?! א"ר יסא בי ר' בון כיני מתניתין: עוברין אין יוצאין בשן ועין של אימן:

הלכה ו

משנה החופר בור ברשות הרבים ונפל לתוכו שור או חמור, ומת, חייב. אחד החופר בור ושיח ומערה חריצים ונעיצין א"כ למה נאמר בור? אלא מה הבור שהוא כדי להמית עד עשרה טפחים, אף כל דבר שהוא כדי להמית, עד עשרה טפחים.

היו פחותין מעשרה טפחים, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור. ואם הוזק בו חייב.

החופר בור ברשות היחיד ופתחו לר"ה, בר"ה ופתחו לרשות היחיד, ברה"י ופתחו לרה"י אחר, חייב:

גמרא כתיב כי יפתח איש בור וכי יכרה איש בור. אחד בור לנזקין ואחד בור למיתה. א"ר יצחק: אחד בור של מיתה ואחד בור לנזקין שניהן ממקרא אחד נתרבו.

[וכשהוא בא לבור של מיתה את מר פטור על הכלים, וכשהוא בא לבור של נזקין את מר חייב על הכלים. בור ט' חייב את הכלים]

אין לי אלא בשחפר לקח ירש ניתן לו במתנה מניין? שנאמר או כי יכרה איש בור.

החופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר.. וכי יש לו רשות לפתוח בורו לרשות הרבים? אמר רבי יוסי בי ר' בון תיפתר כר' יוסי בי רבי יהודה דאמר שלשה טפחים שהן סמוכין לרשות הרבים, כרשות הרבים.

ר' מנא בעי מהו שיעשה את הגובה כעומק? והיכי דמי? אין בהוא דאתי

מן עיל[130] חמי ליה[131]! אלא בההוא דאתי מן לרע[132]:

הלכה ז

משנה בור של שני שותפין, ועבר עליו הראשון ולא כיסהו, השני ולא כיסהו, השני חייב. כיסהו הראשון ובא השני וגילהו, השני חייב. כיסהו הראשון ובא השני ומצאו מגולה ולא כיסהו, השני חייב.

כיסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור. לא כיסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת. חייב.

נפל לפניו מקול הכרייה, חייב. לאחריו מקול הכרייה, פטור.

נפל לתוכו שור וכליו ונשתברו, חמור וכליו ונתקרעו, חייב על הבהמה ופטור על הכלים.

נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן, חייב.

בן או בת עבד או אמה פטור:

[130] מלמעלה

[131] הא קא חזי ליה!

[132] מלמטה, ונתקל בהגובה

גמרא היך אפשר לבור של שני שותפין? אמר רבי ינאי תיפתר שנתנו שניהן אבן האחרונה. ולמה לא פתר לה בחפר זה עשרה וזה עשרה? דו בעי מיפתרינה בבור של עשרה טפחים של שני שותפין:

עבר עליו הראשון ולא כיסהו, השני ולא כיסהו השני חייב. ר׳ בא בר ביזנא ר׳ יסא בשם ר׳ יוחנן: נותנין לו שהות לכרות ארזים מן הלבנון. אית בה לחומרא, ואית בה לקולא. פעמים שסמוכין ללבנון פעמים שרחוקין ללבנון:

כיסהו כראוי. עד היכן כיסהו? ייבא כיי דתנינן תמן: כדי שתהא עגלה מהלכת טעונה אבנים.

אמר רבי ינאי: לתוכו[133], בין שלפניו בין שלאחריו חייב. חוצה לו, לפניו חייב לאחריו פטור:

נפל לתוכו שור וכליו ונשתברו, חמור וכליו ונתקרעו, חייב על הבהמה ופטור על הכלים. שמואל אמר: בשהתריפו מחמת אוירו, אבל אם

[133] איס נפל "לתוך" הבור

נחבט בקרקעו חייב[134]. רבי יוחנן ור"ל תריהון אמרין: אפילו נחבט בקרקעו פטור. דרך נפילה פטרה תורה.

ונפל שמה שור או חמור. שור ולא שור בכיליו. חמור ולא חמור בכיליו. שהיה בדין, מה אם בור נזקין שפטור מן המיתה, חייב על הכלים. בור של י"ט שחייב על המיתה, אינו דין שהיא חייב על הכלים! ת"ל ונפל שמה שור או חמור. שור, ולא שור בכליו. חמור, ולא חמור בכליו:

נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן חייב. אמר ר' לעזר כיני מתני': שור והוא חרש. שור והוא שוטה. בן ובת עבד או אמה פטור:

הלכה ח

משנה אחד השור ואחד כל הבהמה לנפילת הבור, להפרשת הר סיני, לתשלומי כפל, ולהשיב אבידה, לפריקה, ולחסימה, לכלאים, ולשבת, וכן חיה ועוף כיוצא בהן. אם כן למה נאמר שור או חמור? אלא שדיבר הכתוב בהווה:

גמרא לנפילת הבור- ונפל שמה שור או חמור. להפרשת הר סיני– אם בהמה אם איש לא יחיה. לתשלומי כפל– משור עד חמור. להשב אבידה– השב תשיבם. לפריקה– עזוב תעזוב. לחסימה– לא תחסום שור בדישו. לכלאים– בהמתך לא תרביע כלאים. לשבת– למען ינוח שורך וחמורך:

וכן חיה ועוף כיוצא בהן. שמואל אמר אווז בר עם אווז יישוב, כלאים זה בזה. א"ר יוסי מתני' לא אמרה כן: אלא שור עם שור בר. חמור עם חמור בר, כלאים זה בזה. ריש לקיש אמר משנה שלימה שנה ר': וכן חיה ו ע ו ף כיוצא בהן. א"ר יוחנן ואנא דאייתיתיה מן דבית לוי: תרנגול עם פיסיוני, תרנגול עם הטווסת, אע"פ שדומין זה לזה כלאים זה בזה:

---

134 דעיקר בור הוא "הבלא", ופטר בו את הכלים—אבל "חבטא" חייב גם כלים

פרק שישי

הלכה א

משנה הכונס צאן לדיר ונעל בפניה כראוי, ויצתה והזיקה, פטור. לא נעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה, חייב.

נפרצה בלילה או שפרצוה ליסטים, ויצתה והזיקה, פטור.

הוציאוה ליסטים, הליסטין חייבין:

גמרא ר' לא בשם ר' ינאי במחלוקת[135] רבי לעזר אמר דברי הכל הוא. א"ר לא, מסתברא הדא דר' לעזר, שהרי אין כתיב שמירה בגופו אלא בקרן. מאי כדון? ריש לקיש אמר במחלוקת, ר' לעזר אמר דברי הכל היא. ואית דאמרין דר' ליעזר בן יעקב היא דאמר[136] בין כך ובין כך פטור.

נפרצה בלילה..עד כדון בשהיתה גדורה מד' רוחות. היתה גדורה משלש רוחותיו ופרוצה מרוח אחת, ויצאת ממקום הגדורה מהו[137]? נישמעינה מן הדא: נפל כותלו מקול הזועות מקול הרעמים, אם בנאו כצורכו, פטור. ואם לאו חייב. כלום צריכה לא בשנפלו שם שלשה כתלים בריאים ממנה[138].

תני ר' יהושע אומר: ארבעה אין חייבין לשלם מן הדין, ואין השמים מוחלין להן עד שישלמו. היודע עדות לחבירו ואינו מעידו אין חייב לשלם מן הדין, ואין השמים מוחלין לו עד שישלם. השוכר עידי שקר וגבה, אין חייב לשלם מן הדין, ואין השמים מוחלין לו עד שישלם. הכובש קמה לפני האור. והפורץ גדר לפני בהמה אין חייב לשלם מן הדין, ואין השמים מוחלין לו עד שישלם:

---

135 הא דסגי ליה בשמירה פחותה—דווקא לר' יודא

136 אפילו תם סגי ליה בשמירה פחותה

137 תחילתו בפשיעה וסופו באונס

138 ואפ"ה חייב אם בנה אחד מהם שלא כראוי—אלמא תבפוסב"א חייב

הוציאוה ליסטין הליסטין חייבין. א"ר הושעיה כשהוציאוה לגוזלה, אבל אם הוציאוה לאבדה, הליסטין פטורין:

הלכה ב

משנה הניחה בחמה או שמסרה ביד חרש שוטה וקטן ויצאתה והזיקה, חייב.

מסרה לרועה, נכנס הרועה תחתיו.

נפלה לגינה והזיקה, משלמת מה שנהנית. ירדה כדרכה והזיקה, משלמת מה שהזיקה.

כיצד משלם מה שהזיקה? שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה.

ר"ש אומר: אכלה פירות גמורין, משלם פירות גמורין. אם סאה סאה ואם סאתים סאתים:

גמרא תני רועה שמסר צאנו לרועה, הראשון חייב והשני פטור. רב וריש לקיש תריהון אמרין מכיון שמסרה לבן דעת פטור[139].

[139] הראשון

מסרה לרועה נכנס רועה תחתיו, נפלה לגינה והזיקה משלם מה שנהנית. ירדה כדרכה והזיקה, משלם מה שהזיקה.

רב הונא אמר: בשנחבטה על גבי עשבים, אבל עמדה ורעת[140] משלם מה שהזיקה. ר' יוסי בי ר' חנינה אמר: אותה השורה פטורה ושורה אחרת, חייבת. ר' יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין: אפילו רעת כל השדה פטורה, לעולם אינה חייבת עד שתצא מתוכה לרשות הרבים, ותיכנס מרשות הרבים לשדה אחרת.

אלא נפלה לגינה, וירדה לתוך גינה אחרת מהו? על דעתיה דר' יוסי בן חנינה דאמר אותה השורה פטורה, וכא חייב. על דעתיה דרבי יוחנן וריש לקיש דאינון אמרין אפילו רעת כל השדה פטור, לעולם אינה חייבת עד שתצא מתוכה לרשות הרבים ומרשות הרבים לשדה אחרת וכא כן פטור

אלא נפלה למקום שראויה לירד[141], ירדה למקום שראויה ליפול? למעשה

[140] אפילו אותו השדה

[141] כ תחילתו בפשיעה וסופו באונס

ל א היה אונס! א"ר יוסי בר חנינה היא נפלה למקום שראוייה ליפול, היא נפלה למקום שראוייה לירד. היא ירדה למקום שראוייה לירד, היא ירדה למקום שראוייה ליפול. דא צריכה לדא, ודא צריכה לדא. דא צריכה לדא, שמשלם מה שנהנית. ודא צריכה לדא שמשלם מה שהזיקה[142].

תני: אין שמין בית כור מפני שהוא פוגם. ולא בית קב מפני שמשביח. אלא שמין בית סאה באותה שדה, כמה היתה יפה וכמה היא יפה. א"ר יודה: אימתי? בזמן שאכלה ייחורי תאנים, וקירטמה לולבי גפנים, אבל אם אכלה בוסר, או פגין, שמין לו פירות גמורין. אמר רבי יודן משום ר' עקיבה: אכלה פירות גמורין משלי' פירות גמורין. נטיעות, שמין לו בית סאה. רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' עקיבה: תבואה שלא הביאה שליש נידונת כנטיעות.

דבי ר' ינאי אמרין: שמין תרקב בששי' תרקבים. ר"י בי ר' חנינה אומר: שמין קלח בששים קלחים.

חד בר נש גנב חדא כפוני[143] אתא עובדא קמי שמואל אמר ליה: זיל שיימה ליה בריש דיקלא[144]. א"ר יוסי בי ר' בון כבשה דאהיני הוה:

הלכה ג

משנה המגדיש לתוך שדה חבירו שלא ברשות אכלתן בהמתו של בעל השדה, פטור. ואם הוזק בהן, בעל הגדיש חייב. ואם הגדיש ברשות, בעל השדה חייב:

גמרא א"ר יצחק גדישין בשדה ככלים בבית!! עיין לעיל א"ר יוסי בי ר' בון תיפתר בההיא דאית ליה מסגר:

הלכה ד

משנה השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. שילחה ביד פיקח, הפיקח חייב.

---

[142] רישא "נפלה" איירי אפילו אים ראוייה לירד, סיפא "ירדה" איירי אפי' בראוייה ליפול

[143] תמרים שאינם גמורים

[144] כפירות יפים

אחד הביא את האש ואחד הביא את העצים, המביא את העצים חייב. אחד הביא את העצים ואחד הביא את האור, המביא את האור חייב. בא אחר וליבה, המלבה חייב. ליבתו הרוח הרי כולן פטורין:

גמרא חזקיה אמר בשמסר לו גחלת, אבל מסר לו שלהבת, חייב. א"ר יוחנן היא גחלת היא שלהבת.

וקשי' על דעתיה דחזקיה, [וכש"כ לריו"ח] אילו מי שראה גחלתו מגלגלת והולכת, ואין כובה אותו, שמא הוא פטור?!

אמרי, תיפתר בשמסר לו גחלת הפקר. אי נמי שלהבת הפקר ולית שמע מינה כלום.

אית תניי תני ליבה, אית תניי תני וניבה. מאן דמר וליבה דכתיב בלבת אש, מאן דמר וניבה והיה בליבי[145] כאש בוערת:

ליבתו הרוח הרי כולן פטורין. תמן אמרין ברוח של אונסין היא מתניתא, אבל ברוח שהעולם מתנהג בו חייב. ר' יוחנן ור"ל תריהון אמרין אפי' רוח שהעולם מתנהג בו פטור, שפעמים בא פעמים לא בא:

הלכה ה

משנה השולח את הבעירה ואכלה עצים או אבנים או עפר, חייב. שנאמר כי תצא אש ומצאה קוצים וגו'.

עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות, או דרך הרבים, או נהר, פטור:

גמרא מה קוצים מיוחדין שדרכן לידלק כך מנהג בעלי-שדות [לשרוף הקוליס] אף אין לי אלא דברים שדרכן לידלק, ת"ל גדיש. אי מה גדיש מיוחד שתלוש מן הקרקע, אף אין לי אלא דבר שתלוש מן הקרקע, תלמוד לומר קמה. או מה אילו ואילו מיוחדין שדרכן לידלק, [מובן אחר] אף אין לי אלא דבר שדרכו לידלק. ליחכה נירו סיפספה אבניו מניין? תלמוד לומר או השדה.

ויאמר קוצים, קמה, שדה, ואל יאמר גדיש? על דעתיה דרבי יודן ניחא,

---

145 ניב שפתיי היה בלבי כאש בוערת

דאמר משלם כל מה שבתוכו[146] ועל דעתיה דרבנין דאמר אינו משלם אלא גדיש חטים ושעורים, לאי זה דבר נאמר גדיש. ולאי זה דבר נאמר שדה?

עברה גדר שגבוהה ארבע אמות, או דרך הרבים, או נהר, פטור. אמר רב בקודחת[147] היא מתניתא, אבל במקטפת[148] אפילו כמה חייב. רבי יוחנן אמר במקטפת היא מתניתא, אבל בקודחת פטור:

הלכה ו

משנה המדליק בתוך שלו, עד כמה תעבור הדליקה? ר׳ אלעזר בן עזריה אומר: רואין אותם כאילו היא באמצע בית כור. ר׳ ליעזר אומר שש עשרה אמה כדרך הרבים. ורבי עקיבה אומר חמשים אמה. ור"ש אומר: שלם ישלם המבעיר את הבעירה הכל לפי המדליק:

גמרא תני מעשה שעברה דליקה את הירדן שהיתה קשה.

עד כמה תעבר הדליקה? רבי ליעזר אומר שש עשרה אמה כדרך הרבים, בשעת הרוח שלשים אמה. רבי יהודה אומר שלשים אמה, בשעת הרוח חמשים אמה. רבי עקיבה אומר חמשים אמה, בשעת הרוח מאה אמה. מעשה בערב שקפץ האור יותר משלשה מאות אמה אימתי בזמן שקפץ, אבל אם היו עצים מצויין לפניו או שהיה מספסף והולך[149] אפילו עד מיל חייב. עברה נהר או שלולית רחבין שמונה אמות פטור:

הלכה ז

משנה המדליק את הגדיש והיו בו כלים, ר׳ יהודה אומר: ישלם כל מה שבתוכו. וחכמים אומרים: אינו משלם אלא גדיש של חיטין או גדיש של שעורין

היה גדי כפות לו ועבד סמוך לו, ונשרף עמו, חייב. עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו, פטור[150].

ומודין חכמים לרבי יהודה במדליק את הבירה שהוא משלם כל מה

146 לחייב "טמון"
147 מזחיל והולך
148 עולה והולך

149 שמולא חפצים "להיאחז" בהם
150 דקלב"מ

שהיה בתוכה, שדרך בני אדם להניח בבתים:

גמרא רבי אבהו בשם ר' יוחנן מודין חכמים לרבי יודן בכלי גורן שדרכן להטמין.

מחלפה שיטת רבי יודן. תמן[151] הוא אומר פרט להטמון. והכא הוא אמר לרבות הטמון? לית רבי יודן דריש הכא, אלא ונאכל גדיש או הקמה, מאחר שנאמר הקמה, לאי זה דבר נאמר גדיש? שמשלם כל מה שבתוכו.

מחלפה שיטת רבנין תמן אמרין לרבות טמון, וכא אמרין פרט לטמון! ולא כן אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן מודין חכמים לרבי יודן בכלי גורן שדרכו ליטמן.

אמר ר' הושעיה בשאין עדים, אבל אם יש עדים כל עמא מודו על הדא דרבי יודה. מוקי לפלוגתיהו במילתא אוחרי

ותני כן: היה גדיש חטים מחופה שעורין, או גדיש שעורין מחופה בחיטין, נותן לו גדיש שעורים.

כהדא חד בר נש אפקד גבי חבריה חד שק צרור ואירעו אונס, אהן אמר סיגין הוה מלא, ואהן הוה אמר מטקסין[152] הוה מלא, ה"ז נשבע ונוטל.

רבי יוחנן בעא, מהו שיטענו לו דבר שאין ראויין לו? נישמעינה מן הדא: דאריסיה דבר זיזא אפקד גבי חד בר נש ליטרא דהב[153]. מית בר זיזא, ומית אריסיה דבר זיזא. אתא עובדא קומי ר' ישמעאל בי ר"י אמר מאן הוא דלא ידע דכל מאי דאית לאריסיה דבר זוזא, לבר זיזא אינון. יתייהבון לבנוי דבר זיזא! הוון לבר זיזא בנין רברבין ובנין דקיקין[154] אמר, יסבון[155] רברביא פלגא, וכד רבו דקוקיא[156] יסבון פלגא. דמך[157] רבי ישמעאל בי רבי יוסי, אתא עובדא קומי רבי חייה אמר אין מן הדא לית ש"מ כלום, יתייהבון לבנוי דאריסא! א"ל מריה דפיקדונא כבר

---

[151] לענין שכחה

[152] משי

[153] אריס של בר זיזא הפקיד אצל ראובן זהב

[154] בנים גדולים וקטנים

[155] יקחו

[156] כאשר יגדלו הקטנים

[157] נפטר

יהבית פלגא! א"ל מה שנתתה ע"פ ב"ד נתתה, ומה שאתה נותן ע"פ ב"ד אתה נותן!

מהו דיימרון בנוי דאריסיה דבר זיזא לבנוי דבר זיזא יהבין לון מה דנסבתון[158]? יכלין מימר לון מה שנעשית על פי בית דין נעשה.

מהו דיימרון דקיקייא לרברבייא ניפלוג עימכון? יכלין מימר לון מציאה מצאנו. א"ר יצחק לית בין רברביא לדקיקייא אלא כמי שניתן להן מתנה:

הלכה ח

משנה גץ שיצא מתחת הפטיש ויצא והזיק, חייב. גמל שהוא טעון פשתן ועובר בר"ה, נכנסה פשתנו לתוך החנות, ודלקה בנרו של חנוני והדליק את הבירה, בעל הגמל חייב. הניח החנווני את נירו מבחוץ, החנווני חייב. רבי יהודה אומר: בנר חנוכה פטור:

גמרא תני רבי יודן בנר חנוכה פטור מפני שהוא רשות. וחכמים אומרין בין כך ובין כך חייב. כגון אילו שהן עושין סוכות בפיתחי חניותיהם בחג, מפני שהוא רשות ובא אחר והוזק בהן חייב:

---

158 תן לנו מה שלקחתם שלא כדין

פרק שביעי

הלכה א

משנה מרובה מידת תשלומי כפל ממידת תשלומי ארבעה וחמשה, שמידת תשלומי כפל נוהגת בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו רוח חיים, ומידת תשלומי ארבעה וחמשה, אינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד. שנאמר כי יגנב איש שור או שה וגו׳.

אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל. ולא הטובח ולא המוכר אחר הגנב, משלם תשלומי ארבעה וחמשה:

גמרא מניין תיתי ליה. מאם המצא תמצא וגו׳. אין לי אלא שור וחמור ושה. כשהוא אומר חיים לרבות כל בעלי חיים. הגניבה– לרבות את המיטלטלין. ולמה שור וחמור ושה אם דבר שיש בו הנייה למזבח ניתני שור ושה[159]

תני רבי ישמעאל: יצאו קרקעות שאין מיטלטלין, יצאו עבדים שאין לך בהן אלא תשמיש, יצאו שטרות שאין לך בהן אלא ראייה.

רבי אבהו שאל, למה לא שנינו שמידת תשלומי כפל נוהגת בטוען טענת גנב ובשותפין, מה שאין כן בתשלומי ארבעה וחמשה[160]?

תני וגונב מבית האיש ולא מבית הגנב. וגונב מבית האיש ולא מבית השואל. כל עצמו אין כתיב ״איש״ אלא בשואל, [וכי ישאל א י ב...] ותימר הכין?!

אין הגונב אחר הגנב... גנב, ונגנבה ממנו, ותפשו בעלים את השני, ונשבע להן, שמעון כפר בשבועה אין תימר מוציאין מן השני, מביא קרבן על השבועה. אין תימר אין מוציאין מן השני, =אין הבעלים יכולים לתבוע ר ק ראובן אינו מביא קרבן שבוע׳.

גנב ונגנבה ממנו, ונמלך השני להחזיר, אין תימר יחזיר לבעלים, פעמים שאין מודיעין לגנב. אין תימר יחזיר לגנב, פעמים שאין מודיעים

[159] וכו׳ צד השוה שנתרבה הכל

[160] דקיימ״ל ״חמשה בקר, ולא חצאי-בקר״

לבעלים. כיצד יעשה? יחזיר לבעלים בפני גנב:

הלכה ב

משנה גנב ע"פ שנים, וטבח ומכר על פיהם או ע"פ שנים אחרים, משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

גנב ומכר בשבת, גנב ומכר לע"ז, גנב וטבח ומכר ביום הכיפורים, גנב משל אביו וטבח ומכר, ואח"כ מת אביו, משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

גנב וטבח ומכר ואח"כ הקדיש, משלם תשלומי ד' וה'. גנב וטבח ומכר לרפואה, ולכלבים,

השוחט ונמצא טריפה, השוחט חולין בעזרה, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. ר' שמעון פוטר בשני אילו:

גמרא ולא כן אמר ר' אבהו בשם רבי יוחנן הזיד בחלב ושגג בקרבן[161] מתרין בו ולוקה ומביא קרבן[162]?! רבי בון בר חייה בשם ר' שמואל בר יצחק: כדי רשעתו שני דברים מסורין לבית דין את תופש אחד מהן, יצא דבר שמסור לשמים[163]:

הלכה ג

משנה גנב ע"פ שנים וטבח ומכר על פיהן, ונמצאו זוממין, משלמין לו את הכל. גנב על פי שנים וטבח ומכר על פי שנים אחרים, אילו ואילו נמצאו זוממין, הראשונים משלמים תשלומי כפל, והאחרונים תשלומי ד' וה'. נמצאו האחרונים זוממין, הוא משלם תשלומי כפל, והן משלמין תשלומי ג'.

אחד מן האחרונים זומם, בטלה עדות שנייה. אחד מן הראשונים זומם, בטלה כל העדות. שאם אין גניבה, אין טביחה ואין מכירה:

גמרא אמר רבי זעירא הדא אמרת עד זומם אין נפסל מעצמו, אלא בבי"ד נפסל[164]. פתר לה בבת אחת. דאסהיד אגניבה ואטביחה בחדא זימנא, ואיתזם אתרוויהו

161 לא ידע שחייבין קרבן על חלב-אבל הזיד על אכילתה

162 והא אין אדם לוקה ומשלם?

163 כגון קרבן ומלקות או כרת וממון =טבח ביו"כ

164 כ "מיכן ולהבא הוא נפסל" דאי אמרת למפרע, מעידנא דאסהיד אגניבה, איפסל, ואטביחה לא ליחייב! עיין בבלי

תני כן: א"ר יוסי במה דברים אמורים[165]? בשתי עדיות ובשתי התריות, אבל בעדות אחת ובהתרייה אחת[166] כל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה.

מהו שבטלה מקצתה בטלה כולה?

גנב ע"פ שניים... היו עומדין ומעידין עליו בעשרה בניסן: ש"גנב שור באחד בניסן, טבח ומכר בעשרה בניסן" הוזמו בחמשה עשר בניסן על הגניבה כל עדות שהעידו מאחד בניסן עד חמשה עשר בניסן למפריעה הרי אילו פסולות. קס"ד דהיינו דינא דר' יוסי...

א"ר בא בר ממל תיפתר במעידין עליו בכרך אחד, ולית שמעת מינה לכלום. אין לפשוט מכאן "למפרע הוא נפסל".

ותני כן: הן היו ראשונים והן היו האחרונים[167]. הוזמו בראשונה, אין בידו כלום. בשנייה, הרי בידו שנה אחת. שלישית, הרי בידו שתי שנים. והיכי דמי? אם ב"מעידין עליו בכרך אחד ולית שמע מינה כלום"?!! לא אתייא דא אלא על ידי עדות סגיא. ע"כ איירי שהעידו בסוף כל שנה, על השנה ההיא, [ולבסוף כל השנים, הוזמו על שנה X] ואפ"ה אמרי' שאם הוזמו על שנה ראשונה, בטלה הכל, אלמא למפרע הוא נפסל

עד כדון כשבאו עידי גניבה ועידי טביחה כאחת, באו עידי גניבה ולא קיבלום, ואחר כך באו עידי טביחה, אמר להן: הוו יודעין שכבר באו עידי גניבה ולא קיבלום[168] ועל ידיכם אנו מקבלין אותן, נמצאו עידי טביחה זוממין, משלמין על ידי עידי גניבה.

רבי חזקיה לא מר כן, אלא: עד כדון בשבאו עידי גניבה ועידי טביחה כאחת. באו עידי טביחה ולא קיבלו אותן, ואחר כך באו עידי גניבה אמר להן: הוו יודעין שכבר באו עידי טביחה ולא קיבלנום[169] ועל ידיכם אנו מקבלין אותן ונמצאו זוממין עידי גניבה משלמין על ידי עידי טביחה:

---

[165] דלא בטל אף עדות הגניבה, כשהוזמו רק על הטביחה

[166] דרכן "להתרות" העדים

[167] כת אחת שהעידה על שלשה שני חזקה

[168] שלא הכירו השור

[169] שמא שלו טבח!

הלכה ד

משנה גנב על פי שנים וטבח ומכר על פי עד אחד או ע"פ עצמו משלם תשלומי כפל, ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה. גנב וטבח ומכר[170] בשבת, גנב וטבח ומכר לע"ז, גנב משל אביו, מת אביו ואח"כ טבח ומכר, גנב והקדיש, ואח"כ טבח ומכר, משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

רבי שמעון אומר: קדשים שהוא חייב באחריותן[171] משלם תשלומי ארבעה וחמשה, ושאינו חייב באחריותן פטור:

גמרא לא כן א"ר אבהו בשם רבי יוחנן: מזיד בחלב ושוגג בקרבן מתרין בו ולוקה ומביא קרבן! ומשני כדלעיל [דבר שעונשו בידי א ד ם שאני]

רבי יוסטא בי רבי מתון שאל, הפודה כלכלה מיד הגזבר, מהו שתיטבל למעשרות? מי הוי כמקח שקובע למעשרות מתיב ריש לקיש והתנינן גנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר. כמה דאת אמר תמן המקדיש אינו כמוכר[172] ודכוותה הפודה אינו כלוקח!

כיני מתניתא: רבי שמעון אומר קדשים שאינו חייב באחריותן משלם תשלומי ארבעה וחמשה, ושחייב באחריותן פטור. בבלי עו [כנראה שמהפך הגירסא, כהו"א שם]

מילתיה דר"ש אמרה, הקדש כמוכר, ודכוותה פודה כלוקח, מ"ט דר"ש?, ראוי הוא לפדותו ולאוכלו.

א"ר לעזר ראו אותו שוחט שור שחור ביער, & חזקה גנוב הוא כיון דמיטמר מאינשי, דינו כגנב. חש לומר שמא ראוהו רבוץ? והא בעינן משיכה תיפתר כשראהו מושך.

יש בטובח מה שאין במוכר, ויש במוכר שאין בטובח. שהטובח בשבת חייב מיתה/קרבן והמוכר בשבת פטור. המוכר בשבת חייב בתשלומי דו"ה, והטובח בשבת פטור

א"ר ינאי בי רבי ישמעאל מצינו שהמכיר' חייבין עליה בשבת. הגע

---

170 "מכר" ל"ד, "טבח" פטור דמתחייב בנפשו

171 אע"ג דהקדישן, מיקרי "ממונו"

172 לימא "מה-לי מכרו לגבוה, מ"ל מכרו להדיוט"

עצמך באומר לחבירו תלוש מן הקרקע הזה וקנה אותו[173], לא קנייו?!

א"ר יוסי בי ר' בון תלישה הוא שמחייבת אותו, ולא מכירה!

הלכה ה

משנה מכרו חוץ מאחד ממאה שבו, או שהיתה לו בו שותפות, השוחט ונתנבלה בידו, הנוחר, והמעקר, משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

גנב ברשות הבעלים, טבח ומכר חוץ מרשותן, או שגנב חוץ מרשותן, וטבח ומכר ברשותן, או שגנב וטבח ומכר חוץ מרשותן, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. אבל אם גנב וטבח ומכר ברשותן פטור:

גמרא רבי זעירה בעי, מכרה חציין מהו? מכר חציה לזה וחציה לזה מהו? נישמעינה מן הדא: מכרה חוץ מידה, חוץ מרגלה, חוץ מקרנה, חוץ מגיזתה, אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה. רבי לעזר בי ר' שמעון אומר: חוץ מקרנה משלם תשלומי כפל, חוץ מגיזותיה משלם תשלומי ארבעה וחמשה. רבי אומר: חוץ מדבר שאין הנשמה תלויה בו משלם תשלומי ארבעה וחמשה, חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו פטור[174]:

הלכה ו

משנה היה מושכו ויוצא, ומת ברשות הבעלים, פטור. הגביהו, או שהוציאו חוץ מרשות הבעלים, ומת, חייב.

נתנו לבכורת בנו, לבעל חובו, לשומר חנם ולשואל לנושא שכר ולשוכר, היה מושכו ויוצא ומת, ברשות הבעלים-פטור. הגביהו או שהוציאו חוץ מרשות הבעלים ומת, חייב:

גמרא אמר ר' מנא מאן דמר לי הדא מילתא, אנא נסיב ייתיה לבנייה[175]! מהו פטור? נפטר מחובו? נפטר מגניבה[176]?

173 המוכר תולש תאינה משדה הלוקח, ולוקח קונה הבהמה

174 איך פושט מברייתא בעיית ר"ז???

175 אוליך כליו אחריו לבית המרחץ

176 שאיס משכו השומר בשליחות הגנב, ומת ברשות בעלים, פטור בעל הגניבה או"ד נפטר בעלים מפרעון החוב , אע"ג דמת ברשותו!

הלכה ז

משנה אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל, אבל מגדלין בסורייא ובמדברות שבארץ ישראל.

אין מגדלין תרנגולין בירושלם מפני הקדשים, ולא כהנים בארץ ישראל מפני הטהרות, ולא יגדל ישראל חזרין בכל מקום. ולא יגדל אדם את הכלב אלא אם כן היה קשור בשלשלת.

אין פורסין נשבין ליונים אלא אם כן היה רחוק מן היישוב שלשים ריס:

גמרא אמר ר׳ בא כגון מהיר שם מקום שהיא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל.

תני אין מגדלין תרנגולין בירושלם מפני הקדשים, ולא כהנים בארץ ישראל מפני הטהרות. ויהא אף בירושלם כן? או ייבא כיי דמר רבי יהושע בן לוי ירושלם הבנויה וגו׳ עיר שמחברת ישראל זה לזה. אין נפק״מ בין כהן לישראל

כתיב טמאים הם לכם מה תלמוד לומר וטמאים יהיו לכם אלא אחד איסור אכילה ואחד איסור הנייה. כל דבר שאיסורו מדבריהן מותר לעשות בו סחורה.

והרי חמור? למלאכתו הוא גדל. והרי גמל? למלאכתו הוא גדל:

לא יגדל אדם את הכלב אלא אם כן קשור בשלשלת.

א״ר יוסי בי ר׳ חנינה כל המגדל כלב רע בתוך שלו, עליו הכתוב אומר למס[177] מרעהו חסד[178] וגו׳:

אין פורשין נשבין ליונים אלא אם כן היה רחוק מן הישוב שלשים ריס. ולהלן את אמר חמשים אמה! אמר רבי יוסי בי רבי בון לריעות מריעה חמשים אמה[179], לפרוח פורחת אפילו ארבעת מילין[180]:

---

177 =כלב ביוונית

178 מונע מלעשות חסד לעניים שיראים ליקרב אל ביתו

179 אוכלת זרעים משדות אחרות

180 ואסור לפרוש מלודה שמא יילוד

פרק שמיני

הלכה א

משנה החובל בחבירו חייב עליו משום חמשה דברים, בנזק בצער בריפוי בשבת ובבושת.

בנזק כיצד? סימא את עינו, קטע את ידו, שבר את רגלו, רואין אותו כאילו עבד נמכר, כמה היה יפה, וכמה הוא יפה. צער, כוויו בשפוד או במסמר, אפילו על צפורנו מקום שאינו עושה חבורה, אומדים כמה אדם כיוצא בזה רוצה ליטול להיות מצטער כך:

גמרא תני: החובל בחבירו חמשה, נותן לו חמשה. ארבעה נותן לו ארבעה. שלשה נותן לו שלשה. שנים נותן לו שנים. אחד נותן לו אחד. והיכי? הכהו על ידו וקטעה נותן לו חמשה- נזק צער ריפוי שבת ובושת. הכהו על ידו וצבת, נותן לו ארבעה– צער ריפוי שבת ובושת. הכהו על ראשו וצבת, נותן לו שלשה– צער ריפוי בשת. במקום שאינו נראה, נותן לו שנים– צער ריפוי. בטומוס שבידו– נותן לו אחד בושת.

ר׳ ירמיה בעי, קטע ידו, וחזר וקטע ידו ממעלן, מהו שיתן לו צער של שעה ראשונה?

כתי׳ עין תחת עין. שן תחת שן. ובמקום אחר הוא אומר ולא תחוס עיניך. אחד שוגג ואחד מזיד. יאמר שוגג ואל יאמר מזיד, שאילו נאמר שוגג ולא נאמר מזיד, הייתי אומר שוגג ישלם ממון מזיד לא ישלם כלום,[181] הוי צורך לומר שוגג וצורך לומר מזיד.

שאם היה סומא וסימא את עינו. קיטע וקיטע את ידו. האיך זה מתקיים ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו? מגיד שאינו משלם אלא ממון.

צער– כוייו בשפוד או במסמר אפילו על צפורנו מקום שאינו עושה חבורה. כתיב כוייה תחת כוייה וגו׳ היכי דמי אם בשפצעו והוציא דמו, כבר כתיב פצע תחת פצע, מה תלמוד לומר כוויה? אלא שאם כויו בשפוד על כף

[181] לא סגי ליה בממון

ידו וצבת, על כף רגלו וצבת, או שהטיל עליו שלג או צינים במקום שאינו נראה, אומדים כמה אדם כיוצא בזה רוצה ליטול להיות מצטער בכך.

א"ר זעירה חמיי בר נש ואמרין ליה: כמה את בעי למיתן ולא ייאבך אהן צערא[182]. ומה דהוא אמר, יהבין ליה. אמר מר עוקבא כמה אדם רוצה ל י ט ו ל היא מתניתא ותימר אכן?! אלא חמיי בר נש ואמרין ליה: כמה את בעי מיסב וייאבך אהן צערא, ומה דו אמר יהבין ליה.

תני בן עזאי אומר: נותנין נכאי מזון. מהו נכאי מזון? בקדמיתא הוינא אכל טלופחין וירק, וכדון לית בי מיכל אלא ביעין ותרנגולין.

[א"ר יוסי בר יעקב אהן רומיי כד מיבאש[183] לא נפיק לקרבא, עד דייכול מה דחסר יומין ביומין]

הלכה ב

משנה ריפוי- הכהו חייב לרפותו. עלו בו צמחים, אם מחמת המכה, חייב. ושלא מחמת המכה, פטור. חייתה ונסתרה, חיית' ונסתרה, חייב לרפותו. חייתה כל צורכה, אינו חייב לרפותו:

גמרא רבי ירמיה בעי, עלו בו צמחין מחמת המכה, ונסתרה המכה, מהו? מן מה דתני: ורפא ירפא, יכול שאם עבר על דבר רופא והעלה מכתו גרגותני חייב לרפאותו? ת"ל רק. ותניי חורין ורפא ירפא שאם עלו בו צמחים מחמת המכה, ונסתרה הכה, חייב לרפותו.

תני ר' יוסי בי ר' יודן אומר: עלו בו צמחים מחמת המכה ונסתרה המכה, חייב לרפותו

הלכה ג

משנה שבת- רואין אותו כאילו שומר קישואין, שכבר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו.

בושת- הכל לפי המבייש והמתבייש. המבייש את הערום המבייש את

---

182 כמה אתה רוצה "ליתן" שלא יבא עליך צער הזה

183 חייל רומי כשחלה, אינו יוצא למלחמה עד שיאכל כל מה שחסר בימי החולי

הסומא המבייש את הישן, חייב. וישן שבייש פטור. נפל מן הגג והזיק ובייש, חייב על הנזק ופטור על הבושת. שנאמר ושלחה ידה והחזיקה במבושיו, אינו חייב על הבושת עד שיהא מתכוין:

גמרא הכא את מר רואין אותו כאילו שומר קישואין והכא את מר היה עושה מנה ביום נותן לו מנה. סלע נותן לו סלע. א״ר יצחק תרין שבתין אינון, הכהו על ידו וקטעה אין רואין אותו כאילו עושה מנה ביום, אלא רואין אותו כאילו חיגר יושב ושומר קישואין, שכבר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו. אבל אם כוויו על כף ידו וצבת, על כף ראשו וצבה, רואין אם היה עושה מנה ביום נותן לו מנה, סלע נותן לו סלע

תני: ושלחה ידה, ולא אשת שליח ב״ד. תניי חורין תני: ושלחה ידה לרבות אשת שליח ב״ד. מאן דמר ושלחה ידה ולא אשת שליח ב״ד, בשהכהו ברשות, מאן דמר לרבות אשת שליח ב״ד בשהכהו שלא ברשות.

תני לא אשת שני משום דאשה הראשונה נעשית רודפת [כי ס״ל שיש פיקו״ן בהחזיקה במבושיו] ומותרת השנייה לעשות הכל

הלכה ד

משנה זה חומר באדם מבשור: שאדם משלם את הנזק צער רפוי שבת ובשת ומשלם דמי ולדות, ושור אינו משלם אלא נזק ופטור מדמי וולדות.

המכה אביו ואמו ולא עשה בהן חבורה, החובל בחבירו ביה״כ חייב בכולן. החובל בעבד עברי חייב בכולן, חוץ מן השבת בזמן שהוא שלו. החובל בעבד כנעני של אחרים חייב בכולן. רבי יהודה אומר: אין לעבדים בושת:

גמרא תני: והעדים שאמרו מעידין אנו על פלוני שסימא שתי עיניו כאחת. שהפיל שתי שיניו כאחת. אינו נותן לו כלום. זו אחר זו, יוצא לחירות בראשונה. ונותן לו דמי שנייה.

ר׳ אבהו בשם ר׳ יוחנן: זאת אומרת שמין לעבדים בושת.

ר׳ לא בשם רבי יוחנן: המקדיש מעשה ידי עצמו, כולן קידש[184]. וחזר ותנא המקדיש מעשה ידי עבדו יוציא לו מהן פרנסתו והשאר הקדש. הכא את אמר השאר הקדש והכא את מר כולו קדש? א״ר אחא מצווים ישראל לפרנס בני חורין יותר מעבדים. לא כן אמר ר׳ יוחנן הקוטע ידי עבד חבירו רבו נוטל נזקו צערו ריפיו שבתו בושתו והלה יתפרנס מן הצדקה[185]?! אמר ר׳ אחא מצווין ישראל לפרנס עבדים קוטעין יותר מן השלימין.

והא ר׳ יוחנן אכול קופד[186], ויהיב לעבדיה. שתי חמר, ויהיב לעבדיה[187], וקרי אנפשיה הלא בבטן עושני עשהו. אמרי, תמן במידת הדין, ברם הכא במידת רחמים[188]:

הלכה ה

משנה חרש שוטה וקטן פגיעתן רעה. החובל בהן חייב, והן שחבלו באחרים פטורין

העבד והאשה פגיעתן רעה. החובל בהן חייב, והן שחבלו באחרים פטורין. אבל משלמין לאחר זמן. נתגרשה האשה ונשתחרר העבד חייבין לשלם

המכה אביו ואמו ועשה בהן חבור׳ והחובל בחבירו בשבת פטור מכולן. מפני שהוא נידון בנפשו

והחובל בעבד כנעני שלו פטור מכולן:

גמרא תוספתא מכות עדים שאמרו מעידין אנו באיש פלוני שסימא את עין עבדו ואח״כ הפיל את שינו שכן הרב אומר. ואח״כ נמצאו זוממין. משלמין לעבד

הפיל את שינו ואח״כ סימא את עינו שכן העבדים אומרים ונמצאו זוממין משלמין לרב

---

184 וא״י להוליא כדי מזונותיו

185 אלמא מלווים לפרנס גם עבדים!

186 בשר

187 שתה יין ונתן גם לעבדו

188 ריו״ח עשה לפנים משורת הדין

סימא שתיהן כאחת והפיל שינו כאחת ובאו אחרים ואמרו לא כי אלא שתיהן זו אחר זו ונמצאו זוממין משלמין לעבד

סימא שתיהן זו אחר זו והפיל שתיהן זו אחר זו ובאו אחרים ואמרו לא כי אלא שתיהן כא' ונמצאו זוממין משלמין דמי עבד הסומא לרב

סימא את עין עבדו והרי הוא תחתיו ומשמשו ונמצאו זוממין משלמין דמי עבד לרב. ע"כ תוספתא

תני והעדים שאמרו: מעידים אנו על פלוני שסימא עין עבדו והפיל שינו שכן הרב אומר[189], ונמצאו זוממין משלמין לעבד וכו'.

מן אהן עביד מימר כן[190]? אמר ר' נסה וינון סהדין דמרון כן[191] מעידין אנו על פלוני שנכנס תחת ידו שלם ויצא חבול בשתים יוצא לחירות בראשונה. ונותן לו דמי שנייה: יש עדים שנעשו שני הדברים. ונחלקו רב ועבד מה נעשה ראשונה. ונמצאו עדי שרצו להפסיד לרב/עבד זוממין משלמין לרב/עבד

הלכה ו

משנה התוקע לחבירו נותן לו סלע. ר' יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי: מנה. סטרו, נותן לו מאתים זוז. לאחר ידו, נותן לו ארבע מאות זוז. צרם באזנו, תלש בשערו, רקק והגיע בו הרוק, העביר טליתו ממנו, ופרע ראשה של אשה, נותן ארבע מאות זוז. והכל לפי כבודו.

אמר רבי עקיבה: אפילו עני שבישראל רואין אותן כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהן, שהן בני אברהם יצחק ויעקב.

מעשה באחד שפרע ראשה של אשה ובאת לפני רבי עקיבה וחייבו ליתן לה ארבע מאות זוז. אמר לו רבי תן לי זמן! ונתן לו. שימרה עומדת על פתח חצירה, שיבר את הפך בפניה ובו כאיסר שמן, גילת את ראשה והיתה מטפחת ומנחת על ראשה, והעמיד לה עדים. ובא לפני רבי עקיבה ואמר לו: רבי לזו אני נותן ארבע מאות זוז?! אמר לו: לא אמרת כלום! שהחובל בעצמו אע"פ שאינו רשאי, פטור. ואחרים שחבלו בו, חייבין. הקוצץ

---

189 זה "טובה" להרב, שאינו חייב רק "דמי-שן" לעבד

190 למה ליה לרב לומר כן?

191 ואינון דאמרין כן:

את נטיעתו, אע"פ שאינו רשאי, פטור. אחרים שקצצו נטיעותיו, חייבין:

גמרא תני רב קרני: לבעיטה[192] אחת, לרכובה[193] שלשה, לסקלונקית[194] חמש עשרה.

חד אמר בשם ריש לקיש המבייש את הזקן נותן לו דמי בושתו משלם.

חד בר נש איקפד[195] לרבי יודה בר חנינה, אתא עובדא קומי ריש לקיש וקנסיה ליטרא דדהב.

רקק והגיע בו הרוק. עד היכן הגיע בו הרוק עד גופו, עד כליו[196]. אבל רקק ולא הגיע בו הרוק, פטור. א"ר יוסי הדא אמרה המבייש את חבירו בדברים פטור.

תני רבי אבהו קומי רבי יוחנן: הרגתה שורי. קצצתה נטיעותי והלה אומר איני יודע, חייב. אמר ליה הן תניתה

192 בועט ברגליו
193 דוחף בברכיו
194 למכה באוכף החמור
195 ליער
196 בגדיו

אילין לא מקרילות לא מקבילות[197]. אמר ליה אנא הוא דטעית, ואינון דמרין כן: מעידין[198] אנו איש פלוני שהרג שור פלוני והלה כלומר ה כ י ז ק לא ידע מזה אומר איני יודע חייב:

הלכה ז

משנה אע"פ שהוא נותן לו, אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו, שנאמר: ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא. ומניין שלא יהא המוחל אכזרי? שנאמר ויתפלל אברהם אל האלהים וגו':

גמרא תני ר' יודה אומר משום רבן גמליאל הרי הוא אומר ונתן לך רחמים וגו'. סימן זה יהא בידך: כל זמן שאת רחמן, המקום מרחם עליך. אינך מרחם, אין המקום מרחם לך. רב אמר אדם שסרח לחבירו וביקש ממנו ולא קיבלו, יעשה שורת בני אדם ויפייסנו דכתיב ישור על אנשים וגו'. ואם עשה כן, מה כתיב תמן? פדה נפשו מעבור בשחת וגו'. א"ר ייסה הדא דתימר שלא הוציא לו שם

197 מי שנה זאת, לא בעלי- מקרא, לא בעלי- קבלה! וודאי שפטור!
198 עדים מחייבין אותו

רע. אבל הוציא לו שם רע אין לו מחילה עולמית:

הלכה ח

משנה האומר סמא את עיני, קטע את ידי, שבר את רגלי חייב. על מנת לפטור, חייב.

קרע את כסותי, שבר את כדי, חייב. על מנת לפטור, פטור.

עשה כן לאיש פלוני על מנת לפטור, חייב. בין בגופו בין בממונו:

גמרא האומר סמא עיני שמזיקתני, קטע ידי שמזיקתני, פטור.

אמר רבי לעזר בהן שהוא כלאו מתניתא[199] אבל בהן שהוא כהין פטור. אים ברור שמחל, מחל מילתיה דר׳ לעזר משום אין אדם מוחל על ראשי איבריו.

ריש לקיש אמר בהין שהוא כהין הוא מתניתא, אבל בהן שהוא כלאו אוף בסיפא חייב. מילתיה דריש לקיש אמר משום פגם משפחה ואפ״ה ברישא פטור (משום קרובים)

על דעתיה דר״ל שמין לקרובין בושת.

תני ישראל שאנסוהו עכו״ם ונטלו ממנו ממון חבירו בפניו, פטור. נטל ונתן להם, חייב. אמר ר׳ יוסי: הדא דתימר בשאמר לו[200] ממון סתם, אבל ממון פלוני, אפילו נטל ונתן ביד פטור:

---

[199] רישא, אים אמר בלשון "הן" שאפשר להתפרש כלאוו

[200] האנסים

פרק תשיעי

הלכה א

משנה הגוזל עצים ועשאן כלים, צמר ועשאו בגדים, משלם כשעת הגזילה.

גזל פרה מעוברת וילדה, ורחל טעונה וגזזה, משלם דמי פרה מעוברת לילד, ודמי רחל טעונה להיגזז.

גזל פרה ועיברה אצלו וילדה, ורחל ונטענה עמו וגזזה, משלם כשעת הגזילה.

זה הכלל: כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה:

גמרא הכא[201] את מר ליבון כשינוי, והכא בראשית הגז את מר אין ליבון כשינוי! הן דתימר ליבון כשינוי, בשעשאו צופים ליבנו ע"י "צפון" והן דתימר אין ליבון כשינוי, בשהניחו כמות שהוא. מצינו ליבון בלא צופים, שמא יש צופים בלא ליבון?! כ ליתני "עשאן צופים, והא ידענא דליבנו!"

תירוץ חדש אמר ר' יודן קל הוא שהיקלו בגזלן שישלם כשעת הגזילה. גזל שלח[202] וליבנו, אית לך מימר בשעשאו צופים?! עוד קל הוא שהיקל בגזלן שיהא משלם כשעת הגזילה. גזל מריש ובנאו בבירה בית שמאי אומרים יקעקע כל הבירה כולה ויתנינו לו. ובית הלל אומר יתן לו דמיו מפני תקנת שבים.

ירד לחרבה ובנייה שלא ברשות, שמין לו וידו על התחתונה. בנייה ברשות, שמין לו וידו על העליונה. ביקש ליטול אבניו ועציו אין שומעין לו. ר' יעקב בר אחא בשם ר' יהושע בן לוי משום יישוב ארץ ישראל. רב נחמן בר יצחק שאל, אילו מי שנכנס לחורבתו של חבירו ופירק חבילתו לשעה וביקש ליטלו שמא אין שומעין לו?! כיון דשמע דמר רבי יעקב בר אחא משום יישוב ארץ ישראל אמר הא אמירה!

אלא בנה במקום שאין ראוי לבנות, ונטע במקום שאינו ראוי ליטע. רב אמר שמין לו, אלא שמערימין עליו ליכנס לשם בימות החמה ובימות

---

[201] בתוספתא כאן

[202] עור

הגשמים[203] אמר לו שמואל הא תניתה שמין לו וידו לתחתונה!

א״ר זירא הדא אמרה[204] גזל שמינה והכחישה, מחזיר לו את השומן. אמר רב חסדא הדא אמרה[205] גזל כחושה והשמינה מחזירה בעינה. מפני שעיברה אצלו וילדה[206] משלם כשעת הגזילה.

הלכה ב

משנה גזל בהמה והזקינה, עבדים והזקינו, משלם כשעת הגזילה.

רבי מאיר אומר: יאמר לו בעבדים הרי שלך לפניך:

גמרא רב הונא אמר בשגזל עגל ונעשה שור, אבל גזל שור והזקין אומר לו הרי שלך לפניך. שמואל אמר אפילו גזל שור והזקין משלם כשעת הגזילה דמיקרי שינוי

[203] כדיי שיהנה וישלם!

[204] גזל פרה מעוברת וילדה, משלם דמי...

[205] גזל פרה ועיברה אצלו...

[206] דווקא ילדה. הא נשארה מעוברת, חייב להחזירה בעינה

תני רב קרנא: ואפילו גנב עגל ונעשה שור, וטבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה עגל[207].

אמר אבוי דשמואל בר אמי בשם רב יהודה הלכה כרבי מאיר:

הלכה ג

משנה גזל מטבע ונסדק, פירות והרקיבו, יין והחמיץ, משלם כשעת הגזילה.

מטבע ונפסל, תרומה ונטמאת, חמץ ועבר עליו הפסח, בהמה ונעבדה בה עבירה, או שנפסלה מעל גבי המזבח, או שהיתה יוצאה ליסקל, אומר הרי שלך לפניך:

גמרא מאן תניתה? ר׳ יעקב. דתני זה הכלל שהיה ר׳ יעקב אומר: כל גזילה שהיא קיימת בעיניה ולא נישתנית מברייתʼ אומר לו הרי שלך לפניך[208]. והגנב לעולם משלם כשעת הגניבה[209]:

[207] ול״א דקנהו בשינוי

[208] אע״פ שנפחת הרבה מדמיו

[209] בגנב החמירו

גזל מטבע ונסדק... רב הונא אמר בשפסלתו מלכות, שמואל אמר בשנסדק ודאי.

רב הונא אמר בשפסלתו מלכות אבל פסלתו מדינה אומר לו הרי שלך לפניך. שמואל אמר אפילו פסלתו מלכות אומר לו הרי שלך לפניך.

רבי יודה בן פזי בשם ר' יוסי בר חנינה: והן שהרקיבו מן הכנימה, אבל אם הרקיבו מתולעת, כבריאין הן.

רבי יודן לא נחית לבית וועדא, קם עם רבי מנא א"ל מה חידות הוה לכון בבי מדרשא יומא דין? א"ל מילה פלן[210]. א"ל ולאו מתניתא היא! תרומה ונטמאת. אמר ליה תיפתר בשניטמאת מאליה ולית שמע מינה כלום.

חילפיי אמר נשבע לו קודם הפסח, אחר הפסח משלם לו חמץ יפה. א"ר מנא אזלית לקיסרין ואשכחית לר' חזקיה דדריש לה משום דר' יעקב בר אחא אין אית בר נש פליג על חילפיי שאין משלם חמץ יפה?! הכל מודין בחמץ, שמשל' חמץ יפה[211]!

הלכה ד

משנה נתן לאומנין לתקן, וקילקלו, חייבין לשלם. נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לתקן, וקילקל, חייב לשלם.

הבנאי שקיבל עליו את הכותל לסותרו, ושיבר את האבנים או שהזיק חייב לשלם. היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר, פטור. ואם מחמת המכה חייב:

גמרא רב הונא אמר והוא שקבע בו מסמר האחרון כדי לזכות לכליו דל"ש אומן קונה בשבח כלי בכה"ג--וע"כ חייב לשלם הכל

הלכה ה

משנה נתן צמר לצבע והקדיחה היורה, נותן לו דמי צמרו.

צבעו כאור, אם השבח יתר על ההוצאה, נותן לו את היציאה, ואם היציאה יתרה על השבח, נותן לו את השבח.

210 היזק שאינו ניכר, ל"ש היזק

211 כיון דנשבע, צריך לעשות השבה מעלייא

לצבוע לו אדום וצבעו שחור, שחור וצבעו אדום, ר"מ אומר: נותן לו דמי צמרו.

רבי יהודה אומר: אם השבח יתר על היציאה, נותן לו את היציאה. ואם היציאה יתירה על השבח, נותן לו את השבח:

גמרא רב הונא אמר, שהקדיחו סממנין[212] אבל הקדיחה יורה אומר לו הרי שלך לפניך. שמואל אמר אפילו הקדיחו יורה, נותן דמי צמרו

מהו אם השבח יותר על ההוצאה נותן לו ההוצאה? בר נש דיהב לחבריה חמשה מיני[213] עמר, וחמשה מיני סממנין, ועשרה מנוי[214] אגריה. א"ל ציבעיה סומק וצבעו אוכם. א"ל אילו צבעתיה סומק, הוה טב עשרים וחמשה מנוי. וכדו דצבעתיה אוכם, לית הוא טב אלא עשרין מנוי! את אובדת דידך אנא לא אובד דידי. אני לא אפסיד את רווחי אשר מעותד לי--אילו צייתתי לי---דהיינו 5. נמצא משלם לו רק 5, כדיי שיישאר בידו ריווח של 5 [אבל לעולם אין הפועל מוציא מכיסו כלום---כלומר לכל היותר הוא מפסיד שכרו.

[212] שהשתמש בסממנין רעים

[213] חמש מעות

[214] ו101 מעות הוא שכר פעולתו

דוגמה: אם היה צובעו אדום היה שווה 40---נמצא בעל הבית היה יכול להרוויח 20, ועכשיו אין בעה"ב יכול למכרו רק בשביל 20---לא אמרינן ש י ת ן הפועל מכיסו 10 וממילא הרוויח בעה"ב 20. [דוגמה זה נקרא שבח יתר על היציאה . שבח =כמה היה יכול להרוויח ----20------ יציאה=שכר הפועל אינו רק 10] כל זה פירש בספר שערי תורת ארץ ישראל---יהא זכרו ברוך

אמר רבי יונה ותשמע מינה. בר נש דיהב לחבריה שמנה דינרין דזבין ליה חיטין מטיבריה וזבן ליה מציפורי. א"ל אילו זבנת לי מטיבריא הוון עשרין וחמשה מודי מין מדה. כדון דזבנת מציפורי ליתנון אלא עשרין מודיי. את אובדת דידך, אנא לא אובד דידי.

תני: הנותן מעות לחבירו ליקח לו חטים ולקח לו שעורים, אם פחתו פחתו לו, ואם הותירו הותירו לו. מ"ט דר"מ? שלא נתכוון מוכר לזכות אלא ללוקח דס"ל שינוי קונה וזכה השליח

ותני חורין =ר' יודא אם פחתו פחתו לו כיון שטיוות, עליו ההפסד, ואם הותירו הותירו לשניהן. מאי טעמא דר' יודן? למה הותירו לשניהן? נימא רק לשליח? שלא נתכוין המוכר לזכות אלא ללוקח. ומן הדין הו"ל ללוקח ליטול כל הריווח... ולמה חולק עמו? אמר,

הואיל ובאת לו הנייה מתחת ידו, אף הוא חולק עמו. מכיון שנהנה השליח [לוקח] ממעות בעה"ב, חייב לחלוק עמו

מעתה כיון דאמרת דלעולם דעת המוכר לזכות להעומד לפניו אפילו אמר לו ליקח לו חטים ולקח לו חטים? אמר ריו"ח בשעה שאמר לו ליקח לו חטים ולקח לו חטים, לא נתכוין המוכר לזכות אלא לבעל המעות. ובשעה שאמר לו ליקח חטים ולקח לו שעורים, לא נתכוין המוכר לזכות אלא ללוקח. וקיסמה בידיה?! א"ר נסא בשעה ש ק י י ם שליחותו, לא נתכוון המוכר לזכות אלא לבעל המעות[215]. ל א קיים שליחותו, נתכוון לזכות ללוקח. ולמה חולק עמו? שאסור ליהנות מחבירו

התיב ר' שמואל בר בא קומי רבי יוחנן, והתנינן אחד המקדיש נכסיו, ואחד המעריך עצמו אין לו בכסות אשתו ובניו ולא בכלים שצבע לשמן. וכי מי הודיע.... אמר לו?: לא עלת על דעתו להקדיש כסות אשתו ובניו

והתנינן אחד המעריך עצמו..... כיון שאמר ערכי עלי לא קבע לעצמו נ' סלע?! כאומר ערכי עלי על מנת שלא לסדר מה שעל אשתי ובני. ר' נסא בשם ר' בון בר חייה האומר ערכי עלי על מנת שלא לסדר מחפץ פלוני אין מסדרין לו מאותו החפץ. רב הושעיה בשם שמואל בר אבא זאת אומרת שאין שמין ערכין מן המטלטלין דבר תורה אלא מדבריהן[216]:

הלכה ו

משנה הגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו, יוליכנו אחריו אפילו למדי. לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו אבל נותן הוא לשליח בית דין, ואם מת[217] יחזיר ליורשיו.

נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש, מחל לו את הקרן ולא מחל לו את החומש, מחל לו על זה ועל זה חוץ מפחות שוה פרוטה בקרן, אינו צריך לילך אחריו.

נתן לו את החומש ולא נתן לו את הקרן, מחל לו על החומש ולא מחל

---

215 אך צריך לחלוק עימו כיון שקיים שליחותו

216 להכי מקילין בו כ"כ

217 הנגזל

לו על הקרן, מחל לו על זה ועל זה חוץ משוה פרוטה בקרן, ה"ז צריך לילך אחריו.

נתן לו את הקרן ונשבע לו על החומש, הרי זה משלם חומש על חומש, עד שיתמעט הקרן[218] משוה פרוטה. וכן בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר, הרי זה משלם קרן וחומש ואשם:

גמרא כיני מתניתא: עד שיתמעט חומש האחרון פחות משוה פרוטה.

אמר ר' יונתן בשבועתו על החומש, נעשה חומש קרן.

הלכה ז

משנה איכן פקדוני? א"ל אבד! משביעך אני, ואמר אמן, והעדים מעידין אותו שאכלו, משלם את הקרן. הודה מעצמו, משלם קרן וחומש ואשם.

איכן פקדוני? אמר לו נגנב! משביעך אני, ואמר אמן, והעדים מעידין אותו שגנבו, משלם תשלומי כפל. הודה מעצמו, משלם קרן וחומש ואשם.

הגוזל את אביו ונשבע לו ומת, הרי זה משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו[219]. אם אינו רוצה או שאין לו, לווה, ובעלי החוב באין ונפרעין:

גמרא משלם לבניו לא אתיא אלא בשהודה ובשעת הקרבן

תני: אין מקבלין פקדון מנשים ועבדים וקטנים. קיבל מאשה, יחזיר לה. מתה, יחזיר לבעלה. מעבד, יחזיר לו, ואם מת יחזיר לרבו. מקטן, עושה בהן סגולה. מת, יחזיר לאביו. וכולן שאמרו בשעת מיתה יינתנו לפלוני שהן שלו, יעשה פירוש כפירושו. ר' זביד' בשם ר' בא בר ממל ובלבד בעדים[220]

כהדא איתת דר' בא בר חנא מי דמכא[221] אמרה אהן קידושא[222] דברתי, והוא אמר לית הוא אלא

---

[218] כ ה"חומש" שעליו נשבע

[219] דעכ"פ מחוייב "להוציא גזילה מתחת ידו"

[220] שאמרה כן לפני עדים

[221] כאשר מתה

[222] נזם או earring

דידי, אתא עובדא קומי רב, אמר אין אדם מצוי לשקר בשעת מיתה:

הלכה ח

משנה האומר לבנו: קונם שאתה נהנה לי. אם מת, יירשנו. בחיי ובמותי, אם מת, לא יירשנו. ויתן לבניו או לאחיו.

ואם אין לו , לווה, ובעלי החוב באין ונפרעין:

גמרא א"ר ירמיה חמי היך תנינן הכא, האומ' לבנו קונם שאת נהנה לי, אם מת יירשנו. בחיי ובמותי, אם מת לא יירשנו. והתני: בחיי, אם מת יירשנו. במותי, אם מת יירשנו. בחיי ובמותי, אם מת לא יירשנו. מה בין אהן דמר חדא חדא, להן דמר תרתי תרתי[223]?

רב ירמיה ור' יוסי בן חנינה תריהון אמרין: קונם הניית נכסיי אילו עליך , כיון שאמר "אילו" אסרן עליו בין בחיים בין לאחר מיתה:

אמר ר' יוסי תנינן בנדרים מה דלא תנינן בנזיקין[224]

קונם לבית "זה" שאיני נכנס, כיון שאמר לבית זה, אסרו עליו בין בחיים בין לאחר מיתה.

הלכה ט

משנה הגוזל את הגר ונשבע לו, ומת, ה"ז משלם קרן וחומש לכהנים, ואשם למזבח. שנאמר ואם אין לאיש גואל להשיב האשם וגו'.

היה מעלה את הכסף ואת האשם ומת, הכסף יינתן לבניו, והאשם ירעה עד שיסתאב, וימכר, ויפלו דמיו לנדבה. נתן את הכסף לאנשי משמר, ומת, אין היורשין יכולין להוציא מידן, שנאמר אשר יתן לכהן לו יהיה:

[225]דרש רבי יוסי הגלילי , במה הכתוב מדבר? בגוזל את הגר ונשבע לו, ומת. שמשלם קרן וחומש לכהנים, ואשם למזבח. שנאמר ואם אין לאיש גואל וגו' אין לך אדם בישראל שאין לו גואל! אלא זה הגר.

223 נשאר בקושיא

224 ב"ק

225 לשון תוספתא

גזל את הגר ושמע שמת, והיה עולה לירושלים ומעותיו ואשמו בידו. ומצאו[226] וזקפו עליו במלוה. הביא את אשמו, ואח"כ מת הגר, יצא. לא הספיק להביא את אשמו עד שמת הגר הרי זה צריך להביא אשם, והמעות זכה בהן[227]. וחכמים אומרים לא עשה כלום עד שיתנם לו ויחזור ליטלם ממנו[228].

דרש ר' עקיבה כשבא מזפרן, בגזל את הגר ונשבע לו ומת הגר והיה עולה לירושלים ומעותיו ואשמו בידו, ומת הגזלן בדרך, הכסף ינתן לבניו בני הגזלן ואשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שנא' (במדבר ה) מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו מי שצריך כפרה יצא זה שאין צריך כפרה. נתן את הכסף לאנשי משמר ומת, אין היורשין יכולין להוציא מידם שנא' (שם) איש אשר יתן לכהן לו יהיה[229].

גמרא חילפיי ור' יוסי בר חנינה אמר דרבי עקיבא היא שפוטר במת הגזלן דברי חכמים? ריש לקיש אמר: תושב אשמה חייב להשיב הגזילה מכל מקום:

הלכה י

משנה נתן את הכסף ליהויריב, ואשם לידעיה יצא. אשם ליהויריב וכסף לידעיה, אם קיים האשם, יקריבוהו בני ידעיה. ואם לאו, יחזיר ויביא אשם אחר. שהמביא גזלו עד שלא הביא אשמו יצא, אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא.

נתן את הקרן ולא נתן את החומש, אין חומש מעכב:

גמרא ברחשית=יהויריב. נח=ידעי' [לשון תוספתא מוגהת]

נתן האשם ליהויריב, וכסף לידעיה, ועומדים עכשיו בפרשת ברחשית [לחד פירושא] יחזיר הכסף אחר האשם, דברי רבי יהודה. וחכ"א אשם אחר הכסף

אמר רבי: לדברי רבי יהודה, אים הקריבו בני יהויריב את האשם, לא נתכפר לו, עד שיביא אשם אחר ויתן לבני ידעי'. ואם קיים אשם, יחזיר הכסף מבני ידעיה אצל בני יהויריב,

226 גזלן מלא הגר והוא עדיין חי!
227 מכיון שזקפן במלווה בחיי הגר
228 "זקיפה" ל"מ
229 ע"כ תוספ'

ויקריבו בני יהויריב את האשם, ויתכפר לו.

עבר משמרו של יהויריב, יחזיר האשם מבני יהויריב אצל בני ידעיה, ויקריבו בני ידעיה את האשם, ויתכפר לו.

ר' חזקיה אמר בשתי שבתות פליגן, רבי יוסי אמר בשבת אחת.

מאן דמר בשתי שבתות: נתן את האשם ליהויריב, במשמר יהויריב. וכסף לידעיה, במשמר ידעיה. ודווקא בכה"ג אמר ר' יהודה שזכה יהוריב באשם, [ומגו דזכו באשם שניתנה ראשונה, זכו נמי בכסף וחייבים ידעיה להחזיר הכסף ליויריב] אבל נתן האשם ליוריב בפרשת נח, לא אמר ר' יודא שזכו באשם, וממילא הכל שייך לידעיה. ור' יסה ס"ל דאפי' כשניתן ליויריב האשם בפרשת נח, זכו בה, וממילא גם בכסף. וסיפא דברייתא מיתוקמא [לדברי הכל] כשכבר הגיע ע ו ד הפעם משמרת יויריב, ונתעצלו מלהקריב האשם, אז חייבין בני יויריב למסור האשם לבני ידעיה [לא מדובר מה עים הכסף שהוחזר להם??]

זאת אומרת אנשי משמר שזכו בקרבן שלא בשבתן, מוציאין אותן מידן.

מאן דמר בשבת אחת פליגין: נתן אשם ליויריב במשמר ידעיה, נתן את הכסף לידעי' במשמר ידעיה

זאת אומרת אנשי משמר שזכו בקרבן שלא בשבתן, אין מוציאין אותו מידן.

ואם עיבר משמר בני יהויריב.[230] כיני מתני': ואם היה שעיבר לאחר ימים זכו בני יהויריב את האשם[231] לא נתכפר להן

ויקריבו בני יהויריב את האשם ויתכפר להן[232]? זאת אומרת אנשי משמר שזכו בקרבן בשבתן, נתעצלו ולא הקריבוהו מוציאין אותן מידו: ## סוגיא זו נשתבש מאד וקשה לעמוד עליה

[230] סיפא דתוספ'

[231] אף כשניתן להם האשם במשמרתן, אבל "שהו" מלהקריבן, ו"עבר זמנם"-יחזירוהו לידעיה

[232] למה כשעבר שבוע שלהם, חייבין ליתן האשם לידעיה?

פרק עשירי

הלכה א

משנה הגוזל ומאכיל את בניו, ומניח לפניהן, פטורין מלשלם. אם היה דבר שיש בו אחריות נכסים חייבין לשלם.

אין פורטין לא מתיבת המוכסין ולא מכיס של גבאין ואין נוטלין מהן צדקה. אבל נוטל הוא מתוך ביתו או מן השוק:

גמרא תני ישראל שלוה בריבית ועשה תשובה חייב להחזיר. מת והניח לפני בניו, עליו הכתוב אומר יכין וצדיק ילבש! הניח לפניהן פרה או טלית חייבין להחזיר. אזל תניה לגזילייא[233].

אם היה דבר שיש לו אחריות חייבין להחזיר. איזהו דבר שיש לו אחריות? רבי יונתן אומר: בשהניח לפניהן קרקע, ריש לקיש אמר: בשהניח לפניהן גוף הגזילה.

רב אמר יורש כמשועבד. כשם שאין מלוה[234] בעדים גובה ממשועבדין, כך אינה גובה מיורשין. שמואל אמר דאיקני אינו גובה ממשועבדין[235] {הא מבני חרי גובה[236]}

ולית היא[237] פליגא על רב, דרב אמר יורש כמשועבד כשם שאין מלוה בעדים גובה ממשועבדים כך אינה גובה מיורשין?! פתר לה בשהניח לפניהן גוף הגזילה. ולא איירי מתניתין בקרקע

ואפילו כשמואל לית היא פליגא, לא כן אמר שמואל דאיקני אינו גובה ממשועבדין. פתר לה בשהניח לפניהן קרקע שהיתה לו כבר.

גזל טלית ונתנה לאחר, ר' לעזר בשם רבי חייה אמר: מוציאין מראשון ולא משני. ר' יוחנן אמר בשם ר' ינאי: מוציאין אף מן השני. ר' בא בר ממל

---

233 שלא יאמרו שמתנאה בגזילה

234 ע"פ

235 וה"ה יורשים-ואפי' קרקע

236 אפי' מגלימא דעל כתפיה!

237 מתניתין

אמר אף ר' חייה כדעתיה דר' ינאי, דר' חייה אמר מוציאין אף משני.

נתחלפו כליו בבית האומן, ישתמש בהן, ויצא ויבקש את שלו. בבית האבל או בבית המשתה, אל ישתמש בהן, אלא יצא ויבקש את שלו. א"ר בא בר חנה לא הוה ר' חייה חביבי פתר לה אלא כגון הדין בר קורא שכל הנוטל מאצלו נוטל ברשות וכל המניח אצלו מניח ברשות[238].

הגנבי' שבאו במחתרת ועשו תשובה חייבין להחזיר. עשה אחד מהן תשובה חייב להחזיר את שלו. ואם היה מוציא ונותן להן[239] הוא משלם על ידי כולן.

תני: הגוזל ומאכיל בניו בין גדולים בין קטנים, פטורין מלשלם. הניח לפניהן, בין גדולים בין קטנים חייבין לשלם. סומכוס אומר גדולים חייבין, קטנים פטורין[240].

אם אמרו אין אנו יודעין אם עשה אבינו חשבון באחרונה, הרי אילו פטורים[241].

התיב ר' בא בר ממל, הגע עצמך בשהניח לפניהן קרקע, לא הכל מהן לומר אין אנו יודעין מה חשבון עשה אבינו באחרונה[242].

התיב רב המנונא, הגע עצמך שהיתה גזילה מפורסמת, לא הכל מהן לומר אין אנו יודעין מה עשה אבינו חשבון באחרונה[243].

התיב רב ששת אפילו קטנים, נטענין להן בבית דין מה אית לך למימר?[244] א"ר מנא תיפתר בשטענו הן אין אנו יודעין כו'. יודעין אנן דעסק אבינו עמך על הדין חושבנא, ולית נן ידעין מה נפק מדינא: דווקא בכה"ג פוטר מתני'

238 שיש לו רשות למכור כסות

239 הוא גנב העיקרי

240 אפי' כשהניח

241 אפי' כשהניח לפניהם

242 כיון דאחריות על הקרקע אינם יכולים לטעון "שמא פרע אבינו"

243 כיון שלא החזיר את הגזילה, לא החזיר כלום!

244 כיון שאים "אמרו" אין אנו יודעים, פטורים. נטעון אנחנו להם!

הלכה ב

משנה נטלו מוכסין את חמורו, ונתנו לו חמור אחר. נטלו הליסטין כסותו, ונתנו לו כסות אחרת, הרי אילו שלו, מפני שהבעלין מתייאשין מהן.

המציל מיד הנהר, מיד הליסטין, אם נתייאשו הבעלין, הרי אילו שלו. וכן נחיל של דבורים, אם נתייאשו הבעלי׳ הרי אילו שלו.

אמר ר׳ יוחנן בן ברוקה נאמנת אשה או קטן לומר: מיכן יצא נחיל זה.

ומהלך לתוך שדהו ונוטל את נחילו, ואם הזיק משלם מה שהזיק. אבל לא יקוץ את הסוכה[245] על מנת ליתן דמים. ר׳ ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: קוצץ ונותן דמים:

גמרא תני המציל מן הגייס, מן הדליקה, משנונית הים, משלולית הנהר, הרי אילו שלו. וכן נחיל של דבורים, אם נתייאשו בעליו הרי אילו שלו.

ר׳ חיננא בר פפא בשם ר׳ יוחנן מתני׳[246] בנחיל שגזילו מן ההלכה מדרבנן ובפורח. לא כשכבר נחו הדבורים על הענף (אסור לקצצו) ובלבד על אתר. אבל אם יצא וחזר, אני אומר מפני יראה ופיתוי אמרו[247].

תני ר׳ ישמעאל בן ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר: תניי בית דין הוא לקוץ זה סוכה ונותן דמים שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ:

הלכה ג

משנה המכיר כליו או ספריו ביד אחר, אם יצא לו שם גניבה בעיר, ישבע כמה הוציא, ויטול. ואם לאו, לא כל הימנו, שאני אומר: מכרן לאחר, ולקחן זה ממנו:

גמרא אמר רבי בא בר ממל בדין הוא שלא ישבע, ולמה אמרו ישבע? שלא יהו בעלי בתים נטפלין לגנבים.

ר׳ יהושע בן לוי אמר: והוא שיצא לו שם שנגנבו ספריו. רב אמר צריך

245 ענף-עץ

246 דקטן נאמן

247 התינוקת

להביא ראייה שלן עמו באותו הלילה.

היכא דלא ילא שם גניבה בעיר.. אסי אמר, אם טעון לומר מפלוני לקחתים, נאמן דטעינין ליה דפלניא זבנה מינך. אתא עובדא קומי ר׳ נסא ולא קביל. מה פליג? אמר, בר נש דעקין עני היה [פלניא] הוה, בגין כן לא קביל:

הלכה ד

משנה זה בא בחביתו של יין וזה בא בכדו של דבש, נסדקה חבית של דבש ושפך זה את יינו והציל את הדבש לתוכו, אין לו אלא שכרו[248]. אם אמר לו: אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי חייב ליתן לו:

גמרא תני: שנים במדבר ביד זה חבית מים, וביד זה חבית דבש, נסדק חבית מים, תניי בית דין הוא שישפוך זה דבשו, ויציל את מימיו. שהמים מחייה במדבר ולא הדבש.

תני פועל או ועני שעלו לראש אילן ושיברו סוכה ענף בזמן שדרך פועלין לעלות באילן, פטורין. ואם לאו חייבין:

הלכה ה

משנה שטף נהר חמורו וחמור חבירו, שלו יפה מנה ושל חבירו מאתים, הניח את שלו והציל את של חבירו, אין לו אלא שכרו. אם אמר לו: אציל את שלך, ואתה נותן לו דמי שלי חייב ליתן לו:

גמרא תני הניח שלו להציל של חבירו, ועלה של חבירו מאיליו אין נזקק לו כלום. אפילו התנה

אלא הניח שלו להציל של חבירו, ועלה שלו מאליו, מהו דיימר לו[249] נתייאשת[250]? נישמעינה מהדא: שטף נהר חמורו והיה צווח ואומר לא נתייאשתי, ריש לקיש אמר כל זמן שצווח לא נתייאש, ר׳ יוחנן אמר חזקה מייאש הוא:

248 כפועל

249 חבירו

250 ומהפקירא קזכינא

הלכה ו

משנה הגוזל שדה ונטלוה מסיקים, אם מכת מדינה היא אומר לו: הרי שלך לפניך, ואם מחמת הגזלן[251], חייב להעמיד לו שדה. שטפה נהר, אומר לו הרי שלך לפניך.

הגוזל את חבירו או שלוה ממנו או שהפקיד לו ביישוב, לא יחזיר לו במדבר. על מנת לצאת במדבר, יחזיר לו במדבר:

גמרא אמר רבי יוחנן והלא אמרו אין הקרקע נגזלת, ולמה אמרו חייב להעמיד לו שדה? קנס קנסוהו. נטלוה מסיקין מן הגזלן מחמת הנגזל[252] מהו דו יכיל מימר ליה מ"מ הב לי דידי, ומאן דבעי, ייתי ויסיב מיני[253].

ר' יהושע בן לוי אמר אין אדם נתפש על חבירו, וחייב ליתן לו, אלא בארנון וגולוגולת. רב אמר יכיל מימר ליה: את שרי עביטיך מיני: אתה, התר משאך ממני! untie your saddle from me איני צריך לסבול בגללך!

[251] נטלוה מסיקים

[252] שטוענין שהנגזל חיבים להם מעות

[253] מי שרוצה, יבא ויקח ממני

הלכה ז

משנה האומר לחבירו גזלתיך, והלויתני, הפקדתה אצלי, ואיני יודע אם החזרתי לך, ואם לא החזרתי לך, חייב לשלם. אבל א"ל איני יודע אם גזלתיך, ואם הלויתני, אם הפקדתה אצלי, ואם לא הפקדתה, פטור מלשלם:

גמרא ר' יוחנן אמר בבא לצאת ידי שמים[254].

גזלתיך והלויתני הפקדתה אצלי, והחזרתי לך. והלה אומר איני יודע[255]. ר' ירמיה סבר מימר חייב להעמיד לו מן הדין, ר' יוסי סבר מימר, עוד היא לצאת ידי שמים.

הוצאתי מן הכיס ונתתי לך, והוא אומר איני יודע, רב הונא אמר: אומרין לו, את לית ידע אהן ידע: טוען פרעתיך בוודאות--והתובע שמא, פטור

[254] רישא חייב רק "לצ"ש" ,(כיון דלא תבע ליה)

[255] אך התובע טוען "ברי" שאתה חייב!

הלכה ח

משנה הגונב טלה מן העדר והחזירו, מת או נגנב חייב באחריותו[256]. אם לא ידעו הבעלים בגניבתו ובחזירתו, מנו את הצאן והיא שלמה, פטור מלשלם:

גמרא א"ר יוחנן אם ידעו הבעלים בגניבה צריכין לידע בחזירה, לא ידעו בגניבה אין צריכין לידע בחזירה[257] ריש לקיש אמר אע"פ שלא ידעו בגניבה צריכין לידע בחזירה[258].

א"ר לעזר אין הוה כגון ההין ברחא[259] אין צריכין לידע בחזירה.

[260]מהו כגון אהן ברחא? אית דמרין חוטרא[261], אית דמרין פנדורה, אית דמרין תיישא רבא:

[256] כשידעו בגניבה, צריך "הודעה" מפורשת כדיי לעשות "השבה"

[257] ב"מניין" סגי

[258] ודלא כמתני'

[259] תייש ההולכת בראש

[260] המוכר עדר לחבירו כיון שמסר לו "משכוכית", קנה. מאי "משכוכית"?...

[261] מקל, פעמון, עז ההולכת בראש

הלכה ט

משנה אין לוקחין מן הרועים צמר וחלב וגדיים, ולא משומרי פירות עצים ופירות, אבל לוקחין כלי פשתן בגליל מן הנשים, ועגלים בשרון[262], וכולן שאמרו הטמן! אסור, ולוקחין בצים ותרנגולין בכל מקום:

גמרא תני אין מקבלין פקדונות לא מנשים ולא מעבדים ולא מקטנים קיבל מן האשה, יחזיר לה. מתה, יחזיר לבעלה:

הלכה י

משנה מוכין שהכובס מוציא הרי אילו שלו. שהסורק מוציא הרי הן של בעל הבית. הכובס נוטל שלשה חוטין[263] והן שלו, יותר מיכן של בעל הבית. ואם היה שחור על גבי לבן, נוטל את הכל[264] והן שלו:

גמרא אבא הושעיה איש טרייא הוה קצר[265] והוה עבד ליה חדא

[262] בשני אלו, אין קפידא

[263] יתירים, שדרכן ליטלן מן הבגד

[264] שאין בעה"ב מקפיד

[265] היה כובס

איסטדכין[266] מן חד עמר[267]. לא יהוון ברייתא אמרין מדידן לבש:

הלכה יא

משנה החייט ששייר מן החוט כדי לתפור בו. מטלית שהיא ג׳ על ג׳ חייב להחזיר לבעלין.

מה שחרש מוציא, במעצד הרי אילו שלו, ובכשיל[268] של בעל הבית. ואם היה עושה אצל בעל הבית, אף הנסורת של בעל הבית:

גמרא תני רבי חייה מלא מחט. דבי ר׳ ינאי פתרין לה כפליים כמלוא מחט. תני בר קפרא מלא משיכת המחט. דבי רבי ינאי פתרין לה כמשיכת מחט. מה ופליג? מה דתני רבי חייה מלא מחט, דבי ר׳ ינאי פתרין לה כפליים כמלא מחט. מה דתני בר קפרא מלא משיכת מחט, דבי רבי ינאי פתרין לה כפליים כמשיכת מחט:

---

266 מין בגד
267 ממין אחד של צמר
268 חתיכות גדולות

מסכת בבא מציעא

פרק ראשון

הלכה א

משנה שנים אוחזין בטלית, זה אומר אני מצאתיה, וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי, וזה אומר כולה שלי. זה ישבע שאין לו בה פחות מחצייה, וזה ישבע שאין לו בה פחות מחצייה, ויחלוקו.

זה אומר כולה שלי, וזה אומר חצייה שלי, האומר כולה שלי ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים, והאומר חצייה שלי, ישבע שאין לו בה פחות מרביע, זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע:

גמרא תני: אדם שאמר לחבירו תן לי מנה שאתה חייב לי, אמר לו לא היו דברים מעולם, הלך והביא עדים שחייב לו חמשים זוז. רבי חייה רבה אמר: הודיית עדים כהודיית פיו, וישבע על השאר. רבי יוחנן אמר: אין הודיית עדים כהודיית פיו שישבע על השאר. אמר רבי לא, משנים אוחזין בטלית דרבי חייה רובה. מכיון שתפוש בחצייה לא כמי שהביא עדים שחצייה שלו?! ותימר נשבע ונוטל! אוף הדא דמייא לה. אמר רבי יוחנן אם מזו, שבועת תקנה היא.

רבה בר ממל ורב עמרם סליקו הן דרב ביניי, ואמרו ליה: אין מוסרין שבועה לחשוד[1]. אמר ליה אפילו לשון שבועה אין מוסרין לו[2]. כיצד נשבע? רב הונא אמר שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחצייה.

ותני: שנים שהיו תופסין בשטר, זה אומר שלי ואבד ממני, וזה אומר שלי הוא שפרעתיך לך, יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי[3]. רבן שמעון בן גמליאל אומר יחלוקו[4].

---

1 ולא ס״ל הא דר״ח

2 כדמפרש

3 ל״ח לפרעון

4 חייסי׳ לפרעון

אמר רבי לעזר הכל הולך אחר התפוס בעדים. אמר רב חסדא אין שמעותוניה[5] אתיית כרבי שמעון.[6]

זה אומר חצייה שלי וזה אומר שלישה שלי. האומר חצייה שלי, ישבע שאין לו בה פחות מחמשה חלקים. והאומר שלישה שלי, ישבע שאין לו בה פחות משתות. כללו של דבר אינו נשבע אלא על חצי שהודה:

הלכה ב

משנה היו שנים רוכבין על גבי בהמה או שהיה אחד רכוב ואחד מהלך, זה אומר כולה שלי, וזה אומר כולה שלי. זה ישבע שאין לו בה פחות מחצייה, וזה ישבע שאין לו בה פחות מחצייה, ויחלוקו.

בזמן שהן מודין או שיש להן עדים חולקין שלא בשבועה:

גמרא אמר רב הונא תניי תמן: אשה שהיתה רכובה על גבי בהמה, ושנים מנהיגין אותה ואומרה: אילו עבדי והחמור והמשאוי שלי. וזה אומר: זו אשתי וזה עבדי והחמור והמשאוי שלי. וזה אומר: זו אשתי וזה עבדי והחמור והמשאוי שלי. צריכה גט משניהם וצריכה לשחרר את שניהן. ושניהן משחררין זה את זה. בחמור ובמשאוי, שלשתן שוין:

הלכה ג

משנה היה רכוב על הבהמה, וראה את המציאה ואמר לחבירו תנייה לי! ונטלה, ואמר אני זכיתי בה! זכה בה.

אם משנתנה לו, אמר אני זכיתי בה בתחילה, לא אמר כלום:

גמרא אמר רבי יצחק הדא הילכתא לית שמע מינה כלום. לא מראשה ולא מסיפה. היה רכוב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר לחבירו תנייה לי, נטלה ואמר אני זכיתי בה, זכה בה. אילו אמר זכה לי זכה. הוי לית שמע מינה כלום לא מרישא ולא מסיפא:

מרישא יש לדייק: טעמא דאמר תנה, הא זכה, א״י לחזור. מסיפא דייק איפכא: טעמא דנתנו לו, הל״ה, יכול לחזור

[5] איס תדייק בדברי ר״א

[6] וקמ״ל שאיס הלווה תפוס, פטור לגמרי

הלכה ד

משנה ראה את המציאה ונפל לו עליה, ובא אחר והחזיק בה, זה שהחזיק בה זכה בה.

ראה אותן רצין אחר המציאה, אחר צבי שבור, אחר גוזלות שלא פרחו, ואמר זכת לי שדי, זכת לו. היה צבי רץ כדרכו או שהיו הגוזלות מפריחין, ואמר זכת לי שדי, לא אמר כלום:

גמרא ריש לקיש אמר אבא כהן ברדלייה אדם זכה במציאה בתוך ד׳ אמות שלו. ר׳ יוחנן אמר והוא שתפול לתוך ידו.

מתניתא פליגא על ריש לקיש: נטל מקצת הפיאה וזרק בשאר[7] אין לו בה כלום. אמר, תיפתר בשלא אמר יזכו לי בד׳ אמות שלי. ומור דבתרה נפל עליה [8]ופרס טליתו עליה, מעבירין אותו ממנה. עוד היא בשלא אמר יזכו לי בד׳ אמות שלי. והתני רבי חייה שניהם שהיו מתכתשין[9] בעומר ובא עני וחטפו מלפניהן זכה בו. עוד היא בשלא אמר יזכו לי בד׳ אמות שלי. והתנינן ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה, זה שהחזיק בה זכה בה. עוד היא בשלא אמר יזכו לי בד׳ אמות שלי. והתנינן קרוב לה מגורשת[10] קרוב לו אינה מגורשת. מחצה למחצה מגורשת ואינה מגורשת[11]. חזקיה אמר בשכר הליבלר היא מתניתא[12].

התיבון והכתיב[13] ואני בעוניי הכינותי וגו׳ והיכי אם בנתונין בתוך ידו עשיר הוא! אי בשאינן נתונין לתוך ידו, יש אדם מקדיש דבר שאינו שלו?! הוי אומר בנתונין בתוך ד׳ אמות שלו[14].

אמר רבי אבין מהו בעוניי? שאין עשירות לפני מי שאמר והיה העולם. דבר אחר: שהיה מתענה ומקדיש סעודתו לשמים.

---

7 זרק המקלת ע״ג השאר... כדיי לזכות

8 =או

9 מריבין

10 אפי׳ אינו בד״א

11 עיין בגיטין תירוצא....

12 זרק לה גט, והיה קרוב לה ונאבד, היא חייבת לשלם שכר הלבלר [שהרי נתגרשה]. קרוב לו-הוא משלם

13 אלא דוד בעניין ביה״מק

14 דוד מלא כסף והקדישו כשהיו בתוך ד״א שלו

תני: האומר יזכה לי ביתי במציאה שנפלה לתוכה, לא אמר כלום[15]. יצא שם למציאתו דבריו קיימין. כהדא אריסיה דרבי בא בר מינא סליק לדיקלא אשכח גוזלין ונסתון.[16] אזל שאיל[17] לרב לא א״ל כלום. אזל חזר,[18] אמר רבי בא בר מינא, קשייא לן הויתא חזר, ותייתר ממציאתו[19]:

הלכה ה

משנה מציאת בנו ובתו הקטנים, ועבדו ושפחתו הכנענים, ומציאת אשתו, הרי אילו שלו.

מציאת בנו ובתו הגדולים, ועבדו ושפחתו העברים, מציאת אשתו שגירשה אע״פ שלא נתן לה כתובתה, הרי אילו שלהן:

15 כיון שאין ידוע שיש שם מציאה
16 מצא גוזלין ולקחם לעצמו
17 האריס
18 החזיר הגוזלות
19 קשה עלי מה שהחזרתם, ויהיה מותר לך כמציאה!

גמרא א״ר יוחנן בשאינן טפולין לאביהן אבל אם היו טפולין לאביהן[20] מציאתן שלו.

ריש לקיש אמר אין אדם זוכה לחבירו במציאה[21]. א״ר לא, לא דמר ר״ל אכן, אלא דקשיא ליה על הדא דתני ר׳ הושעיה: השוכר את הפועל לעשות בכל מלאכה, מציאתו לבעל הבית. אמר ר״ל אדם שיש בו רשות לחזור בו, תהא מציאתו לרבו?!

מה בין עבדו ושפחתו העברים, לעבדו ושפחתו הכנענים? א״ר יוחנן עבדו ושפחתו העברים הואיל ואינו רשאי לשנותו ממלאכתו,[22] מציאתו לעצמו, עבדו ושפחתו הכנענים הואיל ורשאי לשנותן ממלאכתן, מציאתן לרבן. התיבון הרי אשתו שאינו רשאי לשנות ממלאכתה ומציאתה שלו. [דתנינן תמן כופה לעשות בצמר ואינו כופה לעשות בדבר אחר] א״ר בא בר מינא ורבי יסא בשם רבי יוחנן טעם אחר באשה. מה טעם אחר באשה? רבי חגיי אמר מפני הקטטה. רבי ייסה

20 גדול הסמוך על שולחן אביו
21 המגביה מציאה לחבירו, ל,ק חבירו
22 כגון מלאכות בזויות

אומר שלא תהא מברחת נכסיי בעלה ואומרת מציא׳ הוא. התיבון בעדים[23]? לא אסרו זה אלא מפני זה[24].

מציאת אשתו שגירשה. רבי יוסנא בשם רבי אחא אדם שגירש אשתו ולא נתן לה כתובתה, חייב במזונותיה עד שיתן לה פרוטה אחרונה.

א״ר יוסי מתניתא אמרה כן: מציאת אשתו שגירשה ועלה מפרש ר׳ הושעיא.. א״ר הושעיה שלא תאמר הואיל וחייב במזונותיה עד שיתן לה פרוטה האחרונה תהא מציאתה שלו, לפום כן צריך מתניתא:

הלכה ו

משנה מצא שטרי חוב, אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר, אם אין בהן אחריות נכסים, יחזור, מפני שאין בין דין נפרעין מהן[25] דברי רבי מאיר.

וחכ״א: בין כך ובין כך לא יחזיר, מפני שבית דין נפרעין מהן:

גמרא תני בשם רבי מאיר: שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה מנכסין בני חורין. על דעתיה דרבי מאיר לאי זה דבר הוא מחזיר? לצור על פי צלוחיתו.

רב אמר יורש כמשועבד. כשם שמלוה בעדים אינה נגבית ממשועבדין, כך אינה נגבית מן היורשין.

שמואל אמר דאיקני[26] אינו גובה ממשועבדין. הא מבני חרי גבי. הכא את מר גובה והכא את מר אינו גובה! נימא כיון דלא גבי ממשעבדי, לא גבי נמי מבני חרי [שיטת ר״מ!] ומתרץ.. לא דמי מי ששיעבד מקצת, למי שלא שיעבד כל עיקר =שטר שאין בו אחריות נכסים--אינו גובה בו אף מבני חרי.

א״ר לעזר שאני אומר כתב ללוות ולא לווה[27].

א״ר לעזר אם היה הלווה מודה, הרי זה יחזיר[28].

---

[23] אים מלאה מליאה בעדים, תהא שלה!

[24] "גזירה"

[25] ולא יבא לידי פסידא

[26] נכסים שקנה אחר ההלוואה, לא גבי אפילו במלווה בשטר

[27] ע״כ לא יחזיר (ולא מפני חשש פרעון)

א"ר לעזר אם הוחזק השטר ביד המלוה, הרי זה יחזיר[29].

ותליתהון מתברן. יש קושיא על שלשתן

אם אין בהן אחריות נכסים יחזיר מפני שאין בי"ד נפרעין מהן, דברי ר"מ. מפני שאין בי"ד נפרעין מהן, אבל אם בי"ד נפרעין מהן לא יחזיר

תני: מצא גט וכתובה הרי זה יחזיר לאשה. כתובה היא חזקה.

וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא יחזיר. רבי אבהו בשם רבי יוחנן מפני קינוניא. רבי יסא בשם רבי יוחנן אם היה זמנו יוצא לבו ביום יחזיר[30]:

הלכה ז

משנה מצא גיטי נשים, ושיחרורי עבדים, דייתיקי, מתנה, ושוברין, הרי זה לא יחזיר. שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנן:

[28] לקוניא ל"ח

[29] דלפרעון ל"ח (אי איתא דפרעיה, מיקרע הוה קרע ליה)-רק ל"כתב ללוות ולא לוה"

[30] ל"ח לפרעון בו ביום

גמרא שטר שלוה בו ופרעו, לא יחזיר ויגבה בו, מפני מירע כוחן של לקוחות[31]. ר' יסא בשם ר' יוחנן ואפילו לבו ביום.

רבי זירא בעא קומי ר' יסא הכא את מר אפילו לבו ביום, והכא את מר[32] אם זמנו יוצא לבו ביום, יחזיר. אמר ליה אדם מצוי ללות ולפרוע לבו ביום, ואין אדם עשוי לפרוע וללות בו ביום[33].

ר' חגיי בעא קומי רבי יסא, הוא הזמן והן העדים והוא המלוה, מהו מפני מרע כוחן של לקוחות.[34] אמר ליה בשלא נשתעבדו נכסים,[35] ויש אומרים בשלא חתמו העדים על אותה המלוה:

[31] "כבר נמחל שעבודו"

[32] לעיל 2 מספרים

[33] כ וודאי "אפשר" שילווה ויפרע, (ובכה"ג איירי ריו"ח), אבל לא "חיישינן" להכי, ולפיכך יחזיר

[34] למה לא יגבה ממשעבדי כשמוסרו שוב למלווה באותו היום?

[35] "כבר נמחל שעבודו"

הלכה ח

משנה מצא איגרות שום, ואיגרות מזון, ושטרי חליצה ומיאונין, ושטרי בירורין, וכל מעשה בית דין הרי זה יחזיר.

מצא בחפיסה או בגלוסקמא תכריך של שטרות או אגודה של שטרות, הרי זה יחזיר. וכמה היא אגודה של שטרות? שלשה קשורין זה בזה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אחד לווה משלשה, יחזיר ללוה. שלשה לווין מאחד, יחזיר למלוה.

מצא שטר בין שטרותיו ואין ידוע מה טיבו, יהא מונח עד שיבא אליהו. אם יש עמהן סימפון, יעשה מה שבסימפון:

גמרא רב ירמיה בשם רב: אם היה אישור הדיינין הרי זה יחזיר. אגיטי נשים קאי

ר' חמא אבוי דרבי הושעיה אמר: אשלי דיינין שבגליות, גזלי דיינין שבארץ ישראל[36].

[36] דיינים ה"חזקים" שבבבל, הם "גוזלות" בא"י!

רב המנונא אמר: נכתבה אונו[37] באחד בניסן, ניתן הכסף בעשרה בניסן. צריכין לכתוב אע"פ שכתבנו כתב באחד בניסן, כן נגמר שיתן הכסף בעשרה בניסן[38].

רב ירמיה בשם רב: סימפון[39] שיוצא מתחת ידי המלוה בכתב ידי המלוה, פסול. אני אומר מתעסק היה בשטרותיו. הא מתחת ידי אחר כשר. רבי יצחק בר נחמן בשם שמואל לעולם אין סימפון כשר עד שיצא מתחת ידי הלוה, בכתב ידי המלוה. והתניא שלא פיקדנו אבא, ושלא אמר לנו אבא, ושלא מצינו שטר בין שטרותיו ששטר זה פרוע. הא אם נמצא פרוע.[40] מאי כדון? אמר ר' יוסי בי ר' בון תיפתר כגון הדא דייתיקי,[41] שאין אדם מצוי לפגם דייתיקי שלו:

[37] שטר הלווה

[38] ול"ה "מוקדם" (וגובה מזמן שני)

[39] שובר

[40] אלמא שובר ברשות מלווה מהני!

[41] שטר לוואה

פרק שני

הלכה א

משנה אילו מציאות שלו ואילו שחיי' להכריז. אילו מציאות שלו: מצא פירות מפוזרין, מעות מפוזרות, כריכות ברשות הרבים, ועיגולי דבילה, וככרות של נחתום, מחרוזות של דגים, וחתיכות של בשר, וגיזי צמר הבאות ממדינתן[42], ואניצי פשתן, ולשונות של ארגמן, הרי אילו שלו:

גמרא מניין לייאוש בעלין מן התורה? רבי יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק: כן תעשה לחמורו וגו'[43] את שאבוד לו ומצוי לך את חייב להכריז, ואת שאינו אבוד לו ומצוי לך[44] אין את חייב להכריז. יצא ייאוש בעלים שאבוד ממנו ומכל אדם. וס"ל דייאוש דמי לשטפה נהר [בבבלי לא נזכר]

תני מצא כריכות בר"ה אינו חייב להכריז[45], ברשות היחיד חייב להכריז. אלומות בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד חייב להכריז.

עיגולי דבילה. הדא דתימא באילון עיגולייא זעירייא, ברם באילין רברבייא דאתיין מבצרה חייב להכריז משום סימני מקום. כמו אלומות

חתיכות של בשר ובתוכן כבד אחת או כוליה אחת חייב להכריז.

מחרוזות של דגים ובתוכן ירק אחד או לכיס[46] אחד חייב להכריז:

הלכה ב

משנה רבי יהודה אומר: כל דבר שיש בו שינוי חייב להכריז. כיצד? מצא עיגול ובתוכו חרס, ככר ובתוכו מעות

ר' שמעון בן אלעזר אומר: כל כלי אנפוריא אינו חייב להכריז

גמרא תני: במשוקע בו. הכא את מר במשוקע בו, וכא את מר בנתון בו

---

42 לאפוקי מבית האומן

43 ...אשר תאבד "ממנו" ומצאתה

44 רק "אבוד" לכל

45 דליכא סימן מקום

46 מין דג חשוב

דרך הינוח! הן דתימר במשוקע בו, ברשות הרבי"[47]. והן דתימר בנתון בו דרך הינוח, ברשות היחיד. ואפי' בנתון בו דרך הינוח ברה"ר, אני אומר דרך נפילה נפלה עליו.

רבי שמעון בן אלעזר אומר כלי אנפוריא אינו חייב להכריז. אמרה ר' יוחנן ותני לה ואילו הן: כגון בדי מחטין וצינוריות ומחרוזות של קרדומות.

אמוריה דרב יצחק בר טבליי אשכח עזיל כריך במקטורה[48] אתא גבי רבי יצחק ואורי ליה כהדא דרבי שמעון בן אלעזר דמתניתן.

אמוריה דר' יוחנן אשכח עזיל כריך במקטורה אתא לגבי רבי יוחנן א"ל הן אשכחתיניה? בסימטא? בפלטיא? די בעי מיפתרינה כהדא דר' שמעון בן אלעזר דסבר פלטיא הרי אלו שלו

הלכה ג

משנה ואילו חייב להכריז: מצא פירות בכלי, או כלי כמות שהוא, מעות בכיס, או כיס כמות שהוא, ציבורי פירות, וציבורי מעות, שלשה מטביעות זה על גבי זה, כריכות ברשות היחיד, וככרות של בעל הבית, וגיזי צמר הלקוחות מבית האומן, כדי יין וכדי שמן, חייב להכריז:

גמרא רב יהודה אומר שלשה מטביעות של שלשה מלכים. אמר רבי לעזר ואפילו שלשתן של מלך אחד ועשויין גודלין[49]. של שלשה מלכים ואינן עשויין גודלין, או אפילו שלשתן של מלך אחד ועשויין גודלין.

א"ר יוחנן: אין הוה כגון אהן חצובה חייב להכריז. ואין הוי כגון אהן קרפיפא של שלשה בני אדם, שנפל סמוך לקרפיפות של שלשה בני אדם מכיון דלא ידע למאן מחזרה אין חייב להכריז. עיין בבלי דמייאש לגמרי אמר רבי יוסי את שמע מינה, בר נש הוה מהלך חורי

47 "משוקע בו", הוי סימן אפילו ברה"ר
48 "מטווה" כרוך במקטורן

49 כמגדל-י"ב סימן

רבי חלפתא, נפל מינייהו[50] חד דינר מכיון דלא ידע למאן מחזרה אינו חייב להכריז.

שמעון בר ווה הוה מהלך חורי ר' לעזר נפל מיניה דינר, אושטיה ליה שמעון בר ווה. א"ל כבר נתייאשתי מיניה. אמרי, לא איתכוין ר' לעזר אלא לזכוייה לרבי שמעון בר ווה בגין דהוה אינש מסכן:

הלכה ד

משנה מצא אחר הגפה או אחר הגדר גוזלות מקושרין, או בשבילין שבשדות, הרי זה לא יגע בהן.

מצא כלי באשפות, אם מכוסה לא יגע בו, ואם מגולה נוטל ומכריז.

מצא בגל או בכותל ישן, הרי אילו שלו. מצא בכותל חדש, מחציו ולחוץ שלו, מחציו ולפנים של בעל הבית.

אם היה משכירו לאחרים אפילו מצא בתוך הבית, הרי אילו שלו: דמיקרי רבים מצויין, ומתייאש הבעלים

[50] שני אנשים הולכים עים ר' חלפתא-אפ"ה מייאשי, דא"י לחשוד חבירו, שמא "ר' חלפתא....גנבו..."

גמרא רב יהודה אמר ובלבד גוזלות מקושרין בכנפיהן. ר' בא בר זבדא אשכח חמר מכסי בחפיסה, ונסתיה[51]. אזל שאל לרב א"ל לא עבדת טבות. א"ל חזריה? א"ל לא! דנימא אתא מריה בעי ליה ולא אשכחיה ואיתייאש מיניה.

תני: מצא באשפה חייב להכריז שדרך האשפה להיטלטל[52]. מצא בגל ובכותל ישן הרי אילו שלו. שאני אומר של אמוריים היו. תני מצא בין פסים לפסים[53] מן האגף ולפנים כלפנים, מן האגף ולחוץ כלחוץ. אם היה מפולש לפנים איזה חור בכותל אפילו מחציו לחוץ הרי אילו של בעל הבית. אם היה מפולש לחוץ, אפילו מחציו ולפנים הרי אילו של מוצאיהן.

היה משכירן לאחרים אפילו מצא בתוך הבית הרי אילו שלו. אית תני תניי חייב להכריז. א"ר ירמיה בפונדק איתפלגון, אבל בחצר כל עמא מודו שחייב להכריז. א"ר יוסי בחצר

[51] מלא חמור מכוסה בשק, ולקחו-לא עשה טוב, כי אין בו סימן ו"ספק הינוח לא יטול"

[52] להתפנות, ויבא לידי הפסד אים יניחנו שם

[53] שני שורות של אבנים זו לפנים מזו, ומלא שם.

איתפלגון אבל בפונדק דמלויין המון רב כל עמא מודו שהוא של מוצאו:

הלכה ה

משנה מצא בחנות הרי אילו שלו. בין התיבה לחנוני הרי הוא של חנוני.

לפני השולחני הרי הוא שלו. בין הכסא ולשולחני הרי הוא של שולחני.

לקח פירות מחבירו או ששולח לו חבירו פירות ומצא בתוכו מעות, הרי אילו שלו[54]. ואם היו צרורין נוטל ומכריז.

אף השמלה היתה בכלל כל אילו ולמה יצאת? להקיש אליה: אלא מה השמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין, אף כל דבר שיש לו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז:

גמרא אמר רבי לעזר כיני מתניתא: על גבי כסא שלו, ע״ג תיבה שלו.

שמעון בן שטח הוה עסיק בהדא כיתנא[55] אמרין ליה תלמידוי ר׳ ארפי

[54] דאין בו סימן

[55] מוכר פשתן

מינך[56] ואנן זבנין לך חדא חמר ולית את לעי סוגין. ואזלון זבנון ליה חדא חמר מחד סירקאי[57] ותלי ביה חדא מרגלי. אתון לגביה אמרין ליה מן כדון[58] לית את צריך לעי תובן. אמר לון למה? אמרין ליה זבנינן לך חד חמר מחד סירקיי ותלי ביה חדא מרגלי. אמר לון וידע בה מרה? אמרין ליה לא! א״ל לון איזל חזר[59]. לא כן אמר רב הונא ביבי בר גוזלון בשם רב התיבון קומי רבי אפילו כמאן דמר גזילו של עכו״ם אסור כל עמא מודיי שאבידתו מותרת! מה אתון סברין שמעון בן שטח ברברין הוה[60]. בעי הוה שמעון בן שטח משמע בריך אלההון דיהודאי, מאגר כל הדין עלמא[61].

ויידא אמרה דא: רבי חנינה משתעי הדין עובדא: רבנין סבייא זבנין חד כרי דחיטין מאילין דאיסרטוס[62],

[56] הרף ממנו, ואנחנו לוקחים לך חמור ותשתכר ממנו

[57] סוחרים

[58] מעכשיו אין אתה צריך ליגע עוד

[59] לך החזירו!

[60] Barbarian

[61] מכל שכר שיש בעולם

[62] Money-lender

ואשכחון ביה חדא צררא דדינרי וחזרוניה להון, אמרין בריך אלההון יהודאי.

אבא אושעיה איש טורייא מצא איזה דבר ולא להחזירה אמרה: אהין להן[63] לי. אהן מהו חשוב עלי, אית לי טבין מיניה אית לי סוגין מיניה. א"ל אורייתא גזרת דנחזור. אמר בריך אלההון דיהודאי.

ר' שמואל בר סוסרטיי סלק לרומי, אובדת מלכתא דילנית דידה[64] ואשכחיה. אפקת כרוז במדינתא מאן דמחזר לה בגו שלשים יומין יסב אכן ואכן[65]. בתר שלשים יומין איתרים רישיה[66]. לא חזריה גו שלשים יומין. בתר שלשים יומין חזריה, אמרה ליה לא היית במדינתא? אמר לה אין. אמרה ליה ולא שמעת קלא דכרוזא? אמר לה אין. אמרה ליה ומה מר? אמר לה מאן דמחזר לה גו שלשים יומין יסב אכן ואכן בתר שלשי' יומין

[63] איזה אשה גוייה אמרה לו: מה חשוב לי ולמה תטריח עצמך להחזיר!

[64] Bracelet

[65] יקח כך וכך

[66] אם יחזירנו לאחר ל' יום, יתלו ראשו

יתרים רישיה. אמרה ליה ולמה לא חזרתוניה גו שלשים יומין? אמר לה דלא תימרון בגין דחלתיך עבדית אלא בגין דחלתיה דרחמנא! אמרה לי' בריך אלהון דיהודאי.

אלכסנדרוס מקדון סליק גבי מלכא קצייא, חמא ליה דהב סגין, כסף סגין. א"ל לא דהבך ולא כספך אנא צריך. לא אתית אלא מיחמי פרוכסין[67] דידכון היך אתון יהבין היך אתון דיינין. עד דו עסוק עימיה, אתא בר נש חד דאין עם חבריה דזבן חדא חלקא וחספתה[68] ואשכחון בה סימא דדינרי. אהן דזבין הוה מר: קיקילתא[69] זבנית סימא לא זבנית! אהן דזבין הוה מר: קיקילת' וכל דאית בה זבינית! עד דאינון עסיקין דין עם דין. אמר מלכא לחד מינייהו אית לך בר דכר א"ל אין. אמר לחבריה אית לך ברת נוקבה א"ל אין. אמר לון אסבון דין לדין וסימא יהוי לתרויהון! שרי גחיך[70] אמר ליה למה את גחיך, לא דנית טבאות?!

[67] Your practice

[68] לקח קרקע וחרשו ומצא בו אוצר

[69] קרקע שממה

[70] אלכסנדר צחק

א"ל אילו הוה הדין דינא גבכון היך הויתון דנין? א"ל קטלין דין ודין, וסימא עלת למלכא. א"ל כל הכי אתון רחמין דהב סוגי![71] עבד ליה אריסטון אפיק קומיי קופד[72] דדהב תרנגולין דדהב. א"ל דהב אנא אכיל?! א"ל תיפח רוחיה דההוא גברא דהב לית אתון אכלין. ולמה אתון רחמין דהב סוגין! א"ל דנחא עליכון שמשא?[73] א"ל אין! נחית עליכון מיטרא? א"ל אין! א"ל דילמא אית גביכון בעיר דקיק?[74] א"ל אין! תיפח רוחיה דההוא גברא לית אתון חיין אלא בזכות בעירא דקיקא, דכתיב אדם ובהמה תושיע ה'!

הלכה ו

משנה עד אימתי חייב להכריז? עד כדי שידעו בו שכנים, דברי ר"מ. רבי יהודה אומר: שלשה רגלים, ואחר רגל האחרון שבעת ימים, כדי שילך לביתו שלשה, ויחזור שלשה, ויכריז יום א':

71 כל כך אתם אוהבין כסף וזהב!

72 בשר של זהב...

73 השמש זורחת עליכם?

74 בהמות דקות

גמרא תני: בראשונה היו מכריזין שלשה רגלים ואחר רגל האחרון שבעת ימים, כדי שילך שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד. משחרב בית המקדש, התקינו שיהו מכריזין שלשה ימים. מן הסכנה ואילך התקינו שיהא מודיע לקרוביו ולשכיניו ודייו:

הלכה ז

משנה אמר את האבידה ולא אמר את סימניה, הרי זה לא יתן. הרמאי, אע"פ שאמר את סימניה, הרי זה לא יתן לו, שנאמר עד דרוש אחיך אותו, עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא ואם אינו רמאי:

גמרא איזהו רמאי? עבד גרמיה מחזר מציאן[75] ועבד חדא רבה וטבא. היך הוא עביד רבה וטבא? חמי ליה בירייתא מחזר מציאן ומפקידין גביה, והוא נסיב כולא ואזיל ליה. ואית דמרין אזיל לכנישתא[76] ושמע סימנין,

75 "עושה עצמו מחזיר מציאות"

76 הולך לבית הכנסת ושומע סימניו (מן האיש המתאונן שאבד זה וכך סימניו....), ובביה"ן אחר כבר "יודע" הסימן...

ואזל לכנישתא חורי ואמר סימנא ונסב ליה:

הלכה ח

משנה כל דבר שהוא עושה ואוכל, יעשה ויאכל. ודבר שאינו עושה ואוכל, ימכור. שנאמר והשבותו לו. ראה היאך תשיבנו לו.

מה יהא בדמים? רבי טרפון אומר ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו חייב באחריותן. רבי עקיבה אומר לא ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן:

גמרא תני שלא יאכל עגל לעגלים, וסייח לסייחין, ותרנגול לתרנגולין. עובדא הוה בחד בר נש דאשכח חמשה עגלין והוה מזבין ומוכלינון עד דקמון על חד.

###רב יהודה בשם רב: הלכה כרבי טרפון [בדבר שיש בו סימן] רבי בא ורב יהודה בשם רב, מעשה היה והורה רבי כרבי טרפון [בדבר שיש בו סימן]###

רב יהודה אמר: תלמידי חכמים אין צריך ליתן סימן.

אמר רב הונא הכל מודין שאם היה צרור מעות לא יגע בהן[77]. יהודה ברבי עאל לכנישתא שבק סנדלוי ואזלין. אמר אילו לא אזלית לכנישתא לא אזלון סנדליי[78]!

רבי יוסי היה יתיב מתני, ועל מיתא. מן דקם לא אמר ליה כלום, ומן דיתיב ליה לא א"ל כלום[79]:

הלכה ט

משנה מצא ספרים, קורא בהן אחת לשלשים יום, ואם אינו יודע לקרות, גוללן. אבל לא ילמד בהן בתחילה. ולא יקרא אחר עמו.

מצא כסות, מנערה אחת לשלשים יום, ושוטחה לצורכה, אבל לא לכבודו.

כלי כסף וכלי נחושת, משתמש בהן לצורכן, אבל לא לשוחקן.

---

77 מכיון שלא טרח בהן

78 אים לא הלכתי לכנסיה, לא היו גוזלין סנדליי!!

79 היה יושב ושונה, ונכנס מת. כהן שקם וילך (מחמת טו') לא הגיע, ומי שנשאר יושב לא הגיע

כלי זהב וכלי זכוכית, לא יגע בהן עד שיבוא אליהו.

מצא שק או קופה, אם אין דרכו ליטול הרי זה לא יטול:

גמרא תני: מצא ספרים, קורא בהן אחת לשלשים יום. אם אינו יודע לקרות, גוללן. ולא יקרא פרשה וישנה. ולא יקרא פרשה ויתרגם. ולא יפתח בו יותר משלשה דפין. ולא יקראו בו שלשה בכרך אחד. במה דברים אמורים? בחדשים אבל בישנים שנים עשר חדש. כלי כסף, משתמש בהן בצוננין אבל לא בחמין מפני שמשחירן. כלי נחושת משתמש בהן בחמין אבל לא על ידי האור מפני שמפחיתן. מגריפות וקרדומות משתמש בהן ברך אבל לא בקשה. מגריפה מקבל בה את הטיט ומדיחה ומניחה במקומה. קורדום מבקע בו עצים אבל לא צינים ועצי זית. כשם שאת אומר במוצא כך אתה אומר במפקיד. והמפקיד כסות אצל חבירו מנערה אחת לשלשים יום ואם היתה מרובה גובה שכרו ממנה:

הלכה י

משנה אי זו היא אבידה? מצא חמור ופרה רועין בדרך, אין זו אבידה. חמור וכליו הפוכין, ופרה רצה בין הכרמים, הרי זה אבידה.

החזירה וברחה, החזירה וברחה, אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב שנא׳ השב תשיבם

היה בטל מן הסלע לא יאמר לו תן לי סלע! אלא נותן לו שכרו כפועל בטל. אם יש שם ב"ד מתנה עמו בפני ב"ד, אין שם לפני מי יתנה? שלו קודם!

מצאה ברפת אינו חייב בה. ברשות הרבים חייב בה. היתה בין הקברות אל יטמא לו. אם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר הרי זה לא ישמע לו. פירק וטען פירק וטען אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר עזוב תעזוב. הלך וישב לו אמר לו: הואיל עליך מצוה אם רציתה לפרוק פרוק! פטור. שנאמר עמו. היה חולה או זקן חייב. מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון. ר"ש אומר אף לטעון. ר׳ יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יותר ממשואו אין זקוק

לו, שנאמר תחת משאו, משאוי שהוא יכול לעמוד בו:

גמרא בכל אתר את מר מצות עשה קודמת למצות לא תעשה וכא את אמר אין מצות עשה קודמת למצות לא תעשה. שנייא היא שהוא ואביו חייבין בכבוד המקום.

תני רובץ ולא רבצן, וחזר תני פורק עמו אפילו מאה פעמים ביום! הן דתימר רובץ ולא רבצן, בההוא דמפיל גרמיה. והן דתימר פורק עמו אפילו מאה פעמים בההוא דאניס.

כי תפגע יכול פגיעה ממש? ת"ל כי תראה. אי כי תראה יכול אפילו רחוק מאה מיל? תלמוד לומר כי תפגע. הא כיצד? שיערו חכמים אחד משבעה ומחצה במיל וזהו ריס. עזוב תעזוב זו פריקה הקם תקים זו טעינה. מכאן היה רבי שמעון בן יוחי אומר: כשם שפורקו מן התורה כך טוענו מן התורה. חמור ישראל ומשאוי של עכו"ם דברי הכל פורק וטוען. חמור עכו"ם ומשאוי של ישראל, כדברי חכמים פורק ולא טוען, כדברי ר' שמעון לא פורק ולא טוען: ר"ש ס"ל פריקה וטעינה שתיהן מה"ת מפני צער דחמור, אבל צער בהמה לית ליה. לרבנן, פריקה מה"ת משום צעב"ח, אבל טעינה מד"ס משום צער דחמור.

הלכה יא

משנה אבידתו ואבידת אביו, שלו קודמת. אבידתו ואבידת רבו, שלו קודמת. אבידת אביו ואבידת רבו, של רבו קודמת לשל אביו, שאביו הביאו לחיי העה"ז ורבו שלימדו חכמה הביאו לחיי העה"ב. אם היה אביו שקול כנגד רבו אבידת אביו קודמת. היה אביו ורבו נושאין משאוי מניח את של רבו ואח"כ מניח את של אביו. היה אביו ורבו בבית השבי פודה את רבו ואח"כ פודה את אביו. אבל אם היה אביו תלמיד חכם, פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו:

גמרא תני: אי זהו רבו שלימדו חכמה? כל שפתח לו תחילה דברי ר' מאיר. רבי יודן אומר כל שרוב תלמודו ממנו. רבי יוסי אומר: כל שהאיר עיניו במשנתו. רב כרבי מאיר ורבי יוחנן כרבי יודה. שמואל כר' יוסי.

רב כרבי מאיר: חד בר נש פתח פומיה דרב ושמע דדמך ובזע עלוי.

ר׳ יוחנן כרבי יודה: רבי יוחנן הוה סליק מטיבריה לציפורי חמא חד בר נש נחת מן תמן, א״ל מה קלא במדינתא? א״ל חד רבן דמך, וכל עמא פריין מיטפלא ביה[80]. ידע ר׳ יוחנן דהוא רבי חנינא. שלח ואייתי מאנין טבין דשובתא ובזעון. ולא כן תני כל קרע שאינו של בהלה אינו קרע! רבי יוחנן בעה מיעבד דרבה ומוקריתיה. ולא ידעין אין משום דהוא רביה אין משום שמועות הרעות.

ר׳ חנינא הוה מסתמיך בדרבי חייה בר ווא בציפורי חמא כל עמא פריי א״ל למה כולי עלמא פריי? א״ל, רבי יוחנן יתיב דריש בבי מדרשא דרבי בנייה וכל עמא פריי מישמעיניה. אמר[81] בריך רחמנא דחמי לי פורין שראיתי ״פירות״ עד דאנא בחיים. ובאגדתא פשטית ליה חוץ ממשלי וקהלת. הדא אמרה כל תלמיד ותלמיד[82].

שמואל כר׳ יוסי: אמר חד בר נש אסבר לשמואל בשני מפתיחות אחד יורד לאמת בית השיחי ואחד פותח כיון[83]. שהיה מוריד ידו עד שיחיו היה פותח כיון. ושמע דדמך, ובזע עלוי[84]:

---

80 רב אחד נפטר וכל העולם רצין להיטפל בו
81 ר׳ חנינא
82 אף שלמד אתו רק אגדה, חייב לקרוע (״רוב תלמודו״ ממנו)
83 משנה במסכת תמיד
84 קרע עליו, אלמא כר׳ יוסי ס״ל

פרק שלישי

הלכה א

משנה המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו, שילם ולא רצה לישבע, שהרי אמרו: שומר חנם נשבע ויוצא, נמצא הגנב משלם תשלומי כפל, טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה, למי הוא משלם? למי שהפקדון אצלו. נשבע ולא רצה לשלם, נמצא הגנב משלם תשלומי כפל, טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה, למי הוא משלם? לבעל הפיקדון:

גמרא מנן תיתי ליה? אם המצא תמצא בידו הגניבה, וכי אין אנו יודעין שאם ימצא הגנב ישלם שנים[85] ומה ת״ל שנים ישלם אם אינו עניין לו תניהו עניין לשלפניו[86].

ר׳ יוסי עאל לפירקא דרבי יודן, אמר קומיה הדא, א״ל אמור דבתרה! נשבע ולא רצה לשלם, נמצא הגנב משלם תשלומי כפל, טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה, למי משלם לבעל הפקדון. וישלם למי שהפקדון אצלו! רבי נסה בשם רבי יונה חיים שנים ישל׳ למקום שהקרן מהלך שם הכפל מהלך.

רבי יוחנן ורבי לעזר. רבי נסא מוסיף אף רבי יוסי בן חנינה: לא סוף דבר שילם, אלא מכיון שקיבל עליו לשלם כמי ששילם.

אמר משלם אני, חוששין שמא שלח בו יד[87]. אמר נשבע אני, וראה אותן שמגלגלין עליו שבועות אחרות, וחזר ואמר משלם אני חוששין[88]. [89]א״ר יוסי לא חייבה אותו התורה שבועה להחמיר עליו אלא להקל שאם רצה לשלם ישלם, ואם רצה לישבע ישבע.

היו לו עדים שנגנבה באונס, הדא היא דמר רבי לעזר המוכר קנסיו לאחר, לא עשה כלום[90]. היו לו עדים שנגנבה

---

85 למה חזר עליו הכתוב בפרשת שומרים?

86 דמשלם לשומר עצמו

87 וחייב לישבע ״שאינו ברשותו״

88 וחייב לישבע על הכל

89 פליג

90 מכיון שאין שום טעם שישלם, הו״ל כ״מוכר קנס בעלמא״, ולא קנה השומר

בפשיעה, הרי הוא בכלל "שילם". היה שומר שמסר לשומר ונגנבו או שאבדו אצל השני, ואחר כך נמצאת הגניבה, למי משלם לראשון או לשני או לשניהן?

הלכה ב

משנה השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה, ישבע השוכר שמתה כדרכה, והשואל משלם לשוכר. א"ר יוסי: כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של זה? אלא תחזור הפרה לבעלים:

גמרא ויש לו רשות להשאיל? ולא כן תני רבי חייה: אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר ולא השואל רשאי להשכיר ולא השוכר רשאי להשאיל אלא אם כן נטל רשות מן הבעלים. רבי לא בשם רבי ינאי והוא שנתן לו להשכיר. וכא והוא שנתן לו רשות לעשות בה אפיטרופא[91].

ר' אבהו שאל, שאלוה בעלים משוכר ומתה כדרכה, ישבע השוכר שמתה כדרכה, והשואל משלם לשוכר[92]! ואין כיני אפילו אכלוה! א"ר אבינא אכלו שלהן אכלו.

א"ר יוסי היאך הלה עושה סחורה בפרה של זה אלא תחזור פרה לבעלים:

הלכה ג

משנה אמר לשנים: גזלתי את אחד מכם מנה, ואיני יודע אי זה מכם. אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע אי זה הוא, נותן לזה מנה ולזה מנה שהודה מפי עצמו.

שנים שהפקידו אצל אחד, זה מנה וזה מאתים, זה אומר: מאתים שלי, וזה אומר: מאתים שלי, נותן לזה מנה ולזה מנה, והשאר יהא מונח עד שיבוא אליהו. וכן שני כלים אחד יפה מנה ואחד יפה אלף זוז, זה אומר: יפה שלי, וזה אומר: יפה שלי, נותן את הקטן לאחד מהן, ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני, והשאר יהא מונח עד שיבוא אליהו. אמר רבי יוסי: א"כ מה הפסיד הרמאי? אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו:

---

91 שייך לכתובות

92 נמלא הבעלים משלמין לשוכר!

גמרא אמר ר׳ יוסי מתניתא כרע״ק ולא כר״ט. דתנינן תמן: גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזה מהן גזל, מניח גזילה ביניהן ומסתלק דברי ר״ט. רע״ק אומר: אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכאו״א. ר׳ אבהו בשם ר׳ יוחנן ד״ה היא. כאן בעוררין כאן בשותקין גזל אחד מחמשה איירי כשמוחה ואומר לא אותך גזלתי!

ר׳ יסא בשם ר׳ יוחנן: כאן בשיש עדים יודעין, וכאן בשאין עדים יודעין

תמן אמרין בשם רב: כאן בנשבע תמן בשלא נשבע.

תוספתא מסכת בבא מציעא פרק ג: האומ׳ מנה אני חייב ואיני יודע אם לפלני אם לפלני נותן לזה מנה ולזה מנה שהודה מפי עצמו אמ׳ לשנים גזלתי את אחד מכם מנה ואחד מכם מאתים ואיני יודע אי זה מכם נותן לזה מאתים ולזה מאתים ואם לאו היה לו לשתוק זה אומ׳ מאתים שלי וזה אומ׳ מאתים שלי נותן להם מנה והשאר לא יתן להם עד שיעשה ביניהן פשרה.

ר׳ ירמיה בעי, אם בשנשבע ״....היה לו לשתוק״?! ר׳ ירמיה סבר מימר, היה לו לשתוק ולא להודות ואיך קאמר ״היה לו לשתוק ולישאר ברשעו?!״

ר׳ יסא סבר מימר, היה לו לשתוק ולא לישבע. מכיון ש נ ש ב ע , משלם

ר׳ יוחנן אמר, אם בשנשבע, היה לו לעשות שליח ב״ד! ומיד כשמוסרו לידו, פטור [ואי״ל השבה ממש ליד נגזל] ולהכי לא ס״ל כאוקימתא דרב

אבל נותן לשליח בית דין. ב״ק 9:5 ר׳ יוחנן סבר מימר: שליח ב״ד שעשה גוזל. תניי חורן תני: שליח ב״ד שעשה נ ג ז ל. ולא שליח ב״ד שעשה ג ו ז ל.

אמר ר׳ אילא הכל מודין רע״ק ור״ט בפקדון, דשתק מתגר, מן הדא: שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתיים וכו׳ סיפא דמתניתין ודמשתעי מפסד, מן הכא: או אביו שלא אחד מכם הפקיד וכו׳

הלכה ד

משנה המפקיד פירות אצל חבירו, אפי׳ הן אובדין הרי זה לא יגע בהן.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: ימכור בפני בית דין מפני השב אבידה לבעלין:

גמרא אמר רבי אבהו אם אומר את, אפילו אבודין הן אל יגע בהן, אף הוא ממציא להן. טעמא דרשב״ג דחיישינן שמא יגזול השומר ויאמר נאבדו.

רבי אבא בר יעקב בשם רבי יוחנן, רבי אבהו בשם רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. כהדא רבי יוחנן חקוקה אפקד גבי רבי חייה רובה חד דיסיקיא מלייא חמץ, אתא שאל לרבי אמר ימכר על פי בית דין בשעת הביעור. חד בר נש אפקיד גבי ר' חייה בר אשי חד גרב דכותח, אתא שאל לרב אמר ימכר על פי בית דין בשעת הביעור:

הלכה ה

משנה המפקיד פירות אצל חבירו, הרי זה יוציא לו חסרונות. לחיטין ולאורז- תשעת חצאי קבין לכור. לשעורין ולדוחן- תשעת קבין לכור. לכוסמין ולזרע פשתן- שלשת סאין לכור. הכל לפי המידה. הכל לפי הזמן. א"ר יוחנן בן נורי וכי מה איפכת לו לעכבר? והלא אוכל בין מהרבה בין מקימעא אלא אינו מוציא לו אלא לכור בלבד.

ר' יהודה אומר: אם היתה מידה מרובה אינו מוציא חסרונות מפני שהן מותירות

יוציא לו שתות ליין. רבי יהודה אומר: חומש

יוציא לו שלשת לוגין שמן למאה. לוג ומחצה שמרים. ולוג ומחצה בלע. אם היה שמן מזוקק, אינו מוציא לו שמרים. קנקנים ישנות, אינו מוציא לו בלע

ר' יהודה אומר: אף המוכר שמן מזוקק לחבירו כל ימות השנה, הרי זה מקבל עליו לוג ומחצה שמרים, למאה:

גמרא א"ר אמי בשעת הגורן שנו. תמן אמרין אילין עכברייא רשיעיא כד חמיין פירי סגין, קרויין לחביריהון ואכלין עמהון.

..וכי מה אכפת.. אמרו לו לריו"ח בן נורי אובדות הן מתפזרות הן

יוציא לו שתות ליין, ר' יהודה אומר חומש. אמר רב אושעיה בשלא אמר לו שמן מזוקק אני מעמיד לך כל השנה, אבל אם אמר לו כן חייב להעמיד לו שמן מזוקק:

הלכה ו

משנה המפקיד חבית אצל חבירו ולא ייחדו לה הבעלים מקום, וטילטלה ונשברה, אם מתוך ידו נשברה לצורכו חייב, לצורכה פטור. ואם משהניחה, בין לצורכו בין לצורכה פטור[93]

ייחדו לה הבעלים מקום, וטילטלה ונשברה, בין מתוך ידו בין משהניחה, לצורכו חייב לצורכה פטור:

גמרא לא כן אמר רבי לעזר למה הדבר דומה לגונב חבית ממרתף חבירו אע"פ שלא ידעו הבעלים בגניבה צריכין לידע בחזרה?! **אמר,** שנייה היא שיש רשות עליה. למה פטור ברישא? ומתרץ כיון דליכא ייחוד מקום, מהני בכל מקום.

טעמא דסיפא א"ר לעזר אית אמר, שיש רשות לשומר עליה. מהו משהניחה לצורכו חייב? בשייחדו לה הבעלים מקום אחר. אבל באותו מקום, בין לצורכו בין לצורכה פטור.

אית דאינון אמרין, שאין רשות לשומר עליה ומיד כשהגביה לצורכו, שוב לא מהניא השבה לא שנייא בין באותו מקום בין במקום אחר, לצורכו חייב לצורכה פטור.

הלכה ז

משנה המפקיד מעות אצל חבירו, צררן והפשילן לאחוריו, מסרן לבנו ולבתו הקטנים, ונעל בפניהם שלא כראוי, חייב. שלא שמר כדרך השומרין.

ואם שמר כדרך השומרין פטור:

גמרא א"ר יוסי ותשמע מינה, בר נש דיהב לחבריה פליטרוכין מין עשב זול בשוקא, מסרן לבנו ובתו הקטנים, נגנבו או אבדו פטור מלשלם, שאני אומר, לא עלת על דעתו מיטעון פליטרוכין בשוקא.

מתי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא? בזמן ששימר כדרך השומרין. נעל כראוי. קשר כראוי. נתנן באפונדתו. צררן בסדינו והשליכן לפניו. נתנן בשידה ובתיבה ובמגדל. נגנבו או אבדו חייב בשבועה ופטור מלשלם.

---

93 דכבר "השיבו למקומו"

ואם יש עדים שעשה כן, אף משבועה פטור. נעל שלא כראוי. קשר שלא כראוי. הפשילן לאחוריו. נתנן בראש גגו ונגנבו, חייב לשלם. נתנן במקום שנוהג ליתן שלו, אם היה ראוי לשמירה, פטור. ואי לא חייב:

הלכה ח

משנה המפקיד מעות אצל השולחני, אם צרורין לא ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו אינו חיי' באחריותן. ואם מותרין ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו חייב באחריותן.

אצל בעל הבית, בין כך ובין כך לא ישתמש בהן

החנווני- כבעל הבית דברי ר"מ. רבי יהודה אומר: כשולחני:

גמרא ר"ה אמר: רבי ירמיה בעי, מה? צרורין בחותם, או צרורין שלא בחותם. אין תימר בחותם, שלא בחותם, מותר לשולחני להשתמש אין תימר שלא בחותם, כל שכן בחותם אסור:

הלכה ט

משנה השולח יד בפקדון, ב"ש אומרים: ילקה בחסר ויתר. ובית הלל אומרים: כשעת הוצאה. ורבי עקיבה אומר: כשעת התביעה.

החושב לשלוח יד בפקדון, ב"ש מחייבין. ובית הלל אומרים: אינו חייב עד שעה שישלח יד.

כיצד? היטה את החבית ונטל ממנה רביעית ונשברה, אינו משלם אלא רביעית. הגביה ונטל ממנה רביעית ונשברה, משלם את הכל:

גמרא כיני מתניתא: כשעת תביעתו בבית דין. ר' ירמיה בשם רב: הלכה כרבי עקיבה אפילו ב"ה חלוקין עליו. ר' בון בר חייה מעשה הוה והורה רבי כר' עקיבה. אמר רב הושעיה בשאין עדים, אבל אם יש עדים, כל עמא מודיי על הדא דבית הלל. אתא עובדא קומי ר' נסא, והורי כר' עקיבה.

מ"ט דב"ש? פשע על כל דבר פשע. מה מקיימין דב"ה פשע על כל דבר

פשע? תיפתר ששלח בו יד על ידי השליח.

ר' יוסי בר חנינה בעי, מה את אמרת ליטול, נטל[94]? והתני ר' אושעיא: נשברה או שהחמיצה נותן לו דמי כלה, כלום החמיצה אלא מחמת טלטול?! אלמא בהגבהה לחוד נתחייב

ר' שמואל ר' אבהו בשם ר' לעזר שליחות יד שנאמרה בש"ח אינו חייב עד שעה שיחסור.

ר' שמואל בעי קומי ר' אבהו מה את אמרת חיסר או אפילו לא חיסר? א"ל ולא הא היא שאלתיה דר' יוסי בר חנינה ליטול, נטל, אין תימר ליטול, אפילו לא חיסר ואין תימר נטל עד שעה שיחסר. אין תימר "ליטול" החזירה בין למקומה בין למקום אחר פטור. ואין תימר "נטל" החזירה למקומה פטור, למקום אחר חייב[95].

ר' אבהו בשם ר' יוחנן נאמרה שמירה בש"ח ונאמרה שמירה בש"ש. ולא דמייא שמירה שנאמרה בש"ח לשמירה שנאמרה בש"ש. אפילו הקיפו חומה של ברזל אין רואין אותו כאילו הוא שמור. [היה יכול להציל חייב שאינו יכול להציל פטור. אין אומרים אילו היה אחד שם היה יכול להציל]. ר' אלעזר בשם ר' אושעיא נאמרה שליחות יד בש"ח, ונאמרה שליחות יד בש"ש. שליחות יד שנאמרה בש"ח אינו חייב עד שעה שימשוך, שליחות יד שנאמרה בש"ש כיון שהניח מקלו ותרמילו עליו חייב. שמע ר' יוסי בן נוהראי ואמר אני איני מקבל עלי את המדה הזו. אלא אחת זו ואחת זו אינו חייב אלא עד שימשוך.

רבי אמי בשם רבי לעזר, ותני רבי הושעיה כן: אילו נאמר שליחות יד בשומר חנם שאינו צריך הייתי למד מנושא שכר, מה אם נושא שכר שהחמירה התור' עליו, אינו חייב עד שימשוך, שומר חנם שהיקילה בו התורה אינו דין שלא יהא חייב אלא עד שימשוך. לאי זה דבר נאמר שליחות יד בשומר חנם שאינו צריך?

[94] איס "שליחות יד צריכה חסרון" (או בהגבהה ע"מ ליטול סגי)

[95] דגזלן בעי דעת בעלים ולא סגי בהשבה למקומה

להחמיר על נושא שכר כיון שהניח מקלו ותרמילו עליה חייב.

ר׳ יוסי אומר: אם אומר את כן, נמצא׳ למד על המלמד להחמיר עליו. דו יכיל מימר ליה מה אם נושא שכר שהחמירה בו התורה אינו חייב עד שימשוך שומר חנם שהקילה בו התורה אפילו משך יהא פטור. ופשוט דהילטריך לגופיה!

אלא כיני: לא יאמר שליחות יד שנאמר בשומר שכר שאינו צריך הייתי למד משומר חנם, מה אם שומר חנם שהקילה בו התורה אינו חייב עד שימשוך, נושא שכר שהחמירה בו התורה כיון שמשך חייב. לאי זה דבר נאמר שליחות יד בנושא שכר שאינו צריך? להחמיר עליה כיון שהניח מקלו ותרמילו עליה חייב

פרק רביעי

הלכה א

משנה הכסף קונה את הזהב, והזהב אינו קונה את הכסף. הנחושת קונה את הכסף, והכסף אינו קונה את הנחושת. מעות הרעות קונות את היפות, והיפות אינן קונות את הרעות. אסימון קונה את המטבע, והמטבע אינו קונה את אסימון. המטלטלין קונין את המטבע, והמטבע אינו קונין את המיטלטלין. זה הכלל: כל המיטלטלין קונין זה את זה:

גמרא זה כללו של דבר, כל הירוד מחבירו קונה את חבירו. א"ר חייה בר אשי מאן תניתה: ר"ש ברבי. א"ל אבוי[96], חזור בך, ותני כהדא: הזהב קונה את הכסף. א"ל לינא חזור בי דעד הוא חילך עליך אתניתני הכסף קונה את הזהב[97]. מילתיה דרבי[98] אמר זהב כפירות. מתני' אמרה כסף כפירות.

ברת ר' חייה רובה, אוזפת לרב דינרין, אתת שאלת לאבוה אמר לה שקילי מיניה דינרין טבין ותקילין[99]. מברת ר' חייה ילפין?! א"ר אידי אוף אבה אבוי דשמואל בעא קומי רבי, מהו ללות דינרין בדינרין א"ל מותר. א"ר יעקב בר אחא אוף ר' יוחנן וריש לקיש תריהון מרין: מותר ללות דינרין בדינרין. קרט בקרט שרי, לקן בלקן אסור[100].

תמן תנינן כל הנעשה דמים באחר, כיון שזכה זה נתחייב בחליפיו. א"ר יוחנן לא שנו אלא שור בפרה או חמור בשור, הא ציבור בציבור בלי ידיעת סכומם לא קנה, רב ירמיה בשם רב אפי' ציבור בציבור קנה. ר' אבא בר מינה בשם רב המחליף אברוקלון באמבורוקלון לצור חפצים בלבור [בלי ידיעת שוויס] קנה.

96 רבי לבנו
97 בעודך לעיר למדתני כסף קונה את הזהב (כסף פירי, וזהב טיבעא)
98 בזקנותו
99 ול"ח לאיסור הלוואת "סאה בסאה"
100 מין מטבע קטנה של נחשת (אפשר כי אינו יוצא כ"כ-ול"ה טיבעא)

הגהתי על פי ירושלמי קידושין*

ר׳ זירא רב יהודה בשם שמואל: לזה פרה ולזה חמור והחליפו זה בזה, משך בעל החמור את הפרה, ובא בעל הפרה למשוך את החמור, ונמצא שמת החמור, בעל החמור צריך להביא ראייה שהיתה חמורו קיימת בשעה שמשך את הפרה, שכל המוציא מחבירו עליו הראייה חוץ מן החליפין דאמרי׳ ברשות בעל החמור מת החמור, [כאן נמצא כאן היה] ומאן דלא סבר דא מילתא, לא סבר בנזיקין כלום. א״ר זעירא ואנא לי נא סבר לה!

אמר ר׳ בא לר׳ זעירא, מתניתא מסייעא לשמואל: היו בה מומין ועודה בבית אביה, האב צריך להביא ראייה. לא הבעל צריך להביא ראייה להוציא קידושין מרשות האב! אלמא בעל מ ו ל י א קידושין מיד האב, דאמרי׳ ברשות אב איתרע [כ״ן כ״ה!]

ומדהה.. תלמידוי דרבי יונה אמרין, תיפתר בקידושי׳ קטנים עשאוהו כעין קידושי קטן, דמעות חוזרין, כדי שלא יאמרו אין קי׳ תופסין באחותה ??

דלמא[101] רבי חונה ור׳ פינחס ורבי חזקיה, סליקין מישאול בשלמיה דרבי יוסף למילף מיניה, אמר ליה: מתניתא פליגא על שמואל: נכנסה לרשות הבעל, הבעל צריך להביא ראייה. ולא האב צריך להביא ראייה להוציא כתובה מרשות הבעל! נימא גם בסיפא דמום מעיקרא הווית [וק״ו שלא יוליא האב הכתובה!!] אמר לון: לא מודה שמואל שאם משך בעל הפרה את החמור, שהוא צריך להביא ראייה[102]! וזה כיון שכנס כמי שמשך, צריך להביא ראייה שהיו בה מומין אילו עד שלא תיכנס ברשותו.

רבי בא רב המנונא, רב אדא בר אחוה בשם רב: מכר לו פרה בדמים, דחקיה, א״ל הב לי אינון פריטיא! אמר ליה מה את בעי מינהון[103]? א״ל מיזבין ליה חמור! משך בעל הפרה את החמור, לא נקנית הפרה. חמור מהו שיקנה? ר׳ בא אמר נקנית. ר׳ יוסי אומר אינה נקנית. סבר דאינון חליפין, ולית אינון חליפין

101 מעשה שהיה

102 כשנמלא חמור מת אחר שכבר משכו לרשותו!

103 מה אתה רולה לקנות עים פרוטות האלו?

##ר׳ מנא בשם רבי יוסי: פעמים שתחילת מקח לזה ותחילת מקח לזה. היך עבידא? מכר לו פרה בדמים, ועדיין לא משך את הפרה סמיכה גביה חדא פריטייא[104] למחר אשכחיה קאים תמן, לוקח מלא המוכר עומד אלל החנווני אמר לי׳ מה את קיים עביד הכא? א״ל בעא אינון פריטייא! אמר לי׳ מה את בעי מינהון? אמר לי׳ מיזבן לי חד חמור. אמר לי׳ הרי חמור לפניך. משך זה, לא קנה זה. משך זה, לא קנה זה. אלא זה קנה לעצמו וזה קנה לעצמו.

הלכה ב

משנה כיצד? משך ממנו פירות ולא נתן לו מעות, אינו יכול לחזור

נתן לו מעות ולא משך לו פירות, יכול לחזור בו. אבל אמרו: מי שפרע מאנשי דור המבול עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדבורו.

רבי שמעון אומר: כל שהכסף בידו ידו על העליונה[105]:

גמרא א״ר אחא כתיב כי מלאה הארץ חמס מפניהם. ומה היה חמסן? הוה בר נש נפיק טעין קופה מלאה תורמוסין, והיו מתכוונין ונוטלין פחות משוה פרוטה, דבר שאינו יוצא בדיינין. אמר רבי חייה בר ווה: רבה רבה[106] כמעשי אילו כך מעשי אילו.

א״ר חנינה הלכה כר״ש. ולא אמרין לה לכל אפין. אין המוכר חוזר בלי קבלת מי שפרע [הלכה כמותו רק בזה שהלוקח אינו חוזר כלל] רב ירמיה בשם רב מעשה היה והורה ר׳ כר״ש. ר׳ חייה בר יוסף יהב דינר למלחא. חזר ביה ההוא, אמר, לא ידע דכבר יהבון מגלא גו שקיה דההוא גברא[107]?! מי שפרע מאנשי דור המבול עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו.

חד בר נש יהב דינרין למטכסה[108] חזר ביה, אתא עובדא קומי רבי חייה בר

[104] =חנווני

[105] כ ״המוכר״, יכול לחזור או לעמוד במקחו, כיון שיש בידו המעות

[106] בסדום

[107] ״יקפחו את שוקיו״ ע״י ״מי-שפרע״

[108] שיראין

יוסף ור' יוחנן. ר' חייה בר יוסף אמר או יתן לו כדי עירבונו או ימסור אותו למי שפרע. ורבי יוחנן אמר או יתן לו "כל" מקחו או ימסור אותו למי שפרע. [ר' לא אמר עירבון היה, ר' זירא אמר מקצת דמים נתן לו] מודה ר' חייה בר יוסף[109] לר' יוחנן במקח שאין דרכו ליקנות חציין כגון פרה וטלית.

ר' יעקב בר אידי ר' אבהו בשם ר' יוחנן: טבעת ?? אין בה משום עירבון. כל הנושא ונותן בדברים אין מוסרין אותו למי שפרע. ר' יעקב בר זבדי בשם ר' יוחנן: אמר ליתן מתנה לחבירו, וביקש לחזור בו, חוזר. אמר, בשעה שאמר צריך לומר בדעת גמורה[110], מבתר כן אין חזר ביה חזר ביה. הדא דתימר בעשיר, אבל בעני נעשה נדר. רב מפקד לשמשיה אימת דנימר לך תתן מתנה לבר נש, אין הוה מסכן הב ליה מיד, ואין עתיד אימליך בי תניינות[111].

רבן יוחנן יהב דינרין לקריבוי, על משח. יקר משח. אתא שאל לרבי ינאי, א"ל מדבר תורה מעות קונין, ולמה אמרו אין קונין שלא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה.

##רבי שמואל בר סוסרטאי בשם רבי אבהו: אם אמר לו נשרפו חיטיך בעלייה נאמן.

רבי יצחק מקשי מה נן קיימין? אם בשקנו לו מעותיו, שלו נשרפו. ואי לא קנו לו מעותיו, של זה נשרפו. כ תמה על רשב"ס. כיון דמעות אינם קונות, הרי של מוכר נשרפו! [רידב"ז]##

ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי: בר נש דיהב לחבירה עשרה דינרין, א"ל אית לי גבך מאה גרבין מהדין ביתא והיו חביות של יין בתוך הבית אסור. מהדין

[109] ד"עירבון כנגד כולו קונה"

[110] בשעה שאומר לו היה לו "דעת גמורה" ליתן "ואח"כ" חזר

[111] אם הוא עני, תן לו מיד, ואי-אתה צריך לימלך בי שנית

כרמא שרי. מה בין כרם לבית? בית אינו מצוי ליפול, כרם מצוי ליפול[112].

א"ר יוסי את שמע מינה[113] בר נש דיהב לחבריה עשרה דינרין א"ל במנת[114] דתיקום לי בהון מאה גרבין, מכיון ששלח ידו בהן צריך להעמיד לו מקחו.

רבי שמעון בן לקיש אמר: או קנה מיד עמיתך. מיד עמיתך את צריך משיכה ומעות לא מהני מידי [אין את צריך משיכה מיד העכו"ם] על דעתיה דר"ש בן לקיש לאיזה דבר מוסרין אותו למי שפרע? אמר ר' יוסי בי ר' בון אתייא כהין תנאה, דתני הנושא והנותן בדברים מוסרין אותו למי שפרע:

הלכה ג

משנה ההונאה: ארבעה כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע[115], שתות למקח. עד אימתי מותר להחזיר? עד כדי שיראה לתגר או לקרובו. הורה רבי טרפון בלוד, ההונייה: שמונת כסף לסלע, שליש למקח. ושמחו תגרי לוד. אמר להן מותר להחזיר כל היום! אמרו, יניח לנו ר' טרפון את מקומינו וחזרו לדברי חכמים.

אחד הלוקח ואחד המוכר יש להם הונייה. כשם שהונייה להדיוט כך הונייה לתגר. רבי יהודה אומר: אין לתגר הונייה. מי שהוטל עליו, ידו על העליונה. שהוא אומר לו: תן לי את מעותיי, או תן לי מה שהוניתני:

גמרא רב אמר שיעור הוא. רבי יוחנן אמר לית הוא שיעורא. דווקא שנתאנה שיעור 4 כסף

רב אמר כל הנושא ונותן במנת[116] שאין לו אונאה יש לו אונאה.

תני רבי לוי האונאה פרוטה וההודאה פרוטה.

הונאה עצמה מהו? תני נקנה המקח, חוזר לו הונייתו, דברי ר' יהודה הנשיא. ר' נתן אומר: רצה מבטל מקחו. כהנא בעא קומי רב, בשעה

---

112 ול"ה רבית כיון דמלוי הפסד

113 מריב"ל

114 =ע"מ

115 איס נתן 28 על חפץ שמווה 24

116 =ע"מ

שהמוכר מתאונה, מתאונה עד חומש[117] בשעה שהלוקח מתאנה, מתאנה עד שתות. א"ל: היא והונייתו מצטרפין לשתות.

מכר לו שוה חמשה בששה: יכיל מימר ליה, חד דינר איגרבת[118] סב דינרך! א"ר זירא יכיל מימר ליה, לית איקרי דיהון ברייתא אמרין פלוני איגחך[119]. ואית דבעי מימר יכיל מימר ליה, לית הוא יקרי מלבוש בחמשה דינרין. ר' יוחנן ר' אלעזר ור' הושעיה אמרי מה טעמא דאהן תנייא? ידע אנא דלא הוות מיקמתי טבא אלא חמשה דינרין ידעתי כי אין סחורתי שווה אלא 5 רק מפני שהיית דחוק נתת 6, עכשיו, אי אתה יכול לחזור! רק קח בחזרה את הדינר על דהוות דחיק ליה, יהבי אשתה דינרין. סב דידך והב דידי.

מכר לו שוה חמשה בששה, לא הספיק לישא וליתן עד שהוקיר משבע. ר' יעקב בר אידי רבי אבהו בשם ר' יוחנן כשם שבטל מאצל זה כך בטל מזה.

[117] מכר לו שוה שש בחמש

[118] "נחטף" ממך דינר אחד, קח אותו!

[119] אינו כבודי שיאמרו הבריות שנתעללתי

תמן תנינן ארבע מידות במוכרין: מכר לו חטין יפות ונמצאו רעות, לוקח יכול לחזור בו. רעות ונמצאו יפות, מוכר יכול לחזור בו...

הלכה ד

משנה וכמה תהא הסלע חסירה ולא יהא בה הונייה? רבי מאיר אומר: ארבעה איסרות, מאיסר לדינר. ר' יהודה אומר: ארבעה פונדיונות, מפונדיון לדינר. רבי שמעון אומר: שמונה פונדיונות, משני פונדיונין לדינר[120]:

גמרא תני: יותר מיכן[121] מוציאה בשויה.

סלע עד שקל[122]. דינר עד רובע. פחות מיכן, אפילו הוא כאיסר, אין יכול להוציאה[123]. היתה יוצא על אסימון בסלע, ועל המטבע בשקל[124].

[120] 1/24 1/12 1/6 (שלשת התנאים כסדרן)

[121] אם חסרה יותר משיעור הנ"ל

[122] מותר לקיימה ולהוציאה בשויה

[123] דאפשר לרמות בו

[124] חתיכת גלמו הוא כסלע, וכתוב עליו "שקל" (חצי-סלע) או איפכא

על אסימון בשקל, ועל המטבע בסלע. אין לו אלא צורת המטבע.

לא יתננה[125] לא לחרם ולא להרג מפני שמרמין בה את אחרים, אלא נוקבה ותולה בצואר בנו.

במה דברים אמורים? בדינרין ובסלעין, אבל בדינר זהב ובמטביעות כסף מוציאין בשוייהן. כשם שמוציאין לחולין כך מוציאין למעשר שני, ובלבד שלא יתכוין להוציאן:

הלכה ה

משנה עד אימתי מותר להחזיר? בכרכין, עד כדי שיראה לשולחני. ובכפרין, עד ערבי שבתות[126]. אם היה מכירה אפילו לאחר שנים עשר חדש מקבלה ממנו[127] ואין לו עליו אלא תרעומת.

ונותנה[128] למעשר שני ואינו חושש. שאינה אלא נפש רעה[129].

ההונייה ארבעה כסף[130], והטענה שתי כסף, וההודייה שוה פרוטה.

חמש פרוטות הן: ההודייה שוה פרוטה, והאשה מתקדשת בשוה פרוטה, הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש מעל, המוצא שוה פרוטה חייב להכריז, הגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו, יוליכנו אחריו אפילו למדי.

חמשה חומשין הן: האוכל תרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי החלה, וביכורין מוסיף חומש, הפודה נטע רבעי ומעשר שני שלו, מוסיף חומש, הפודה הקדישו מוסיף חומש, והנהנה בשוה פרוטה מן ההקדש מוסיף חומש, והגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו, מוסיף חומש:

גמרא חזקיה אמר: לצורפה בגבולין מצרפה ביפה. כ לעולם הולכין להקל **בא** לחללה בירושלים[131] מחללה ברעה. והתנינן[132] בורר היפה שבהן ומחללן

---

125 פחות מיכאן א״י להוציאה....

126 שמראהו לחנווני כשקונה לרכי שבת

127 כ יש מדת חסידות שהנותן יקבלה בחזרה, אבל אים אינו רוצה, אין לו עליו...

128 סלע שאינו חסר שיעור הנ״ל

129 מי שממאן לקבלה בשוויה

130 חפן ששוה סלע=24 מעות, והלוקח שילם 28 מעות

131 רוצה לחלל פירות מע״ש על הסלע

132 נתערב (בגבולין) מעות מע״ש וחולין

עליה. ויבור הרעה ויעשה אותה! אמר, שנייא היא הכא שכבר הוכח בו מעשר שני.

נותנה למעשר שני ואינו חושש שאינה אלא נפש רעה. יעקב בר זבדי ר' יוחנן בשם ר' סימון: כל מעשר שני שאין בקרנו שוה פרוטה אין מוסיף חומש. ר' יוחנן בשם ר' ינאי: כל מעשר שני שאין בחומשו שוה פרוטה אין מוסיף חומש. אית מתני' מסייעא לדין ואית מתני' מסייעא לדין. דתני: "ממעשרו" פרט לפחות משוה פרוטה. הדא אמרה עד שיהא בקרנו שוה פרוטה. תניי חורן תני: "ממעשרו חמישיתיו" פרט לפחות משוה פרוטה. הדא אמרה עד שיהא בחומשו שוה פרוטה. אמר רבין בר ממל מתניתא לא כהדן ולא כהדן. דתנינן חמשה פרוטות הן ולא תנינן עד שיהא בקרנו שוה פרוטה! ותנינן חמשה חומשין הן ולא תנינן עד שיהא בחומשו שוה פרוטה!

הלכה ו

משנה ואילו דברים שאין להם הונייה: העבדים, והשטרות, והקרקעות, וההקדישות. אין בהן לא תשלומי כפל, ולא תשלומי ארבעה וחמשה, שומר חנם אינו נשבע, ונושא שכר אינו משלם. ר' שמעון אומר: קדשים שהוא חייב באחריותן יש להן הונייה, ושאינו חייב באחריותן אין להן הונייה. רבי יהודה אומר: אף ספר תורה, ובהמה, ומרגלית אין להן הונייה. אמרו לו: לא אמרו אלא את אילו:

גמרא תני רבי יודה אומר: אף ספר תורה בהמה ומרגלית אין להן אונאה. ספר תורה, אין קץ לדמיו. בהמה ומרגלית, צריכין לזווגם. אמרו לו: והלא הכל אדם רוצה לזווג! תני ר' יהודה בן בתירה אומר: סייף וסוס ותריס במלחמה אין להן הונייה:

הלכה ז

משנה כשם שהונייה במקח ובממכר, כך הונייה בדברים. לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח. אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים. אם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מה היו מעשי אבותיך. שנאמר וגר לא תונה

ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים.

אין מערבין פירות בפירות, אפילו חדשים בחדשים, ואין צריך לומר חדשים בישנים. באמת: ביין התירו לערב קשה ברך מפני שהוא משביחו. אין מערבין שמרי יין ביין, אבל נותן לו את שמריו.

מי שנתערב מים ביינו, לא ימכרנו בחנות אלא אם כן הודיעו, ולא לתגר אע"פ שהוא מודיעו שאינו אלא לרמות בו. מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו.

התגר נוטל מחמש גרנות ונותן לתוך מגורה אחת. מחמשה גיתות ונותן לתוך פיטם אחד ובלבד שלא יתכוין לערב.

ר' יהודה אומר: לא יחלק החנווני קליות ואגוזים לתינוקות מפני שהוא מרגילן לבוא אצלו, וחכמים מתירין. ולא יפחות את השער, וחכמים אומרים זכור לטוב. לא יבור את הגריסין כדברי אבא שאול, וחכמים מתירין. ומודין שלא יבור על פי המגורה שאינו אלא כגונב את העין.

ואין מפרקסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים:

גמרא רבי אבדימא מלחא, הוה מפתר סרדוותי', היה סורה בשר בפוסרין [כדי לייפותו] א"ל יעקב בר אחא והתנינן אין מפרקסין. מילתיה אמרה שיש פירקוס באוכלין. ר' זירא הוה עסק בהדא כיתנא, אתא גבי רבי אבהו אמר ליה מה אנא משפרה עיבידתיה? א"ל איזיל עביד מה דאת ידע כ מותר. רבי אבהו הוה עסיק באילין לסוטיא רדידים אתא שאל לרבי יוסי בן חנינה אמר ליה מנן באילין לסוטיא? אמר ליה איזיל עביד מה דאת ידע.

תנא רבי יעקב עמסונייא מהו אין מפרקסין? דלא יימא ליה צור גרמך[133]:

---

[133] לייר עלמך

פרק חמישי

הלכה א

משנה אי זהו נשך ואי זהו תרבית? אי זהו נשך? המלוה סלע בחמשה דינרין, וסאתים חטים בשלש מפני שהוא נושך. ואי זהו תרבית? המרבה בפירות. כיצד? לקח הימינו חטים מדינר זהב הכור וכן השער, עמדו חטים בשלשים דינר, אמר לו: תן לי חיטיי שאני מוכרן ולוקח אני בהן יין, אמר לו הרי חיטיך עשויות עלי בשלשים דינר והרי לך אצלי בהן יין, ויין אין לו.

המלוה את חבירו לא ידור בחצירו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית:

גמרא א״ר ינאי זהו רבית שיוצא בדיינין. בעו קומי ר׳ יוחנן, רבית מהו שיצא בדיינין? אמר לו: אם מזו[134] אין אנו מניחין לגדולי[135] ארץ ישראל כלום[136]!

מודה רבי יוחנן שאם היה השטר קיים דמנכין ליה. מודי ר׳ יוחנן שאין שטר זוקק לחבירו[137].

אי זהו תרבית? תני: ישראל שהלוה בריבית לישראל אינו גובה לו את הקרן ולא את הריבית דברי ר׳ מאיר. וחכמים אומרים גובה את הקרן ולא את הריבית.

כתיב את כספך אל תתן לו בנשך. אין לי אלא נשך בכסף וריבית באוכל. נשך באוכל וריבית בכסף מניין? תלמוד לומר אל תקח מאתו נשך ותרבית. הקיש נשך לתרבית ותרבית לנשך. מה נשך כסף אף תרבית כסף. מה תרבית אוכל אף נשך אוכל.

לקח ממנו חטים וכו׳. א״ר בא בר כהנא השער שהוא יפה לעולם. פחות מיכן ווי לזבונא[138] יותר מיכן ווי למזבנה[139].

---

134 אם תחמיר כזו

135 =עשירי

136 כ וודאי שאינה יוצאה

137 אם כבר שילם הרבית בעד שטר א, אין מנכין לו הקרן של שטר ב (דחשיב "הוצאה")

138 למוכר

אמר לו תן לי חיטיי שאני מוכרן. במה קנה? רב נחמן בר יעקב סבר מימר, חייב להעמיד לחבירו.

המלוה את חבירו. חד בר נש אשאל לחבריה דינרין, אשרוניה גו ביתיה. א"ל הב לי אגר ביתי. א"ל הב לי דינריי. אתא עובד' קומי רבי בא בר מינא. א"ל ומוריקא ליה מה דהוה חמי מישרי[140].

הגהתי פס**

תני יש דברים שהן רבית ומותרין. כיצד? לוקח אדם שטרות חברו בפחות, ומלוותו של חבירו בפחות, ואינו חושש משום רבית.

ויש דברים שאינן רבית. ואסורין משום הערמת רבית.

[רשב"ג אומר: מפרין על שדהו. כיצד? קבל ממנו שדה בעשרה כורין חטין. ואמר לו תן לי מאתים דינר ואפרנסה, ואני נותן לך י"ב כור בשנה, מותר].

כיצד? א"ל הלויני מנה. א"ל אין לי מנה טול לך ק"כ סאה של חטין. [שער של זוז, לסאה וחומש] אע"פ שחזר ולקח ממנו בכ"ד סלע, אינן רבית אבל אסורין משום ערמות רבית.

[מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות.. א"ל לית את צריך והב אגר כלים או אגר הכתפין?! אקולי וסב דינרך! תפחות מן שכרי ואתה תטול [בעת החלוקה] את הדינרים שהולאת עבור הכתפים]

[המולך ממקום למקום... ר' לא אמר: בנותן לו שכר רגלו].

[ור' זירא אמר: נעשה כמשכיר לו דירה ביוקר מפרין...]

הלכה ב

משנה מרבין על השכר ואין מרבין על המכר. כיצד? השכיר לו את החצר ואמר לו: אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה. ואם של חודש בחודש, בסלע לחדש מותר. מכר לו את השדה ואמר לו: אם מעכשיו אתה נותן לי, הרי הוא לך באלף זוז. ואם לגורן, בשנים עשר מנה, אסור.

---

139 ללוקח

140 נכה לו דמי השכירות מקרנו???

מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים, ואמר לו: אימתי שתרצה הבא מעות וטול את שלך, אסור[141].

הלווהו על שדהו ואמר לו: אם אי אתה נותן לי מיכן ועד שלש שנים, הרי הוא שלי! הרי הוא שלו. כך היה בייתוס בן זונין עושה על פי חכמים[142]:

גמרא תני: המוכר שדה לחבירו ואמר לו על מנת שאהא בה אריס. על מנת שאהא בה שותף. על מנת שהמעשרות שלי. על מנת שכשתמכרנה לא תמכרנה אלא לי, מותר. שכל זמן שאני רוצה נותן דמיה ונוטלה, אסור. היה חייב לו מעות וכתב לו שדהו במכר. כל זמן שהמוכר[143] אוכל פירות מותר. כל זמן שהלוקח אוכל פירות, אסור. ר׳ יודה אומר: בין כך ובין כך מותר. לד אחד ברבית מותר א״ר יודה כך היה בייתוס בן זונין עושה ע״פ חכמים.

אמרו לו: משם ראייה?! מוכר אוכל פירות היה.

ר׳ יוחנן ור׳ לעזר ור׳ הושעיה אמרי, מבתי ערי חומה למד ר׳ יהודה. דתני: [שנה האמורה בתורה ערי חומה] הרי הן כמין רבית ואינה רבית. תניי חורן תני: הרי זו ריבית אלא שהתירה התורה. מאן דמר הרי זו כמין ריבית ואינה רבית, ר׳ יודה. מאן דמר הרי זו ריבית אלא שהתורה התירה, ר״מ.

א״ר אידי כד סלקית מגלותא אשכחית עובדא קומי ר׳ אמי: הרי זו כמין רבית ואינה רבית. א״ר חזקיה לא אמרו אלא זו רבית שהתורה התירה. כאן התורה התירה. הא במקום אחר לא! אפילו כן לא אשגח רבי אמי, אמר, בייתא עם דיירא דאיר[144]

הלכה ג

משנה אין מושיבין חנווני למחצית שכר. לא יתן לו מעות ליקח בהן פירות למחצית שכר אלא אם כן נתן לו שכרו כפועל בטל. אין מושיבין

---

[141] כי המוכר דר בבית הלוקח בשכר המתנת מעותיו

[142] ול״א ״אסמכתא לא קניא״

[143] =הלווה

[144] ומוטב שידור בו המלווה משיהיה שממה

תרנגולין למחצה ואין שמין עגלים וסייחים למחצה אלא אם כן נתן לו שכר עמלו ומזונות. אבל מקבלין עגלים וסייחים למחצה, ומגדלין אותן עד שיהו שלשין. וחמור עד שתהא טוענת:

גמרא חד בר נש אשאל לחבריה דינרין. א"ל: סב שני דינרין אגרך[145], ומה דינון עבדין[146], דילי ולך.

תני: הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית, ואמר לא לקחתי, אין לו עליו אלא תרעומת. ואם ידוע שלקח, הרי זה מוציא ממנו על כרחו. הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר. רצה אחד מהן ליישנן, חבירו מעכב על ידו. אם היה ערב שביעית, אין חבירו מעכב על ידו. ששניהן על מנת כן לקחום[147]. הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר, אם אמר הא לך מנה[148], שאיני יכול לעמוד בפרוטרוט, הרי זה אסור. ראה פירות מוקירין, הרי זה מותר[149]. הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר, רשאי הלוקח ליקח מאותו המין. כשמוכר, לא ימכור שנים כאחת, אלא מוכר זה ראשון, וזה[150] אחרון. הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר, רשאי ליקח מכל מין שירצה. לא יקח לו בהן כסות ועצים.

אמר רבי יצחק הדא אמרה[151] המבטל כיס חבירו אין לו עליו אלא תרעומת. המבטל שדה חבירו חייב לשפות לו[152]. המבטל ספינת חבירו וחנות חבירו מהו?

היה מוליך חבילה ממקום למקום ואמ' לו תנה לי ואני נותנה לך כדרך שאתה נותן לי ממקום פלני כל זמן שאחריות הנותן מותר והמקבל אסור

היה מוליך פירות ממקום היוקר למקום הזול ואמ' לו תנם לי ואני אעמידם לך במקום היוקר כשער הזול

145 =שכרו כפועל בטל

146 ומה דאינון עבדין..

147 ע"מ ליישן ולמכרם בשביעית ביוקר

148 מריווח המעות

149 כי רוצה לשלם לו "פחות" מאלי הריווח

150 את שלו

151 שורה 1 של ברייתא הנ"ל

152 דכתב ליה: אי אוביר ולא אעביד, אשלם במיטבא

מפירות שיש לי אם יש לו באותו מקום מותר ואם לאו אסור אבל חמרין מקבלין מבעל הבית ומעמידין למקום היוקר כשער הזול ואין חוששין

רבי יודה בר פזי עד מקום שדרכו לילך ולבוא בו ביום.[153] רב הונא אמר נעשה שלוחו. מתיבין לר' הונה: שליח שנאנס פטור על האונסין, וחמר שנאנס חייב על האונסין!

ומתרץ לא פעמים מתנה שומר חנם להיות כשואל?!

והתני ר' הושעיה כשם שחייב בכולה, כך חייב במקצתה.

מאי כדון מייתה?[154] תמן משלם כשער היוקר,[155] ברם הכא משלם כשער הזול:

הלכה ד

משנה שמין[156] פרה וחמור וכל דבר שדרכו לעשות ולאכול, למחצה. מקום שנהגו לחלוק את הוולדות מיד, חולקין. מקום שנהגו לגדל יגדלו.

רשב"ג אומר שמין עגל על אמו וסייח עם אמו.

ומפרין על שדהו ואינו חושש משום רבית:

גמרא תני שם הוא אדם מחבירו בהמה, במנת לעלות לו וולד אחד וגיזה אחת לשנה. תרנגולת, בעשרה ביצים לחודש. השמה תרנגולת מחבירתה, מיטפלת באפרוחין כל זמן שצריכין לאימן. מיטפל בבהמה דקה שלשים יום, ובגסה חמשים יום. ר' יוסי אומר בדקה שלשה חדשים מפני שטיפולה מרובה. יותר מיכן, חלקו של בעל הבית והשום עליו, הכל כמנהג המדינה. מהו חלקו של בעל הבית והשום עליו? בר נש דיהב לחבריה מאה דינרין עבדין עשרין דינרין, אהן נסב פלגא ואהן פלגא, של בעל הבית איתעבדון עליו קרן[157]

---

153 אים אפשר להגיע למקום הזול בו ביום, שרי
154 מה אפשר ל"הביא" (לחלק בין רישא לסיפא)
155 מיחזי יותר כרבית

156 שמעון מגדל ומפטם ומשביח בהמת ראובן, וחולקין בשבח
157 ...מיכאן ואילך נוטל מחצה שלו, וחצי-מחצה בשל חבירו עי' ב"מ 69

בני אינש עבדין כן?! אלא נסבין ויהבין[158] ובסיפא פלגין.

השם בהמה לחבירו כמה חייב באחריותו[159]? בבהמה טמיאה שנים עשר חדש. באדם[160] עשרים וארבע חדש. מקום שנהגו לעלות שכר כתף למעות מעלין[161], וולדות לבהמה מעלין[162], הכל כמנהג המדינה: רבן שמעון בן גמליאל אומר שמין וכו׳. אפילו במקום שמעלין שכר כתף למעות[163] ואינו חושש משום רבית.

השם בהמה מחבירו עד כמה חייב באחריות׳? סומכוס אומר הגודרות[164] שנים עשר חדש. באתונות עשרים וארבע חדש. עמד עליו בתוך הזמן שמין לו[165]. אחר הזמן אין שמין לו[166]. לא דומה טיפול שנה אחת לשתי שנים. השם בהמה לחבירו אין פחות

[158] נושאין ונותנין ולבסוף חולקין!
[159] אינו חוזר בתוך זמן הזה
[160] שפחה
[161] נותנין למקבל מעות בתור "שכר כתף"
[162] " " " "גידול הוולד"
[163] וגו׳
[164] בהמה דקה
[165] אין המקבל יכול לחזור
[166] א"א לכופו להמשיך

משנים עשר חדשים. מתה בכוסיא[167] יהב כוליה. דלא בכוסיא יהב פלגא. כיצד? שמה במנה והשביחה ושוה מאתים, מתה בכוסיא יהב ששה של זהב[168]. דלא בכוסיא יהב חמשים זוז[169].

הכחישה ויפה חמשים זוז. מתה בכוסיא יהב שלש׳ של זהב[170]. דלא בכוסיא יהב חמשים זוז.

השם בהמה מחבירו אין פחות משנים עשר חדש. עשה בה כל ימות החמה ואמר למוכרה בימות הגשמים כופין אותו שיאכילה כל ימות הגשמים. האכילה כל ימות הגשמים ואמר למוכרה בימות החמה כופין אותו שיעשה בה כל ימות החמה.

תני רבן שמעון בן גמליאל אומר מפרין על שדהו ואין חושש משום רבית. כיצד? קיבל הימנו בעשרה כורין חטין, אמר לו תן לי סלע אחד ואני נותן לך שנים עשר כורין לגורן,

[167] בפשיעה
[168] 150, 100 בשביל הקרן, 50 שבח של הנותן
[169] מחלה של קרן חייב בכל אופן
[170] 75, 25 בשביל חצי-הכחש, 50 בגלל מיתת-פשיעה

מותר. רבי יוחנן אמר מפני שהשדה מצוי להתברך. ריש לקיש אמר נעשה כמשכיר לו שדה ביוקר. מה ביניהון? חנות וספינה. מאן דמר מפני שהשדה מצויה להתברך אין מפרין על חנות וספינה, מאן דמר נעשה כמשכיר לו שדה ביוקר, מפרין על חנות וספינה. אמר רבי יעקב בר אחא בפירוש פליגי: ר׳ יוחנן אמר אין מפרין על חנות וספינה. ריש לקיש אמר מפרין. מתניתא מסייעא לריו״ח אין מפרין על חנות וספינה ועל דבר שאינו עושה בגופו:

הלכה ה

משנה אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא ריבית. אבל מקבלין צאן ברזל מן העכו״ם. ולוין מהן ומלוין אותן בריבית, וכן בגר תושב.

מלוה הוא ישראל על מעותיו של עכו״ם מדעת העכו״ם, אבל לא מדעת ישראל:

גמרא אי זהו צאן ברזל? היו לפניו מאה צאן אמר לו הרי הן עשויות עליך במאה של זהב[171], וולדן וחלבן וגיזתן שלך. ואם מתו את חייב באחריותן. ואת מעלה לי סלע של כל אחת ואחת משלך באחרונה, אסור.

רבי ירמיה בעי, תמן את מר צאן ברזל לראשון[172] וכא את מר לשני[173]! אמר ר׳ יוסי תמן שעיקר לראשון וולדן לראשון. ברם הכא עיקרן לשני וולדן לשני.

רבי ירמיה בעי, הכא את מר נושא שכר חייב על האונסין אסור איסור קבלת צאן ברזל מישראל ותמן לעיל בסוגיא דחמרין את מר נושא שכר חייב על האונסין, מותר, לא פעמים שמתנה שומר חנם להיות כשואל

ולווין מהן ומלוין אותן בריבית כו׳. רבי אמר: גר צדק האמור בעבד

---

[171] חייב בכל אופן זה הקרן שאתה

[172] מקבל צאן ברזל מן העכו״ם פטור הבכור דחשיב ברשות העכו״ם

[173] כיון דחייב באחריותו הוי רבית

עברי, איני יודע מה טיבו[174]. תושב האמור בריבית איני יודע מה טיבו.

מלוה ישראל מעות עכו"ם מדעת העכו"ם אבל לא מדעת ישראל. ישראל שלוה מעכו"ם, וביקש להחזירם לו, אמר לו ישראל אחר תנם לי ואני נותן לך כדרך שאת נותן לו, אסור. ואם העמידו עם העכו"ם, מותר. עכו"ם שלוה מישראל, וביקש להחזירם לו, אמר לו ישראל אחר תנם לי ואני מעלה לך רבית כדרך שאתה מעלה לו, מותר. ואם העמידו עם ישראל, אסור. א"ר יוסי והוא שהעמידו אצל ישראל. ??

ישראל שלווה מעכו"ם ועכו"ם מישראל, ונתגייר, בין שזקפן עד שלא נתגייר בין משנתגייר, גובה הקרן ולא הריבית. דברי ר"מ. ר' יוסי אומר: ישראל שלווה מגוי ונתגייר, בין שזקפן עד שלא נתגייר בין שזקפן משנתגייר, גובה הקרן ולא הרבית. אבל עכו"ם שלווה מישראל ונתגייר, אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה, גובה[175] הקרן והריבית, משנתגייר גובה הקרן ולא הריבית. בר קפרא אמר גובה את הקרן ואת הריבית. א"ר יעקב בר אחא טעמא דבר קפרא מכיון שאת מבריחו מן הריבית אף הוא נעשה גר שקר[176].

לווה אדם מבניו בנותיו בריבית, אלא שמחנכן בריבית.

אמר רב כגון אנא לרבה בר בר חנה, ורבה בר בר חנה לי.

לא יהא אדם לווה בשקל ומלוה בסלע[177]. אבל עכו"ם לווה בשקל ומלוה בסלע. ישראל לוה מעכו"ם ועכו"ם מישראל וישראל נעשה לו ערב, ואינו חושש משום רבית. ישראל שמינה עכו"ם אפוטרופא או סנטר, מותר ללוות ממנו בריבית[178] ועכו"ם שמינה ישראל אפוטרופא או סנטר, אסור ללוות ממנו בריבית. מעות עכו"ם שהיו מופקדין אצל ישראל, מותר ללוות בריבית. מעות

174 הא גר א"י לקנות ע"ע!-וכן תושב מותר ברבית!

175 ישראל מהגר

176 כדיי להינצל מלפרוע רבית

177 לווה לי שקל היום, ואני אלווה לך סלע למחר

178 כיון שהמעות באחריות העכו"ם

ישראל שהיו מופקדין ביד עכו"ם, אסור ללות ממנו בריבית. זה הכלל כל שהוא באחריות ישראל אסור באחריות עכו"ם מותר:

הלכה ו

משנה אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער. היה הוא תחלה לקוצרים,[179] פוסק עמו על הגדיש, ועל העבט של ענבים, ועל המעטן של זיתים, ועל הביצין של יוצר, ועל הסיד משישקע כבשנו. פוסק עמו על הזבל כל ימות השנה. ר' יוסי אומר אין פוסק עמו על הזבל עד שיהא לו זבל באשפות וחכמים מתירין

פוסק עמו כשער הגבוה. ר' יהודה אומר אע"פ שלא פסק עמו יכול לומר תן לי כזה או תן לי מעותיי.

מלוה אדם את אריסיו חיטין בחיטין לזרע אבל לא לאכול. שהיה ר"ג מלוה אריסיו חיטין ביוקר והוזלו או בזול והוקירו ונוטל מהן כשעת הזול. לא שהלכה כן אלא שרצה להחמיר על עצמו:

גמרא מהו לפסוק בשער של סירקי[180]? ר' יוחנן אמר פוסקין, ריש לקיש אמר אין פוסקין. רבי בון בר חייה בעא קומי רבי זירא לא מסתברא דיודי ריש לקיש לרבי יוחנן בשער סירקי של ציפורין שאינה פוסקת.

אמר רבי בון בר כהנא ותימה אנא איך רבנן[181] פליגי. אם פוסק על המעות מותר, אם פוסק על המלווה אסור. א"ר ירמיה במלוה איתפליגו אבל בפוסק כל עמא מודו שמותר. אמר ר' יוסה בפיסוק איתפלגון אבל במלוה כל עמא מודה שאסור.

ותני כן היה חייב לו מעות ובא ליטול ממנו בגורן ואמר לו עשם עלי כשער שבשוק ואני אעלה לך כל שנים עשר חדש אסור דלא כאיסרו הבא לידו.

דבי ר' ינאי אמרי פוסקין על השחת. רבי יוסי בן חנינה אומר אף על חלות דבש.

---

179 כי לא "יצא השער" עדיין

180 שיירה של ישמעאלים המוכרים תבואה

181 ריו"ח ור"ל

ר׳ יוחנן אומר כל העיירות הסמוכות לטיבריא כיון שיצא שער של טיבריא פוסקין:

היה הוא תחילה לקוצרין פוסק עמו על הגדיש כו׳. רב אמר מחוסר מעשה אחד פוסק. מחוסר כמה מעשים אינו פוסק. רבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין אפילו מחוסר כמה מעשים פוסק[182]. והא מתניתא פליגא על רב היה הוא תחילה לקוצרין כו׳

אבא בר זמינא יהב חד דינר לקפילה ונסב מיניה בשעה זלילה בכל שתא, ולא מודי לרב

רבי חייה רובה הוה ליה כיתן אתו חמרייא מיזבנה מיניה. אמר לון לית בדעתי מזבנתיה כדון אלא בפוריא[183] אמרו ליה זבנה לן כדין מה דאת עתיד מיזבנתיה בפוריא[184]. אתא שאל לרבי א״ל אסור. נפק קבעה במתניתא

אמר רב מודי רבי חייה חביבי די אילן יהבין ליה אגרא בתר כן, וקנה בתר כן, שרי. אגרא מן כבר[185] וקנה בתר כן, שרי. קנה מכבר, אגרא בתר כן, אסור.

ר׳ לעזר יהב דינר לחד בר נש א״ל מה דהינון[186] עבדין מיכן ועד חנוכה דידי. מתמן ולהלן לית לי עמך עסוק, אין פחתין ואין יתרין דידך. בעא מיתן ליה בתר חנוכה, ולא קביל. דחזר ביה , ונטה לאיסור ר׳ לעזר חשש על קרוב לשכר ורחוק להפסד. ותני כן: קירוב שכר וריחוק הפסד זו מידת רשעים. קירוב הפסד וריחוק שכר זו מדת צדיקים. קרוב לזה ולזה רחוק לזה ולזה זו מידת כל אדם.

ר׳ יצחק יהב דינרין לבר נש, בעא מיעבד ליה כהדא דרבי לעזר ולא קיבל עילווי.

כהנא יהב מ׳ דינרין לבר נש מיזבן ליה כיתן, יקרא כיתנא. אתא שאל לרב א״ל איזיל סב מיניה ארבעים כורין רברבין[187]

[182] כיון דאפשר לגמרם בידי אדם

[183] אין רצוני למכור הפשתן עכשיו, אלא בפורים

[184] ויתן לך המעות בפורים כשער של פורים

[185] מעכשיו

[186] =דאינון

[187] כיון דיצא השער

ביקש ר' להתיר "קליטו של ים" ולא הניחו ר' ישמעאל בר"י. ואית דמרי ביקש רישבר"י להתיר קליטו של ים, ולא הניחו ר'. מאי קליטו של ים? בר נש דיהב לחבריה מאה דינרין. כגון אילין דיהבין עיבידת' לאילין דמפרשין לריסים, to those who go to the race-course to sell goods for a profit and the money-lender receives the principal plus 2/16 or 3/16 of the money generated from the sold goods this is not Ribbis but deaf Ribbis [since the money-lender assumes responsibility for the goods on its way to the race-track] מתרתין קסוסטבן או משלשה קסוסטבן אין זו רבית אלא טרשא[188].

רבי יוסה ורבי לעזר בן עזריא. שניהן אמרו דבר אחד. דתנינן תמן היה לו דבר מועט מוסף עליו והולך[189]. ור"א בן עזריה אוסר עד שיעמיק ג' או עד שיתן על הסלע:

[188] נותן מעות למפרשי הים (שהולכין לקנות סחורה במקום הזול) ומקבל עליו אחריות הסחורה-וכשחוזר ומוכרן, נותן להם קצת מהריווח

[189] אסור לעשות אשפתות בשדהו בשביעית דמיחזי כמזבל, עד שיגביה ג'-- אם מוציא קצת זבל לשדהו, ודעתו להוסיף, פליגי אי חיישי' שמא לא ימלא —וכן במתניתין פליגי בזה

הלכה ז

משנה לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חיטין ואני נותן לך מן הגורן אלא אומר לו עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח. והלל אוסר. וכך היה הלל אומר: לא תלוה אשה ככר לחבירתה עד שתעשינה בדמים. שמא יוקירו החיטים ונמצא באות לידי רבית:

גמרא תני לא יאמר אדם לחבירו הלוני כור חטים ואני נותן לך לגורן, הא עד שתים שלש שבתות מותר. והלל אוסר. שמואל אמר הלכה כהלל:

הלכה ח

משנה אומר אדם לחבירו: נכש עמי ואנכש עמך, עדור עמי ואעדור עמך, ולא יאמר לו עדור עמי ואנכש עמך. כל ימי גריד אחד. כל ימי רביעה אחת. לא יאמר לו חרוש עמי בגריד ואני עמך ברביעה.

ר"ג אומר: יש ריבית מוקדמת ויש רבית מאוחרת. כיצד? נתן את עיניו ללוות ממנו, היה משלח לו ואמר בשביל שילויני, זו היא ריבית

מוקדמת. לווה ממנו והחזיר לו את מעותיו, היה משלח לו ואמר בשביל מעותיו שהיו בטילות אצלי, זו היא רבית מאוחרת.

רבי שמעון אומר: יש רבית דברים לא יאמר לו דע אם בא איש פלוני ממקום פלוני כבד את פלוני אם יבא

אילו עוברין בלא תעשה: המלוה והלוה והערב והעדים. וחכמים אומרים: אף הסופר. עוברים על בל תתן לו, ועל בל תקח ממנו, ועל לא תהיה לו כנושה, ועל לא תשימון עליו נשך, ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני ה׳:

גמרא א״ר יסא בוא וראה כמה סמיות עיני מלוי רבית. אדם קורא לחבירו עובד ע״א ומגלה עריות ושופך דמים ומבקש לירד עמו לחייו. והלה שוכר העדים והלבלר, ואומר להן בואו והעידו שכפר במקום! ללמדך שכל המלוה בריבית כופר בעיקר. רבי שמעון בן אלעזר אומר יותר ממה שכופרין בעיקר, כופרין שעושין התורה פלסטר[190] ואת משה טיפש, ואומרין: אילו היה יודע משה שכך היינו מרויחין, לא היה כותבו. רבי עקיבה: אומר קשה הריבית שאף הטובה רבית. הרי שאמר ליקח לו ירק מן השוק אע״פ שנתן לו מעותיו הרי זה רבית. רבי שמעון אומר קשה הריבית שאף שאילת שלום רבית לא שאל לו שלום מימיו ועל שלווה ממנו הקדים לו שלום הרי זה רבית. וכן היה ר׳ שמעון בן אלעזר אומר כל מי שיש לו מעות ואינו מלוון בריבית עליו הכתוב אומר כספו לא נתן בנשך וגו׳. א״ר שמואל בר אימי המיטמוט הזה לא היינו יודעין מהו. ובא שלמה ופירש הצל לקוחים למות ומטים להרג אים תחשוך.

[190] A forged document

פרק שישי

הלכה א

משנה השוכר את האומנין והטעו זה את זה, אין להן זה על זה אלא תרעומת. שכר את החמר ואת הקרר[191] להביא לו פרייא פרין וחלילין[192] לכלה או למת, פועלין לעלות פשתנו מן המשרה, וכל דבר שהוא אבד, וחזרו בהן-- מקום שאין אדם, שוכר עליהן או מטען:

גמרא הטעו זה את זה מהו? איתי אתון עבדין עמי[193]. היך אתון עבדין? מן חמש רביין. חמש נערים יכולים לגמור מלאכה זו ואשכחון עבדין מן עשר רביין הולך בעל הבית עשר נערים לגמור [הרי הטעו פועלים את בעל הבית]. למלאכה- אתון עבדין עמי! היך אתון עבדין? מן עשרה יומין צריך 10 יום לארוג הבגד ואשכחון עבדין מן חמשה יומין ונודע שאפשר לגמרו ב5 יום

הטען בעל הבי' מהו? איתיי אתון עבדין עם חביריכון! היך הינון עבדין? מעשר רביין! ואשכחן עבדין מחמש רביין נמלא שאין לחמש מהם מה לעשות... למלאכה- אתיי אתון עבדין עם חביריכון! היך הינוך עבדין? מחמשה יומין, ואשכחון עבדון מעשרה יומין. הפועל צריך לעבוד 10 יום [ובעה"ב הטעהו שאין המלאכה לוקח הרבה זמן]

במה דברים אמורים[194] שלא הלכו החמרים, אבל הלכו ולא מצאו תבואה. פועלין לנכש ומצאו שדהו לחה. נותן להן שכר הליכה וחזירה. ולא דומה הבא טעון לבא ריקן. עושה מלאכה ליושב ובטל. היושב בצל ליושב בחמה.

ר' חייה רובה אגר חמרין למיתא ליה כיתן, הלכו ומצאוה לחה. אמר ליה לרב: פוק והב לון אגרן משלם. ואמר להון לא דאנא חייב מיתן לכון אגריכן. אלא אנא חייה מתרית מוותר לכון

במה דברים אמורים? שלא התחילו, אבל אם קבל ממנו שדה לקצור בשני

---

[191] בעלי-עגלה

[192] מיני כלי-זמר

[193] באו ועבדו עמי!

[194] אין להם אלא תרעומת

סלעים, קצר חצייה והניח חצייה. בגד לארוג בשני סלעים, ארג חציו והניח חציו, שמין לו. כיצד שמין לו מה שעשה? אם היה מה שעשה יפה ששה דינרין[195] נותן לו סלע או יגמור מלאכתו. ואם שקל[196] נותן לו שקל. ר' דוסא אומר: שמין מה ש ע ת י ד ליעשות, אם היה מה שעתיד ליעשות יפה ששה דינרין נותן לו שקל או יגמור מלאכתו. ואם שקל[197] נותן לו סלע. ר' זירא בשם רב הונא, רבי בינה רבי ירמיה בשם רב: הלכה כרבי דוסא.

במה דברים אמורים? בדבר שאינו אבד. אבל בדבר האבד שוכר עליו ממקום אחר[198] ומטען. ואומר לו: סלע פסקתי לך שניים אני נותן לך![199] הלך ושכר ממקום אחר, נוטל מזה ונותן לזה. א"ר אילא: ובלבד עד כדי שכרו. עד כדון ובלבד עד כדי שכר אותו היום, ובלבד עד כדי שכרו לשעה[200].

במה דברים אמורים במקום שאינו מוצא לשכור פועלים. אבל אם ראה חמרין שממשמשין ובאין, או שפרק ספינתו בלמן[201] אמר לו צא ושכור לך אחת מכל אילו! אין לו עליו אלא תרעומת:

הלכה ב

משנה השוכר את האומנין וחזרו בהן ידן לתחתונה. אם בעל הבית חזר בו ידו לתחתונה. כל המשנה ידו לתחתונה וכל החוזר בו ידו לתחתונה:

גמרא רב אמר כי לי בני ישראל עבדי' אין ישראל קונין זה את זה. א"ר יוחנן כעבד עברי היא מתני'. דין עבד עברי [שידו על העליונה--עיין בבלי קדושין] על דעתיה דרב, בין פועל בין בעל הבית יכול לחזור בו[202]. על דעתיה

195 עשה מלאכה יפה

196 מה שעשה שווה שקל

197 מה שעתיד לעשות שווה שקל

198 =או

199 מפרש "שוכר עליהן"

200 אינו יכול ליטול מהם שכרם של כל היום, רק שכר מלאכה שעשו עד אותו השעה

201 בגמל

202 דקרא לא מפליג בין פועל לבעה"ב

דרבי יוחנן, פועל יכול לחזור בו, ולא בעל הבית:

הלכה ג

משנה השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה, בבקעה והוליכה בהר, אפילו זו עשרה מילין וזו עשרה מילין ומתה, חייב לשלם.

שכר את החמור והבריקה[203] או שנישאת באנגריא[204] אומר לו הרי שלך לפניך. מתה או נשברה חייב להעמיד לו חמור.

השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה, אם החליקה פטור, ואם הוחמה חייב. בבקעה והוליכ׳ בהר, אם החליקה חייב, ואם הוחמה פטור, ואם מחמת המעלה חייב.

השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש בבקעה ונשבר הקנקן פטור. בבקעה וחרש בהר ונשבר הקנקן חייב.

[203] נסתמא

[204] עבודת מלך

לדוש בקטנית ודש בתבואה, פטור. בתבואה ודש בקטנית חייב, שהקטנית מחלקת:

גמרא ניחא בהר והוליכה בבקעה. בבקעה והוליכה בהר[205]? ר״ש בן יקים אמר בשמתה מחמת אויר, ר׳ דוסתאי בן ינאי אמר שהכישה נחש. ר׳ יוחנן אמר ר״מ היא דאמר כל המשנה על דעת בעל הבית נקרא גזלן.

שכר חמור והבריקה. דבזק. עוור או שנעשי׳ אנגריא. אית תניי תני אנגריא כמיתה, ואית תניי תני אומר לו הרי שלך לפניך. מאן דתני אנגריא כמיתה, באותו שאינו יכול לפשר. מאן דמר אומר לו הרי שלך לפניך, באותו שיכול לפשר.

תני ר״ש בן אלעזר אומר בדרך הליכתה אין חייב להעמיד לו חמור אחר, שלא בדרך הליכתה חייב להעמיד לו חמור אחר.

א״ר אבהו בשם ר׳ יוסי בן חנינה בקפנדריא, אין חייב להעמיד לו

[205] למה חייב

חמור אחר. בסילקי דרך ארוכה, חייב להעמיד לו חמור אחר. ר' אבהו בשם ר' יוסי בר חנינה אגרא מיכא ללוד, ואינסיבת אנגריא ללוד, אין חייב להעמיד לו חמור אחר. מיכא ללוד, ואינסיבת אנגריא לצור, חייב להעמיד לו חמור אחר.

מתה או נשברה חייב להעמיד לו חמור. ר' יוחנן אמר בשאמר לו חמור סתם, אבל אם אמר לו חמור זה יכיל מימר ליה לדין בעית, אייתי ליה קומין[206]!!

בחמור זה, ומת רב הונא אמר חייב ליטפל בו באותו מקום[207]. א"ר זירא אם יש בטפילה כדי לשכור לו גיידור[208] קטן חייב להעמיד לו חמור אחר, ואם לאו אינו חייב להעמיד לו חמור אחר. אמר ר' הונא אם יש בנבילה כדי ל י ק ח גיידור קטן חייב להעמיד לו חמור אחר, ואם לאו אינו חייב להעמיד לו חמור אחר:

206 לזה הולרכת, הבא אותו לפניי!

207 אים אפשר למוכרה ב"אותו מקום", חייב המשכיר לעשות כן

208 =סייח קטן

הלכה ד

משנה השוכר את החמור להביא חיטין והביא שעורין, תבואה והביא תבן, חייב. כמה יוסיף על משואו ויהא חייב? סומכוס אומר משום רבי מאיר: סאה לגמל ושלשת קבין לחמור:

גמרא תני כמה יוסיף על משאו ויהא חייב? סומכוס אומר משום ר' מאיר: סאה לגמל, ושלשה קבין לחמור. קב לכתף ושלשה סאין לעגלה. וספינה לפי מה שהיא.

שיירה שנפל עליה גייס מחשבין לפי ממון ולא לפי נפשות. שלחו לפניהן תריי[209] מחשבין לפי נפשות. אין משנין על המנהג של שיירה. ספינה שעמד עליה נחשול והיקל ממשואה, מחשבין לפי משאוי ולפי ממון, ולא לפי נפשות. אבל השוכר מחבירו קרון או ספינה מחשבין לפי משאוי ולפי נפשות, ולא לפי ממון. שיירא שנפל עליה גייס ועמד אחד מהן והציל מידן הציל לאמצע ואם נתנו לו רשות, הציל לעצמו. חמרין שנפלו עליהן

209 =תייר לתור לפניהן הדרך

ליסטין ועמד אחד מהן והציל הציל לאמצע ואם התנה עמם בבית דין הציל לעצמו. השותפין שמחלו להן מוכסין מחלו לאמצע ואם אמרו לשם פלוני מחלנו מה שמחלו מחלו לו. הגבאין והמוכסין תשובתן קשה הרי אילו מחזירין למי שמכירין. ולמי שאין מכירין יעשו מהן צורכי ציבור:

הלכה ה

משנה כל האומנין שומרי שכר, וכולן שאמרו הבא מעות וטול את שלך, שומר חנם.

שמור לי ואשמור לך שומר שכר

שמור לי ואמר לו הנח לפני! שומר חנם

המלוה על המשכון שומר שכר. רבי יודה אומר: הלוהו מעות ש"ח, הלווה פירות שומר שכר

אבא שאול אומר: מותר אדם לשכור משכונו של עני להיות פוסק עליו והולך מפני שהוא כמשיב אבידה:

גמרא הדא אנטיכריסים[210] רבית הוא.

שמואל אמר בשאמר לו הנח לפניי, אבל אמר לו הנח לפניך אינו לא שומר חנם ולא שומר שכר.

א"ר יוחנן רוצה אדם ליתן כמה, ולמכור פירותיו על ידי משכון. רבי אבהו בשם ר' יוסי בן חנינה רוצה אדם ליתן כמה ולמכור פירותיו, למי שיפייסנו על ידי משכון[211]:

הלכה ו

משנה המעביר חבית ממקום למקום נשברה בין שומר חנם בין שומר שכר ישבע. אמר רבי אליעזר תמיה אני אם יכולין זה וזה להישבע[212]:

גמרא תני ר' יהודה אומר: שומר חנם ישבע, ש"ש ישלם

---

[210] מלווה משתמש במשכון

[211] מוכר פירותיו ונוטל משכון הוא ש"ש, דאדם נותן פרוטה ללוקח/למי שמפייס הלוקח, כדיי שיוכל למכור פירותיו ע"י משכון

[212] דקרובים לפשיעה

קדר מסר קדרוי לבר נש, תברין, ארים גולתיה. אתא גבי רבי יוסי בר חנינה, אמר ליה איזיל אמור ליה למען תלך בדרך טובים. אזל וא״ל ויהב גולתיה. א״ל יהב לך אגרך? א״ל לא. א״ל זיל ואמור ליה וארחות צדיקים תשמור! אזל וא״ל, ויהב ליה אגריה:

פרק שביעי

הלכה א

משנה השוכר את הפועלין ואמר להן להשכים ולהעריב, מקום שנהגו שלא להשכים ולהעריב, אינו יכול לכופן. מקום שנהגו לזון, יזון. לספק מתיקה, יספק. הכל כמנהג המדינה.

מעשה בר' יוחנן בן מתיה שאמר לבנו: צא ושכור לנו פועלין ופסק עמהן מזונות, וכשבא אצל אביו אמר לו: אפי' את עושה להן כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן, שהן בני אברהם יצחק ויעקב. אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להן: על מנת שאין לכם אלא פת וקטנית בלבד. רשב"ג אומר: לא היה צריך הכל כמנהג המדינה:

גמרא אמר רב הושעיה זאת אומרת המנהג מבטל את ההלכה. א"ר אימי כל המוציא מחבירו עליו להביא ראייה חוץ מזו

בני טיבריא לא משכימין ולא מעריבין. בני בית מעון משכימין ומעריבין.

בני טיבריא שעלו לשכר בית מעון, נשכרין כבית מעון. בני בית מעון שירדו לשכר בטיבריא, נשכרין כטיבריא. אבל מי שעולה מטיבריא, לשכור פועלין מבית מעון, יכילו מימר לון כן סלקת במחשבתכון דלא הוינא משכח מיגר פועלין מטיבריא?! אלא בגין דשמעי' עליכון דאתון משכימין ומעריבין בגין כן סלקית הכא!

מקום שאין מנהג, יהודה בן בוני רבי אמי רב יהודה: תניי בית דין הוא שתהא השכמה של בעה"ב, והערבה של פועלין. ומאי טעמא? תשת חשך ויהי לילה הכפירים שואגים לטרף תתן להם ילקוטון תזרח השמש יאספון יצא אדם לפעלו. ערב שבת, בין השכמה בין הערבה משל בעל הבית. עד איכן? עד כדי למלאות לו חבית מים ולצלות לו דגה ולהדליק לו נר.

על דעתיה דרבי יוחנן בן מתיה, אדם שהלך לקדש אשה ממקום אחר[213] צריך להתנות עמה ולומר לה על מנת דתעבדי כן וכן, ותאכלי כן וכן:

הלכה ב

משנה אילו אוכלין מן התורה: העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה, ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתן, ובדבר שגידוליו מן הארץ. ואילו שאינן אוכלין: העושה במחובר לקרקע בשעה שאינה גמר מלאכה. ובתלוש מן הקרקע מאחר שנגמרה מלאכתן. ובדבר שאין גידוליו מן הארץ

היה עושה בידו אבל לא ברגליו, ברגליו אבל לא בידיו, אפילו על כתיפו הרי זה יאכל. רבי יוסי בי ר' יהודה אומר: עד שיעשה בידיו וברגליו:

גמרא א"ר לא כי תבוא בכרם רעך וגו' וכי עלה על דעת שיאכל עצים ואבנים?! מה ת"ל ענבים? שלא יקלף בתאנים וימצמץ בענבים:

היה עושה בידיו אבל לא ברגליו. תני בידיו אוגד. ברגליו מסמיך. אפילו על כתיפו טוען. ר' יוסי בי ר' יודה אומר שיעשה בידיו ורגליו וגופו יצא עושה בידיו אבל לא ברגליו ברגליו אבל לא בגופו.

דייש– מה דייש מיוחד דבר שגידולי קרקע יצא החולב המגבן המחבץ שאין גידולי קרקע. מה דייש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו יצא היין משיקפה, ושמן משירד לעוקה. הבודל בתמרים והמפרד בגרוגרות– דבר שנגמרה מלאכתו. מה דייש שלא בא לזיקת המעשרות, יצא הלש והמקטף והאופה שבא לזיקת מעשרות:

הלכה ג

משנה היה עושה בתאנים, לא יאכל בענבים. בענבים, לא יאכל בתאנים. אבל מונע הוא את עצמו עד שהוא מגיע למקום היפות ואוכל. וכולן לא אמרו אלא בשעת מלאכה, אבל מפני השב אבידה לבעלים אמרו: הפועלין אוכלין בהליכתן מאומן לאומן.

---

[213] ודעתו לדור במקומו

ובחזירתן מן הגת. וחמור כשתהא פורקת:

גמרא א״ר לא: כתיב כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך וכי מה יש בכרם לוכל אלא ענבים! ללמדך היה עושה בענבים לא יאכל בתאנים:

הלכה ד

משנה אוכל פועל קישות אפי׳ בדינר. וכותבת אפילו בדינר. ר׳ לעזר חסמא אומר: לא יאכל פועל יותר על שכרו, וחכמים מתירין. אבל מלמדין את האדם שלא יהא רעבתן ויהא סותם הפתח בפניו

קוצץ אדם על ידי עצמו ועל ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו הגדולים ועל ידי אשתו מפני שיש בהן דעת[214] אבל אינו קוצץ לא על ידי בנו ובתו הקטנים ולא על ידי עבדו ושפחתו הקטנים מפני שאין בהן דעת:

גמרא ר׳ לעזר בן אנטיגנס אומר בשם רבי לעזר בי רבי ינאי. זאת אומרת אוכל פועל יותר על שכרו. תני ר׳ חייא: אוכל פועל אשכול ראשון. אית תניי תני: אשכול אחרון. רבי יוחנן בשם רבי ינאי. זאת אומרת שיאכל פועל אשכול ראשון, ואשכול אחרון:

הלכה ה

משנה השוכר את הפועלין לעשות עמו בנטע רבעי[215] שלו, הרי אילו לא יאכלו. אם לא הודיען, פודה ומאכילן. נתפרסו עיגוליו נתפתחו חביותיו הרי אילו לא יאכלו[216], ואם לא הודיען, מעשר ומאכילן:

גמרא כל שיוצא בו לא בא לזיקת המעשרות ואיסור אחר גרם לו, שכרו סתם פודה ומאכיל[217] מעשר ומאכיל. קצץ עמו שלא יאכל, הרי זה אינו אוכל. וכל שביוצא בו בא לזיקת המעשרות והיתר אחר גרם לו[218] שכרו סתם אינו אוכל. קצץ עמו הרי זה אוכל:

214 ויכולין למחול האכילה (ויתרבה שכר הפועל)

215 לבלרן מהגפן

216 דכבר נגמרה מלאכתן למעשר

217 כגון שהיו כבר בחבית ונתפזרו או נטע רבעי

218 כגון שבעה״ב חשב לקלות תאניו

הלכה ו

משנה שומרי פירו' אוכלין מהילכו' מדינה. אבל לא מן התורה.

ארבעה שומרין הן שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר. שומר חנם נשבע על הכל. והשואל משלם את הכל. ונושא שכר והשוכר נשבעין על השבורה ועל השבויה והמתה, ומשלמין את האבידה ואת הגניבה:

גמרא רב הונא אמר בשומרי גנות ופרדסין היא מתני'[219] אבל בשומרי פירות אוכלין מן התורה[220].

שמואל אמר בשומרי פירות היא מתניתא[221] אבל בשומרי גנות ופרדסין אין אוכלין לא מהתורה ולא מהילכות מדינה.

תני רב חייה ומסייע על רב הונא: וטמא הכהן עד הערב[222] לרבות את השומרין שיהו מטמין בגדיו:

[219] דהוי "מחובר שלא בשעת גמר מלאכה"

[220] דשמירה כמעשה

[221] אוכלין מהלכות מדינה-שמירה לאו כמעשה

[222] גבי פרה אדומה

הלכה ז

משנה זאב אחד אינו אונס, ושני זאבין אונס. רבי יהודה אומר: בשעת משלחת זאבים אף זאב אחד אונס. שני כלבים אינן אונס. ידוע הבבלי משום רבי מאיר: מרוח אחת אינו אונס, משתי רוחות אונס. הליסטין הרי הן אונס. והארי והדוב והנמר והברדלים והנחש הרי אילו אנסין. אימתי? בזמן שבאו מאיליהן, אבל אם הוליכן למקום גדודי חיה וליסטין אין אילו אנסין. מתה כדרכה, הרי זה אונס, סגפה ומתה אין זה אונס. עלת[223] לראשי צוקין ונפלה, הרי זה אונס. העלה לראשי צוקין ונפלה, אינו אונס.

מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה, והשואל להיות פטור מלשלם, ונושא שכר והשוכר להיות פטור משבועה ומלשלם.

וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנייו בטל.

[223] לאונסו

וכל תנאי שהוא מעשה מתחלתו תנייו בטל[224] וכל שאיפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנייו קיים:

גמרא תני כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאי ממון תנאו קיים. תנאי שאינו של ממון תנאו בטל. כיצד? אמר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה, הרי זו מקודשת ותנאו קיים. שאם מתי לא תהא זקוקה לייבום, הרי זו מקודשת ותנאו בטל.

זה הכלל שהיה ר׳ יודה בן תימא אומר: כל דבר שאי אפשר להתקיים[225], והתנה עמה לא נתכוון אלא להפליגה. בין שאמר בכתב בין שאמר בפה כל המתקיים בפה מתקיים בכתב. וכפר עותני כגליל. ואנטיפטרס כיהודה[226]. את שבנתיים מטילין אותו לחומרו:

---

224 "הרי הבית שלך, אם תלך למקום פלוני"

225 "ע"מ שתעבור הים ברגלייך"

226 לעניין גם "ע"מ שאלך לגליל.."

פרק שמיני

הלכה א

משנה השואל את הפרה ושאל בעליה עמה, שאל את הפרה ושכר בעליה עמה, שאל את הבעלים או שכרן, ואח"כ שאל את הפרה, ומתה, פטור. שנאמר: אם בעליו עמו לא ישלם.

אבל שאל את הפרה ואח"כ שאל את הבעלין או שכרן, ומתה, חייב. שנאמר: בעליו אין עמו שלם ישלם:

גמרא אבל שאל את הפרה ואחר כך שאל בעלה או שכרן ומתה חייב. א"ר אילא ממשמע שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם איני יודע שאים אין בעליו עמו שלם ישלם! מה ת"ל בעליו אין עמו שלם ישלם? אלא מכיון ששאלה פרה ולא שאל בעלה עמהן אע"פ שהבעלין חורשין על גבה ומתה חייב.

א"ר לא ממשמע שנאמר אין בעליו עמו שלם ישלם איני יודע שאם בעליו עמו לא ישלם! מה ת"ל בעליו עמו לא ישלם. אלא מכיון ששאל הפרה ושכר בעלה עמה, אף ע"פ שהבעלים חורשין במקום אחר ומתה פטור:

הלכה ב

משנה השואל את הפרה ושאלה חצי יום ושכרה חצי יום, שאלה היום ושכרה למחר, שאל אחת ושכר אחת. המשאיל אומר: שאולה מתה, ביום שהיתה שאולה מתה, בשעה שהיתה שאולה מתה, והלה אומר איני יודע! חייב.

השוכר אומר שכורה מתה, ביום שהיתה שכורה מתה, בשעה שהיתה שכורה מתה, והלה אומר איני יודע! פטור.

זה אומר שאולה וזה אומר שכורה ישבע השוכר שהשכורה מתה

זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו:

גמרא לילה שבנתיים[227] מהו? אית מרין דרך הפרות ללון על בעליהון

---

[227] בין יום השאולה ויום השכורה

להשיבו תכף בשקיעה וזו על ידי ששכורה אצלו לא לנה, כשכורה היא אצלה והוא פטור. ואית מרין אין דרך הפרות ללון על בעליהן, וזו כשאולה היא אצלו והוא חייב:

הלכה ג

משנה השואל את הפרה ושילחה לו ביד בנו וביד עבדו וביד שלוחו, או ביד בנו וביד עבדו או ביד שלוחו של שואל, ומתה, פטור.

אמר לו השואל: שלחה לי ביד בני וביד עבדי וביד שלוחי, או ביד בנך או ביד עבדך או ביד שלוחך, או שאמר לו המשאיל: הריני משלחה לך ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי, או ביד בנך או ביד עבדך או ביד שלוחך, ואמר לו השואל: שלח! ושילחה, ומתה חייב.

וכן בשעה שמחזירה:

גמרא תני: השאילני פרתך עשרה ימים, והשאל לי בהן חמשה ימים מן כבר מעכשיו. מתה בתוך האחרונים, משעבוד הראשונים מתה. וחייב [דלא הויא שאלה בבעלים]

השאילני פרתך ואני נשאל לך. השאילני פרתך ובוא ועשה עמי. השאילני קרדומך ובוא ונכש עמי. השאילני תמחוייך ובוא ואכול עמי. שאלה מן הבייר[228] או מן הסנטר[229] או מן האיקומנוס[230], ומתה. כמי שהבעלים עמו: כל אלו הו"ל שוכר או שאלה בבעלים

הלכה ד

משנה המחליף פרה בחמור וילדה, וכן המוכר שפחתו וילדה, זה אומר: שמא.. עד שלא מכרתי, וזה אומר משלקחתי, יחלוקו.

1 היו לו שני עבדים אחד גדול ואחד קטן, וכן שתי שדות אחת גדולה ואחת קטנה, הלוקח אומר הגדול לקחתי, והמוכר אומר איני יודע, זכה בגדול

2 המוכר אומר הקטן מכרתי והלה אומר איני יודע אין לו אלא קטן

---

[228] ממונה על בור העיר (מלד אנשי העיר)

[229] שומר העיר

[230] "סופר-העיר"

3 זה אומר גדול וזה אומר קטן, ישבע המוכר שהקטן מכר.

4 זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו:

גמרא # א"ר יוחנן זו מתניתין דהמניח להוציא מידי סומכוס שאומר כל הספיקות יחלוקו.

א"ר לא, תיפתר בשזה אומר בריא לי וזה אומר בריא לי. מאן יימר דפליג סומכוס בברי וברי?

ר' יוסי בעי, אם בשזה אומר בריא לי וזה אומר בריא לי, על דא אמר ר' יוחנן להוציא מדברי סומכוס?! [ריו"ח ע"כ ס"ל דפלג סומכוס אף בברי וברי]

הלכה ה

משנה המוכר זיתיו לעצים ועשו פחות מרביעית לסאה[231] הרי הן לבעל הזיתים. עשו רביעית לסאה, זה אומר: זיתיו גידילו! וזה אומר: ארצי גידלה! יחלוקו.

[231] מוציאים פחות מרביעית שמן לסאה זיתים

שטף הנהר את זיתיו ונתנן לתוך שדה חבירו, זה אומר: זיתיי גידילו! וזה אומר: ארצי גידילה! יחלוקו:

גמרא ר' יוחנן בעי, התעבו מה הן. מי פליג בעל הקרקע?

רב הונא אמר בששטפן בגושיהן[232]

ר' יוסי בן חנינא אומר שני ערלה ביניהן[233]:

הלכה ו

משנה המשכיר בית לחבירו בימות הגשמים, אינו יכול להוציאו מן החג עד הפסח. ובימות החמה, שלשים יום. ובכרכין, אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים שנים עשר חדש. ובחנויות- אחד כרכין ואחד עיירות שנים עשר חדש. רשב"ג אומר: חנות של נחתומין ושל צבעין שלש שנים[234]:

[232] דאל"ה הכל של בעל הקרקע

[233] אבל לאחר 3 שנים הכל לבעל הקרקע-דאי"ל לגוש ראובן עוד

[234] כדיי שיוכל ליפרע חובותיו (שדרכן להקיף לזמן מרובה)

גמרא תני: כל אילו שאמרו שלשים יום וי"ב חדש לא שידור בתוכן שלשים יום וי"ב חדש, אלא שיודיעו קודם שלשים יום וקודם י"ב חדש.

בית הבד– כל שעת בית הבד. בית הגת– כל שעת הגת. בית היוצרה– אין פחות משנים עשר חודש. א"ר יוסי במה דברים אמורים באילין שהן עושין בעפר שחור, אבל באילו שעושין בעפר לבן, כונס גורנו ומסתלק:

הלכה ז

משנה המשכיר בית לחבירו, המשכיר חייב בדלת ובנגר ובמנעול ובכל דבר שהוא מעשה אומן. אבל דבר שאינו מעשה אומן, השוכר עושהו.

הזבל של בעל הבית. אין לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכיריים בלבד:

גמרא הורי ר' יצחק בר חקולה: מזוזה מעשה ידי אומן:

הלכה ח

משנה המשכיר בית לחבירו לשנה ונתעברה השנה נתעברה לשוכר. השכיר לו לחדשים נתעברה השנה נתעברה למשכיר.

מעשה בציפורין באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהב לשנה, מדינר זהב לחדש. ובא מעשה לפני רשב"ג ולפני רבי יוסי ואמרו: יחלקו את חדש העיבור:

גמרא והיכי? אם בשבא עליו בסוף החדש גביי ליה כולה[235]! ואם בשבא עליו בראש חדש א"ל פוק לך!

שמואל אמר: כיני מתניתא בשבא עליו באמצע החדש.

רב אמר: דינא דגר[236].

א"ר לא, לית פשטא על דא, על שיטת בן ננס[237]. דו אמר ביטל לשון אחרון את הראשון:

---

[235] הרי כבר דר בו

[236] הדין לעולם עם המשכיר (דקרקע בחזקת בעליה)

[237] מתניתין דלא כבן ננס....

הלכה ט

משנה המשכיר בית לחבירו ונפל, חייב להעמיד לו בית. היה קטן לא יעשנו גדול, גדול לא יעשנו קטן, אחד לא יעשנו שנים, שנים לא יעשנו אחד, לא יפחות מן החלונות ולא יוסיף עליהן אלא מדעת שניהן:

גמרא ריש לקיש אמר במעמידו על גביו. ר׳ יוחנן אמר באומר לו בית כזה אני משכיר לך. [באופן כזה חייב להעמיד אחר כזה]

אלא המשכיר בית לחבירו וביקש למוכרו[238]. א״ר אמי לא על דעת שזה ימות ברעב[239].

רבי זירא ור׳ הילא תריהון מרין מכל מקום קנוי לו. אלא דו א״ל: שיבקיה דשרי, עד ימלא אנקלווסים דידיה[240].

אתא עובדא קומי רבי ניסי ולא קביל[241]. מה פליג? אמרי, ברתיה הוות ממשכנה גבי חד רומי[242], בגין כן הורי כרבי אימי:

[238] האיש יכול למכור בית המושכר?

[239] כיון שנצרך למעות, פקע השכירות ומוכרו!

[240] כ וודאי יכול למוכרה לאחר,וקנהו. אבל אין השוכר חייב לצאת עד שיושלם זמן שכירותו

[241] דברי ר״ז-אלא איש הלוקח רוצה דווקא שיצא השוכר, חייב לצאת

[242] והיה שעת הדחק שהוצרך למעות

פרק תשיעי

הלכה א

משנה המקבל שדה חבירו, מקום שנהגו לקצור יקצור, לעדור יעדור, לחרוש אחריו יחרוש, הכל כמנהג המדינה.

כשם שחולקין בתבואה, כך חולקין בתבן ובקש

כשם שחולקין ביין כך חולקין בזמורות ובקנים-ושניהן מספקין את הקנים:

גמרא מקום שנהגו לקצור, ותלש, אמר ליה את בעיתה[243]. לתלוש וקצר, אמרין ליה פוק דריתה[244].

תני המקבל שדה מחבירו הרי זה קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר. החופר והבייר והבלן והסנטר שומרי העיר והאיקונומוס[245] נוטלין שכרן מן **האמצע.** מנהג כל אלו ליטול שכרן מאנשי המדינה

[243] אתה "מבעית" שדיי (שלא נשאר שום תבן לזבל)

[244] הולא כל מיני עשבים רעים!

[245] עיין סוף פירקין דלעיל

הבייר והבלן והספר בזמן שבאין מכח האריס[246] נוטלין מכח האריס. מכח בעל הבית, נוטלין מכח בעל הבית. אין משנין על מנהג מדינה:

הלכה ב

משנה המקבל שדה מחבירו והיא בית שלחין או בית האילן, יבש המעיין ונקצץ האילן אינו מנכה לו מחכירו. אם אמר לו: השכר לי בית שלחין זו או שדה בית האילן זו, יבש המעיין ונקצץ האילן מנכה לו מחכירו:

גמרא א"ר יצחק בשיבש כל המעיין, ברם אין הוה עמוק תרתין קומין, ואיתעביד שלשה קומין עמוק. יכלין מימר ליה לעי ביה והוא סגי:

נקצץ האילן. א"ר יצחק בשנקצץ כל האילן, אבל אם נשתייר בו ממטע עשרה לבית סאה. יכיל מימר ליה בקדמיתא הוו דחשין[247] ולא הוו

[246] כנראה היה מנהג, שאחד מהם-בעה"ב או אריס-משלם "מס" לצורך אלו ממוני-העיר

[247] דחוקין

עבדין סגין. ברם כדון הינון דלילין[248] ועבדין סגין:

הלכה ג

משנה המקבל שדה מחבירו אם משזכה בה הבירה, שמין אותה כמה היא ראויה לעשות ונותנין לו. שהוא כותב לו: אם אוביר ולא אעביד אישלם במיטבא:

גמרא א"ר יצחק הדא אמרה המבטל כיס חבירו אין לו עליו אלא תרעומת. המבטל שדה חבירו חייב לשפות לו. המבטל ספינתו וחנותו מהו?

הלכה ד

משנה המקבל שדה מחבירו ולא רצה לנכש, אמר לו מה איכפת לך הואיל ואני נותן לך חכורך! אין שומעין לו. שהוא אומר למחר את יוצא ממנה והיא מעלה לפניי עשבים

המקבל שדה מחבירו ולא עשת, אם יש בה כדי להעמיד כרי חייב להיטפל בה. א"ר יהודה מה קיצבה כרי?! אלא אם יש בה כדי נפילה:

[248] מפוזרין

גמרא כמה כדי להעמיד בה כרי? ר' יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי: ובלבד כדי שיעמיד הרחת. ר' אבהו בשם ר' יוסי בן חנינה והוא שיהא בית מכנס שלה מלמעלה.
ואפ"ה יכול הכרי להעמיד הרחת שלא יפול..אז יש חטים מספיק וחייב לטפל בו

ר' יהושע בן לוי אמר חוץ מיציאותיו של זה[249]. ר' יוסי בן חנינה אומר חוץ מיציאותיו של זה ושל זה[250].

א"ר אבהו כדי ניפלה-- כדי הזרע הנופל בה:

הלכה ה

משנה המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה, אם מכת מדינה היא, מנכה לו מחכירו, ואם אינו מכת מדינה, אינו מנכה לו מחכירו.

ר' יהודה אומר: אם קיבלה ממנו במעות בין כך ובין כך אינו מנכה מחכירו:

[249] אריס

[250] אריס ובעה"צ-צריך להיות שיעור הנ"ל אחר ניכוי היציאות

גמרא רב הונא אמר בשנשדפה כל אותה הרוח[251]. שמעון בר ווא בשם ר' יוחנן והוא שזורעה. דו יכיל מימר ליה: אילו הוות זרעתה הוות עבדה סגין.

הגע עצמך שהיו שדות אחרו'[252]? ולא יכיל מימר ליה קודשא בריך הוא מגלגל עם רשיעייא[253]! היו ל ו שם שדות אחרות ולקו? יכול מימר ליה עד כא הוינא חייב בה, מיכא ולהלן לינה חייב בה[254]!

הלכה ו

משנה המקבל שדה מחבירו בעשרת כור חטים, לקת, נותן לו מתוכה. היו חיטיה יפות, לא יאמר לו הרי אני לוקח מן השוק, אלא נותן לו מתוכה:

[גמרא [255]המקבל שדה מישראל תורם ונותן לו רבי מאיר אומר מעשר ונותן לו. ר' יהודה אומר אם נתן לו מאותה השדה ומאותו המין, תורם ונותן לו. משדה אחרת וממין אחר, מעשר ונותן לו. וחכ"א אם מאותה שדה נתן לו, בין מאותו המין בין ממין אחר תורם ונותן לו. אם משדה אחרת נתן לו בין מאותו המין בין ממין אחר מעשר ונותן לו]

הלכה ז

משנה המקבל שדה מחבירו לזורעה שעורין לא יזרענה חיטין[256], חטין יזרענה שעורין. רשב"ג אוסר. קטנית לא יזרענה תבואה, תבואה יזרענה קטנית. רשב"ג אוסר:

גמרא ניחא שעורין לא יזרענה חיטין. חיטין לא יזרענה שעורין? ואתייא כר' לא[257]

במקום שאין שעורין כפליים בחיטין, אבל במקום שמעלין שעורין כפליים בחיטין זורעה שעורים:

---

251 הוי "מכת מדינה"

252 ולכן גם הס-אך הוא לא זרע שלו

253 שמא הקב"ה מאריך אף אתי

254 איני חייב עוד (כבר נתכפרתי)

255 תוספתא דמאי פרק 6 עיין שם

256 חטים מכחישות יותר

257 דלקמן, דחיישינן דילמא כבר זרעה שעורים-והו"ל שעורים אחר שעורים

הלכה ח

משנה המקבל שדה מחבירו לשנים מועטות, לא יזרענה פשתן[258] ואין לו קורת שקמה. קיבלה ממנו לשבע שנים, שנה ראשונה זורעה פשתן. ויש לו קורת שקמה:

גמרא תני: המקבל שדה מחבירו לזורעה חטין לא יזרענה פשתן. פשתן לא יזרענה חטין. שעורין לא יזרענה פשתן, פשתן לא יזרענה שעורין. ניחא חטין לא יזרענה פשתן, שעורין לא יזרענה פשתן. פשתן לא יזרענה חטין, פשתן לא יזרענה שעורין?! פשתן לוקה הארץ שש שנים ותימר כן! פי׳ ר׳ מנחם אחי רבי גוריון קומי ר׳ לא, מוטב לזורעה פשתן אחר חטים, ולא פשתן אחר פשתן או חטים אחר חטים או שעורין אחר שעורין: וחייבין שמא זרעה בעה"ב חטים/שעורים בשנה הקודמת

הלכה ט

משנה המקבל שדה מחבירו שבע שנים בשבע מאות דינר אין השביעית מן המיניין. שבוע אחד בשבע מאות דינר, השביעית מן המיניין:

גמרא תני: המקבל שדה מחבירו זורעה שנה אחת ולא צימיחה, כופין אותו לזורעה שנייה. שנייה ולא צימחה אין כופין אותו לזורעה שלישית. אמר ר"ל הדא דתימר בשדה שאינה בדוקה[259] אבל בשדה שהיא בדוקה, כופין אותו וזורעה שלישית:

הלכה י

משנה שכיר יום גובה כל הלילה, ושכיר לילה גובה כל היום. ושכיר שעות גובה כל היום וכל הלילה[260]. שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע, יצא ביום- גובה כל הלילה, יצא בלילה- גובה כל הלילה וכל היום:

גמרא שמואל אמר שכיר שעות ללילה למחר עובר עליו משום ביומו תתן שכרו[261]. דתמר שהרי יש ברייתא שומר

---

[258] דמכחישות הרבה

[259] מעולם לא בדקוה איש לומחת

[260] גמר מלאכתו ביום

[261] מלבד "לא תלין.."

ש"עובר על כל שמות.." עובר עליו כל שימות הללו.

ר' דוסא אומר יום אחר הוא! ול"ש לומר "ביומו" על מי שכבר נגמר מלאכתו בלילה שלפניו! אין בגלל מקיימא קראי, תיפתר בשכיר שעות יום ולילה, שיכול לגבות כל היום וכל הלילה. ותני כן: שכיר שעות ביום, גובה כל היום. בלילה, גובה כל הלילה. שכיר שעות ביום ובלילה, כגון ששכרו לעבוד קצת שעות ביום, וקצת שעות בלילה גובה כל הלילה וכל היום[262]:

הלכה יא

משנה אחד שכר האדם ואחד שכר הבהמה ואחד שכר הכלים יש בו משום ביומו תתן שכרו, ויש בו משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר. אימתי? בזמן שתבעו. לא תבעו אינו עובר עליו. המחהו אצל החנווני או אצל שולחני, אינו עובר עליו.

השכיר, נשבע בזמנו ונוטל. עיבר זמנו אינו נשבע ונוטל. ואם יש עדים שתבעו, הרי זה נשבע ונוטל.

[262] וכשלא נתן שכירות של עבודת יום, ועבודת לילה, שייך כל שמות הללו

גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו, ואין בו משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר:

גמרא כתיב לא תעשוק עני ואביון מאחיך- אילו ישראל. מגרך- זה גר צדק. בארצך- לרבות הבהמה והעבדים. בשעריך- לרבות המטלטלין. תני: יכול המחהו אצל חנווני או אצל שולחני יהא עובר עליו? ת"ל אתך. אינו עובר עליו, אבל עוברין הן עליו.

אימתי בזמן שלא התנה, אבל התנה עמו, אף הן אין עוברין.

השכיר בזמנו נשבע ונוטל. ריש לקיש אמר בשאמר לו נתתי אבל אם א"ל אתן, ולמחר אמר לו נתתי, הרי זה נאמן: ר' יוסי בן חנינה אומר: אפילו למחר אמר לו נתתי אינו נאמן.

כתיב לא תעשוק את רעך- פרט לגר תושב:

הלכה יב

משנה המלוה את חבירו, לא ימשכננו אלא בבית דין. לא יכנס

לביתו ויטול את משכונו, שנאמר בחוץ תעמוד וגו'.

היו לו שני כלים נוטל אחד ומחזיר אחד[263] מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום, ואם מת אינו מחזיר ליורשיו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף לעצמו אינו מחזיר אלא עד שלשים יום, ומשלשים יום ולהלן, מוכרן בבית דין:

גמרא כתיב בנזקין שיהא גובה בעידית שנא' מיטב שדהו וגו' וכתיב במלוה שיהא גובה בבינונית שנאמר והאיש אשר אתה נושה בו וגו' למדו קרקעות מן המשכונות[264]. ודכוותה ילמדו משכונות מקרקעות[265].

פירשו רבי סימאי דבר תורה שיהא שליח בית דין נכנס וגובה בבינונית. שאם יכנס המלוה הרי הוא מוציא היפה. ואם יכנס הלווה מוציא הרע. אלא שליח בית דין נכנס וגובה בבינונית. תני רבי ישמעאל דבר תורה שיהא הלווה נכנס שנאמר והאיש אשר אתה נושה בו וגו'. א"ר לא: תניי תמן חבול בבית דין שלא בבית דין מניין[266]? ת"ל אם חבול תחבול. מישכנו שלא ברשות עובר על כל שם ושם שיש לו. א"ר לא [מפרש התוספתא] ה ו א גרם לעצמו על כל שם ושם שיש לו[267].

מישכנו וחזר ונתן לו, מידת הדין בידו שיהא גובה מנכסין משועבדין[268]. ואם מחזיר לו, לאי זה דבר הוא ממשכנו? פירש ר', שמא תבוא שמטה וישמיט, או שמא ימות הלה ונמצאו המטלטלין ביד היורשין.

תני: חובל כסות יום בלילה, וכסות לילה ביום. מחזיר כסות יום ביום, וכסות לילה בלילה. כר וסדין שדרכן לכסות בלילה חובלן ביום ומחזירן בלילה. קורדום ומחרישה שדרכן לעשות בהן מלאכה ביום, חובלן בלילה ומחזירן ביום. א"ר לא זימנין דתיפתר ההן קרא לא תבא עליו השמש- לא תדנח[269] עלוי שמשא.

[263] ומפרש...

[264] דגובין בינונית

[265] דיכולים להגבותן, כעידית

[266] שיש חיוב השבת עבוט

[267] (על לאוו דלא תבא) דבבי"ד אינו עובר

[268] ומעיקר הדין היה יכול לגבותו אף שחזר ונתן לו, יש על משכון זו דין נכסים משועבדים

[269] לא תזרח

וזימנין דתיפתר לה לא תטמעי[270] עלוי שמשא. דכתיב השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש- עם מעלי[271] שמשא. עד בוא השמש תשיבנו לו עד מטמעי שמשא:

הלכה יג

משנה אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה, שנאמר לא תחבול בגד אלמנה

החובל את הריחים עובר בלא תעשה. וחייב משום שני כלים שנאמר לא יחבל ריחים ורכב. ולא ריחים ורכב בלבד אמרו אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש. שנאמר כי נפש הוא חובל:

גמרא תני: אלמנה בין ענייה בין עשירה אין ממשכנין אותה שנאמר לא תחבל בגד אלמנה אחד ענייה ואחד עשירה דברי ר"מ. רבי יהודה אומר: ענייה אין ממשכנין אותה כל עיקר, עשירה ממשכנין אותה ואינו מחזיר, שמתוך שבא אצלה משיאה שם רע.

החובל זוג של ספרין עובר על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. חבל אחד מהן אינו עובר אלא על אחד מהן. הממשכן צמד פרות עובר על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. מישכן אחד מהם אינו עובר אלא על אחד מהן בלבד:

---

270 תשקע

271 זריחת

פרק עשירי

הלכה א

משנה הבית והעלייה של שנים שנפלו, שניהן חולקין בעצים ובאבנים ובעפר

רואין אלו אבנים ראויות להשתבר. היה אחד מהן מכיר מקצת אבניו, נוטלן ועולות לו מן החשבון:

גמרא תני נכמר כתנור[272] התחתונות ראויות לישבר. נפל לחוץ, העליונות ראויות לישבר.

היה האחד מכיר מקצת אבניו, נוטלן ועולות לו מן החשבון. א"ר הושעיה זאת אומרת ששולטת היד מצד אחד. ברי ושמא ברי עדיף

[תמן תנינן[273] מאה טבל ק' חולין, נוטל ק' ואחת. ק' טבל וק' מעשר, נוטל מאה ואחת. [א"ר יוסי אם אומר את נוטל מאה, אני אומר כל חולין עלו בידו, ונמצאו אילו בטיבלן. אלא נוטל מאה ואחת כדי להפריש תרומה ותרומת מעשר מן הטבל]]

אילין תקועייא[274] רבי זעירא אמר: ארעיה[275] זקיק את מטעינני. רבי לא אמר: עילאי. בנאי אמרין תרויהון אילין יסודייא. ודא מסייעה למאי דאמר בנאי: היתה חצירו למעלה מחצר חבירו, לא יאמר לו הריני מייסד עמך כותל חצירי ועולה, אלא מייסד עמו מלמטה ועולה. [היתה חצירו על גבי שיחין או על גבי מערות אינו נזקק לו כלום דל"ש היזק ראייה מחצר למטרה]

א"ר יוסי בי רבי בון תיפתר כגון אילין דרייא דבית שאן, דלא יכיל עילייא באני, עד דבני ארעייא [לפי שעפרן תיחוח]

הלכה ב

משנה הבית והעלייה של שנים, נפחתה העלייה ואין בעל הבית רוצה לתקן, הרי בעל העלייה יורד ודר

---

[272] ש"מתרחב" למטה, ומחמת זה נפל

[273] דמאי פרק 7 עיין פירושנו שם

[274] "יסודות הבית" על מי לבנותן?

[275] התחתון-דזקוק הוא להשעין העליון

למטה, עד שיתקן לו את העליונה.
חייב התחתון לתקן תקרה ומעזיבה כדי שידרוס עליו העליון

רבי יוסי אומר: התחתון נותן את התקרה, והעליון את המעזיבה:

גמרא תני נפחת מקום התנור, יורד למטה. מקום הכירה, יורד למטה. אלא דו א"ל: עביד לך סולם דלא תיהוי עליל ונפיק גו ביתי[276].

ר' יוסי אומר תחתון נותן את התקרה, ועליון נותן את המעזיבה. רבי יוסטא בשם ר"ל: התחתון נותן תקרה ולווחים. ועליון נותן המעזיבה. באיזה מעזיבה? ר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר מעזיבה עבה. ר' אבהו בשם ר' לעזר מעזיבה בינונית. לא אמרו אלא להדיח את הכוסות, ברם אין הוה בעי משזגא מאנין[277] אוף ר' אבהו בשם ר' לעזר מודי במעזיבה עבה.

הורי ר' חנינה לאילין ציפוראי, שיהו שניהן נותנין את התקרה ואת הלווחין. דאינון זקוקין מיסק חמריהון תמן, ומיסק פירִיהון תמן[278]:

הלכה ג

משנה הבית והעליה של שנים שנפלו, אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות והוא אינו רוצה, הרי בעל העלייה בונה את הבית ויושב בתוכו עד שיתן לו יציאותיו. ר' יהודה אומר אף זה דר לתוך של חבירו צריך להעלות לו שכר! אלא בעל הבית בונה את הבית ואת העלייה, ומקרה את העליה, ויושב בבית עד שיתן לו יציאותיו:

גמרא אלא בעל הבית מבקש לבנות ובעל העלייה אינו רוצה מהו שיאמרו לו גופינו[279].

#נשמעינה מהדא: היתה חורבתו סמוכה לגינתו של חבירו, עמד הלה בעל הגינה גדר את גינתו וגדרה, הרי זה מחשב יציאותיו כשער שבנה, ויתן לו את כל יציאותיו. הדא אמרה שאינו אומר לו גופינו מן הצד. אע"פ שאין כותל

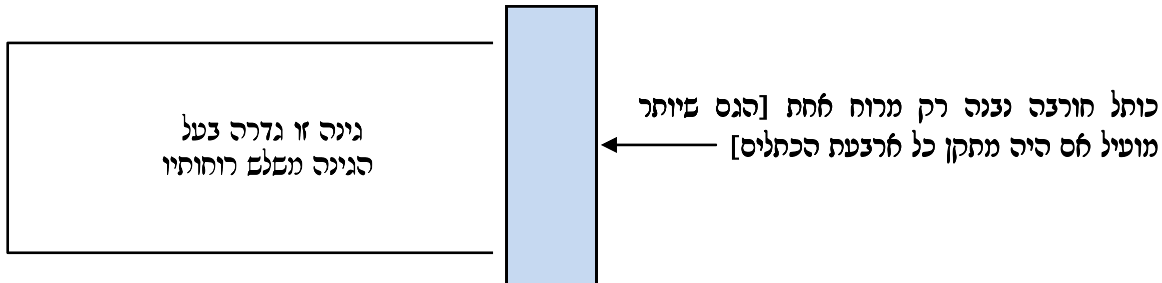
276 עשה לך סולם לרדת

277 רוחץ בגדים

278 יין ותבואה, ולריכים תקרה חזקה

279 סתום אותי (שאהא מכוסה מלמעלה)

החורבה סותמת משני הצדדים כשם שאינו אומר לו גופינו מן הצד כך אין אומר לו גופינו מלמעלן:

הלכה ד

משנה וכן בית הבד שהוא בנוי בסלע, וגינת אחר על גביו ונפחת, הרי בעל הגינה יורד וזורע למטן עד שיעשה לבית בדו כיפין.

הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטורין מלשלם. נתנו לו זמן לסתור את הכותל ולקוץ את האילן ונפלו, בתוך הזמן- פטור, לאחר הזמן- חייב:

גמרא א"ר לעזר מעשה בדלית אחת שהיתה מודלה על פרסיקו של חבירו ונפשח הפרסק. ובא מעשה לפני ר' חייה הגדול ואמר לו צא והעמד לו פרסק. א"ל ר' יוחנן ולא מתני' היא. וכן בית הבד שהוא בנוי בסלע וגינת אחר על גביו ונפחת. שמענו שבעל הגינה יורד וזורע למטה, שמענו שכופין?! והתני ר' חייה כופין. נימר ולא פליגי, מאן דמר כופין שהוא שם, ומאן דמר אין כופין, בשאין עומד שם.

נתנו לו זמן לקוץ. כמה הוא זמן? ר' הושעיה אמר שלשים יום:

הלכה ה

משנה מי שהיה כותלו סמוך לגינת חבירו ונפל, אמר לו פנה את אבניך! אמר לו הגיעוך! אין שומעין לו. משקיבל עליו, אמר לו הילך את יציאותיך, ואני נוטל את שלי אין שומעין לו.

השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש, אמר לו תן לי שכרי! אמר לו טול ממה שעשיתה בשכרך! אין

שומעין לו. משקיבל עליו, אמר לו הילך את שכרך, ואני נוטל את שלי, אין שומעין לו.

המוציא זבלו לרשות הרבים, המוציא מוציא והמזבל מזבל[280]. אין שורין טיט בר"ה ואין לובנין לבינים. וגובלין טיט בר"ה אבל לא לבינים

הבונה בר"ה והמביא אבנים, המביא מביא והבונה בונה. ואם הזיק משלם מה שהזיק. רבן שמעון בן גמליאל אומר אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום:

גמרא תני פורק אדם זבלו בפתח חצירו בר"ה לפנותו מיד אבל לשהותו אסור, בא אחר והוזק הרי זה חייב. ר' יודה אומר בשעת הזבלים פורק אדם זבלו בפתח חצירו ברשות הרבים כדי שיתפרך ברגלי אדם ובהמה שלשים יום שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ.

פורק אדם עפרו בפתח חצירו ברשות הרבים לשרותו ולהעלותו על גבי דימוס מיד, לשהותו אסור. בא אחר והוזק בו חייב. לא יהא גובל בצד זה,

280 חייב לעשותו תיכף ולא להשהותו ברה"ר

אלא במקום שבונהו. פורק אדם אבניו בפתח חצירו ברשות הרבים לפנותן מיד, לשהותן אסור. בא אחר והוזק בהן חייב.

מסר החוצב לגמל הגמל חייב[281], גמל לסתת הסתת חייב, סתת לסבל הסבל חייב. מסרן הגמל לסתת, והוזק בין באבן ובין בסיתות[282] הסתת חייב. סתת לסבל והוזק בסיתות, הסתת חייב. באבן, הסבל חייב. ישבה על גבי דימוס או שהיה מפקפק בה ונפלה, האדרכל חייב. עלתה בדימוס, וישבה, ונפלה, פטור:

הלכה ו

משנה שתי גנות זו על גבי זו והירק בנתיים, ר' מאיר אומר: של עליון. ר' יהודה אומר: של תחתון.

א"ר מאיר: ומה אם ירצה העליון ליטול את עפרו אין כאן ירק! א"ר יהודה: ומה אם ירצה התחתון למלאות גינתו עפר אין כאן ירק! א"ר

281 אם הוזק בה אדם

282 בחוד הסיתות

מאיר וכי מאחר ששניהן יכולין למחות זה על זה מניין ירק זה חי[283]?

ר׳ שמעון אומר: כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול הרי הוא שלו והשאר של תחתון:

גמרא מה יעשו[284]? אפרים בשם ריש לקיש אמר יחלוקו

[285]דבית ר׳ ינאי אמרי עד עשרה טפחים. ר׳ יוחנן אמר בשם ר׳ ינאי ובלבד שלא יאנס

כותל שבין שתי מחיצות ונפרץ. רב ושמואל, חד אמר מחצה לזה ומחצה לזה. וחד אמר כולו לזה וכולו לזה. מה מפקה מביניהון? מצא מציאה, מאן דמר מחצה לזה ומחצה לזה. מחציו והילך לזה, ומחציו והילך לזה. ומאן דמר כולו לזה וכולו לזה, המוציא זכה:

---

283 מכל עליון!

284 כר״מ או כר״י

285 לשיטת ר״ש

מסכת בבא בתרא

פרק ראשון

הלכה א

משנה השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר, בונין את הכותל לאמצע. מקום שנהגו לבנות גויל גזית כפיסין ולבינים בונים, הכל כמנהג המדינה. בגויל- זה נותן שלשה טפחים וזה נותן שלשה טפחים. בגזית- זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה. בכפיסין- זה נותן טפחיים וזה נותן טפחיים. בלבנים- זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה.

לפיכך, אם נפל הכותל, המקום ואבנים של שניהן:

גמרא היך תנינן תמן אין חולקין את החצר עד שיהא ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה[1]?! אמרי תמן בשאין שניהן רוצין, ברם הכא בששניהן רוצין. ואפילו תימר הכא והכא בשאין שניהן רוצין, רצה זה כופין לזה, רצה זה כופין לזה[2].

אמר רבי יוחנן כופין בחצירות ואין כופין בגגות. רבי יונה סבר מימר, בחצר שהוא למעלה מן הגג[3], אבל גג שהוא למעלה מן החצר כופין. ר' נסה סבר מימר בחצר שהוא למעלה מן הגג כופין[4], אבל גג שהוא למעלה מן החצר אין כופין:

הלכה ב

משנה וכן בגינה, מקום שנהגו לגדור יגדור. אבל בבקעה מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו אלא אם רצה כונס לתוך שלו ועושה חזית מבחוץ, לפיכך אם נפל הכותל, המקום והאבנים שלו. ואם עשו מדעת שניהם, בונים את הכותל

---

[1] והכא משמע דחולקין בכל גוונא!

[2] כ מתניתין איירי בחצר שיש בה דין חלוקה

[3] אין כופין, דידע בעל הגג לאיצטנועי כיון דקביע תשמיש דחצר

[4] כיון דקביעא תשמישא דחצר, יש היזק יותר

באמצע ועושים חזית מיכן ומיכן, לפיכך אם נפל הכותל, המקום והאבנים של שניהם:

גמרא תני: בגינה, בין מקום שנהגו לגדור בין מקום שנהגו שלא לגדור, כופין. אבל בבקעה מקום שנהגו לגדור כופין שלא לגדור אין כופין:

הלכה ג

משנה המקיף את חבירו משלש רוחותיו, גדר את הראשונה ואת השנייה ואת השלישית, אין מחייבין אותו. ר׳ יוסי אומר: אם עמד וגדר את הרביעית, מגלגלין עליו את הכל.

כותל חצר שנפל, מחייבין אותו לבנות עד ארבע אמות, בחזקת שנתן, עד שיביא ראייה שלא נתן. מד׳ אמות ולמעלן, אין מחייבין אותו לבנות.

סמך לו כותל אחר, אע״פ שלא נתן עליו את התקרה, מגלגלין עליו את הכל. בחזקת שלא נתן, עד שיביא ראייה שנתן:

גמרא מחייבין אותו לבנות.. רב חונה אמר ובלבד כשעה שבנה עכשיו. דאין הוה בני דכיפין, בני לה דכיפין. ברם היכא דהוה בני דכיפין שהיא חזקה יותר מלבנים, ובנתיה בליבנין. גבי ליה כיפין, משלם לחבירו הבונה דמי כיפין וכל שעה דנפיל בני לה. וחבירו חייב לתקנו

ר׳ יוסי אומר אם עמד וגדר הרביעית מגלגלין עליו את הכל. רב חונא אמר מגלגלין עליו פשוטו של כותל. כל אורך הכותל

עד כדון לארכו, לרחבו[5]? א״ר נסא כותל חצר לא נעשה אלא להציל לו[6]. סברין מימר שאם רצה לקרות אינו מקרה[7], א״ר יוסי בי ר׳ בון תיפתר על ידי מרישיו[8]:

הלכה ד

משנה כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל החצירות ראויות לבית שער.

---

5 סמך לו כותל אחר למעלה מד״א, חייב לשלם לכל ״אורך הכותל״—מה שישלם כל ה״עובי״?

6 =לל כ אינו משלם כל העובי

7 ועי״כ חייב לשלם מיד

8 אה״ן אסור להשתמש בכותל חבירו, רק ישים מריש= קורה עב על כתלו, ועליו יתן הכל

כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתים ובריח, רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל העיירות ראויות לחומה. כמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר? שנים עשר חדש. קנה בה בית דירה, הרי הוא כאנשי העיר מיד:

גמרא א"ר לא כיני אורחא דמאן דמתפרנס שיש לו ממון שונה לו חומה.. מבני ליה שור שנאמר הון עשיר קרית עוזו וגו'.

תני שהה שם שלשים יום הרי הוא כאנשי העיר לקופה. לכסות ששה חדשים. לפסים ולזימיות[9] שנים עשר חדש. ובתר כל הלין מילין איתמר לפסים ולזימיות שנים עשר חדש[10].

א"ר יוסי בי ר' בון לחיטי הפסח בין לישא בין ליתן[11]:

הלכה ה

משנה אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה. ולא את השדה עד שיהא בה תשעת קבין לזה ותשעת קבין לזה. ר' יהודה אומר: עד שיהא בה תשעת חצאי קבין לזה ותשעת חצאי קבין לזה. ולא את הגנה עד שיהא בה חצי קב לזה וחצי קב לזה. ר' עקיבה אומר: בית רובע. ולא את הטריקלין ולא את המורן[12] ולא את השובך ולא את הטלית ולא את המרחץ ולא את בית הבד עד שיהא בהם כדי לזה וכדי לזה. אימתי? בזמן שאין שניהם רוצין, אבל בזמן ששניהן רוצין, אפילו בפחות יחלוקו.

וכתבי הקודש אע"פ ששניהן רוצין לא יחלוקו:

גמרא אמר רבי יוחנן ארבע אמות שאמרו חוץ מארבע אמות של פתחים. ותני בר קפרא כן: אין חולקין את החצר עד שיהא בה שמונה אמות לזה ושמונה אמות לזה.

א"ר יוחנן ארבע אמות[13] שאמרו, לא שהן לו לקניין, אלא שיהא מעמיד בהמתו לשעה ופורק חבילתו. ר' יונתן מקשי, כלום אמרו ארבע אמות אלא

---

9 מיני מסים

10 ?? כ ראה מה חשוב יותר....

11 12 חודש

12 Watch-tower

13 שיש לכל שותף זכות "של פתחים"

שיהא מעמיד בהמתו ופורק חבילתו לשעה[14]?!

תני אף חוליית הבור יש לה ארבע אמות. דבי רבי ינאי אמר אף בית התרנגולין יש להן ארבע אמות[15].

ר' יוחנן בשם רבי בנייה: בכל השותפין ממחין זה על זה בחצר, חוץ מן הכביסה. מפני כבוד בנות ישראל. אמר רבי מתניה: הדא דתימר במקום שהנשים מכבסות, אבל מקום שהאנשים מכבסין לא בדא. ודא דתימר חוץ מן הכביסה מפני כבוד בנות ישראל, ברם בארבע אמות דנפשיה ממחי הוא בידיה. ודא דתימר בכל שותפין ממחין זה על זה בחצר בכל החצר, ברם ארבע אמות[16], דחבריה לא ממחי בידיה. ואם היה מקום מנדרון אפילו בד' אמות דחבריה ממחי בידיה דו יכיל מימר ליה את שפיך גו דידך והוא נחית גו דידי.

רבי יוחנן בשם רבי לעזר בי רבי שמעון: מי שאינו רוצה לערב, נכנסין לביתו ומערבין לו בעל כרחו. ותני כן: כופין הן בני המבוי זה את זה לעשות להן לחי וקורה למבוי!

והא תני: הרי שאמרו לו לערב ואינו ממאן, נכנסין לביתו ומערבין לו על כורחו. מפני שאין ממאן, אבל אם היה ממאן לא!

א"ר יוסי בי רבי בון: לא שאינו רוצה לערב, אלא מנפש בישא לא בעי מערבא מחמת לייקנות--וכה"ג לא חסיבא "ממאן"

רב חונה אמר: חצר מתחלקת לפתחין. אמר רב חסדא לזבלין היא מתניתא[17] ותני כן: בזבלין לפי פתחים, באכסנייא[18] לפי אדם.

החצירות שהיו משתמשות באמה[19] ונתקלקלה, כולם מתקנות עם העליונה והעליונה מתקנת כנגדה. והשאר עם השנייה והשנייה מתקנת

14 וודאי שלו הם לגמרי!
15 מי שזכה באלו, זכה בד"א הסמוכין
16 דיליה
17 כשבאו לחלוק הזבל
18 חיל מלך שבאו ללון בבתים
19 אמת המים יורדת מלמעלה למטה

כנגדה. ותחתונה מתקנת עם כולם ומתקנת כנגדה.

חמשה דיוטות שהיו משתמשות בביב ונתקלקל, כולם מתקנות עם התחתונה והתחתונה מתקנת כנגדה. והשאר עם השנייה והשנייה מתקנת כנגדה. והעליונה[20] מתקנת כנגדה ומתקנת עם כולם.

היו עשוין[21] לגשמים יכולין למחות בידן לכביסה[22] לכביסה אין יכולין למחות בידן לגשמים:

וכתבי הקודש אף ע"פ ששניהן רוצין לא יחלוקו. א"ר הושעיה כגון תילים ודברי הימים[23] אבל תילין בתילין חולקין. אמר ר' עוקבה אפילו תילים בתילים[24] אין חולקין, שמתוך שאין חולקין, אילו באין וקורין באילו, ואלו באין קורין באילו:

---

20 כדי שירדו מי-הבית מלמעלה, צריכה שיהא כל הבית מתוקן

21 הבית

22 מימיו סרוחים

23 כדיי שכל אחד יקרא בכל ספר!

24 כגון חלק א וחלק ב

פרק שני

הלכה א

משנה לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו. ולא שיח ולא מערה ולא אמת המים ולא נברכת הכובסין אלא אם כן הרחיק מכותלו של חבירו שלשה טפחים, וסד בסיד

מרחיקין את הגפת ואת הזבל ואת המלח ואת הסיד ואת הסלעים מכותלו של חבירו שלשה טפחים או סד בסיד

מרחיקין את הזרעים ואת המחרישה ואת מי הרגלים מן הכותל שלשה טפחים. מרחיקין את הריחים שלשה מן השכב שהן ארבעה מן הרכב. ואת התנור שלשה מן הכלייא שהן ארבעה מן השפה:

גמרא כיני מתניתא או סד בסיד. אם סד בסיד– כל שהוא. אם לא סד בסיד– שלשה טפחים.

מהדא מרחיקין הגפת והזבל והמלח והסיד והסלעים מכותל חבירו שלשה טפחים או סד בסיד. פושט מסיפא

הכא את מר מפני שהסלעים מרתיחין, וכא[25] את מר אין מרתיחין! אמר רבי יוסי כאן וכאן אין הסלעים מרתיחין, אלא מפני שעושין עפר תחות, ומלקין את ארצות הכותל.

תני בצונם[26] מותר. והיך אמרין, ר׳ יוחנן נפק מכנישתא ושפך מים לחורי תרעא[27] ולא ידעין אי משום דהוה צונם, ואין משום דהוה ביה צער ולא הוה יכיל מסיבר[28].

הדא דתימר בריחיא דתמן[29] ברם בריחיא דידן שלשה מן האיצטרוביל שהן ארבעה מן הקלת[30]:

ואת התנור שלשה מן הכיליא שהן ד׳ מן השפה. ר׳ יודן בן פזי אמר מן

---

[25] פרק במה טומנין—מותר להטמין בסלעים
[26] =סלע קשה
[27] יצא מביה״ן והטיל מים מיד אחר השער
[28] לא יכול לסבול
[29] =בבל
[30] היינו הך

השפה החיצונה ולפנים. ורבנן אמרי מן השפה הפנימית ולחוץ[31].

##היה עשוי כשובך מהו[32]? נישמעינ׳ מהדא: רבי יהודה אומר עד שתהא תחתיו מעזיבה שלשה טפחים. ובכירה טפח. וכירה לא כמין שובך היא עשויה?! [ותימר בין מלמעלן בין מלמטן טפח]... וכא בין מלמעלן בין מלמטן שלשה טפחים:

הלכה ב

משנה לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אלא אם כן יש על גביו גובה ארבע אמות. היה מעמידו בעלייה עד שיהא תחתיו מעזיבה שלשה טפחים ובכירה טפח. ואם הזיק משלם מה שהזיק. רבי שמעון אומר: לא נאמרו כל השיעורין האילו אלא שאם הזיק יהא פטור מלשלם:

גמרא [[33]תני ולא שלא נפחין. תנא רב קרנא אין הוה חנות או רפת מתחילה, מותר. תחת דירתו מהו? אמר ר׳ אחא כל שכן תחת דירתו!]

31 דופן התנור עבה קלת

32 שווה מלמעלה ולמטה-לא כ״לריף״

33 שייך למשנה הבא

א״ר יונתן המזיק אין לו חזקה. ר׳ יהושע אומר ממחיי רבנין בעשן תדיר. כהדא חדא איתא הוות מדלק׳ חולין[34] תחות ר׳ אילפיי איבעה ממחייא בידה. אתא עובדא קומי רבי נסה אמר לא אמרו אלא בעשן תדיר:

הלכה ג

משנה לא יפתח אדם חנות של נחתומין, ושל צבעין, תחת אוצרו של חבירו, ולא רפת בקר. באמת, ביין התירו אבל לא רפת הבקר[35]

חנות שבחצר יכול הוא למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן לא מקול הנכנסים ולא מקול היוצאים. עושה כלים יוצא ומוכר בשוק. אבל אינו יכול למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן מקול הפטיש ולא מקול הריחים ולא מקול התינוקות:

גמרא רבי יעקב בר אחא פני חד חליטר[36] מן איסטיב לאיסטיב[37].

34 =עשיית זכוכית

35 אסור אפי׳ ביין

36 =נחתום

37 מחנות לחנות

ר׳ אבדומי אחי ר׳ יוסי הוה חד חליטר שרי[38] תחותוהי, עבר ר׳ אחא ולא מחא. אמר, רבנן עברין ולא מחוי! כעס עלוי ר׳ אחא, איבאש רבי אבדומי אחי ר׳ יוסה. סליק רבי יוסי מבקרתיה[39] אמר, איזיל ואיבעי מיניה. אזל ומר בי דינא ורחם עלוי בי דינא[40] ועתד ליה תכריכין.

חד בר נש זבין כל דרתיה שייר בה חד מסטובא[41] והוה עליל ויתיב ליה עליה. אתא עובדא קומי רבי יונה בי רבי יוסי אמרין לא כולה מינך מיעל ויתיב עליה, וחמי מיעל ונפק גו ביתיה[42].

חד בר נש זבין פלגא דרתיה שייר בה חד נחתומר אתא עובדא קומיה רבי יונה ורבי יוסה אמרין: את אתת עלוי, הוא לא אתא עלך! ותני כן: אם קדמה הרפת או חנות לאוצר, אין יכול למחות.

[38] ="חונה"

[39] הלך לבקר אחיו שנחלה מקפידת ר׳ אחא

[40] בית דין פסק כמותו שחייב להרחיק—אבל מחמת הקפידא, מת! ר׳ אבדומא

[41] =מרפסת?

[42] אתה רואה מי שיוצא ונכנס לביתי

תני: באמת ביין התירו אף על פי שממעטו אלא שמשביחו. רב הושעיה כד שמע הדין תנייה יהב חמריה גו אגריה דבני[43], אסריח חמריה. אמר המשנה היטעתי! לא שהיטעתני המשנה, אלא דריחא דבני מסרי[44] חמריה.

תני: לשכינו מעכב הוא עליו, משקיבל עליו, אינו יכול לחזור בו. רשב״ג אומר: אף משקיבל עליו יכול לחזור בו.

דו יכיל מימר ליה אינון אזלין ואתיין להכא, בעיין לך ולא משכחין לך, ומרבין עלינו הדרך. ע״כ מעכבין אותו מלפתוח חנות

רבי חנינה ור׳ מנא. חד אמר מהו לשכינו? עבידתיה גו דרתיה. מעכב את שכינו לעשות מלאכה בתוך החצר [רק חייב לעשות מלאכתו בתוך ב י ת ו]

וחד אמר, מהו לשכינו? מיפתח ליה חנות. משקיבל עליו אין יכול לחזור בו. אתייא דרשב״ג כר״מ דתנינן תמן ועל כולן אמר ר״מ אף ע״פ שהתנה

[43] על גג של המרחץ

[44] מסריח

עמה[45] יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה:

אבל אינו יכול למחות ולומר לו איני יכול לישן מקול הפטיש ולא מקול הריחים או מקול התינוקות. אילין דמלפין טלייא, ואילין דעבדין מסוגיין סעודות יכלין חבריהון למימחי בידיהון.

אילין ציפוראי ממחין אילין לאילין מסמריה דנווליה[46]. הורי ר׳ אבימי בר טובי מיתן חד נוול בין כותל לכותל

הורי רבי יצחק בר חקולה מרחקת אילין מרושתיה[47] מכותלה ד׳ אמות. א״ר יוסי בי ר׳ בון אילין עמודיא דרכינין, מכוח קרנות אינון רכינין[48]. שורא דחמץ[49] מן קל גורי פרסייא[50] נפל:

הלכה ד

משנה מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו, לא יסמיך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות.

ובחלונות מלמעלן ומלמטן ומכנגדן, ד׳ אמות:

גמרא [51]דבי רבי ינאי אמרין: בבאין ליישב עיר בתחילה היא מתנית׳.

א״ר לא: בכותל אטום היא מתניתא. א״ר יוסי בכותל סודמין היא מתניתא[52]. א״ר יוסי בי רבי בון מתניתא אמרה כן: ובחלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין מכנגדן ארבע אמות. מלמעלן ארבעה אמות שלא יהא יציץ ויראה, מלמטן ארבעה אמות שלא יהא עומד ורואה, מכנגדן שלא יאפיל את הצדדין.

ותני כן: מרחיקין הכותל מן החלון כמלוא חלון: ע׳ בבלי

45 בע״מ שנשא אשה
46 מריח האשפה
47 עץ עב וכבד
48 מקול עגלות הנוסעות
49 שם עיר
50 אריות פרסיים

51 הקושיא מבוארת: למה סגי לשני, בהרחקת ד״א, ליבעי נמי הגבהת ד״א
52 =כותל הראשון אין בו חלונות כעין של סדום!!

הלכה ה

משנה מרחיקין את הסולם מן השובך ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמייה.

ואת הכותל מן המזחילה ד׳ אמות כדי שיהא זוקף את הסולם

מרחיקין את השובך מן העיר חמשים אמה. לא יעשה אדם שובך בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח. רבי יהודה אומר: בית ארבעת כורין מלא שגר היונה ואם לקחו, אפילו בית רובע הרי הוא בחזקתו:

גמרא א״ר לעזר הדא דתימר לימין[53] אבל לשמאל זוקף מיד.

הכא את מר חמשים אמה, ולהלן את מר שלשים ריס[54]. א״ר יוסה בן רבי בון לעניין לרעות רועה הוא חמשים אמה לעניין לפרוח פורחת אפי׳ עד ארבעת מיל:

[53] השובך

[54] לעניין פריסת מלודה

הלכה ו

משנה ניפול הנמצא בתוך חמשי׳ אמה הרי זה של בעל השובך, חוץ מחמשים אמה הרי זה של מוצאו. נמצא בין שני שובכות, קרוב לזה שלו, ולזה שלו, מחצה על מחצה שניהן יחלוקו:

גמרא הדא דתימר בשאין דרך הרבים מפסקת בנתיים אבל בזמן שמפסקת לא בדא[55].

הדא ילפה מההיא וההיא ילפה מהדא. ההיא[56] ילפה מהדא[57] שאם היו שנים שחייב להכריז[58] והדא ילפה מההיא, שאם היו שלשה[59] שהוא של מוצאו:

משנה מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה והחרוב והשקמה חמשים אמה. אבא שאול אומר כל אילן סרק חמשים אמה. אם העיר

[55] אפי׳ בתוך 50 ה״ה של מוצאו

[56] בבא מציעא

[57] ממשנתינו

[58] שנים המהלכין בדרך ונפל סלע חייב להכריז (שאינו מייאש)

[59] שובכות, וודאי מייאש

קדמה קוצץ ואינו נותן דמים ואם האילן קדם קוצץ ונותן דמים ספק זה קדם וזה קדם קוצץ ואינו נותן דמים

מרחיקין גורן קבוע׳ מן העיר חמשים אמה. לא יעשה אדם גורן קבועה בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח

מרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו כדי שלא יזיק:

גמרא משם שעומד ומאפיל או משם שניאו רע[60]? מה מפקה מביניהון היה עומד בתוך שלו. אין תימר משם שעומד ומאפיל בתוך שלו מותר, ואין תימר משם שניאו רע אפילו בתוך שלו אסור:

הלכה ח

משנה מרחיקין את הנבילות ואת הקברו׳ ואת הבורסקי מן העיר חמשים אמה. ואין עושין בורסקי אלא למזרח העיר ר׳ עקיבה אומר לכל רוח הוא עושה חוץ מן המערבה ומרחיק חמשים אמה:

[60] אינו נוי לעיר

גמרא ר׳ אבהו בשם רבי יוחנן עד מקום שעושה גלד[61]. דבית ר׳ ינאי אמרי עד מקום שעומד ומריח.

ותני כן ר׳ עקיבה אומר לכל רוח הוא עושה ומרחיק חוץ מן המערבה מפני שהיא תדירה.

רבי מנא היה מהלך עם מוכי שחין. אמר ליה אביי לא תהלוך ממדינחיה אלא ממערביה[62]:

הלכה ט

משנה מרחיקין את המשרה מן הירק ואת הכרישין מן הבצלים ואת החרדל מן הדבורים רבי יוסי מתיר בחרדל:

גמרא תני מרחיקין את הבצלים מן הכרישין ור׳ לעזר בר׳ שמעון מתיר. א״ר יעקב בן דוסאי מגו אילין מתניתא[63], כשם שזה מרחיק זה מזה, כך זה מרחיק זה מזה.

[61] =עור, צריך שיהא 50 אמה

[62] תלך ממערבו של המוכה-שחין

[63] כרישין ובצלים-כיון ששניהם מזיקים זא״ז, מתיר ראב״ש

רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה: מפני שפי הדבורים חד, ומחריבות הדבש:

הלכה י

משנה מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה והחרוב והשקמה חמשים אמה. בין מלמעלן בין מן הצד. אם הבור קדם, קוצץ ונותן דמים. ואם האילן קדם, לא יקוץ. ספק זה קדם וזה קדם, לא יקוץ. רבי יוסי אומר: אע"פ שהבור קדם את האילן לא יקוץ, שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו.

לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו ארבעה אמות. אחד גפנים ואחד כל האילנות. היה גדר בנתיים זה סומך לגדר וזה סומך לגדר

היו שרשיו יוצאין לתוך שדה חבירו מעמיק שלשה טפחים כדי שלא יעכב את המחרישה

היה חופר בור ושיח ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו:

גמרא רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי טעמון דרבנין מפני שיישוב העולם בבורות. שמעון בר ווה אמר בשם רבי יוחנן כך משיב ר' יוסי לחכמים כמה דאית לכון יישוב העולם בבכורות אוף אנא אית לי יישוב העולם באילנות!

[[64]אמר רבי יוסי ויאות אמר, שאם אומר שרשין עיקר הן לביכורים לא היה אדם יכול להביא ביכורים מעולם מפני ששרשין של זה יוצאין לתוך שרשיו של זה ושל זה בשל זה. לפום כן א"ר יסא בשם רבי יוחנן אין שרשיו לענין ביכורים כלום]

הלכה יא

משנה אילן שהוא נוטה לתוך שדה חבירו קוצץ מלא מרדע ע"ג המחרישה. החרוב והשקמה כנגד המשקולת. בית השלחין וכל האילן כנגד המשקולת. אבא שאול אומר כל אילן סרק כנגד המשקולת.

אילן שהוא נוטה לר"ה קוצץ כדי שיהא הגמל עובר ברוכבו. ר' יהודה

---

64 שייך בביכורים

אומר טעון פשתן או זמורות. ר׳ שמעון אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני הטומאה:

גמרא רבי יונתן הוה דאין טבאות[65] והוה תמן חד רומיי והוה מגיריה בחקלא ובביתא[66]. והוה לר׳ יונתן חד אילן נטה גו דהוא רומיי. אתא קומי חד דיין אכן[67]. אמר לון אזלון ותון בצפרא[68]. אמר ההוא רומייה בגיני לא נפק דינא[69]! למחר אנא מבטל אילו מדידי[70] וחמי היאך דינא נפק, אין הוה דאין כל עמא, ולא דאין נפשי׳ לית הוא בר נש! באפתי רמשא שלח רבי יונתן בתר נגריה אמר פוק קוץ מה דנטה גו רומייה. בצפרא קרץ[71] בעל דיניה לגביה, א״ל זיל קוץ מה דנטו גו דידיה א״ל רומייה דידך מה! א״ל פוק חמי יתיה כמה דידיה עבד דידי! נפק חמיתיה, אמר בריך אלההון דיהודאי!!

[65] דיין טוב
[66] שכינו בבית ובשדה
[67] בא לפניו דין כזה (אילן נוטה לשדה חבירו)
[68] לכו ובאו למחר!
[69] הוא מתביים ממני ע״כ אינו פוסק הדין!
[70] לא אלך למלאכתי ואראה מה יפסוק!
[71] השכים

חדא איתתא אוקרית תאנין לרבי יונתן[72] אמר לה בבעו מינך אי אעילתינון מיגליין אפקינון מיגליין. ואין אעילתינון מיכסיין אפקינון מיכסיין[73] דלא יימרון ברייתא דינרין יהבת ליה ואוקרה תאינין.

רבי חנינה אעיל לרבי יונתן בגינתיה[74] ואייבליה תאנין. מדנפק חמא חד אילין דברת שובעין חיוורין[75]. אמר ליה למה לא אוכלתני מן אילין? א״ל דאינון לברי׳. רבי חנינה חשש משום גזל בנו.

רבי יסא בשם רבי יוחנן הלכה כרבי שמעון רבי חייה בשם רבי יוחנן כל עמא מודי שהלכה כר׳ שמעון:

[72] רצתה ״לכבדו״ בתאנים (והיתה לה דין)
[73] כ ידעו כולם שלא לקחתי ממך כלום
[74] ר׳ חנינא הכניס ר׳ יונתן לתוך גינתו/גינת בנו
[75] =בנות שבע לבנה (תאנים יפות מאד)

פרק שלישי

הלכה א

משנה חזקת הבתים בורות שיחין ומערות ומרחצאות ושובכות בית הבדין בית השלחין ועבדים וכל שהוא עושה פירות תדיר חזקתן שלש שנים מיום ליום שדה הבעל חזקתה שלש שנים ואינה מיום ליום:

גמרא מנין לחזקה? א״ר יוחנן שמענו מהולכי אושא משור המועד למדו. א״ר יוסי מאן אית ליה שור המועד לשלשה ימים לא רבי יודה?! ותנינן תמן רבי יודה אומר לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באיספמיא ויחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבא שנה[76]!

שמעון בר ווא בשם רבי יוחנן המוכר בית לחבירו כיון שמסר לו מפתח קנה. רבי אמי בשם רבי יוחנן המוכר בית לחבירו כיון שצבר לתוכו פירות קנה. אמר רבי שמואל בר רב יצחק ובלבד פירות שראויין ליצבר:

רבי יוחנן בשם רבי ינאי המוכר בור לחבירו כיון שמסר לו דלייו קנה. רבי יהושע בן לוי בשם ריש לקיש המוכר צאן לחבירו כיון שמסר לו משכוכית קנה. מאי משכוכית? אית דמרין חוטרא, ואית דמרין פנדורא, ואית דמרין תיישא רבא. ריש לקיש בשם בר קפרא המוכר קבר לחבירו כיון שקבר מת אחד בכוך, חזקה לכל הכוך. קבר שלשה מתים בשלשה כוכין, חזקה לכל הקבר:

ועבדים. רבי סימון אחוה דרבי יהודה בר זבדי בשם רב תינוק כל זמן שמושלך בשוק אביו או אמו מעידין עליו. נאסף מן השוק צריך שני עדים, ואביו ואמו נעשין לו כשני עדים. א״ר אבהו וחשוד אדם לומר על מי שאינו בנו שהוא בנו?! א״ל הרי כל רבותינו בגולה מעידין עלינו שכך שמענוה מפי רב אבא בר אבוה.

אמר רב חסדא הדא דתימר בתינוק שאינו מרגיע אבל בתינוק המרגיע הדא היא דמר רבי יוחנן עגלים

---

[76] הלמה לה יליף משור המועד!

וסייחים המקפצין ממקום למקום אין להן חזקה.

רבי יסא בשם ר׳ יוחנן שתי שדות בניכסי הגר המיצר בנתיים תלש מאחת מהן לקנות חבירתה ולא לקנות המיצר היא נקנית וחבירתה אינה נקנית. ר׳ זירא בעא קומי רבי יסא נתכוון לקנות המיצר ושרע מינה. אמר רב חסדא בניכסי הגר תלש צפונה של שדה לקנות דרומה ולא אמצעיתה צפונה נקנית דרומה לא נקנית. תמן תנינן אם היה מחובר לקרקע ותלש כל שהוא קנה שמואל אמר לא קנה אלא מה שתלש. אמר רבי אבדומא נחותא בניכסי הגר אתאמר. רב חסדא אמר ר׳ יצחק בגין דלא תימר קשיא לשמואל את מר בניכסי הגר איתאמרת. רב חסדא אמר ר׳ יצחק בגין דלא תימר קשיא לשמואל את מר בניכסי הגר איתאמרת.

רב חסדא אמר משך בהמה זו לקנות קנה לקנות וולדתיה קנה לקנות היא וולדותיה לא קנה א״ר נסה הדא דתימר בשלא היתה עברה אבל אם היתה עברה עשו אותה כאחד מאיבריה. והתני המוכר עוברי בהמתו לחבירו לא עשה כלום וולדי שפחתו לחבירו לא עשה כלום מעשרות שדה לחבירו לא עשה כלום אויר חורבתו לחבירו לא עשה כלום. אלא מוכר לו בהמה ומשייר לו עוברה מוכר לו שפחה ומשייר לו וולדה מוכר לו שדה ומשייר לו מעשרות מוכר לו חורבה ומשייר לו אוירה.

רבי בא בשם רב חסדא ג׳ הן שהן נאמנין לאלתר: החייה, והשייר׳, והמטהר׳ חברותיה. החיה, בשעה שיושבת על המשבר מהדא דכתיב ותקח המילדת ותקשר וגומר. שיירא, כיי דמר ר׳ סימון אחוי דיהודה בר זבדי בשם רב כל זמן שמושלך לשוק או אביו או אמו מעידין עליו נאסף צריך שני עדים ואביו ואמו נעשין לו כשני עדים. והמטהרת חברותיה כיי דתנינן תמן: שלש נשים שהיו ישנות במיטה ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת ומצתה טמא היא טמאה וכולן טהורות. א״ר בא ובלבד מעת לעת:

הלכה ב

משנה רבי ישמעאל אומר: שלשה חדשים בראשונה ושלשה חדשים באחרונה ושנים עשר חדש באמצע שמנה עשר חדש. ר' עקיבה אומר: חדש אחד בראשונה וחדש אחד באחרונה ושנים עשר חדש באמצע ארבעה עשר חדש

א"ר ישמעאל: במה דברים אמורים? בשדה הלבן, אבל בשדה האילן כנס את תבואתו ומסק את זיתיו וכנס את קייציו הרי אילו שלש שנים:

גמרא שמואל אמר [77]זו דברי ר' ישמעאל ורבי עקיבה אבל חכמים אומרים שלשה שנים קציר שלשה שנים בציר שלשה שנים מסיק.

רב אמר [78]זו דברי רבי ישמעאל ור' עקיבה אבל חכמים אומרים שלשה שנים מעת לעת.

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן כשם שחלוקין כאן כך חלוקין[79] בשני אליהו

[77] סיפא דמתניתין

[78] ארישא

הלכה ג

משנה שלש ארצות לחזקה, יהודה ועבר הירדן והגליל. היה ביהודה והחזיק בגליל, בגליל והחזיק ביהודה, אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה. אמר רבי יהודה לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באיספמיא ויחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבוא לשנה אחרת[80]:

גמרא רב אמר בשעת החירום שנו[81]

רב אמר יש חזקה לבורח ויש חזקה מארץ לארץ. שמואל אמר אין חזקה לבורח ואין חזקה מארץ לארץ. אמר רב נחמן בר רב יצחק קרייא מסייע למה דמר שמואל ויתן לה המלך סריס אחד וגומר[82].

אמר רבי לעזר ואפילו שתי אבטיניות[83] כגון שלומי ונבירו, והירדן מספיק בנתיים, ועומד שם ורואה אחד המחזיק בשדה ומחזיק בשלו,

[79] רי"ש ור"עק, כמה זמן היה רעב בימי אליהו

[80] ואין צורך "שיהא עמו במדינה"

[81] יהודה וגליל נלחמין זע"ז

[82] הפכתי דברי רב לשמואל

[83] שתי הפרכיות

אינה חזקה עד שתהא עמו באותה העיר ובאותה המדינה!

רב אמר עיקר חזקה הכנסת פירות. לא מודה רב במנכש ובמעדר?! מודה רב במנכש ומעדר. מהו דאמר רב עיקר חזקה הכנסת פירות אלא שאם ראו אותו חורש וקוצר ומעמר ודש ובורר ולא ראוהו מכניס פירות אינה חזקה אלא הכנסת פירות.

רב אמר עיקר חליצה התרת רצועות. לא כן א"ר בא בשם רב יהודה רבי זריקן מטי בה בשם רב דברי חכמים חלצה ולא רקקה, רקקה ולא חלצה, חליצתה פסולה עד תחלוץ ותרוק?! מודה רב עד שתחלוץ ותרוק מה דא דאמר רב עיקר חליצה התרת רצועות[84].

רבי יוסי בן חנינה שאל לרבי יוחנן ערר מהו שצריך ב"ד? ר' יוסה בשם רבי יוחנן ערר אין צריך ב"ד. ואית דמרין ר' יוסי בן חנינה שאל לתלמידיו דרבי יוחנן ערר מהו שצריך ב"ד? רבי חייה בשם רבי יוחנן: ערר צריך ב"ד, שמואל אמר אפילו ערר עמו בפני פועלין, ערר הוא. וצריך לעורר על כל שלשה שנים.

גידול בר מיניימין הוה ליה עובדא[85], והוו דייניה חלקיה בר טובי ורב הונא וחייה בר רב. אמר לון חייה בר רב כן אמר אבא: מכיון שערר עמו שלשה שנים הראשונות עוד אין צריך לעורר עליו. ותני כן: היה אוכל שדה שש שנים, ערר שלש שנים הראשונות , ובאחרונה =לאחר הערעור עברו ג' שנים שלימות אמר לו אתה מכרתה לי אתה נתתה לי מתנה. אם מחמת טענה הראשונה, אינה חזקה. שכל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה. שמואל אמר אם בזו[86] אין אנו מניחין לגדולי ארץ ישראל כלום:

הלכה ד

משנה כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה. כיצד? אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי! שלא אמר לי אדם דבר! אינה חזקה. אתה מכרתה לי!

[84] כי אינה יוצאה ידי "חליצה" עד שתתיר רצועות

[85] לא ערער רק פעם אחת (לא בסוף כל שלש ושלש)

[86] אם אתה מצריך ערעור כל שלש, לא הנחת כלום לעשירי א"י, שיבאו הכל להחזיק בנכסיהן

אתה נתתה לי במתנה! הרי זו חזקה. והבא משום ירושה אינו צריך טענה:

גמרא וצריך חזקה. תמן תנינן מודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו וכו׳[87] כהדא ראובן אוכל שדה בחזקת שהיא שלו והביא שמעון עדים שמת אביו מתוכה, מפקין לה מראובן ויהבין לשמעון. אלא הלך ראובן והביא עדים שלא מת אביו מתוכה[88]. אמר רב נחמן בר יעקב אנא אפיקתיה מראובן אנא מחזרנה ליה. רב אמר: כשנתתה על פי בית דין נתתה. מיכן והילך המוציא מחבירו עליו הראייה[89].

הלכה ה

משנה השותפין והאריסין והאפיטרופין אין להן חזקה. אין לאיש חזקה בניכסי אשתו ולא לאשה בניכסי בעלה, ולא לאב בניכסי הבן ולא לבן בניכסי האב.

במה דברים אמורים[90]? במחזיק. אבל בנותן מתנה, והאחין שחלקו, והמחזיק בנכסי הגר. נעל גדר ופרץ כל שהוא, הרי זו חזקה:

גמרא שותף. שמואל אמר לית כן שותף. שותף אית ליה חזקה. לא כן אמר שמואל שותף שירד ונטע כנוטע ברשות?! הן דתימר שותף שירד ונטע כנוטע ברשות, באותו שעומד שם[91]. והן דתימר כי שותף אית לו חזקה בשאינו עומד שם[92]. מהו מייתי תחותיה? האומנין והגוזלין אין להן חזקה.

ראה עבדו אל האומן וכליו אל הכובס אמר לו תן לי עבדי תן לי כיליי אמר לו אתה נתתו לי במתנה אתה מכרתו לי אינה חזקה. אתה אמרת לי למוכרו אתה אמרת ליתנו במתנה הרי זו חזקה עיין בבלי:

האריסים. רב הונא אמר באריס לעולם, אבל באריס לשעה יש לו חזקה. רבי יוחנן וריש לקיש תריהון

[87] ...ואים יש עדים שהשדה של אביו, אינו נאמן (לומר לקוח)
[88] הכחישו עדי שמעון
[89] ויישאר ביד שמעון

[90] דבעי ג"ש
[91] גם שותף השני נמצא בחצי האחר
[92] רק שותף אחד נמצא לבדו בשדה ג"ש

מרין אפי' באריס לשעה אין לו חזקה דנימר נחת רוחיה מיניה ושבקי'.

תמן אמרין: אריס אין לו חזקה. בן אריס יש לו חזקה. רבי יוחנן ור"ל אמרין: אף אריס ובן אריס אין לו חזקה. דנימר נחת רוחי' מאבוי ושבק בריה.

דמר ר"י: אריס שהוריד אריס יש לו חזקה, שאין דרך אריס להוריד אריס. אבל אדם שמפקח על ניכסי אשתו הבעל הוריד אחר לפקח על נכסי אשתו אין לו חזקה. שדרך הבעלים לפקח על ניכסי נשותיהן: עיין בבלי מו:

אין לאיש חזקה בניכסי אשתו. בחיי אשתו. אבל אחר מיתתה יש לו חזקה:

ולא לאשה בניכסי בעלה. בחייו אבל לאחר מותו יש לו חזקה:

ולא לבן בניכסי האב. בחייו אבל לאחר מיתת האב יש לו חזקה:

ולא לאב בניכסי הבן. בחייו אבל לאחר מיתת הבן יש לו חזקה.

רב אמר בפוחת מעשרה או מוסיף על עשרה. שמואל אמר אפילו פרץ מקום שאינו ראוי לפרוץ וגדר מקום שאינו ראוי לגדור הרי זה חזקה

והתני: המוכר לחבירו ונתעצל לוקח ולא החזיק בה, וירד המוכר והחזיק בה, ביטלה חזקה את המכר ואת המתנה:

הלכה ו

משנה שנים מעידין אותו שאכלה שלש שנים ונמצאו זוממין, משלמין לו את הכל. שנים בראשונה, ושנים בשניי', ושנים בשלישית, משלשין ביניהן. שלשה אחין ואחד מצטרף עמהן, הרי אילו שלש עדיות והן עדות אחת:

גמרא אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי? שיש לי בה שני חזקה! והלך והביא עידים שיש לו בה שני חזקה, והלך זה והוזמו עדיו. הרי זה נותן לו השדה, ואוכל פירות של שלשה שנים.

תני: [נמצאת כת הראשונה זוממת הרי בידו שתי שנים. שניה הרי בידו

שנה אחת. שלישית אין בידו כלום] היו הן הראשונים והן האחרונים ונמצאו זוממין בראשונה אין בידו כלום. שנייה הרי בידו שנה אחת. שלישית הרי בידו שתי שנים

נמצאו זוממין בראשונה.. א״ר זירא הדא אמרה עד זומם אין נפסל בבית דין, אלא מעצמו =למפרע הוא נפסל

הלכה ז

משנה אילו דברים שיש להן חזקה. ואילו שאין להן חזקה

היה מעמיד בהמה בחצר ומעמיד תנור וכירי׳ וריחים ומגדל תרנגולין ונותן זבלו בחצר אינה חזקה. אבל עשה לבהמתו מחיצה גבוהה עשרה טפחים וכן לתנור וכן לכיריים וכן לריחים. הכניס תרנגולים לתוך הבית. עשה מקום לזבלו עמוק שלשה או גבוה שלשה הרי זו חזקה:

גמרא א״ר לעזר נהגו השותפין להיות מוותרין זה לזה בתרנגולין. אמר ר׳ יוסה מתניתא לא אמרה כן: שניהן אסורין להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולין. [בשותפין שנדרו הנייה זה מזה]

א״ר לעזר גידל תרנגולין בחצר שאינה שלו הרי זו חזקה. א״ר יוסי ויאות מה נפשך אם יש לו רשות לגדל הרי זה גידל. אם אין לו רשות לגדל הרי זה חזקה[93]:

הלכה ח

משנה המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה. המזחילה יש לה חזקה. סולם המצרי אין לו חזקה ולצורי יש לו חזקה. חלון המצרית אין לו חזקה ולצורית יש לה חזקה. אי זו היא חלון המצרית? כל שאין ראשו של אדם יכול ליכנס בתוכה. ר׳ יהודה אומר: אם יש לה מלבן, אע״פ שאין ראשו של אדם יכול ליכנס לתוכה הרי זו חזקה:

גמרא ריש לקיש אמר להאריך ולהרחיב בו. רבי יוחנן אמר לכל אותה הרוח[94]. והתנינן המזחילה יש

---

[93] מיכאן ראי׳ ברור דחזקת תשמישים לא בעי טענה

[94] מרזב אין למקומו חזקה לענין שיכול בעה״ח לקצרו/לדחותו לכל הרוח

לה רשות ארבעה אמות[95] אית לך מימר לכל אותו הרוח. ודכוותא המרזב אין לו חזקה, לכל אותה הרוח.

ותני כן: מקום המרזב בחצר יש לו חזקה. מקום קילוחו בחצר אין לו חזקה.

דבי רבי ינאי אמרו עד שלשה עווקין בקסא[96]

אמר רבי לא בשם דבי רבי ינאי [לעניין טומאה איתאמרת] רבי חזקיה בשם דבי רבי ינאי לעניין חזקות איתאמרת. ר׳ יוסי בשם דבי רבי ינאי לעניין שבת איתאמרת[97].

אמר רבי הושעיה לא אמרו[98] אלא בחצר, אבל בגנות אפי׳ למעלה מד׳ אמות מעכבו. שמע ר׳ אושעיה והוה ביש ליה, אמר, אנא אמרית שמעתא ולא אמריה משמי: לא אמרו אלא בחצר אבל בגגות אפילו למעלה מארבע אמות מעכבו:

הלכה ט

משנה זיז עד טפח יש לו חזקה ויכול למחות פחות מטפח אין לו חזקה ואינו יכול למחות:

גמרא ר׳ לא בשם ר׳ ינאי זיז היוצא טפח, מוציאו את אפילו כמה. במשך כמה?

הלכה י

משנה לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין. לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנו לחצר השותפין. בנה עלייה על גבי ביתו לא יפתחנה לחצר השותפין. אלא אם רצה בונה חדר לפנים מביתו, ובונה עלייה על גבי ביתו ופותחה לתוך ביתו.

לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד פתח חלון כנגד חלון. היה קטן לא יעשנו גדול, אחד לא יעשנו שנים. אבל פותח הוא לרשות הרבים פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון, היה קטן עושה אותו גדול אחד עושה אותו שנים:

95 צריך להרחיק כתלו ד"א ממזחילה

96 ג שליבות נחשבת ככסא, יותר מזה כסולם עד

97 חלון שבין ב חצירות מערבין אחד אים יש סולם

98 "למעלה מד"א מותר לעשות חלון מבית לחצר"

גמרא הכא[99] את מר פתח כנגד פתח מותר, והכא את מר פתח כנגד פתח אסור[100]?! הן דתימר מותר במבוי. והן דתימר אסור בחצר השותפין. והתני כשם שבני חצר יכולין למחות זה על ידי זה בחצר כך בני מבוי יכולין למחות זה על ידי זה במבוי? אמר רבי לא, כאן בשנתן רשות כאן בשלא נתן רשות.

ל"ס כאן [אמר רבי יוחנן שנייא היא בגנות שניתנו לחפירה[101]. אמר רבי נסא וחרבות לא ניתנו להיבנות[102]?!]

אמר ר' יעקב בר אחא תני תמן: הפותח חלון בחצר חבירו במעמד חבירו, רבי אומר: פותח בשמאל נועל בימין. הגע עצמך שהיה עומד שם! יכיל מימר ליה הוינא בעיית לעי[103]. היה מושיט לו צרורות! יכיל מימר ליה מגחך הוינא באו גברא[104].

[99] ריסא

[100] סיפא

[101] ע"כ אסור לסמוך בור לשדה חבירו

[102] ולמה מותר לפתוח חלון ל"חורבת חבירו"?

[103] רליתי לייגעך

[104] מלחק הייתי בך!

היו חמשה חלונות זו לפנים מזו, שיעור כולן כמלוא מקדח[105]. ודא מסייעא למאן דמרין בנאי: חלון שהיא פתוחה לאיסטיב לא נעשית אלא להכניס את האורה

מכיון שהיא מביאה את הטומאה כמלא המקדח, יש לה חזקה.

הלכה יא

משנה אין עושין חלל תחת רשות הרבים בורות שיחין ומערות, ר"א מתיר כדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אבנים.

אין מוציאין זיזין וכצוצטראות לרשות הרבים אלא אם רצה כונס לתוך שלו ומוציא. לקח חצר ובה זיזין וכצוצטראות הרי זו בחזקתה:

גמרא נפלו, ומבקש לבנותן רבי יוחנן אמר ויתר, ריש לקיש אמר לא ויתר.

מתניתא מסייעה לדין ומתניתא מסייעה לדין. מתניתא מסייעה לרבי יוחנן: מי שהיתה דרך הרבים עוברת

[105] כדין חלון העשוי לאורה—שנכנסת מזו לזו

בתוך שדהו ונטלה ונתן להן מן הצד מה שנתן נתן ושלו לא הגיע. מתני' מסייעה לריש לקיש: לקח חצר ובה זיזין וכצוצטראו' ונפלו בונה אותן בחזקתן:

פרק רביעי

הלכה א

משנה המוכר את הבית לא מכר את היציע[106] אע"פ שהיא פתוחה לתוכו, ולא את החדר שלפנים ממנו, ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים. רבי יהודה אומר: אם יש לו צורת פתח אע"פ שאינו גבוה עשרה טפחים אינו מכור:

גמרא רבי נחום בשם רבי חייה בר בא והוא שיהא בה[107] ארבע על ארבע על רום עשרה ובלבד במקורה ובמגופף. אמר לון רבי זירא כל הדין פירושא הפרש לכון ר' חייה בר אבא!

ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים. סוף דבר מעקה? היו אחורי בתים מקיפין אותו? היו שם עמודים וכלונסיות על גביהן? נישמעינה מהדא: ר' יהודה אומר אם יש לו צורת פתח, אף על פי שאינו גבוה עשרה טפחים, אינו מכור. הדא אמרה, והוא שיש שם מעקה גבוה עשרה טפחים[108]:

הלכה ב

משנה ולא את הבור ולא את הדות אע"פ שכתב לו "עומקה ורומה". וצריך ליקח לו דרך, דברי רבי עקיבה. וחכמים אומרים: אינו צריך ליקח לו דרך. ומודה ר' עקיבה בזמן שאמר לו "חוץ מאילו" שאינו צריך ליקח לו דרך.

מכרן לאחר, ר' עקיבה אומר אינו צריך ליקח לו דרך, וחכמים אומרים צריך ליקח לו דרך:

גמרא לאיזה דבר כתב עומקה ורומה? שאם רצה להשפיל ישפיל, הגביה יגביה.

רבה בר רב הונא בשם רב הלכה כרבי עקיבה דידן דהוא רבנן דרבי חייה[109]. ר' זעירא רב ירמיה בשם רב

---

106 Extension

107 ביליע

108 לת"ק מעקה דווקא ולא ד"א

109 ר"ח היפך הגירסא בפלוגתת רע"ק וחכמים

הלכה כרבי עקיבה דרבי חייה דהוא רבנן דבבלאי.

תמן אמרין אדמון ורבי עקיבה אמרו דבר אחד. דלאי"ל ליקח דרך [רק הולך בקלרה] אמר ר' לא: בסתם חלוקין. מה נן קיימין אם דבר בריא שיש לו דרך כל עמא מודי שאין צריך ליקח לו דרך. אם דבר בריא שאין לו דרך כל עמא מודו שהוא צריך ליקח לו דרך. אלא כי נן קיימין בסתם. רבי עקיבה אומר אינו צריך ליקח לו, דרך וחכמים אומרים צריך ליקח לו דרך. וכא גדי אבדה לו.. אפילו דבר ברי יש לו דרך, צריך ליקח לו [כו"ע כחכמים ס"ל]

הלכה ג

משנה המוכר את הבית, מכר את הדלת אבל לא המפתח. מכר את המכתשת הקבועה אבל לא את המיטלטלת. מכר את האיסטרוביל אבל לא את הקלת. מכר תנור, מכר כיריים. בזמן שאמר לו "הוא וכל מה שבתוכו" הרי כולן מכורין:

גמרא כיני מתניתא: מכר את המכתשת החקוקה אבל לא את הקבועה:

הלכה ד

משנה המוכר את החצר, מכר בתים שיחין ומערות אבל לא את המטלטלין. בזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין. בין כך ובין כך לא מכר את המרחץ ולא את בית הבד שבתוכה. ר' לעזר אומר: המוכר את החצר לא מכר אלא אוירה של חצר:

גמרא רבי יצחק שאל, על דעתיה דרבנן, מכר לו חצר סתם מכר בתים בורות שיחין ומערות אבל לא החנויות או מכר לו אפילו החנויות?

רבי יצחק שאל, על דעתיה דרבי לעזר, מכר לו חצר סתם לא מכר אלא אויר החצר. בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה מכר בתים בורות שיחין ומערות אבל לא המטלטלין, או אפילו המטלטלין?

אמר רבי יוחנן אנא אייתיתיה פוסט איבעיא 1 מדבית לוי: היו שם[110] חנויות פתוחות לפנים, מכורות. פתוחות

---

[110] במבוי

לחוץ, אין מכורות. לפנים ולחוץ, אילו ואילו מכורות[111]:

הלכה ה

משנה המוכר את בית הבד, מכר את הים[112] ואת הממל[113] ואת הבתולות[114]. אבל לא מכר את הכיריים[115] ולא את הגלגל[116] ולא את הקורה[117]. בזמן שאמר לו "הוא וכל מה שבתוכו" הרי כולן מכורים. רבי לעזר אומר המוכר את בית הבד מכר את הקורה:

גמרא כל עצמו אם אין לו קורה אינו קרוי בית הבד. ותימר אכן?!

תני: המוכר את בית הבד מכר את היקבין[118] ואת היצורין סלים ואת המפרכות[119] ואת הריחים התחתונה אבל לא את העליונה. ולא את השקין ולא את המרצופין[120] שבתוכו. בזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו כולן מכורין. בין כך ובין כך לא מכר היצועין והשיחין והחדותין[121] שבתוכו:

הלכה ו

משנה המוכר את המרחץ לא מכר לא את הנסרים ולא את הספסלים ולא את הבילניות. בזמן שאמר לו "הוא וכל מה שבתוכה" הרי כולן מכורין. בין כך ובין כך לא מכר לא את המגורות של מים ולא את אוצרות של עצים:

גמרא תני המוכר את המרחץ מכר בתים הפנימין והחיצונים ובסלקי וקמין ובית האורירין[122]. אבל לא את המגדלין ולא את היורה. ר"ש בן אלעזר אומר מקום הבלן מכור ומקום האורייר אינו מכור. בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה כולן מכורין. בין כך ובין כך לא מכר את המגורות של מים שמשתמש בהן בין בימות

---

111 בין חלירות הפתוחות לפנים בין הפתוחות לחוץ
112 vat
113 grindstone
114 posts
115 Pressing-boards
116 wheel
117 Beam
118 tanks
119 Press-beam
120 Leather bags
121 =דותין
122 Furnace-room, clothes-keepers' room

החמה בין בימות הגשמים ולא בית הכנסת של עצים. אמר לו היא ומשמשיה אני מוכר לך הרי כולן מכורין:

הלכה ז

משנה המוכר את העיר מכר בתים בורות שיחין ומערות מרחצאות ושובכות ובית הבדים ובית השלחין אבל לא את המטלטלין. בזמן שאמר לו "היא וכל מה שבתוכה" אפי' היו בה בהמה ועבדים הרי כולן מכורין. רבן שמעון בן גמליאל אומר המוכר את העיר מכר את הסנטר[123]:

גמרא תני המוכר את העיר וכו' רשב"ג אומר המוכר העיר מכר את הסנטר אבל לא האיקמונס[124]. בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה כולן מכורין. בין כך ובין כך לא מכר לא את שורה ובנותיה והטרשים המוקצין ממנה. והביברין של חיה ושל עופות ושל דגים.

שוריה בזייה[125]. בנותיה כופרניה[126]. חולק בים ובנהר אית תניי תני מכורין ואית תניי תני אינן מכורין. אמר רב חסדא מאן דמר מכורין את שהן בתחומה, ומאן דמר אינן מכורין את שאינן בתחומה:

הלכה ח

משנה המוכר את השדה מכר את האבנים שהן לצורכה, ואת הקנים שבכרם שהן לצורכו, ואת התבואה שהיא מחוברת לקרקע, ואת מחיצת הקנים שהיא פחותה מבית רובע, ואת השומירה שאינה עשויה בטיט, ואת החרוב שאינו מורכב, ואת בתולת השקמה. אבל לא מכר לא את האבנים שאינן לצורכה, ולא את הקנים שבכרם שאינן לצורכו, ולא את התבואה שהיא תלושה מן הקרקע. בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין.

בין כך ובין כך לא מכר לא את מחיצת הקנים שהיא בית רובע ולא את השומירה העשויה בטיט ולא את החרוב המורכב ולא את סדן השקמה

123 שומר העיר
124 clerk

125 פיסקי בגאי
126 כפרים

לא את הבור ולא את הגת ולא את השובך בין חריבין בין שלימין וצריך ליקח לו דרך דברי רבי עקיבה. וחכמים אומרים אינו צריך ליקח לו דרך ומודה ר׳ עקיבה בזמן שאמר לו חוץ מאילו שאינו צריך ליקח לו דרך. מכרן לאחר ר׳ עקיבה אומר אינו צריך ליקח לו דרך וחכמים אומרים צריך ליקח לו דרך

במה דברים אמורים? במוכר, אבל בנותן מתנה, נותן את כולן. האחין שחלקו, זכו בשדה זכו בכולן. המחזיק בניכסי הגר החזיק בשדה, החזיק בכולן. המקדיש את השדה הקדיש את כולן. ר׳ שמעון אומר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא החרוב המורכב ואת סדן השקמה[127]:

גמרא דבית רבי ינאי אמרי במחולקין לגפנים. רבי חייה רובה שאל היו שם חליות מחולקות לברות[128]? רבי יצחק בר טבליי שאל היו שם טבליות של שיש מחולקות לכתלין? רב יודן בר רבי ישמעאל שאל היו שם מלבנין מחולקו׳ לחלונות?

רבי חייה בשם רבי יוחנן יש שם ערוגה שהיא ששה על ששה ויש לה שם בפני עצמה אינה מכורה.

אמר רבי יוחנן הקונה סדן שקמה בתוך של חבירו מחלוקת ר׳ ישמעאל בר רבי יוסי ורבנין: רבי ישמעאל בי רבי יוסי אומר קנה קרקע[129], ורבנין אמרין לא קנה.

ר׳ חייה בר ווא שאל, מכר לו כל האילן ושייר לו סדן שקמה על דעתיה דרבי ישמעאל בי רבי יוסי קנה קרקע[130] על דעתיה דרבנין לא קנה קרקע.

רבי יצחק בר טבליי שאל מכר לו כל האילן וזית שבמקום פלוני, כל זיתים שיש שם מכורין?

ר׳ יודן בי ר׳ ישמעאל שאל הקונה שלשה כיתי קנים קנה ארז גדול שבארץ ישראל?

---

127 לא מחילת הקנים שהיא בית רובע וכו׳
128 חתיכות קנים שחלקן לאורך "ברות" (מין ארז)

129 ס"ל אפילו אילן אחד, קנה קרקע
130 כ משייר לעצמו קרקע

במה דברים אמורים במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולם. מה בין מוכר ומה בין נותן מתנה? רבי בא בר טבליי בשם רב שכן דרך הנותן מתנה להיות נותן בעין יפה. רבי שמואל בר נחמן בשם ר׳ יונתן שכן דרך הלקוחות להיות מדקדקין[131] ומה ביניהון? הקדש. מאן דמר שכן דרך הנותן מתנה להיות נותן בעין יפה, אף המקדיש בעין יפה מקדיש. ומאן דמר שכן דרך הלקוחות להיות מדקדקין, מה אמר במקדיש?

אבל נותן מתנה נותן את כולם ר׳ לעזר שאל, על כולה הושבה, או על הראשונה? האם ג ם בסיפא [בנותן בור-נותן לו גם דרך] או רק ברישא [נותן שדה-נותן הכל] נישמעינה מהדא: האחין שחלקו יש להן דרך זה על גבי זה. אלמא דרך ל א נ ו ת ן [עיי"ש בבבלי] ואית דבעי מימר מן הדא:

[כן אמר רבי לעזר: האחין שחלקו זכו בשדה זכו בכולן[132] המחזיק בניכסי הגר, החזיק בשדה החזיק בכולן. הקדיש את השדה הקדיש את כולן]

ר׳ שמעון אומר: המקדיש את השדה לא הקדיש אלא החרוב המורכב ושקמה הישנה[133] מפני שיונקין משל הקדש. הדא אמרה: ששייר לו דרך. אם לא שייר לו דרך, אף הן יונקין משל הקדש[134]:

---

[131] דרך לפרש בהדיא שמוכר גם את בור וגת וכו׳

[132] ...בעין יפה נותן

[133] =סדן השקמה

[134] לר"ש, ע"כ הקדיש את חרוב שאם נשאר אלו הרי יונק מקרקע הקדש!—אבל בור ודות לא הקדיש, ומשייר לו דרך בשדה הקדש

פרק חמישי

הלכה א

משנה המוכר את הספינה, מכר את התורן ואת הנס ואת ההוגין[135] ואת כל המנהיגין אותה. אבל לא מכר לא את העבדים ולא את המרצופין[136] ולא את האנתיקי. בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה, הרי כולן מכורין. מכר את הקרון[137] לא מכר את הפרדות מכר את הפרדות לא מכר את הקרון. מכר את הצמד[138] לא מכר את הבקר מכר את הבקר לא מכר את הצמד. רבי יהודה אומר הדמים מודיעין. כיצד? אמר לו מכור לי צמדך במאתים זוז הדבר ידוע שאין הצמד במאתים זוז וחכמים אומרים אין הדמים ראייה

המוכר את החמור לא מכר את כליו נחום המדי אומר מכר את כליו. רבי יהודה אומר פעמים מכורין ופעמים אינן מכורין. כיצד? היה חמור לפניו וכליו עליו, אמר לו מכור לי חמורך זו, כליו מכורין. חמורך הוא, אין כליו מכורין.

המוכר את החמור מכר את הסייח. מכר פרה לא מכר את בנה. מכר אשפות מכר זיבלה. מכר בור מכר מימיו. מכר שובך מכר יונים. מכר כוורת מכר דבורים.

הלוקח פירות שובך מפריח בריכה הראשונה. כוורת, נוטל שלשה נחילין ומסרס[139]. חלות דבש מניח שתי חלות. זיתים לקוץ מניח שני גרופיות[140]:

גמרא תני המוכר את הספינה מכר את האסכלה ובור המים שבתוכו אבל לא מכר היצועין והעובין והאיסקופה[141] והביצית. סומכוס אומר מכר דוגית[142].

---

135 Mast, sail, anchor

136 Packing-bags

137 wagon

138 yoke

139 מניח אחד ונוטל אחד

140 shoots

141 חדרים וכו׳ שיכולין לחבר אל הספינה

142 ספינה קטנה (וכן בילית)

תנאים שהתנה יהושע[143] רבי לוי בן ביריי בשם רבי יהושע בן לוי ארבעה: מלקטין עשבים[144] מכל מקום, חוץ משדה תלתן[145] שאסורין משום גזל. תמן תנינן[146] וכן תלתן שהעלת מיני עשבים אין מחייבין אותו לנכש. כיני מתני': אין מחייבין אותו לעקור[147]. כתנאי יהושע את מר מלקטין עשבים מכל מקום חוץ משדה תלתן שאסורין משום גזל, הדא אמרה שרוצה בהן!

אמר, תמן תקנת יהושע משזרען לעמיר[148]. ברם הכא שזרעו לזרע לא ניחא ליה בעשבים [וע"כ אין מחייבין אותו לעקור].

מה? התנה יהושע לעוברי עבירה?!

[149]ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן: שהוא רוצה בהן כילו עקורין ומונחין מפניו[150]

ומר אף בשדה כרם כן? דמר ר' ינאי כל הספחין אסורין[151] חוץ מן העולים בשדה בור, ובשדה ניר, בשדה כרם, ובשדה זרע. בשדה בור– דלא משגח עליה. בשדה ניר- דו בעי מתקנה חקליה. בשדה כרם- שלא לאסור את כרמו. בשדה זרע- שאינו רוצה בהן.

ואם תאמר, "רוצה בהן כאילו עקורין ומונחין לפניו" ליתסר ספיחין שבשדה כרם!

תמן תנינן: המוציא מת בתחילה מושלך כדרכו נוטלו ואת תבוסתו[152]. וכמה? רבי שמואל בשם רבי יונתן עד שלשה אצבעות עד מקום שמוהל יורד.

אמר רב חסדא זאת אומרת[153] מת מצוה מותר לפנותו. דתנינן נוטלו ואת תבוסתו. א"ר זעירא תיפתר שנקבר שלא ברשות או שנקבר לשעה. וחש לומר שמא מת מצווה

[143] בן נון
[144] הגדילין בשדה תבואה, אין בעה"ב רוצה בהם
[145] Fenugreek
[146] כלאיים
[147] דלא ניחא ליה בעשבים
[148] להאכיל הירק לבהמתו (ניחא ליה בעשבים, ואסורין משום גזל)
[149] תירוץ אחר
[150] אינו רוצה בהן "במחובר" רק שיהא בתלוש (להכי יש בו משום גזל, דמיד כשנתלש כבר רוצה בו!)
[151] בשביעית, משום "משומר"
[152] ...מלא שלשה, הרי-זה שכונת קברות, ואסור לפנותן
[153] רישא

הוא. אין מתי מצווה מצויין. לא מסתברא דלא[154], מת מצוה אסור לפנותו! שאם אומר את מותר לפנותו, אילו[155] הואיל ומאבדין כל השדה, לא כל שכן שמותר לפנותו. ממה דפשיטא לתנא מת מצוה א ס ו ר לפנותו, לפום כן צריך מתניתא[156].

ומטיילין בשבילי הרשות– משתיעקר התבואה עד שתרד רביעה שנייה.

ולוקחין נטיעות מכל מקום חוץ משל זית ומשל גפן. בזית מן החדש שבחדש[157] ומן הישן שבישן[158] אבל אם היה עשוי׳ כמין פרגול[159] אפילו מן החדש שבחדש אסור.

רבי תנחום דכפר גון בשם רבי לעזר בי רבי יוסי: ארבעה[160]:

מלקטין עשבין מכל מקום ובלבד שלא ישרשו

[154] =אלא

[155] מסיפא שמע ליה

[156] ברישא דמותר, דל"א למ"מ

[157] ענף חדש מזית חדש

[158] מותר

[159] כמין רצועה שיוצאין ממנו כמה רצועות קטנות

[160] תקנות של יהושע

ופונים לאחורי הגדר. רבי לעזר בי רבי יוסי בשם ר׳ תנחום עד מקום שמתעטש ואין קולו נשמע[161]. רב יהודה בשם רב אפילו שדה מליאה כרכום. מה? נותן דמים או לאו? מן מה דמר רב יהודה אפילו מליאה כרכום, הדא אמר נותן דמים, ואינו יכול לדחוק את עצמו יותר מדאי[162]. א״ר לא, מכיון דמר רב יהודא אפילו לשדה מליאה כורכום, הדא אמרה אין נותן דמים!

ורועין בחורשין. אפי׳ שבט יהודה בשבט נפתלי. ונותנין לנפתלי מלא חבל לדרומו של ים. שנאמר ים ודרום ירשה דברי ר׳ יוסי הגלילי. ר׳ עקיבה אומר ים– זה ים של סמכו. ודרום– זה ים של טבריה.

ומסתלקין לצדדין מפני יתידות הדרכים. מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע שהיו מהלכין בדרך וראו את יהודה בן פפוס משתקע ובא כנגדן, אמר רבן גמליאל לר׳ יהושע: מי זה שמראה עצמו באצבע? אמר לו יהודה

[161] מותר לו לפנות

[162] ולא חיישינן שמא לא יוכל לשלס...

בן פפוס הוא שכל מעשיו לשום שמים.

ר' שמואל בשם רבי יונתן הרוצה לבנות עיר בתחילה נותנין לו ארבעה דרכים לארבע רוחות העולם. ר' חנינה בעי קומי ר' מנא[163] מה? מארבע אמות עד שמנה, או משמנה עד שש עשרה? אמר לו משמנה ועד שש עשרה כדי שיהא קרון הולך וקרון בא:

הלכה ב

משנה הקונה שני אילנות בתוך של חבירו הרי זה לא קנה קרקע רבי מאיר אומר קנה קרקע הגדילו לא ישפה העולה מן הגזע שלו ומן השרשים של בעל הבית ואם מתו אין לו קרקע קנה שלשה קנה קרקע הגדילו ישפה העולה מן השרשין שלו ואם מתו יש לו קרקע:

גמרא דבי ר' ינאי אמרי, הרואה את הצל– זה שורש. הרואה את החמה– זהו גזע. ר' חמא בר עוקבה בשם ר' יוסי: העולה משרשיו ומגזעו– זהו שורש. מגזעו ולא משרשיו– זהו גזע.

א"ר יוחנן הקונה שלשה אילנות, קנה קרקע שביניהן ותחתיהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו. א"ר לעזר ודרך אין לו, ומלוא אורה וסלו יש לו חוצה לו:

הלכה ג

משנה המוכר את הראש בבהמה גסה לא מכר את הרגלים. מכר את הרגלים לא מכר את הראש. מכר את הקנה לא מכר את הכבד. מכר את הכבד לא מכר את הקנה

אבל בבהמה דקה מכר את הראש מכר את הרגלים. מכר את הרגלים לא מכר את הראש. מכר את הקנה מכר את הכבד. מכר את הכבד לא מכר את הקנה:

גמרא רבי יצחק שאל, מכר חצי הראש מכר חצי הרגלים? מכר חצי קנה מכר חצי כבד? מכר חצי קנה

מכר הראש מהו שימכור לחיים? נישמעינה מהדא: מכר לו יד כמות

163 כמה יהא רוחב הדרך

שהיא, ראש כמות שהוא, בני מעיים כמות שהן, נותנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים. אלמא לא מכר לו לקחן במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים:

הלכה ד

משנה ארבע מידות במוכרים: מכר לו חיטים יפות ונמצאו רעות, הלוקח יכול לחזור בו. רעות ונמצאו יפות המוכר יכול לחזור בו. רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות אין אחד מהן יכול לחזור בו.

שחמתי' ונמצאת לבנה לבנה ונמצאת שחמתית, עצים של זית ונמצאו של שקמה של שקמה ונמצאו של זית, יין ונמצא חומץ חומץ ונמצא יין שניהן יכולין לחזור בהן

המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קנה מדד ולא משך לא קנה. אם היה פיקח שוכר את מקומן

הלוקח פשתן מחבירו הרי זה לא קנה עד שיטלטלנו ממקום למקום. ואם היה במחובר לקרקע ותלש כל שהוא, קנה

המוכר יין ושמן לחבירו והוקרו או שהוזלו, עד שלא נתמלאת המידה- למוכר. משנתמלאת המידה- ללוקח

היה סרסור ביניהן, נשברה החבית, נשברה לסרסור

חייב[164] להטיף לו שלש טיפין. הרכינה ומיצת, הרי זה של מוכר. והחנווני אינו חייב להטיף לו שלש טיפין. רבי יהודה אומר: [165]בלילי שבת עם חשיכה פטור:

גמרא והיכי? אם בשהיתה המידה למוכר חזקה למוכר! אם היתה ללוקח חזקה ללוקח! ר' יהודה בשם שמואל, ר' לא בשם ר' יהודה ברבי, כיני מתני': כשהיתה המדה לאדם אחר.

תני ר' יודה אומר לילי שבת עם חשיכה פטור להטיף מפני שהוא רשות טרוד בשבת וחכמים אומרים בין כך ובין כך חייב.

מאי טעמא? אמר ר' יודן אם שכיר הוא בא בשכרו: מלילה-כיון שמשלם, חייב להטיף [אפי' ע"ש]

---

164 המוכר לחבירו שמן

165 דווקא..

הלכה ה

משנה השולח את בנו אצל החנווני ומדד לו באיסר שמן, ונתן לו את האיסר. שבר את הצלוחית ואיבד את האיסר, החנווני חייב. ורבי יהודה פוטר שעל מנת כן שילחו. ומודין חכמים לר' יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד החנווני לתוכה, החנווני פטור

הסיטון- מקנח מידותיו לשלשים יום. ובעל הבית- אחת לשנים עשר חדש. ר"ש בן גמליאל אומר חילוף הדברים

החנווני מקנח את מידותיו פעמים בשבת, וממחה את משקלותיו פעם אחת בשבת, ומקנח מאזנים על כל משקל ומשקל. אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים? בלח אבל ביבש אינו צריך. וחייב להכריע לו טפח. היה שוקל לו עין בעין[166] נותן לו גירומים אחד לעשרה בלח ואחד לעשרים ביבש.

מקום שנהגו למוד בדקה לא ימוד בגסה. בגסה לא ימוד בדקה. למחוק לא יגדוש. לגדוש לא ימחוק:

[166] שאין מנהג להכריע

גמרא א"ר בא בר ממל אחד לעשרה בעשרה

חייב להכריע לו טפח. כתיב מאזני צדק אבני צדק מיכן אמרו חכמים צדק משלך ותן לו. יהיה לך– מנה לך אנגרמוס על כך. ותימר הכן?! א"ר בון בר חייה כיני מתני' כל מצוה שמתן שכר בצידה אין בית דין נענשין עליה[167].

רב מנייה ריש גלותא אנגרמוס, והוה מחי על מכילתא ולא על שיעוראי, שער הפירות חבשיה ריש גלותא. עאל רב קרנא גיבה, א"ל אנגרמוס שאמרו למידות ולא לשיעורין. א"ל והא תנית אנגרמוס למידות ולשיעורין. א"ל פוק אמר לון: אנגרמוס שאמרו למידות ולא לשיעורין. נפק ואמר לון, בר נש דתנה כבשה דאהינו חבשין ליה[168]?!

[167] אבל וודאי ממנין שוטרים על זה!

[168] מי ששונה דברי-סתר כאלו, חובשין אותו?!

פרק שישי

הלכה א

משנה המוכר פירות לחבירו ולא צימחו, אפילו זרע פשתן, אינו חייב באחריותו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: זירעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן

המוכר פירות לחבירו, הרי זה מקבל עליו רובע טנופת לסאה, תאנים מקבל עליו עשר מתליעות למאה, מרתף של יין מקבל עליו עשר קוססות למאה, קנקנים בשרון מקבל עליו עשר פיטסאות[169] למאה.

המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו, ואם ידוע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות. אם אמר לו יין מבושם אני מוכר לך, חייב להעמיד לו עד עצרת.

ישן- משל אשתקד. מיושן- משל שלש שנים: מכר לו "מיושן" בשנת תשעט-היין צריך להיות מתשעז

[169] רעועות

גמרא תני: המוכר פירות לחבירו ולא צימחו, אפי' זרע פשתן אין חייב באחריותו. ואם התנה עמו מתחילה לזרע, חייב באחריותו. מהו נותן לו? דמי זרעו. ויש אומרים נותן לו דמי יציאותיו[170].

הכא, מקבל עליו. ברם תמן[171] ימעט. הכא, ובלבד טנופת. ברם תמן מין. הכא, ובלבד כדרך מגעו. ברם תמן ובלבד כדרך משואו[172]. הכא ר"ש מודה. ברם תמן ר"ש אומר שני מינין הן, ואין מצטרפין.

רבי חייה בר בא שאל, סאה שעורים שנפלה לתוך מאה של חטים, ומכרה לחבירו מוכר ולוקח מהו שיחלקו את השבח? שינכה קצת [שהרי לא נתן לו רק 100 סאה חטים!] ר' יצחק בר טבליי שאל, סאה תרומה שנפלה לתוך מאה של

[170] שאר הוצאות של זריעה
[171] "כל סאה שיש בה רובע ממין אחר, הרי זה ימעט" כלאים
[172] עי' 2:2 כלאים "בנופל"="משואו"

חולין, כהן וישראל מהו שיחלקו את השבח[173]?

א״ר בון בר חייה נישמעינה מהדא: הבורר צרורות מתוך כרייו של חבירו חייב לשפות לו. אלמא חטיבא כאילו כולו חטים ממש

[ר׳ בון בר כהנא אמר באומר צבור ואקנה, אבל אם היו צבורין משעה ראשונה לא בדא[174]]

תני מאה חביות יין אני מוכר לך: חייב להעמיד לו יין יפה כרוב היין הנמכר באותו מקום. מאה חביות אני מוכר לך: חייב להעמיד לו יין יפה כרוב היין הנמכר באותו חנות. מאה חביות אילו אני מוכר לך: אפילו חומץ הגיעו.

..אינו חייב באחריותו.. רבי חייה בר ווה בשהיו הקנקנים ללוקח, יכיל מימר ליה לשתייה מכרתיו לך.

סוגיא דסוף פ״ג דגיטין בדק חבית להיות מפריש עליה[175] והולך, עד שלשה ימים ודאי, מיכן והילך ספק.

[173] משלם לו דמי תרומה או דמי חולין?

[174] ל״ש כאן

ר׳ סימון בשם ר׳ יהושע בן לוי: שלשה ימים הראשונים ודאי יין, האחרונים חומץ, אמצעיים ספק. א״ר אבהו אף אני שמעתיה ממנו, מה מעבד ומר ר׳ יוחנן: עד שלשה ימים ודאי, מיכן והילך ספק!

ר׳ לא בשם רבי לעזר, ר׳ יסא בשם רבנין דעלין ושמעין מבי מדרשא[176] דברי עיטיין[177] במחט, כהדא דר׳ יהושע בן לוי בחבית. [178]איבד מחט שופה ובא ומצאה חלודה, הרי זה בחזקת שיפה, עד שאמר ברי לי שהיתה חלודה. ר׳ סימון בשם ר׳ יהושע בן לוי: ג׳ ימים הראשונים וודאי טמאה. אחרונים טהורה. אמצעיים ספק. א״ר אבהו אוף אני שמעתיה ממנו, מה מיעבד ומר ר׳ יוחנן: עד שלשה ימים ודאי, מיכן והילך ספק.

הוגה הרבה [רבי יהודה אומר: בשלשה פרקים בודקין את היין: בקדים של

[175] מפריש ממנו תרומה על יין אחר

[176] נכנסו ושמעו בבי״מד

[177] שם עיר

[178] מחט אבוד היא בחזקת טומ׳-אם היא חלודה, נטהרה

מוצאי החג, ובהוצאת סמדר, ובשעת כניסת מים לבוסר יש עניין סגוליי. שבאלו הפרקים דרך היין להחמיץ

יין מגיתו מפרישין עליו בחזקת שהוא יין עד ארבעים יום. ר' יהודה אומר עד הפרק]

רבי חייה בר ווה שאל, בא בתוך שלשה ימים, ומצאו חומץ, חומץ ברור הוא מתחלה, או מיכן ולהבא? שהרי א"א לומר ג' יום למפרע [קודם גמר מ' יום!]

ר' יצחק שאל, עבר הפרק בתוך ארבעים יום. כוחו של פרק ביטל כח של ארבעים יום, או כח ארבעים יום ביטל כוחו של פרק?

נישמעינה מהדא: המוכר יין לשנה, חייב באחריותו עד החג. קס"ד דמכר בר"ה, אלמא כח של קידוש מבטל כח של מ' יום! א"ר יודן תיפתר כגון אילין גלילאי דלא קטפין כרמיהון אלא בתר קידומא דחגא, ולית שמע מינה כלום איירי במכר א ח ר החג

ר' קריספה שאל, בכל שנה בודק, או אחת לשלשה שנים? כיון שבדק שנה ראשונה [בפרקים הללו] שוב אינו צריך ויידא אמרה דא: ישן משל אשתקד. מיושן של שלשה שנים. כלומר לא טעמתיהו!

ומדחה נימר, משום הדא מטמועיתה. להיפך: יותר חשוב יין ישן מחדש!

מה? חבית אחת הוא בודק, כולהון תלויות בה, כל אחת וא' הוא בודק? ואין מחמיצות?! כשפותחו לבדוק, מיד הוא מחמיץ! א"ר שמי: אית בני נש מקשין[179] על גרבא מדלעיל, וידעין מה דאית ביה מלגיו: ע"כ שייך לגיטין

הלכה ב

משנה המוכר מקום לחבירו לעשות לו בית, וכן המקבל מקום מחבירו לבנות לו בית חתנות לבנו, בית אלמנות לבתו, בונה ארבע אמות על שש. דברי רבי עקיבה. ר' ישמעאל אומר: רפת בקר הוא זו! הרוצה לעשות רפת בקר בונה ארבע אמות על שש. בית קטן, שש על שמנה. גדול, שמנה על עשר. טריקלין, עשר על עשר. רומו, כחצי אורכו וכחצי רחבו, וראייה לדבר היכל וכתליו. רבן

[179] אי"ל לפתוח, יכולים "להקיש"

שמעון בן גמליאל אומר כבנין היכל[180]?!

גמרא תני: קנטר[181] חייב להעמיד לו שתים עשרה על שתים עשרה.

רב המנונא ספרא שאל לר׳ חנינה, כתוב אחד אומר[182] קומתו שלשים אמה, וכתוב אחד אומר קומתו עשרים אמה. ולא הוה דשמעה, ולא אמרין ליה כלום. שאל לרבי ירמיה, אמר ליה: מן הקרקע ולמעלן שלשים אמה, ומן הדביר ולמעלן עשרים אמה[183] אמר רבי אבהו מה איכפליה[184] דביר. דביר היה עומד מן הקרקע ועד הקורות! דכתיב וספון בארץ מן הקרקע ועד הקורות! אלא מן הקרקע ולמעלן שלשים אמה, מן הכרוב ולמעלן עשרים אמה.

אמר רבי תנחומא מסורת אגדה היא שאין מקום דביר[185] עולה מן המניין. א״ר לוי ולא מקום ארון עולה מן המניין. אמר רבי לוי ותני כן בשם ר׳ יודה בי ר׳ אלעאי: ארון עומד באמצע וחולק הבית עשר אמות לכל רוח:

הלכה ג

משנה מי שיש לו בור לפנים מביתו של חבירו, נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין, ואינו מכניס בהמתו ומשקה מבורו. אלא ממלא ומשקה מבחוץ. זה עושה לו פותחת וזה עושה לו פותחת.

מי שיש לו גינה לפנים מגינתו של חבירו, נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין, ואינו מכניס לתוכה תגרים. ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת. והחיצון זורע את הדרך

נתנו לו דרך מן הצד מדעת שניהן, נכנס בשעה שהוא רוצה ויוצא בשעה שהוא רוצה, ומכניס לתוכה תגרים. ולא יכנוס מתוכה לתוך שדה אחרת. וזה וזה אינן רשאין לזורעה:

180 למה נלמוד מהיכל?

181 Large courtyard

182 בהיכל שלמה

183 ה״דביר״(חלק הפנימי) היה מוגבה 10 אמות

184 מה אפכת ליה דביר? (למה תאמר כזה!)

185 =כרוב

גמרא וזה וזה.. תני החיצון אין זורע את הדרך. דו א"ל: מעלל אנא שרע[186]. הפנימי אין זורע את הדרך, דו אמר ליה: את חייס על דידך ודייש על דידי:

הלכה ד

משנה מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו נטלה, ונתן להן מן הצד, מה שנתן נתן ושלו לא הגיעו

דרך היחיד ארבע אמות. ודרך הרבים שש עשרה אמה. דרך המלך אין לה שיעור. ודרך הקבר אין לה שיעור. המעמד- דייני ציפורין אמרו בית ארבעת קבין.

המוכר מקום לחבירו לעשות לו קבר, וכן המקבל מקום מחבירו לעשות לו קבר: עושה תוכה של מערה ארבע אמות על שש. ופותח לתוכה שמנה כוכין, שלשה מיכן וג׳ מיכן ושנים מכנגדן. והכוכין- ארכן ארבע אמות ורומן שבעה ורחבן ששה. ר"ש אומר: עושה תוכה של מערה שש על שמנה, ופותח לתוכה שלש עשר כוך:

186 כשאני נכנס אני "אטה" (מחמת דוחק הזרעים)

ארבעה מיכן וארבעה מיכן, ושלש׳ מכנגדן, ושנים אחד מימין הפתח ואחד מן השמאל. ועושה חצר על פתח המערה שש על שש כמלוא המיטה וקובריה ופותח לתוכה שתי מערות אחת מיכן ואחת מיכן. ר"ש אומר: ארבע לארבע רוחותיה. סה"כ 52

רבן שמעון בן גמליאל אומר: הכל לפי הסלע:

גמרא רב חייה בר יוסף אמר עושה אותן[187] כמין נגרין[188] א"ל ר׳ יוחנן והלא הכלבים אינן נקברין כן! כיצד עושה? בונה מלפני׳ כבחוץ[189] ואין העוברת נוגעת בו[190]? אינו עבר, בני חדא מדלעיל, וחדא מלרע[191]:

187 "שניס אחד מימין ואחד משמאל"

188 קבורה "מעומד"

189 מכניסן לתוך החצר

190 ויטמאו אנשי החצר!

191 אין יש בעיה של "עבר", יבנו "שתי קומות", והכל בפנים (בבבלי "במעמיק")

פרק שביעי

הלכה א

משנה האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך: היו שם נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים, אין נמדדין עמה. פחות מיכן, נמדדין עמה

ואם אמר לו כבית כור: אפילו היו שם נקעים עמוקים יותר מעשרה טפחים או סלעים גבוהים יותר מעשרה טפחים הרי אילו נמדדין עמה:

גמרא פחות מכאן נמדדים..

רב הונא בשם רב חייה בשם ר' יוחנן: והוא שיהא שם טרשים בית ארבע קבין ולא יותר

ר' יסא בשם ר' יוחנן: ובלבד במעוטי שדהו במובלעים בה.

ובסלע ששילחו בית רובע אין נמדד עמה.

שבאמצע נמדד, שבצד אין נמדד. אי זהו צד ואי זהו אמצע? דבית ר' ינאי אמרי כל שמחרישה סובבתו– זהו אמצע. אין המחרישה סובבתו– זהו הצד.

רחבין כמה? רבי חגי אמר עד ארבע אמות, ר' יוסי בי ר' בון אמר עד ארבעה טפחים.

היה שם נקע א' עמוק עשרה טפחים ואין בו ארבעה מהו?

היה רובה מצד אחד, שאם תפזרנה ויש לה מיעוט, נמדד עמה? נישמעינ' מהדא: דמר ר' יסא בשם רבי יוחנן: ובלבד במיעוט השדה ובמובלעין בה, ובסלע ששילחו[192] בית רובע אין נמדד עמה. היה חלוק[193] נמדד עמה.

היה רובה מצד אחד, שאם תפזרנה ויש בה מיעוט, נמדד עמה. בבבלי- רובן במיעוטה, ומיעוטן ברובה

היה שם נקע אחד ארוך, הוא מצטרף לבית רובע[194]

---

[192] משך שלה

[193] שיכולים לזרוע עליה

[194] אים תרבענה, יהיה בית-רובע

[195]ר׳ חייה בר ווא שאל היה עשוי כמין מקלות, נמדד עמה אי לא? ר׳ יודן בר ישמעאל שאל היה עשוי כמין טבליות של שייש, נמדד עמה אי לא?

ר׳ יצחק בר טבליי שאל, היה עשוי כמין קתדריות–

ממקום דופנו הוא מודד, או ממקום שיפועו מודד? וממילא יש עשרה טפחים:

[195] אריסא קאי (פחות מ10 נמדד)

הלכה ב

משנה "בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל" פחת כל שהוא ינכה הותיר כל שהוא יחזיר

ואם אמר לו "אם חסר ואם יתר" אפילו אם פחת רובע לסאה או הותיר רובע לסאה הגיעו. יותר מיכן יעשה חשבון ומהו מחזיר לו?[196] מעות ואם רצה מחזיר לו קרקע. ולמה אמרו מחזיר לו מעות? לייפות כוחו של מוכר[197]. שאם שייר בשדה בית תשעת קבין ובגינה בית חצי קב וכדברי רבי עקיבה בית רובע, מחזיר לו את הקרקע. ולא את הרובע בלבד הוא מחזיר לו אלא את כל המות׳:

גמרא הכא את מר הגיעו, והכא את מר לא את הרובע בלבד מחזיר לו אלא כל המותר! אמר, מכיון שאת מוציאו לפחות רובע לסאה או הותיר רובע לסאה, מחזירו את למידה בחבל:

[196] לוקח למוכר כשלקח יותר מרובע לסאה

[197] אים אין שיעור 9 קבין בה"מותר", (כגון 30/4=7.5 קבין) חייב הלוקח להחזיר מעות

הלכה ג

משנה "מידה בחבל אם חסר אם יתר" ביטל אם חסר אם יתר מידה בחבל. "הן חסר הן יתר מדה בחבל" ביטל מידה בחבל את הוא חסר הן יתר כדברי בן ננס

"בסימניו במצריו" פחות משתות הגיעו. עד שתות ינכה:

גמרא תני ר' חייה המוכר עבד לחבירו נמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו. נמצא ליסטים או מוכתב למלכות לא הגיעו.

רבי הונא אמר: השתות עצמו, מנכה:

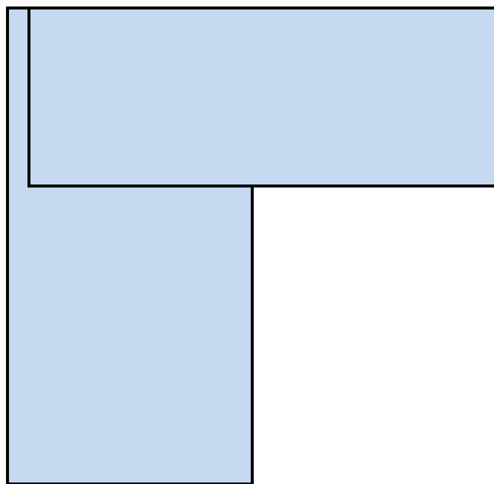
הלכה ד

משנה האומר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך משמנין ביניהן ונוטל חצי שדהו. חצייה בדרום אני מוכר לך משמנין ונוטל חצייה בדרום והוא מקבל עליו מקום הגדר והחריץ ובן חריץ. וכמה הוא חריץ? ששה טפחים. ובן חריץ שלשה:

גמרא תני האומר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך. ופלוני מקיפך, ופלוני מקיפך, וחצי פלוני מקיפך. רב הונא ורב יהודה ור' ירמיה חד אמר נותן לו כמין פנדור–

וחד אמר נותן לו כמין מטלית כזה

וחד אמר נותן לו כמין פסיקיא :rectangle

פרק שמיני

הלכה א

משנה יש נוחלין ומנחילין, נוחלין ולא מנחילין, מנחילין ולא נוחלין, לא נוחלין ולא מנחילין.

אילו נוחלין ומנחילין: האב את הבנים והבנים את האב ואחין מן האב נוחלין ומנחילין

האיש את אמו והאיש את אשתו ובני אחיות נוחלין ולא מנחילין

האשה את בנה והאשה את בעלה ואחי האם מנחילין ולא נוחלין

והאחין מן האם לא נוחלין ולא מנחילין

סדר נחלות כך הוא: איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו הבן קודם לבת וכל יוצאי יריכו של בן קודם לבת. הבת קודמת לאחין וכל יוצאין יריכה של בת קודמין לאחין. האחין קודמין לאחי האב כל יוצאי יריכן של אחין קודמין לאחי האב. זה הכלל: כל הקודם בנחלה יוצאי יריכו קודמין והאב קודם לכל יוצאי יריכו:

גמרא כתיב איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו. תני ר׳ ישמעאל: שינה הכתוב נחלה זאת מכל נחלות שבתורה שבכולן כתוב ונתתם וכאן כתוב והעברתם. עיבור הדין הוא כאילו "עוברין על הדין" שתהא הבת יורשת.

חכמי העכו״ם אומרים בן ובת שוין כאחת. דאינון דריש ובן אין לו. הא אם יש לו, שניהן שוין! התיבון והכתיב ואם אין לו בת[198] הא אם יש לו שניהן שוין[199]?! ואתון מודין דליתי בר[200] אף הכא ליתי בר.

הצדוקין אומרים: בת הבן והבת, שניהן שוין. דאינון דרשי מה בת בנו הבאה מכח בני, יורשתני. בתי הבאה מכוחי, אינו דין שתירשני! אמרו להן: לא אם אמרתם בבת הבן שאינה

---

198 ...לאחיו

199 בת ואחים?

200 אחים יורשים דווקא כשאין בת, ה"ן בת יורשת דווקא כשאין בן

באה אלא מכח האחים[201] תאמרו בבת, שאינה באה אלא מכח הזקן.

עד כדון בן את האב, האב את הבן? מה אם הבן שאינו בא אלא מכח האב הרי הוא יורשו, האב שאין הבן בא אלא מכוחו אינו דין שיורשו. [202]אמר קרא קרוב קודם קודם.

כתיב: וכל בת יורשת נחלה ממטות וגו׳ וכי היאך איפשר לבת לירש שני מטות? אלא תיפתר אביה משבט זה ואמה משבט אחר. עד כדון בת, בן? מה אם הבת שהורעתה כוחה בניכסי האב, ייפיתה כוחה בניכסי האם. בן שייפיתה כוחו בניכסי האב, אינו דין שנייפה כוחו בניכסי האם! נמצאת הבת למידה מן הכתוב, והבן מקל וחומר.

בן קודם לבת בנכסי האם. רבי שמעון בן לעזר אומר משום רבי זכריה בן הקצב כך היה רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: אחד הבן ואחד הבת שווין במטה האם. רבי מלוך בשם ר׳ יהושע בן לוי הלכה כרבי זכריה. ר׳ ינאי קפודקייא הוה ליה עובדא[203]. והוו דיינין[204] רב הונא ורבי יהודה בן פזי ורב אחא אמר לון רבי אחא אחינו שבחוצה לארץ הדיוטות הן והן טועין את ההלכה. ועוד דאינון סמכין על הדא דרבי מלוך בשם רבי יהושע בן לוי ולית הוא כן. ר׳ סימון בשם ר׳ יהושע בן לוי אין הלכ׳ כרבי זכריה. רבי בא בריה דר׳ חייה בשם רבי יוחנן אין הלכה כרבי זכריה בן הקצב. רבי לעזר, רבי יצחק בר נחמן בשם ר׳ הושעי׳ אין הלכה כרבי זכריה.

רב ינאי ורבי יוחנן הוון יתבין, עאל ר׳ יודן נשייא ושאל וכל בת יורשת נחלה ממטות מהו? א״ל מקיש מטה האב למטה האם. מה מטה האב אין לבת במקום הבן, אף מטה האם אין לבת במקום בן. או חילוף מה מטה האם יש לבת במקום בן אף מטה האב יש לבת במקום בן. א״ל ר׳ יוחנן איתא מן תמן! לית אהן גוברא בעי מישמע מילה דאורייתא[205]!

---

[201] והוא בן, וכל יוצאי יריכו—אף בת—קודמין
[202] יכול יהא קודם לבן? ת״ל הקרוב...

[203] ופסקו לו דייני עירו כר׳ זכרי׳
[204] טוב בא לדון לפני...
[205] אין הוא חפץ ללמוד!

והאיש את אמו והאיש את אשתו. לא הוא האיש את אמו הוא האשה את בנה? לא הוא האיש את אשתו הוא האשה את בעלה? רבי יצחק בעי מימר פשטיה ולא אשכח. ומר הדא הילכתא תינייתא[206] בן אין לי אלא בן, בן בן, בת בן, בן בת הבן, מניין תלמוד לומר בן מכל מקום. בת אין לי אלא בת, בן בת, בת בת, בת בן בת מניין? תלמוד לומר בת מכל מקום. אחים אין [לי] אלא אחים, בני אחים בנות אחים בני בנות אחים מניין? תלמוד לומר לשאירו הקרוב מכל מקום:

הלכה ב

משנה בנות צלפחד נטלו שלשה חלקים בנחלה: חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים, וחלקו עם אחיו בניכסי חפר, ושהיה בכור נטל שני חלקים:

גמרא בנות צלפחד אמרו לפני משה רבינו אם אנו בנות צלפחד נירש את אבינו, אם אין בנות צלפחד תתייבם אמינו! מיד ויקרב משה את משפטן לפני ה׳. אמר לו הקדוש ברוך הוא: כן בנות צלפחד דוברות תן להן אחוזת נחלה. תן להן בקרקעות תן להן במטלטלין תן להן חלק אביהן בתוך אחי אביהן.

ר׳ יאשיה אמר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ דכתיב לשמות מטות אבותיו. ואם כן מה תלמוד לומר לאלה? אלא מפני הנשים ומפני הקטנים.

רבי יוחנן אמר לבאי הארץ נתחלקה הארץ שנאמר לאלה תחלק. אם כן מה תלמוד לומר לשמות מטות אבותיו? משונה נחלה זו מכל נחלות שבעולם שכל נחלות שבעולם חיים יורשין מתים וכאן מתים יורשין חיים.

תני ר׳ יהושע בן קרחה אומר ליוצאי מצרים ולעומדים בערבות מואב נתחלקה הארץ. כיצד? מי שהיה מיוצאי מצרים ומעומדים בערבות מואב נטל שני חלקים. מיוצאי מצרים ולא מעומדים בערבות מואב, מעומדים בערבות מואב ולא מיוצאי מצרים נטל חלק אחד.

---

[206] רצה לומר "פשט" ולא יכול, ואמר דרשה אחרת

בנות צלפחד נטלו שלשה חלקים: חלק אביהן שהיה עם יוצאי מצרים[207] וחלק אביהן בתוך אחי אביהן. ושהיה בכור נוטל שני חלקים.

אמר ר׳ יוסי מתניתא לא אמרה כן אלא נתן תתן להם אחוזת נחלה– זו היא נחלת אחי אביהן. הדא הוא דכתיב ויפלו חבלי מנשה עשרה. שמת אח צלפחד וירשו גם חלקו

יהושע וכלב נטלו שלשה חלקים. חלקן עם יוצאי מצרים. וחלקן עם העומדים בערבות מואב. ונטלו חלק מרגלים. הדא הוא דכתיב ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים וגו׳. אבל חלק מתלוננים ועדת קרח נפל לאמצע. ובניהם, בזכות אבי אביהן ואמותיהן. הדא הוא דכתיב ובני קרח לא מתו.

רבי מושלו[208] משל למה הדבר דומה לשני אחים שותפין שיצאו במצרים לזה תשעה בנים ולזה בן אחד וירשו בית חמשה כורין, כל אחד ואחד נוטל לתך. החזירם לאבותיהן וחלקום, נמצא בן זה נוטל מחצה ובני זה נוטלין מחצה. ר׳ דוסתאי בן יהודה מושלו משל למה הדבר דומה לשני אחים כהנים שותפין שהיו עומדין על הגורן לזה תשעה בנים ולזה בן אחד ונטלו בית עשרה קבין החזירום לאבותיהן וחלקום נמצא בן זה נוטל מחצה ובני זה מחצה.

רבי יוחנן מתיב והבאתי אתכם אל ארץ אבותיכם וגומר. אם מתנה למה ירושה? ואם ירושה למה מתנה? אלא מאחר שנתנה להן לשום מתנה חזר ונתנה להן לשום ירושה.

א״ר הושעיה כל מקום שנאמר מורשה לשון דיהא[209] התיבון והכתיב מורשה קהלת יעקב אמר לית דיהא סוגין מיניה. מן דו לעי היא משכח כולה[210]:

הלכה ג

משנה אחד הבן ואחד הבת בנחלה אלא שהבן נוטל פי שנים בניכסי האב ואינו נוטל פי שנים בניכסי האם

---

[207] צלפחד יצא ממצרים

[208] נצ״מ נתחלק׳

[209] צרה

[210] אין צרה גדולה ממנו, אחר שעמל, שוכח הכל!

והבנות ניזונות מניכסי האב ואינן ניזונות מניכסי האם:

גמרא כתיב בכל אשר ימצא לו וגו׳ כיצד יורש בראוי כבמוחזק כיצד? מת אביו[211] בחיי אבי אביו, נוטל[212] פי שנים מניכסי אביו ואין נוטל פי שנים מניכסי אבי אביו. ואם היה אביו בכור[213], כשם שנטל מניכסי אביך כך נוטל בניכסי אבי אביו.

ריש לקיש בשם אבא בר דלייה נאמר משפט לעניין כפילה ונאמר משפט לעניין פשוטה. מה לעניין פשוטה, את רואה את הבן כילו קיים, ליטול פשיטות אביו. אף לעניין כפילה, את רואה את הבן כילו קיים ליטול כפילת אביו:

הלכה ד

משנה האומר איש פלוני בני בכור לא יטול פי שנים. איש פלוני בני לא יירש עם אחיו. לא אמר כלום. שהתנה על מה שכתוב בתורה

[211] הפשוט
[212] נכד הזה שהוא בכור
[213] אף שמת קודם אבי-אביו

המחלק נכסיו על פיו ריבה לאחד ומיעט לאחד, השווה להן את הבכור, דבריו קיימין. ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום.

כתב בין בתחילה בין באמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין:

גמרא ר׳ לא, השווה את הבכורה לאחין. אמר לון רבי חגיי ולא קרייא היא לא יוכל לבכר! אמר רבי לעזר העבודה שיכול אלא שאינו רשאי. יכיל הוא, משם מתנה:

כתב בין בתחילה בין באמצע בין בסוף משם מתנה דבריו קיימין. אמר רבי הושעיה: יינתן לאיש פלוני ירושה שהורשתיו. יירש איש פלוני מתנה שהורשתיו. יירש פלוני ירושה שנתתי לו.

כתבו ותנו שדה פלוני לפלוני. רבי לעזר ור״ש בן יקים אעלון עובדא קומי ר׳ יוחנן אמר לו אם לזכרון דברים, יכתבו ויתנו. אם לזכותו בכתב, כל עמה מודו שאין אדם מזכה בכתב לאחר מיתה. שמואל שאל לרב חונה, מתנה שכתוב בה בלשון מכר מהו? א״ל ארכביה אתרי

ריכשי ברקי. סומין א"ר חזקיה תמן אמרין מייתו תרין סוסיין חיוורין ומרכיבין על תריהון, ודין אזלא בדא ודין אזלא בדא, ומשתכח לא צייד כלום: יש לו הגריעותא של שניהם

הלכה ה

משנה האומר איש פלוני יירשני במקום שיש בת. בתי תירשני במקום שיש בן. לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה.

רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין, ועל מי שאין ראוי לו ליורשו אין דבריו קיימין:

גמרא אמר ר' יוחנן: לא א"ר יוחנן בן ברוקה אלא על בן בין הבנים, ועל בת בין הבנות. בת בין הבנים, אח בין הבנות לא

אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. רבי שאל לר' נתן,.. ר' חייא בר בא אמר, אכן שאילה: מאי טעמא דר' יוחנן בן ברוקה. רבי זעירא אמר, הכן שאלה: מה ראו לומר הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. א"ל ואת לא שניתה לנו כן אינון ירתון[214]. כיני מתנית' אינון יטלון. אמר ר' זעירא ואפילו כמאן דאמר ירתון כח ב"ד מיופה. כמה דתימר תמן אין אדם מזכה[215] בלשון מתנה והכא מזכה. ודכוותה אין אדם מזכה בלשון ירושה והכא מזכה.

תמן תנינן רשב"ג אומר: אם מתה יירשנה[216] שהתנה על מה שכתוב בתורה. רב ירמיה בשם רב הלכה כרשב"ג אבל לא לענין דבריו. הלכה כרשב"ג שאם מתה, יורשה. אבל לא לעניין דבריו–מפני שהתנה על הכתוב בתורה והמתנה על הכתוב בתורה תנייו בטל. בתנאי שאינו של ממון וכא בתנאי ממון נן קיימין! מה טעמא דרב? בסוף הוא זכה[217].

[דמר ר' יוחנן, מכרה ונתנה[218] בדין הוא להיות קיים. מ"ט? לבסוף הוא זוכה. ולמה אמרו מכרה בטל? שלא

---

[214] כתובת בנין דכרין אינון ירתון... אלמא הלכה כריב"ב (בבלי)

[215] דבר שלא בא לעולם

[216] נשא אשה והתנה עמה "ע"מ שלא יירשנה"

[217] כיון שאין זוכה בנכסיה רק לאחר מיתה, ל"מ התנאי

[218] האשה בנכסי מלוג שלה

תהא מברחת נכסיה מבעלה ואומרת שלי הן.]

רבי יוסטיני הוה ליה עובדא קומי רבנן[219] וחייבוניה, קם קומי ריש לקיש אמר זיל חות לניכסך[220]. ר' ירמיה בעא קומי ר' זירא, אמר רב בסוף הוא זכה בהן[221]

מאן אינון רבנן דר' יוסטני? וירש אותה. יכול כשם שהוא יורשה כך היא יורשתו? ת"ל אותה. הוא יורשה, היא אינה יורשתו. א"ר יוחנן דברי חכמים: אביה יורשה, אחיה יורשים אותה

התיב ר' בא בר ממל אם אומר את, שיורשת אשה דבר תורה מעתה ייֵרש את ארוסתו! כמה דתימר מן הקרובה לא גרושה. ודכוותה הקרובה לא ארוסה. התיב רב המנונא אם אומר את שאשה יורשת דבר תורה, מעתה ייֵרש הבעל בראוי כבמוחזק אמר רבי יוסי כך שנה רבי אין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק! אמר רבי יוסי בי רבי בון הרי בכור הרי ירושתו תורה ואינו יורש בראוי כבמוחזק!!

אמר רבי יצחק וילין[222] דכתבין אין מיתת דלא בנין, כל דלה יחזור לאביה, תנאי ממון הוא ותנאו קיים.

ושגוב הוליד את יאיר וגו' וכי מניין היו ליאיר ערים בהר הגלעד? אלא שנשא אשה מבנות מנשה, ומתה, וירשה. אם אומר את שאין[223] ירושת אשה דבר תורה, נימר ויהי לשגוב אלא ויהי לו ליאיר. ודכוותה ואלעזר בן אהרן מת. וכי מניין היו לו לפינחס בהר אפרים? אלא שנשא אשה מבנות אפרים וירשה. אם אומר את שאין ירושת אשה דבר תורה נימר ויהיה לאלעזר אלא ויהי לפינחס:

הלכה ו

משנה הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו מה שעשה עשוי אבל אין רוח חכמים נוחה הימנו רבן שמעון בן גמליאל אומר אם לא היו בניו נוהגין כשורה זכור לטוב:

---

219 ע"מ שלא יירשנה

220 כרשב"ג ס"ל

221 ושפיר אפשר להתנות בחייה! (כנראה סברא הפוכה מלעיל)

222 ואילין

223 שאין!

גמרא א"ר בא בר ממל הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו עליו הוא אומ' ותהי עוונותם על עצמותם. כהדא חד בר נש אפקד ניכסיי גבי ר' בא בר ממל, א"ל, אין הויין בנוי דהנייה, הב לון פלגא וסב פלגא[224]. אתון בנוי ונסבין פלגא. בתר יומין אתון בעיין מיעור עימיה[225] אמר לון לא אמר לי אבוכון אלא אי הוין בניי דהנייה הב לון פלגא וסב פלגא. כדון אתון קקו פדיפטי[226] הבו לי מה דיהבית לכון!!

הלכה ז

משנה האומר זה בני נאמן. וזה אחי אינו נאמן. ויטול עמו בחלקו. מת ,יחזרו נכסים למקומן. נפלו לו נכסים ממקום אחר יורשו אחיו עמו.

מי שמת ונמצאת דייתיקי קשורה לו על יריכו, הרי זו אינה כלום.

זכה בה לאחר, בין מן היורשין ובין שאין מן היורשין, דבריו קיימין:

גמרא אם היו מוחזקין בו שהוא בנו ובשעת מיתתו אמר אינו בני, ושאינו בנו אמר בני נאמן. היה עומד בצד המוכס ואמר[227] בני הוא וחזר ואמר עבדי הוא נאמן. עבדי הוא וחזר ואמר בני הוא אינו נאמן. אית תני תניי נאמן. א"ר מנא כגון אילין נפתאי דמשעבדין בבניהון יתיר[228].

האומר יינתנו נכסיי לפלוני והוא[229] כהן והיו שם עבדים אף ע"פ שאמר אי איפשי בהן, יאכלו עבדיו בתרומה. רשב"ג אומר: מכיון שאמר אי איפשי בהן, זכו בהן היורשין. א"ר לא בסתם חלוקין. מה נן קיימין? אם דבר בריא שרוצה בהן, כל עמא מודו שיאכלו עבדיו בתרומה. ואם דבר בריא שאינו רוצה בהן, כל עמא מודו שזכו בהן היורשין? אלא כי נן קיימין בסתם. רבנן סברין משעה ראשונה היה רוצה בהן, ועכשיו חזר בו. רשב"ג אומר: מכיון שאמר אי איפשי זכו בהן היורשין.

[224] תן להם מחצה וטול אתה מחצה
[225] רצו לערער עמו
[226] Degenerate

[227] בשעת המכס "בני" כדיי לפטור ממכס
[228] ור"ל שמשמש לו כעבד
[229] המקבל

תני ר"ש בן גמליאל אומר: דייתיקי מבטלת דייתיקי. אין מתנה מבטלת מתנה. ר' אבא בר חנה ר' יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין כל שאילו יבריא ויחזור בדייתיקתו, חוזר אף במתנתו. כהדיא אחתיה דר' חונייא כתבת ניכסה לרבי חונייא. צרכת וזבנת לבעלה. מן דדמכת אתא בעי מיעור עימיה. א"ל ולמה לא תבעתינון בחייה אמר ליה לא בעית מעיקתה, אף על פי כך אפיק רבי אמי[230]:

הלכה ח

משנה הכותב נכסיו לבניו, צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה. דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אינו צריך

הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו, האב אינו יכול למכור מפני שהן כתובין לבן, והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב

מכר האב, מכורין עד שימות. מכר הבן, אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב. האב תולש ומאכיל לכל מי שירצה. ומה שהניח תלוש הרי הוא של יורשין:

[230] וזכה הבעל דחוזרת במתנתה

גמרא רבי שמעון בן יקים אעיל עובדא קומי ר' יוחנן מהיום לאחר מיתתו מתנתו מתנה, מהיום ולאחר מיתה אינו גט! חברייא אמרין כן א"ל, אינה היא איסרטה[231]. א"ר יוסי בי ר' בון כן א"ל, אינה כגיטין ואינה כמתנה. א"ר לא, במתנה אם כתב מהיום מתנה ברורה היא, לאי זה דבר כתב בה לאחר מיתה? לשייר בה אכילת פירות. אבל בגיטין אם כתב בה מהיום כרות הוא, לאי זה דבר כתב בה לאחר מיתה? לשייר לו גופה. א"ר בון בר כהנא קומי רבי לא, לשייר לזה מעשה ידיה! א"ל לא מצינו אשה נשואה לזה ומעשה ידיה לזה. ר' זירא מקיים ליה[232] וצווח ליה בנייה דאורייתא.

האומר טבי עבדי עשיתי בן חורין, עשיתיו בן חורין, עושה אני אותו בן חורין, הרי הוא בן חורין, הרי זה בן חורין, הרי זה זכה. ר' חייא בשם ר' יוחנן: ובלבד בשטר. ייעשה בן חורין, ר' אומר זכה וחכמים אומרים לא זכה.

[231] "לא זו הדרך"

[232] האי סברא וקיבלו "בוני-תורה"

האומר שדה פלוני נתתי לפלוני, נתונה לו, תהא שלו, והרי הוא שלו, הרי הוא שלו. ינחל פלוני בנכסיי, יחזיק פלוני בנכסיי, לא אמר כלום.

תינתן לו מתנה, ר' אומר זכה וחכמים אומרים לא זכה, וכופין את היורשים לקיים דברי המת.

תני רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף הכותב דיאתימון[233] בלעז הרי זו כמתנה. ר' חגין בשם רבי יהושע בן לוי חיזרתי על כל בעלי לשונות לידע מהו דיאתימון ולא אמר לי אדם דבר.

האומר יינתנו נכסי לפלוני, מת פלוני לפלוני, מת פלוני לפלוני, הראשון ראשון קודם. מת השני בחיי ראשון, הראשון אוכל פירו', ואם מת[234] יחזיר ליורשי הנותן. מת השלישי בחיי שני, הראשון אוכל פירות, ואם מת יחזיר ליורשי הנותן[235]. מת השני והשלישי בחיי ראשון, הראשון אוכל פירות וקונה קרקע[236] דברי ר'. רבן שבג"א: אין לו אלא אכילת פירות בלבד[237]. חזקיה אמר הלכה כרבי.

א"ר ינאי מודה רבי שאינו נותנה במתנת שכיב מרע. רבי יוחנן אמר ולא במתנת בריא. כהדא ההיא איתא, צרכת וזבנת לבעלה[238] רבי חייה בר מדייא אעול עובדא קומי ר' יוסי לא כן א"ר ינאי מודה רבי שאינה נותנה במתנת שכיב מרע! א"ל ר' יוחנן ולא כמתנת בריא הוא[239]?! הדא איתא מכיון דבעלה זקוק מספקא ליה מזוני ולא כמתנת שכיב מרע הוא[240]. עד כדון זקוק מספקא פיתא וקיטני. דילמא ביעי דילמא תרנגולין?!. אמר רבי יוסי ואילין דכתבי אפילו לוכל דברים מעולין[241]?

לא היה לה קבורה? אמר רבי יעקב בר אחא תניי תמן קבורה כמזונות, מן מה דתני הראשון מוכר קרקע ואוכל פירות, הדא אמרה מוכר קרקע ולוקח קבורה.

---

233 לשון יווני "נתתי" לא "אני נותן"

234 =לכשימות הראשון...

235 אין ה שלישי זוכה, כיון שלא בא ליד שני

236 =מוכר הקרקע למי שירצה-

237 כיון שאמר "אחריך...", לא רצה ליתן לו הגוף

238 ??? מכרה נכסי מלוג שלה, לבעלה-דומה ל"ראשון שמוכר במקום אחריך..."

239 דווקא "מכירה" שיש בה צורך הרבה

240 אין צורך גדול בהמכירה!

241 שוב הוי כמתנת בריא (כיון שמחוייב מן הדין)

א"ר יוסי ואילין דכתבין אין סנת אין סנות[242] תנאי ממון הוא וקיימנוה רבנן:

הלכה ט

משנה הניח בנים גדולים וקטנים, אין הגדולים מתפרנסין על הקטנים. ולא הקטנים ניזונין על הגדולים. אלא חולקין בשוה. נשאו גדולים[243] ישאו קטנים. אם אמרו קטנים הרי אנו נושאין כדרך שנשאתם אתם[244] אין שומעין להן אלא מה שנתן להן אביהן נתן

הניח בנות גדולות וקטנות[245] אין הגדולו' מתפרנסות על הקטנות, ולא הקטנות ניזונות על הגדולות אלא חולקות בשוה. נישאו גדולות ישאו הקטנות

זה חומר בבנות מבנים: שהבנות ניזונות על הבנים, ואינן ניזונת על הבנות:

[242] אים אמרוד בך.....אים תמרוד בי...

[243] לאחר מיתת אביהם

[244] בחייו

[245] בלי בנים

גמרא רבי ירמיה בעא קומי ר' זירא נסבין רברבייא מאה גרבין ואינון טבין עשרים דינרין[246]. יסבון זעירייא מאה גרבין דינון טבין עשרה דינרין?! אמר ליה כמה דנסבין אילין יסבין אילין: כפי שוויס

[246] לקחו גדולים 100 חביות שוות 20 דינר, יקחו הקטנים 100 חביות שוות 10 דינר?!

פרק תשיעי

הלכה א

משנה מי שמת והניח בנים ובנות, בזמן שהנכסים מרובים הבנים יירשו והבנות ייזונו. נכסים ממועטין, הבנות ייזונו והבנים ישאלו על הפתחים. אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי?! אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון:

גמרא כיני מתני׳: הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים, כשיכלה המותר.

ר׳ ירמיה בשם רב והוא שיהא שם לאילו ולאילו מזונות שנים עשר חדש. שמואל אמר זו דברי רבן גמליאל בר רבי, אבל דברי חכמים עד שיבגרו או עד שינשאו. ואית בה לקולא ואית בה לחומרא פעמים שסמוכין לבגר ופעמים שרחוקות מן הבגר.

בעון קומי ר׳ חייה בר ווה, איך שמעתנה מר׳ יוחנן? אמר לון אנא לא שמעית מיניה הדא מילתא אלא מה דנתן בר הושעיה בעא קמי ר׳ יוחנן היה שם לאילו ולאילו מזון שנים עשר חדש ונתמעטו נכסין א״ל הואיל והתחילו בהיתר התחילו.

ר׳ חנינה ור׳ מנא, חד אמר והוא שיהא בסוף מזון שנים עשר חדש. וחרנה אמר אפילו מתחילה[247]. לא היה שם לאילו ולאילו מזון שנים עשר חדש והוקירו, יש שם מזון לאילו ולאילו שנים עשר חדש[248]? א״ר אמי בבלייא, נישמעינה מהדא: אם עמדו יתומין ומכרו שלהן מכרו, כל שכן אם הותירו יחלוקו.

לא היה שם לאילו ולאילו מזון שנים עשר חדש, מהו שיאמרו בנים לבנות כלום אין לכם אלא מזון שנים עשר חדש. והרי אנו מעלין את המותר כאילו שווה מזון יב״ח-ואח״כ יש לנו ליטול מיד, המותר. א״ר אבדומי נישמעינה מהדא: אם אמרו היתומים הרי אנו מעלין ניכסי אבינו יותר דינר אין שומעין להן.

[247] כיון שהתחילו בהיתר, יגמרו

[248] איבעי ליה "מועטין ונתרבו" מהו?

רב חסדא בעי היה שם לאילו ולאילו מזון שנים עשר חדש ואלמנה לזון מהו[249]? ודא דתימר והוא שיהא שם לאילו ולאילו מזון שנים עשר חדש חוץ מכתובת אשה חוץ ממלוה בשטר חוץ ממלו' בעדים חוץ מקבורת', חוץ ממזונות אלמנה חוץ מפרנסת בנות[250]? נישמעינה מן הדא: אלמנה ובנות שתים שוות, אלמנה ובנים שניהן שוין, אין אלמנה דוחה לבנות, ולא בנות דוחות לאלמנה. פעמים שהאלמנה דוחה לבנות על ידי בנים[251].

כשם שהאלמנ' דוחה לבנות על ידי בנים, כך תדחה אלמנה לבנים! אמר, ראויה היא לתבוע ולאבד מזונות"[252].

כהדא, ארמלתיה דר' שובתי הות מבזבזה בניכסי', אתון בנוי קרבון לרבי לעזר, אמר לון ומה ניעבידן לכון ואינון עמא שטייא. מי נחתון[253] אמרון לכתובה, לספרא דדינא מה נעביד? אמר לון איתחמון זבנון מן ניכסי, ואתייא ותבעת פרנא ולית לה מזונין[254]! בתר יומין אתת וקבילת לרבי לעזר, אמר לה, יבא עלי אם אמרתי להן דבר! ומה ניעביד ומכת פירושין נגעו בה. מייעץ רעה. אך מראה עצמו כצדיק

רב חננאל בשם רבי זעירא בשם אבא בר ירמיה שני דברים אמר חנן והלכה כמותו. שבעה דברים אמר אדמון ואין הלכה כמותו. ר' בא בר זבדא בשם ר' יצחק בן חקולה כל מקום ששנינו אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כאדמון

שמואל אמר זכין לעוברין[255], רבי לעזר אמר אין זכין לעוברין. מתני' פליגא על רבי לעזר: גר שמת וביזבזו ישראל את נכסיו ונודע שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת כולן חייבין

---

[249] מי הוי כנכסין מועטין (והבנים ישאלו)

[250] מי ממעטי הנך?

[251] כשיש בנים ובנות ואלמנה, אלמנה "ממעטת" הנכסים, והוי "נכסים מועטין" שאין לבנים חלק— ושוב (כיון דבנות אכלי רק בתקנתא דרבנן) האלמנה קודמת ונוטלה הכל!

[252] ע"כ שתיהן שוות—משא"כ בהערה הקודמת, נוטלה הכל!

[253] כשיצאו ממנו

[254] עשו עצמכם כמוכרים נכסים והם יבאו לתבוע כתובה ותפטרו ממזונות!

[255] יש קניין וזכייה לעובר

להחזיר. אלמא עובר קונה! מה עבד לה ר׳ לעזר? שנייא היא הכא שהוא בנו

וסיפא פליגא על שמואל מן הדא דרבי יוסה, החזירו הכל, אח״כ מת הבן או שהפילה, כל הקודם באחרונה זכה בראשונה לא זכה. אפילו בראשונה יזכה! לא כן אמר רבי יוסה אף על דשמואל אמר זכין לעוברין, מודי והוא שיצא ראשו ורובו מחיים, הרי אינו בן קיימא!! אמר ר׳ יצחק בר אלעזר משום ייאוש.

הלכה ב

משנה הניח בנים ובנות וטומטום, בזמן שהנכסים מרובין, הזכרים דוחין אותו אצל הנקבות. נכסים מועטין, הנקיבות דוחות אותו אצל הזכרים.

האומר: אם ילדה אשתי זכר יטל מנה, ילדה זכר נוטל מנה. ואם נקיבה מאתים, ילדה נקיבה נוטלת מאתים. אם זכר מנה ואם נקיבה מאתים, וילדה זכר ונקיבה הזכר נוטל מנה והנקיבה מאתים. ילדה טומטום אינו נוטל. ואם אמר כל מה שתלד אשתי יטול, הרי זה יטול. ואם אין שם יורש אלא הוא, יורש את הכל:

גמרא תני: האומר המבשריני אם ילדה אשתי זכר יטול מאתים, ילדה זכר נוטל מאתים. אם נקיבה מנה, ילדה נקיבה נוטל מנה. זכר ונקיבה אין לו אלא מנה. א״ר מנא ביטלה צרת נקיבה שמחת זכר!

הלכה ג

משנה הניח בנים גדולים וקטני׳, השביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע. ואם אמרו: ראו! מה שהניח לנו אבא הרי אנו עושין ואוכלין! השביחו לעצמן.

וכן האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע. אם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת! השביחה לעצמה:

גמרא אמר רבי לא, אם אמרו בבית דין.

דבי ר׳ ינאי אמרי אפילו עירניה[256] רב אמר אפילו סל אפילו קורדום. תני רבי חייה אפילו מחט אפילו מוקף צמיד פתיל.

[256] כלי חרס—כל מה שקנו הגדולים, יש לקטנים חלק

א"ר חנינה המשיא את בנו בבית, זכה בבית. תני רב הושעיה: בבית ולא במטלטלין. רבי לא, חילק את הטריקלין בינו לבין בנו. ר' חגיי בעא רבי יוסי היתה חופתו בקיטון, ועשה לו הסב בטריקלין מהו? אמר ליה, לית חמי מפקא ליה איני רואה שיהא יכול להוציאו

ר' יהושע בן לוי אמר חולקין לקטנים מפני גדולים. אלא עמדו קטנים ומצאו דבר יתר, ומיחו? מי אמרינן דבטל כל החלוקה?

ר' אבהו אמר נשבעין להן. א"ר מנא כל המוציא מחבירו עליו הראייה חוץ מזו. ר' חייה רובה אמר סתם אחין שותפין עד שלשה דורות. א"ר בר בון אף רב המנונא הורי כן.

א"ר אימי בן שנראה חלוק בחיי אביו מה שסיגל סיגל לעצמו. כהדא חד בר נש איתעביד ספר[257] בעא אחוי מיפלג עימיה[258] אתא עובדא קומי ר' אמי אמר כך אנו אומרים אדם שמצא מציאה אחיו חולקין עמו?! חד בר נש נפק לשליחותא בעא אחוי מיפלוג עימיה, אתא עובדא קומי ר' אמי אמר כך אנו אומרים אדם שיצא לליסטייא אחיו חולקין עמו?! ר' הוריינא אחוי דר' שמואל בר סוסרטיי, בעא אחוי מיפלוג עימיה, אמר לו: אלכסנדרי אחוי! ידע את דשבק אבונן אלפים[259]:

וכן האשה וכו'. א"ר לא, אמרה בבית דין:

הלכה ד

משנה האחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות[260] נפל לאמצע. חלה ונתרפא, נתרפא משל עצמו.

האחין שעשו מקצתן שושבינות בחיי האב, חזרה השושבינות חזרה לאמצע. שהשושבינות נגבית בבית דין אבל שילח לו חבירו כדי יין וכדי שמן אינן ניגבין מפני שהוא גמילת חסדים:

גמרא תני האחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות המלך, בזמן

[257] barber
[258] כמשנתינו
[259] דבר מועט ואיני נותן לך כלום מנכסיי שסיגלתי לעצמי!!
[260] אומנות המלך ומשתכרים בה

שבאין מכח הנכסים, נוטלין מן הנכסים. מכח עצמו, נוטלין משל עצמו. כהדא דרב נחמן בר שמואל בר נחמן נתפש לבולי[261] אתא עובדא קומי ר' אמי, אמר, אין אית בניכסוי דנחמן שיתפש בו, ינתן לו מנכסיו. ואם לאו ינתן לו מן האמצע.

חלה ונתרפא נתרפא משל עצמו. תני רשב"ג אומר: כל מכה שיש לה קיצה, מתרפא מכתובתה. שאין לה קיצה מתרפא מן הנכסים. כהדא קריבתיה דר' שמעון בר ווא הוות חששה עיינה, אתת גבי ר' יוחנן אמר לה קציץ הוא אהין אסייך? אין קציץ מן פרניך[262]. אין לא קציץ בעליך יהיב ליך[263]. ולא כן תנינן אל תעשה עצמך כערכי הדיינין?! ומר ר' חגיי בשם ר' יהושע בן לוי אסור לגלות ליחיד דינו. אמר, ידע הוה רבי יוחנן דהוא איתא כשירה, בגין כן גלי לה.

בעלה בעי הן דקציץ, והיא בעייה הן דלא קציץ, למאן שמעין? לא לבעלה!

אמר ר' מתנייה הדא דתימר בהוא דלית בעל דיניה עימיה, ברם בהוא דאית בעל דיניה עימיה, א"ל מילתא: שרי לדיין להדין לייעץ לו

הלכה ה

משנה השולח סבלונות לבית חמיו, שילח שם מאה מנה ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר, אינן ניגבין. לא אכל שם סעודת חתן הרי אילו נגבין.

שילח סבלונות מרובין כדי שיבואו עמה לבית בעלה, הרי אילו נגבין. סבלונית מועטין כדי שתשתמש בהן והיא בבית אביה, אינן נגבין:

גמרא חד בר נש שילח לארוסתו סבלונות מרובין אמרו ליה קריבוי לא תטעום תמן כלום. אזל ולא שמע לון, וכל[264]. ונפל ביתא וזכון בכולא.

חד בר נש שילח לארוסתו עשרים וארבע קריות[265] מיני חרת[266] בין פסח

[261] senate
[262] הרי הוא מכתובתייך
[263] כמזונות

[264] =אכל
[265] =קרונות
[266] ???מיני ירק

לעצרת ולא איתקשי לרבנן אלא מנן אייתי זרע דכיתן וזיתין.

ר׳ פרידא אוקר לרבי יהודה נשייא תרין פוגלין[267] בין ריש שתא לצומא והוה פקי שמיטתא והוה אית בון טעונא דגמלא. אמר ליה רבי לית אינון אסירין! לאו ספחין אינון?! אמר ליה בפקי שמיטתא איזדרעין[268]. באותה שעה התיר ר׳ ליקח ירק מוצאי שביעית מיד:

הלכה ו

משנה שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים, שייר קרקע כל שהוא, מתנתו קיימת. לא שייר קרקע כל שהוא, אין מתנתו קיימת.

לא כתב בה שכיב מרע, והוא אומר שכיב מרע הייתי[269], והן אומרין בריא היה, צריך להביא ראייה ששכיב מרע היה. דברי ר״מ. וחכמים אומרים: המוציא מחבירו עליו הראייה:

גמרא רב ירמיה בשם רב: שייר מטלטלין לא עשה כלום[270]. אלא הניח לו מעות ולקח קרקע, כמי ששייר לו קרקע[271]. ודא דתימר לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה, באותו שהבריא. אבל אם לא הבריא, הדא היא דמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: עשו דברי שכיב מרע כבריא שכתב ונתן. והוא שמת מאותו החולי.

מסוכן שחילק נכסיו בין בחול בין בשבת מה שעשה עשוי. ואם היה בריא עד שיקנה בכסף בשטר ובחזקה.

א״ר יוחנן: ניטמא בספק בקעה, בין בימות החמה בין בימות הגשמים =א״י מתי נכנס [בקעה בזמן הגשמים היא רה״י] מחלוקת רבי מאיר[272] וחכמים. בא לישאל בימות החמה נשאלין לו כימות החמה, בימות הגשמים נשאלין לו כימות הגשמים. לר״מ אזלינן בתר זמן השאלה אמר רבי יוחנן ובלבד ימים הסמוכי׳ לגשמים. כגון שבא לשאול בשבט

[267] שני צנונות

[268] במוצאי שביעית נזרעו

[269] ורוצה לחזור, כש״מ שכתב כל נכסיו

[270] לא מיקרי ״שיור״, ובטלה מתנתו כשעמד

[271] והוי שיור—דהא לקח קרקע במעות ששייר

[272] לר״מ אזלי׳ בתר השתא

תשעט, וספק לו אם נכנס בחורף או בקיץ תשעח-- אזלינן בתר השתא ומטהרינן ליה---אבל המתין לשאול עד חורף תשפ, אין כאן "חזקה דהשתא"

ר' ינאי בשם ר' יד השטרות לתחתונ'[273]. א"ל ר' יוחנן ולא מתניתא היא לא כתב לה שכיב מרע והוא אומר שכיב מרע וכו'. והוה ר' יניי מקלס ליה הזלים זהב מכיס. בני אל יליזו מעיניך וגו'.

חד טלי[274] זבין ניכסוי, אתא עובדא קומי ר' חייה בר יוסף ור' יוחנן. ר' חייה בר יוסף אמר: חזקה על בן דעת חתמו, רבי יוחנן אמר: מכיון שקיבל עליו לעקור נכסין ממשפחה, עליו להביא הראייה. אומר רבי יוחנן יד השטרות לתחתונה. ור' חייא בר יוסף אמר: יד שטרות לעליונה.

רבי יסא בעא קומי ר' יוחנן, מה? כרבי אתה פוסק כרבי? דרבי אמר יד בעל השטר לתחתונה?! אמר ליה ריו"ח לר' יסא דברי הכל היא יד השטרות לעליונה[275]! אמר ר' יסא לריו"ח והיך את אמרת אתא עובדא קומי ר' חייה בר יוסף ואמר חזקה על בן דעת חתמו, ואת אמרת מכיון שקיבל עליו לעקור נכסים ממשפחה למשפחה עליו להביא ראייה!!

אמר ליה אנא לא אמרית הדא מילתא[276]!

אמר רבי זירא קומי רבי יסא, אפילו בעי ר' יוחנן מיכפור. ולא כן אמר רבי יניי בשם רבי: יד בעל השטר לתחתונה. א"ל רבי יוחנן ולאו מתני' היא....

אלא חכמים שהם כרבי. על כרחך הודה ריו"ח דחכמים דמשנתנו, כרבי ס"ל

רב ירמיה בשם רב הלכה כר"מ.

שמואל אמר: חילופין היא מתניתא. מפכי' ר"מ ורבנן דמתניתין

מהו ראיה? חברייא רברבייא אמרי: עדים עדי השטר יאמרו שבכ"מ היה. חברייא זעירייא אמרי: אין עדים ל"מ עדי השטר! [רק עדים אחרים] כלום פליגי על העדים?! למה אין עדי השטר נאמנים? אמר רבי אחא

273 בעלמא כשיש ספק בשטר

274 ילד

275 ו"ראי" דחכמים , היינו קיום השטר!

276 כפר ריו"ח

כיון שאמר להם לכתוב שכיב מרע ולא כתבו, שקרנים הם:

הלכה ז

משנה המחלק נכסיו על פיו, רבי אליעזר אומר: אחד בריא ואחד מסוכן, נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה. ושאין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה. אמרו לו: מעש׳ באימן של בני רוכל שהיתה חולה ואמרה תינתן כבינתי לבתי והיא בשנים עשר מנה, ומתה, וקיימו חכמים את דבריה!

אמר להן: בני רוכל תיקברן אימן[277]!

גמרא עד כדון בשהיו קרקעות ומטלטלין במקום אחד, היו קרקעות במקום אחד ומטלטלין במקום אחר? מי מהני אגב? א״ר בון נישמעינה מהדא: אמר להן ר׳ אליעזר מעשה במרוני שהיה בירושלים והיו לו מטלטלין הרבה ומבקש לחלקן אמרו לו אין לך תקנה אלא אם כן קנית קרקע. מה עשה? הלך וקנה סלע אחד סמוך לירושלים. אמר חצייה צפוני אני נותן לפלוני ועמו מאה צאן ומאה חביות של יין. מחצייה דרומי אני נותן לפלוני עם מאה חביות של שמן. ובא מעשה לפני חכמים וקיימו את דבריו!

א״ר חנניה קומי רבי מנא, ולא שכיב מרע הוא?! לפי שבכל מקום אין אדם מזכה אלא בכתב וכא אפי׳ בדברים, לפי שבכל מקום אין אדם מזכה עד שיהיו קרקעות ומטלטלין במקום אחד וכא אפי׳ קרקעות במקום אחד ומטלטלין במקום אחר.

א״ל ולא כרבי אליעזר היא, שנייא היא שכיב מרע דרבי ליעזר כבריא דרבנן?!

תמן תנינן רבי עקיבה אומר קרקע כל שהוא! אלמא ל״ב לבורין א״ר מתנייה תיפתר מקום שיבולת אחת ומרגלית טמונה בו.

א״ר יוסי בי רבי בון עילא[278] היה רוצה לקללן שהן זורעין כורכמין בכרם:

---

[277] אין מביאין ראי׳ ממנה

[278] עלילה מצאו חכמים לקללן לפי שנטעו כלאים בכרם

הלכה ח

משנה וחכמים אומרים: בשבת דבריו קיימין מפני שאינו יכול לכתוב אבל לא בחול. רבי יהושע אומר: בשבת אמרו, קל וחומר בחול[279]!

כיוצא בו: זכין לקטן ואין זכין לגדול. ר׳ יהושע אומר: לקטן אמרו, קל וחומר לגדול:

גמרא אית תניי תני ומחליף[280]. רבי יהושע בן לוי אמר כיני מתניתא: אם בשבת אמרו קל וחומר בחול.

סיפא אית תניי תני ומחליף. ר׳ יהושע בן לוי אמר כיני מתניתא: אם בקטן אמרו קל וחומר בגדול:

הלכה ט

משנה נפל הבית עליו על אביו, או עליו ועל מורישיו, והיתה עליו כתובת אשה ובעלי חוב, יורשי האב אומרים: הבן מת ראשון ואחר כך מת האב. ובעלי החוב אומרים: האב מת ראשון ואחר כך מת הבן. בית שמאי אומרים יחלוקו. ובית הלל אומרין הנכסים בחזקתן[281]

נפל הבית עליו ועל אשתו, יורשי הבעל אומרים האשה מתה ראשון ואח"כ מת הבעל. ויורשי האשה אומרים הבעל מת ראשון ואחר כך מתה האשה[282]. ב"ש אומרים: יחלוקו. וב"ה אומרים: הנכסין בחזקתן. כתובה בחזקת יורשי הבעל, ונכסין הנכנסין והיוצאין עמה[283] בחזקת יורשי האב

נפל הבית עליו ועל אמו[284] אילו ואילו מודין שיחלוקו. אמר ר׳ עקיבה: מודה אני בזה שהנכסים בחזקתן! אמר לו בן עזאי על חלוקין אנו מצטערין[285] אלא שבאת לחלוק עלינו את השווין:

[279] שסיך קנין כתיבה ק"ו שיועיל קניין אחר

[280] גרסו כן: בחול אמרו ק"ו בשבת (וכן בסיפא הפכו)

[281] =יורשי האב

[282] ותובעים כתובה, צאן ברזל, נכסי מלוג

[283] =מלוג ול"ב

[284] ונחלקו יורשי האם ויורשיו ליטול בנכסי האם

[285] אף בשתי בבות הקודמות מסתברא טעמא דב"ש! ובאת לומר בבבא בתרא דכו"ע מודים לב"ה?!

גמרא אמר ר' שמואל בר רב יצחק זאת אומרת שבן עזאי חבר ותלמיד לרבי עקיבה[286]:

[286] שדיבר עימו בלשון הזה

פרק עשירי

הלכה א

משנה גט פשוט עידיו מתוכו ומקושר מאחוריו. פשוט שכתבו עידיו מאחוריו, ומקושר שכתבו עדיו מתוכו שניהן פסולין. ר' חנניה בן גמליאל אומר: מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר, מפני שהוא יכול לעשותו פשוט.

רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה:

גמרא ומניין לגט המקושר? א"ר אימי ואקח את ספר המקנה ואת החתום– זה המקושר. ואת הגלוי– זה הפשוט שבמקושר. ואת המצוה ואת החקים– שבין זה לזה. אלא שזה בשנים וזה בשלשה, זה מתוכו וזה מאחריו. ורבנן דקיסרין אמרין ואקח את ספר המקנה– זה הפשוט. ואת החתום– זה המקושר. ואת הגלוי– זה הפשוט שבמקושר. ואת המצוה ואת החוקים– שבין זה לזה, אלא שזה בשנים וזה בשלשה וזה מתוכו וזה מאחוריו.

ר' אידי בשם ר' ירמיה: הלכה מקושר כך הוא כותב: שם המלוה ושם הלווה ושם העדים וזמן. ומקשרו. וחוזר וכותב כן מלמטה [משמע דדרכן היה לכפול הכל מלמטה בקשור] והעדים חותמין מלמטה. =אחורי השטר וחש לומר שמא זייף? אמר רב הונא: לעולם אין העדים חותמין מלמטן, עד שיקראו בו מלמעלן אני פלוני בן פלוני מקובל עלי כל הכתוב למעלן.

ר' בא בשם רב ירמיה: צריכין העדים לא להיות רחוקים מן הכתב מקום שתי שיטין. ר' אידי בשם רב ירמיה מקושר עדיו לארכו. פשוט עידיו לרחבו. אהן מלגיו ואהן מלבר.

א"ר מנא כיצד העדים חותמין בגט המקושר? אמר רב הונה בין קשר לקשר. אמר ר' אידי ובלבד שלא יהא בין עדים לשטר מקום שני שיטין.

שמעון בר ווא בשם ר' יוחנן: חלק מקום שני שיטין לעניין אחר[287], אפילו כל שהוא. א"ר שמואל בר רב

[287] אם הפסיק בעניין אחר

יצחק מתני' אמרה כן עד אחד עברי ועד אחד יווני. שנייהם פסולין עברי גבי יווני לא כענין אחר הוא?!

כמה יהו העדים רחוקים מן הכתב[288]? כדי שיהו מקרים עמו דברי ר'. ר"ש בן אלעזר אומר: מלא שיטה. ר' דוסתא בן יהודה אומר מלא חתימת ידי העדים.

רב ירמיה בשם רב אמר משערין אותו[289] עד כדי לך ולך. באי זה כתב משערין אותו? ר' יסא בשם רבי שובתי מלא חתימת ידי העדים. חזקיה אמר ובלבד לקולא. שאם היה חותם ידי העדים דק והכתב גס, הולכין אחר הגס. חותם ידי העדים גס והכתב דק, הולכין אחר הגס. א"ר יצחק אי הוה כגון יוסי בן ינאי[290] משערין כדי מלך ובן מלך.

#ר' אידי בשם ר' ירמיה צריך להרחיק מן המחק מקום שתי שיטין א"ר יצחק ואפילו פשוט. בלי ריש קשא??

רב אמר מחק או תלות צריך לכתוב זהו קיומו. ריו"ח אמר צריך לכתוב זהו קיומו.

ר' אבהו בשם ר' יצחק בן חקולא: כל מה שאת יכול לתלות במחק תלה. מאי כל מה שאת יכול לתלות במחק תלה? ר' יסא קוצירה חתניה דר' יוסה בשם ר' יוסה: סימפון כתוב מלעיל וסימפון מחוק מלרע, אני אומר גמרו לעשותן קידושין גמורין בגין דלא מיצר שלא לעשות מלריס [הפסק] בתוך שטר ביניה גט מחקיה. ורבנן חששין דלא מיצר ביניה גט[291].

שטר נפק ר' חונה לר' שמי, אוגדוי מחיק, קונטא לא מחיק[292]. א"ר חונה לר' שמי פוק חמי עד ההן אהן קונטא משמש סכום הפחות שמסיים עם ty--, נפק ומר עם טרייאקונטא. thirty מי נפק אמר, הדא מיבעי מיתגרה תלתין, כי באמת היה כתוב שם ty-fif ורצה להרוויח 30 אך יצא נפסד 20 אפסדת עשרין!

---

288 לכתחילה

289 שיעור ב שיטין

290 איש שם העד הוא...משערין ב שיטין כדיי "מלך בן מלך"

291 כתב "תנאי" בקידושין, ומחקיה בסוף, תלינן דגמר לעשות קיד' גמורין-ולא מחק למעלה, כדי שלא "להפסיק בגט"

292 נמחק "שם העשיריות" כגון eight-ty

השיב ר׳ לדברי ר׳ חנניה בן גמליאל. גופו של גט מוכיח עליו אם פשוט הוא אם אינו פשוט! ואיך יעשנו פשוט! מהו גופו של גט? א״ר בא מדמר הונא לעולם אין העדים חותמין מלמטה עד שיקראו בו מלמעלן: אני פלוני בן פלוני מקובל אני עלי כל מה שכתוב למעלן. והתני טופס שטרות כן הוא. א״ר מני טופס שטרות מקושרות כן הוא. א״ר אבין ואפילו תימר הוא פשוט הוא מקושר, בפשוט אינו מעכב במקושר מעכב.

הכל כמנהג... ר׳ יודה אומר במוסיף על ההלכה. פשוט בשנים, מנהג בשלשה–עושין אותו בשלשה. מקושר בשלשה והן עושין אותו בשלשה. פשוט מתוכו, מנהג מתוכו ומאחריו– עושין אותו מתוכו ומאחריו:

הלכה ב

משנה גט פשוט עדיו שנים, ומקושר עדיו שלשה. פשוט שכתב בו עד אחד, ומקושר שכתוב בו שני עדים, שניהן פסולין.

כתוב בו זוזין מאה די הימו סילעין עשרין אין לו אלא עשרים. זוזין מאה די הימו סילעין תלתין אין לו אלא מנה. כסף זוזין די אינון, ונמחקו, אין פחות משנים. כסף סלעין די אינון, ונמחקו אין פחות משנים. דרכונות די אינון, ונמחקו אין פחות משנים:

גמרא תני: זוזין דינון[293], ונמחק מלווה אומר חמשה, והלה אומר אינו אלא שנים. תמן אמרי, בן עזאי ור׳ עקיבה חד אמר נותן שנים ונשבע על השאר, וחד אמר כיון שאילו לא הודה לו כל עיקר לא היה לו אלא שנים, אינו נשבע על מה שהודה:

הלכה ג

משנה כתוב בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתים, מלמעלה מאתים ומלמטה מנה, הכל הולך אחר התחתון.

ואם כן למה כותבין את העליון? שאם תימחק אות אחת מן התחתון ילמד מן העליון:

---

[293] דלינון...

גמרא תני לעולם התחתון ילמד מן העליון במקושר באות אחת או בשתי אותיות. בין חנן לחנני בין ענן לענני באות אחת מקיימין אותו, בשתי אותיות אין מקיימין אותו. ר׳ יצחק שאל מלמעלן כתוב חנן ומלמטן נני מהו ללמד התחתון מעליון חנן, ועליון מתחתון נני?

הלכה ד

משנה כותבין גט לאיש אע״פ שאין אשתו עמו ושובר לאשה אע״פ שאין בעלה עמה ובלבד שיהא מכירן, והבעל נותן את השכר. כותבין שטר ללווה אע״פ שאין המלוה עמו ואין כותבין למלוה עד שיהא הלווה עמו, והלווה נותן שכר. כותבין שטר למוכר אע״פ שאין לוקח עמו ואין כותבין ללוקח עד שיהא המוכר עמו והלוקח נותן את השכר. אין כותבין שטרי אירוסין ונישואין אלא מדעת שניהן והחתן נותן את השכר. אין כותבין שטרי אריסות וקבלנות אלא מדעת שניהן והמקבל נותן את השכר. אין כותבין שטרי בירורין וכל מעשה ב״ד אלא מדעת שניהן ושניהן נותנין את השכר. רשב״ג אומר לשניהן כותבין שנים, לזה בעצמו ולזה בעצמו:

גמרא אמר ר׳ בא צריך שיהא מכיר לשניהן. א״ר לא צריך שיהא מכיר ל א י ש בגיטו ולאשה בשוברה.

מתני׳ פליגא על ר׳ לא. התקין רבן גמליאל הזקן שיכתוב איש פלוני וכל שם שיש לו, אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תיקון העולם. אלמא צריך להכיר שמות שניהן ואפילו כרבי בא לית היא פליגא! בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה: אלמא אי״צ להכיר כלל!

הלכה ה

משנה מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר לו: אם לא נתתי לך מיכן ועד יום פלוני תן לו שטרו הגיע זמן ולא נתן, ר׳ יוסי אומר יתן. ר׳ יהודה אומר לא יתן

מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לפני ב״ד והן עושין לו קיום: איש פלוני בן איש פלוני נמחק שטרו ביום פלוני, ופלוני ופלוני עידיו:

גמרא תני עיצומים[294] ר' אבהו גבי, ר' אחא גבי, רבי אמי גבי, ר' יונה ור' יוסי לא גבי. א"ר מנא אף על גב דלית ר' יוסי גבי עיצומים, מודה בהוא דיהב בריה גו אומנתה ועצמון ביניהון דהוא גבי[295].

אמר רבי עוקבא תנה בכתובות דבי לוי: האומר אבד שטרי, ב"ד עושין לו קיום[296]. תני רשב"ג אומר: אפילו בשטרי בירורין ב"ד עושין לו קיום:

הלכה ו

משנה מי שפרע מקצת חובו ר"י אומר יחליף. ור' יוסי אומר יכתוב שובר. אר"י נמצא זה צריך להיות שומר שוברו מן העכברים! אמר לו ר' יוסי וכן יפה לו ואל ירע כוחו של זה:

גמרא רב אמר עושין לו קיום בית דין[297]. תני ר' חייה אין עושין לו קיום ב"ד גם עדים יכולין. א"ר ירמיה אילו שמע רב מתניתא לא הוה מימר הדא מילתא.

רב אמר צריך להזכיר זמן ראשון בשני. ושמואל אמר אין צריך להזכיר זמן ראשון בשני[298] תני ר' חייה: אין צריך להזכיר זמן ראשון בשני.

ר' יוחנן בעי, אם צריך להזכיר זמן ראשון בשני, על הדא א"ר יוסי וכן יפה לו ואל ירע כח זה?!

תני לא דומה אימת שטר גדול לאימת שטר קטן:

הלכה ז

משנה שני אחין אחד עני ואחד עשיר הניח להן אביהן מרחץ ובית הבד, עשאן לשכר השכר לאמצע, עשאן לעצמו, הרי העשיר אומר לעני קח לך עבדים וירחצו במרחץ! קח לך זיתים ובוא ועשה בבית הבד!

שנים שהיו בעיר שם אחד יוסה בן שמעון ושם אחד יוסה בן שמעון אינן יכולין להוציא שטר חוב זה על זה

294 =אסמכתא
295 אומר לבנו אם לא תלמד אומנות תתחייב לי כך. אם תלמד אתן לך כך
296 =חוזרין וכותבין לו
297 דווקא בי"ד עושין לו "קיום" ומזמן ראשון
298 רק יכתבו "עדים" זמן שני, וכשבא לגבות יבאו ויעידו שההלוואה נעשית מקודם

ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב. נמצא לאחד בין שטרותיו, שטרו של יוסה בן שמעון פרוע שטרות שניהן פרועין. כיצד יעשו? ישלשו, אם היו משולשין יכתבו סימן, אם היו בסימנין יכתבו כהן.

האומר לבנו שטר בין שטרותיו פרוע ואין ידוע אי זהו שטרות כולם פרועין. נמצא לאחד שם שנים, הגדול פרוע והקטן אינו פרוע:

הלכה ח

משנה המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב, אם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב. רשב"ג אומר: אם יש נכסים ללווה בין כך בין כך לא יפרע מן הערב:

גמרא ר' אבהו בשם ר' יוחנן בשיש נכסים ללוה אבל אין נכסים ללוה יפרע מן הערב. ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה, יפרע מן הערב ואפי' יש נכסים ללוה.

תמן מרין, בכל מקום הלכה כרשב"ג חוץ מערב וציידן וראיה אחרונה. אמרין, ובלבד במשנתינו. ר' אמי בר קרחה בשם רב ולמה אמרו בכל מקום הלכה כרשב"ג? שהלכות קצובות היה אומר מפי בית דינו:

הלכה ט

משנה כיוצא בו אמר רשב"ג: אף הערב לאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה, ידיר הנייה שמא יעשו קינונייא על נכסיו של זה ויחזיר את אשתו:

גמרא חמוי דברתיה דר' חגי הוה ערבא בפורנה דברתיה דרבי חגיי. והוה בריה בעא מגרשא. אתא עובדא קומי ר' אחא אמר, צריך להדיר הנייה. אמר רבי יוסי אין צריך להדיר הנייה. אמרין חברייה קומי ר' יוסי ומה אילו דיחזיר ויסבינה לית מרי חובה אתי וטרף[299]?! אמר, דלא יחזיר ויעבדינון מטלטלין או אפרא פרנון[300], ולא משכח מרי חובא מה מתפס, ונפק עובדא כרבי אחא:

---

[299] כ מה הנאה יש לו שיעשה קנוניא?

[300] מטלטלי שמייחדן לכתובה

הלכה י

משנה המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסין משועבדין. על ידי עדים גובה מנכסין בני חורין. הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו, גובה מנכסים בני חורין.

והערב שהוא יוצא אחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין.

מעשה בא לפני ר' ישמעאל ואמר: גובה מנכסים בני חורין. אמר לו בן ננס אינו גובה לא מנכסים משועבדין ולא מנכסים בני חורין. אמר לו, למה? אמר לו: החונק את אחד בשוק אמר לו הנח ואני נותן לך פטור, שלא על אמונתו הלווהו. ואי זהו ערב שהוא חייב לו? אמר לו הלווהו ואני נותן לך, חייב. שכן על אמונתו הלווהו.

אמר רבי ישמעאל: הרוצה שיתחכם יעסוק בדיני ממונות שאין מקצוע בתורה גדול מהן שהן כמעיין הנובע וכל הרוצה לעסוק בדיני ממונות ישמש את שמעון בן ננס:

גמרא רב הונא אמר: הקדמה פסולה והשטר כשר.301 והתנינן פרוזבול בין מוקדם בין מאוחר כשר, ואינו מונה אלא משעת הכתב. אין תימר כר' הונא, מה בין פרוזבול ומה בין שטר? ר' לעזר ור"ש בן יקים: הדא דרב הונא כר' לעזר. דאמר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לו בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדין שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. ואיירי שראו העדים את המסירה, ולהכי גובה מזמן האמיתי

והיכי? באיזה מוקדם דיבר ר"ה? **אם באותו שהכחישו עדותן,** שבאו אחרים ואמרו השטר הזה מוקדם **הכחיש** [קרי: בסגול] **עדותן כמי שאינה, והשטר כשר?!** תרי ותרי נינהו, וממילא השטר פסול! **אם באותו שלא הכחישו עדותן, הא אמר ריש לקיש עשו העדים החתומין בשטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד!** ואין נאמנין לומר הקדמנו

מאי כדון? תמן אותן שאמרו לא חתמנו כל עיקר, ברם הכא אינון אמרין חתמנו על זה, ולא חתמנו על זה

---

301 גובה ממשעבדי מזמן האמיתי

רב אמר צריך להזכיר זמנו של ראשון בשני, ושמואל אמר אין צריך להזכיר זמנו של ראשון בשני. רב ושמואל, רב כר׳ יוחנן, ושמואל כרשב״ל.
לשמואל גובה מזמן שני [לעיל ויו] וה״ה רשב״ל [סוף מס׳ שביעית] ס״ל דמוקדם גובה מזמן שני

ר׳ יסא בשם ר׳ יוחנן אמר אע״פ שקילסו ר׳ ישמעאל את בן ננס, על מדרשו קילסו, אבל אינה כבן ננס.

שמעון בר ווה בשם ר׳ יוחנן אף בחנוק הלכה כרבי ישמעאל.

א״ר יוסי ואת שמע מינה מבן ננס, בר נש דהוה צייד לחבריה בשוקא, אתא חד ומר: שבקיה ונא יהב! מן אהן גביי, ומן אהן לא גביי גובה מן הלווה ולא מן הערב: